

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť/
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

METODIKA TVORBY

ŠKOLSKÝCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

PRE STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

Štátny inštitút odborného vzdelávania, Bellova 54/A, 837 63 Bratislava
Tel.: 00421 2 54 77 67 74, www.siov.sk, siov@siov.sk

Bratislava 2011

Názov: Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy

Recenzia: Doc. Ing. Roman Hrmo, PhD.

Vydal: Štátny inštitút odborného vzdelávania

Zostavenie a úpravy diela
koordinovali: Ing. Gabriela Jakubová, PhDr. Anna Jurkovičová, PhD.

Z podkladov
odborných zamestnancov: Ing. Irena Jankovičová, Ing. Viera Žatkovičová, Mgr. Alžbeta Poláková, Ing. Viera Očkayová, CSc., Ing. Pavel Korbás

Rok vydania: 2011

Vytlačil: 68 s. r. o.

Sídlo: Mateja Bela 6, 811 06 Bratislava

Neprešlo jazykovou úpravou.

Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre stredné odborné školy sa vydáva ako školiaci materiál pre pedagogických zamestnancov kontinuálneho, aktualizácieho vzdelávania podľa zákona NR SR č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktoré sa zabezpečuje prostredníctvom národného projektu:

„Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“, cieľ Konvergenca, Kód ITMS projektu: 26110130085

„Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“, cieľ RKaZ, Kód ITMS projektu: 26140130015

v rámci plnenia aktivity č. 2.1 Príprava, aktualizácia a vyhodnotenie vzdelávacieho programu (kurzy)

© Štátny inštitút odborného vzdelávania

OBSAH

ÚVOD	9
1. KURIKULÁRNA REFORMA NA NAŠICH ŠKOLÁCH	11
1.1 Funkcia štátneho vzdelávacieho programu	21
1.2 Funkcia školského vzdelávacieho programu	23
1.3 Systémový prístup k tvorbe školského vzdelávacieho programu	28
Diagram 1 Systém tvorby vzdelávacieho programu	31
2. VÝCHODISKOVÁ ETAPA TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU	33
2.1 Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce	34
Tabuľka 1 Metódy zhromažďovania údajov	39
Tabuľka 2 Stratégia SWOT analýzy	42
Tabuľka 3 Matica príležitostí I	42
Tabuľka 4 Matica príležitostí II	43
Tabuľka 5 Matica dôležitostí činiteľa kvality a jeho vplyvu na výkon	43
2.2 Analýza povolania	46
Tabuľka 6 Kontrolný zoznam sledovania povinností a úloh	50
2.3 Analýza práce školy	51
3. TVORBA JEDNOTLIVÝCH ČASTÍ ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU	55
3.1 Identifikačné údaje	57
Príklad 1 Titulný list školského vzdelávacieho programu	59
3.2 Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania v školskom vzdelávacom programe	59
3.3 Vlastné zameranie školy	60
3.4 Profil absolventa	62
3.4.1 Charakteristika absolventa	64
3.4.2 Kompetencie absolventa	65
3.4.2.1 Princíp tvorby výkonových štandardov	65
Tabuľka 7 Stanovenie kompetencií absolventa	67
Diagram 2 Vzťah výkonových štandardov k ich hodnoteniu	68
3.4.2.2 Špecifické ciele vyučovacieho procesu	69
3.4.2.3 Taxonómia vzdelávacích cieľov	72
Tabuľka 8 Určovanie špecifických cieľov v kognitívnej oblasti	81
3.5 Charakteristika školského vzdelávacieho programu	83
3.5.1 Popis školského vzdelávacieho programu	83
3.5.2 Základné údaje o štúdiu	84
Tabuľka 9 Základné údaje o štúdiom/učebnom odbore	84
3.5.3 Organizácia výučby	84
3.5.4 Zdravotné požiadavky na žiaka	84
3.5.5 Požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci	85
3.6 Učebný plán školského vzdelávacieho programu	85
Tabuľka 10 Prevod rámcového učebného plánu štátneho vzdelávacieho programu na učebný plán školského vzdelávacieho programu	89
Tabuľka 11 Učebný plán školského vzdelávacieho programu pre učebný odbor 6444 2 čašník, servírka	92
Tabuľka 12 Učebný plán školského vzdelávacieho programu pre študijný odbor 6444 4 čašník, servírka	94
3.7 Rámcové učebné plány štátnych vzdelávacích programov	96
3.7.1 Rámcový učebný plán 2 – ročného učebného odboru	96
Tabuľka 13 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné učebné odbory	96

	Tabuľka 14 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné učebné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín	98
3.7.2	Rámcové učebné plány 3 – ročného učebného odboru	100
	Tabuľka 15 Rámcový učebný plán pre 3 – ročný učebný odbor	101
	Tabuľka 16 Rámcový učebný plán pre 3 – ročný učebný odbor s vyučovacím jazykom národnostných menšín	104
	Tabuľka 17 Rámcový učebný plán pre 4 – ročný učebný odbor	107
	Tabuľka 18 Rámcový učebný plán pre 4 – ročný učebný odbor s vyučovacím jazykom národnostných menšín	110
3.7.3	Rámcový učebný plán 4 – ročného študijného odboru s odbornou praxou	113
	Tabuľka 19 Rámcový učebný plán pre 4 – ročný študijný odbor s odbornou praxou	113
	Tabuľka 20 Rámcový učebný plán pre 4 – ročný študijný odbor s odbornou praxou s vyučovacím jazykom národnostných menšín	116
3.7.4	Rámcový učebný plán 4 – ročného študijného odboru s odborným výcvikom	119
	Tabuľka 21 Rámcový učebný plán pre 4 – ročné študijné odbory s odborným výcvikom	119
	Tabuľka 22 Rámcový učebný plán pre 4 – ročné študijné odbory s odborným výcvikom s vyučovacím jazykom národnostných menšín	122
3.7.5	Rámcový učebný plán 2 – ročného nadstavbového študijného odboru	125
	Tabuľka 23 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné nadstavbové študijné odbory	125
	Tabuľka 24 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné nadstavbové študijné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín	127
3.7.6	Rámcový učebný plán postsekundárneho štúdia	130
	Tabuľka 25 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné pomaturitné kvalifikačné štúdium s odbornou praxou	131
	Tabuľka 26 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné pomaturitné kvalifikačné štúdium s odborným výcvikom	133
	Tabuľka 27 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné pomaturitné špecializačné štúdium	134
	Tabuľka 28 Rámcový učebný plán pre 3 – ročné pomaturitné vyššie odborné štúdium	136
3.8	Učebné osnovy školského vzdelávacieho programu	137
3.8.1	Názov vyučovacieho predmetu	138
3.8.2	Charakteristika vyučovacieho predmetu	138
3.8.3	Ciele vyučovacieho predmetu	139
3.8.4	Výchovné a vzdelávacie stratégie	140
	Tabuľka 29 Prehľad kľúčových kompetencií vo vyučovacích predmetoch	145
	Príklad 2 Výchovné a vzdelávacie stratégie podľa výchovno-vzdelávacích cieľov školského vzdelávacieho programu	149
	Príklad 3 Ukážka kritérií na hodnotenie kľúčových kompetencií	154
3.8.5	Stratégia vyučovania	154
3.8.6	Učebné zdroje	155
3.8.7	Obsah vzdelávania	156
	Diagram 3 Vzťahy medzi štandardmi, kompetenciami, vzdelávacími výstupmi a sumatívnym hodnotením	159
	Príklad 4 Popis niektorých kritérií hodnotenia	161
	Tabuľka 30 Prehľad prvkov učebných osnov	166
	Tabuľka 31 Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu	167
	Tabuľka 32 Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu mechanika	173
	Príklad 5 Modul – Servírovanie jedál	177
4.	PODMIENKY NA REALIZÁCIU ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU	183
5.	ZÁKLADNÉ PODMIENKY VZDELÁVANIA ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO-VZDELÁVACÍMI POTREBAMI	185

6. VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA ŽIAKOV	187
6.1 Pravidlá hodnotenia žiakov	188
6.2 Spôsoby hodnotenia žiakov	190
6.3 Kritériá hodnotenia žiakov	190
Tabuľka 33 Kritéria na hodnotenie ústneho prejavu žiakov	190
Tabuľka 34 Kritériá na hodnotenie skupinovej práce I	191
Príklad 6 Kritériá na hodnotenie laboratórnej práce	191
Príklad 7 Kritériá na hodnotenie písomnej práce	192
Príklad 8 Kritériá na hodnotenie ústnej odpovede	193
Príklad 9 Kritériá na hodnotenie skupinovej práce II	194
POUŽITÁ A ODPORÚČANÁ LITERATÚRA	195

ÚVOD

Vážené kolegyně a vážení kolegovia

predkladáme Vám Metodiku tvorby školských vzdelávacích programov (ďalej len „Metodika“) v oblasti odborného vzdelávania a prípravy (ďalej len „OVP“), ktorá vychádza s podporou Európskeho sociálneho fondu v rámci projektu „Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov“.

Naším zámerom je poskytnúť Vám Metodiku ako základný študijný prameň vo vzdelávaní a zároveň pomôcku, ktorá Vám uľahčí náročnú prácu pri príprave školských vzdelávacích programov (ďalej len „ŠkVP“).

Jednotlivé kapitoly Metodiky Vás krok za krokom oboznámia s procesom tvorby ŠkVP, ponúknu Vám praktické príklady a možnosti vypracovania jej jednotlivých častí.

Vieme, že tvorba kvalitného a reforme zodpovedajúceho ŠkVP je pre učiteľov novou a vysoko odbornou činnosťou, ktorá je náročná, lebo vyžaduje dobrú znalosť konkrétneho študijného/učebného odboru a profesie/profesií, pre ktorú/é pripravuje, ako aj obsahu a vzájomného aplikačného prepojenia odborných i všeobecno-vzdelávacích predmetov. Je podmienená hlbokými vedomosťami z oblasti modernej školskej didaktiky a praktickými skúsenosťami zo vzdelávania mládeže.

Želáme vám do vzdelávania i aktívnej práce na tvorbe ŠkVP veľa potrebného a zdravého optimizmu, vzájomné porozumenie a vysokú dávku tvorivosti. Veríme, že sa vám bude dariť vytvárať také vzdelávacie programy, ktoré urobia dobré meno nielen Vašej škole, ale otvoria brány škôl viacerým uchádzačom o štúdium a Vy obстоjíte v tvrdom boji s konkurenciou.

Zamestnanci Štátneho inštitútu odborného vzdelávania Vám touto cestou ponúkajú svoju odbornú pomoc – konzultácie osobne či prostredníctvom elektronickej pošty. Podel'te sa s nami o Vaše problémy, o nové myšlienky a prístupy, ktoré môžu obohatiť a pomôcť aj ostatným učiteľom v odbore školstve. Napíšte nám, ako sa Vám podľa tejto Metodiky pracovalo a čo v nej ešte chýba.

Autori

KURIKULÁRNA REFORMA NA NAŠICH ŠKOLÁCH

1

Bratislava, január 2011

Politické východiská

Odborné vzdelávanie a príprava v Slovenskej republike prešlo prudkými a výraznými zmenami, ktoré mali dopad na politické, sociálne a ekonomické zmeny a následné opatrenia právneho, administratívneho a organizačného charakteru. Rozvoj Európy založenej na vedomostiach a otvorenosti vzdelávania a odbornej prípravy otvoril európsku stratégiu konkurencieschopnosti. Hlavným cieľom Stratégie Európskej únie do roku 2020 je rast ekonomickej konkurencieschopnosti, ktorý je závislý od vzdelania ľudí a ich schopností prijímať, aplikovať a ďalej rozvíjať nové vedomosti. Tento cieľ je pokračovaním zámerov Lisabonskej stratégie rozvíjať a zdokonaľovať flexibilný systém vzdelávania a odbornej prípravy všetkých ľudí.

Slovenská republika ako jeden z členských štátov Európskej únie reagovala na európske výzvy a trendy pozitívne a ústretovo. Štartovacím bodom reformy v Európskom spoločenstve bola Lisabonská stratégia, ktorej závery prijal Európsky parlament a rada 23. – 24. marca 2000 v Lisabone. Začal sa naplňovať nový strategický cieľ pre ďalšie desaťročie, ktorý akcentoval udržateľnosť ekonomického rastu v závislosti na skvalitnení vzdelávacej politiky v rámci Európy.

V októbri 2001 sa v Bruggách iniciovala spoločná vízia o skvalitnení odborného vzdelávania a prípravy, ktorá viedla k posilneniu európskej spolupráce v oblasti odborného vzdelávania a prípravy.

Nový strategický a koherentný rámec Spoločenstva pre oblasť vzdelávania a odbornej prípravy bol determinovaný v Pracovnom programe Európskej komisie Vzdelávanie a odborná príprava 2010, prijatý v Bruseli dňa 14. júna 2002, ktorý v spoločnej správe Európskeho parlamentu a Rady z 3. marca 2004 k implementácii pracovného programu uvádza: „*Podpora zamestnanosti a mobility v rámci otvoreného európskeho trhu práce ako doplnku k jednotnému trhu tovarov a služieb musí byť prioritou, čo kladie nové požiadavky na odborné vzdelávanie a prípravu. V tomto kontexte je nutné budovať silnejšie väzby medzi systémom odborného vzdelávania a prípravy a zamestnávateľmi tak, aby mala každá strana možnosť lepšie porozumieť potrebám druhej strany*“.

Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike prijatý uznesením vlády SR č. 1193/2001 a následne Štandard stredoškolského odborného vzdelávania a výchovy v Slovenskej republike schválený Ministerstvom školstva SR dňa 10. júla 2002 pod číslom 810/2002-4, ktorý vydal Štátny inštitút odborného vzdelávania, sa pokúsili o komplexné systematické riešenie kurikulárnej politiky štátu. Jedným z dvanástich pilierov Národného programu výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov (Milénium) je návrh na zmenu obsahu učiva a jeho redukciu, stanovenie kmeňového učiva

spoločného pre všetky odbory štúdia – štátny vzdelávací program a doplnenie kmeňového učiva v súlade s regionálnymi a miestnymi stratégiami a podmienkami – školský vzdelávací program, definovanie kľúčových kompetencií a vypracovanie učebných osnov v spolupráci so zamestnávateľmi tak, aby umožnili flexibilnú profiláciu absolventov a rešpektovali potreby a požiadavky trhu práce.

Následne Kodanská deklarácia prijatá 29. – 30. novembra 2002 v Kodani stanovila priority a stratégiu na zlepšenie výkonnosti, kvality a prítlačivosti odborného vzdelávania a prípravy, ktorej hlavným cieľom bola podpora vzájomnej dôvery, transparentnosti a uznávania kompetencií a kvalifikácií na zvýšenie mobility a prístupu k celoživotnému vzdelávaniu. Zaviedla konkrétne nástroje a princípy, ktorými sú Europass (životopis, jazykový pas, dodatok k vysvedčeniu a diplomu) ako jednotný nástroj pre mobilitu a transparentnosť kvalifikácií a kompetencií.

Významnou súčasťou reformných procesov v Európskej únii bolo Maastrichtské komuniké prijaté na stretnutí európskych ministrov zodpovedných za vzdelávanie a odbornú prípravu, európskych sociálnych partnerov a Európskej komisie dňa 14. decembra 2004. Na stretnutí sa prijal dokument „*Budúce priority spoločnej európskej spolupráce v oblasti odborného vzdelávania a prípravy*“, ktorý je de facto aktualizáciou Kodanskej deklarácie. Toto komuniké vymedzilo 8 priorít na národnej úrovni a 5 na európskej úrovni, ktorých naplnenie má prispieť k rozvoju odborného vzdelávania. Na európskej a národnej úrovni tieto priority zdôrazňujú aj úlohu kvalifikačných sústav:

- národná priorita – vytvorenie flexibilného a otvoreného rámca pre OVP, ktorý znamená redukciu bariér medzi odborným a všeobecným vzdelávaním, zvýšenie prepojenia medzi počiatočným, ďalším odborným a vyšším vzdelávaním. Odporúčalo, aby sa v systéme odborného vzdelávania a prípravy na národnej úrovni posilnila účasť zamestnávateľov a iných sociálnych partnerov na dosiahnutie lisabonských cieľov. Pre budúcnosť rozvoja by malo byť najdôležitejšie partnerstvo škôl s kľúčovými partnermi, ktorí sa budú podieľať na včasnej identifikácii potrebných remeselných zručností a plánovaných provízií pre odborné vzdelávanie a prípravu,
- európska priorita – rozvoj otvoreného a flexibilného európskeho rámca pre kvalifikácie, ktoré sú založené na vzájomnej dôvere medzi inštitúciami vzdelávania, zamestnávateľskými subjektmi a spoločnosťami a je založený na kompetenciách a výsledkoch vzdelávania.

Odpoveďou na európske výzvy bola Stratégia konkurencieschopnosti SR do roku 2010, I. Akčný plán – Vzdelávanie a zamestnanosť, schválená uznesením vlády SR č. 557 z 13. júla 2005. Stratégia stanovila okrem iného aj jeden z cieľov o zabezpečení efektívneho prepojenia celoživotného vzdelávania s potrebami miestneho a regionálneho trhu práce, aktívnym zapojením všetkých typov škôl, vzdelávacích inštitúcií, zamestnávateľov, samosprávy, profesijných združení a komôr do implementácie celoživotného vzdelávania.

Následne Národný program reforiem Slovenskej republiky na roky 2006 – 2008, časť III. 1 Moderná vzdelávacia politika a časť III. 2 Dosiahnutie vysokej miery zamestnanosti, schválený uznesením vlády SR č. 797 z 12. októbra 2005 v znení dodatku k Národnému programu reforiem Slovenskej republiky na roky 2006 – 2008, schválený uznesením vlády SR č. 1056 z 13. decembra 2006 reagoval v rámci usmernenia Európskej únie na nové potreby týkajúce sa zamestnania, kľúčových kompetencií a budúcich požiadaviek na zručnosti a navrhol prispôbiť systém slovenského odborného vzdelávania a výchovy novým požiadavkám

v oblasti požadovaných zručností a kompetencií nasledovne: „V súlade s trendom v Európskej únii sa bude pre základné a stredné školy vytvárať dvojúrovňový model obsahu vzdelávania. Štátne orgány určia štátne kurikulum, ktoré bude obsahovať všeobecné ciele vzdelávania, základné učivo, záväzné cieľové požiadavky na výkon žiakov – štandardy, spôsoby overovania dosahovania štandardov a modelové vzdelávacie programy rešpektujúce odporúčania existujúcich, vzdelávaniu a výchove relevantných strategických dokumentov vlády SR (napr. Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja, 2001). Na osvojenie základného učiva vo všetkých školách príslušného typu bude potrebných iba cca 60 % časovej dotácie. Využitie ostatného času bude v právomoci jednotlivých škôl, ktoré si budú vytvárať podľa miestnych podmienok svoje školské kurikulum. Vytváraním vlastných programov sa zvýši zodpovednosť, sloboda, profesionalita, flexibilita škôl. V kurikulumoch sa budú zdôrazňovať najmä kľúčové kompetencie, a to ako v štátnom kurikule, tak aj v školských kurikulumoch.“

Helsinské komuniké prijaté na konferencii európskych ministrov školstva, európskych sociálnych partnerov a Európskej komisie dňa 5. decembra 2006 odporúčalo intenzívnejšiu spoluprácu európskych krajín v OVP. Osobitný dôraz vo všetkých etapách práce sa kládol na zapojenie sociálnych partnerov a profesijných združení do procesu OVP a na odovzdávanie dobrých skúseností medzi jednotlivými členskými štátmi na európskej úrovni. Nové priority v oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa majú uplatňovať prostredníctvom aktívnejšieho partnerstva medzi rozličnými subjektmi s rozhodovacími právomocami a zúčastnenými stranami, najmä sociálnymi partnermi a odvetvovými organizáciami, na vnútornej, regionálnej a miestnej úrovni.

Rada Európy prijala v septembri 2006 Spoločný Európsky referenčný rámec jazykových spôsobilostí na podporu odstránenia jazykových bariér v celom priestore Európskej únie a odporúčala nasledovné: „každý občan Európy by mal mať výbornú znalosť materinského jazyka, schopnosť komunikovať minimálne v dvoch „veľkých“ jazykoch a podľa možností ešte ovládať aj „menej rozšírený“ jazyk susednej krajiny na základnej úrovni“.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky z augusta 2006 v časti 5. 1. Výchova a vzdelávanie - Regionálne školstvo uvádza: „Vláda SR zabezpečí koordináciu odborného vzdelávania a trhu práce, prispôsobenie učebných a študijných odborov jeho požiadavkám, vrátane podpory vytvorenia nových odborov. Navrhne dvojúrovňový model vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni. Vláda bude podporovať združovanie rôznych stupňov odborného vzdelávania a vzdelávacích programov s cieľom pripraviť odborníkov s lepšou adaptabilitou pre potreby praxe. Vláda zváži zavedenie motivačných kritérií pre účasť zamestnávateľských zväzov a zamestnávateľov v odbornej i praktickej príprave žiakov. V rámci financovania škôl upraví súčasnú metodiku založenú na princípe finančnej rovnosti tak, aby sa uplatnila ekonomická náročnosť výchovno-vzdelávacieho procesu“.

23. októbra 2006 bol vytvorený a Európskym parlamentom a radou odporúčaný Európsky systém prenosu a akumulácie kreditov v odbornom vzdelávaní a príprave na uľahčenie uznávania výsledkov vzdelávania dosiahnutých prostredníctvom mobility v iných systémoch odborného vzdelávania a prípravy.

Uznesením vlády SR č. 489/2007 zo dňa 6. júna 2007 schválená Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v Slovenskej

republike sa usilovala splniť tri hlavné zámery. Po prvé popísať dôvody vzniku koncepcie, východiská koncepcie ako aj ciele koncepcie, po druhé navrhnúť programové zmeny na dosiahnutie cieľov koncepcie, najmä zavedenia dvoch úrovní modelu vzdelávacích programov v odbornom vzdelávaní a príprave a po tretie odporučiť opatrenia na implementáciu modelu s cieľom skvalitniť systém odborného vzdelávania a prípravy a umožniť jeho lepšie prepojenie s trhom práce.

Na porovnávanie kvalifikačných úrovní v národných kvalifikačných systémoch Európskych krajín bol Európskym parlamentom a Radou dňa 23. apríla 2008 schválený Európsky kvalifikačný rámec pre celoživotné vzdelávanie, ktorého hlavnou úlohou je uľahčiť prenos, uznávanie a porovnávanie kvalifikácií. Základom Európskeho kvalifikačného rámca je súbor 8 referenčných úrovní popísaných prostredníctvom vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré predstavujú kvalifikácie vyjadrené vzdelávacími výstupmi. Do roku 2012 by mali všetky členské štáty Európskej únie zvládnuť prepojenie Európskeho kvalifikačného rámca do svojich národných štruktúr.

Právne východiská

Trendy a úlohy zásadných stratégií a materiálov, ktoré podporujú základný cieľ – stať sa konkurencieschopnou a flexibilnou ekonomikou založenou na vedomostiach a zručnostiach sa premietlo v posledných rokoch do tvorby nových všeobecne záväzných právnych predpisov.

V oblasti OVP sú to najmä:

- Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;
- Zákon č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- Zákon č. 184/2009 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov;
- Zákon č. 597/2003 Z.z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov;
- Zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov;
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 422/2009 Z. z., ktorým sa ustanovuje rozsah priamej vyučovacej činnosti a priamej výchovnej činnosti pedagogických zamestnancov;
- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov;
- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 445/2009 Z. z. o kontinuálnom vzdelávaní, kreditoch a atestáciách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov;
- Vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky č. 437/2009

Z.z., ktorou sa ustanovujú kvalifikačné predpoklady a osobitné kvalifikačné požiadavky pre jednotlivé kategórie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov v znení vyhlášky č. 366/2010 Z.z.;

- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 282/2009 Z. z. o stredných školách;
- Vyhláška Ministerstva školstva Slovenskej republiky č.318/2008 Z.z. o ukončovaní štúdia na stredných školách;

Kurikulárna reforma

Cieľom kurikulárnej reformy v OVP je umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov podľa podmienok školy, potrieb regionálneho trhu práce, vývoja študijných a učebných odborov, schopností a záujmov žiakov a zároveň zabezpečiť, aby sa všetkým žiakom poskytlo porovnateľné vzdelanie zodpovedajúce potrebám a požiadavkám trhu práce a občianskeho života.

Kurikulárna reforma v odbornom vzdelávaní a príprave má zvýšiť kvalitu, efektivitu, účinnosť a inovatívnosť vzdelávania na všetkých stupňoch vzdelania a zabezpečiť, aby:

- žiaci získali lepší vzťah k učeniu,
- sa rozvíjala vonkajšia a vnútorná motivácia žiakov,
- bola rozvíjaná individualita každého žiaka a jeho psychická stabilita,
- bola zabezpečená variabilita vzdelávacích programov na úrovni školy,
- nastala vnútorná premena podmienok školy,
- sa posilnila pedagogická autonómia,
- sa rozvíjala úroveň socializácie žiakov,
- sa rozvíjala tvorivosť žiakov,
- sa rozvíjali afektívne charakteristiky žiaka,
- sa zlepšilo postavenie Slovenskej republiky v medzinárodnom porovnávaní.

Strategické reformné ciele v oblasti OVP sú podporované:

- a) užším prepojením existujúceho školského systému so sektorom ďalšieho vzdelávania, s politikou zamestnanosti a sociálnou politikou s cieľom maximálnej integrácie občana do spoločnosti,
- b) zásadnou zmenou pochopenia, cieľov a funkcie vzdelávania, v ktorom všetky možnosti učenia sú integrované do jedného celku, ktorý umožňuje rôznorodé a nespočetné prestupy medzi vzdelávaním a zamestnaním a umožňuje získať kvalifikácie a kompetencie rôznymi cestami, kedykoľvek v priebehu života,
- c) posilnením úlohy sociálnych partnerov najmä zamestnávateľov,
- d) osobnou voľbou každého jednotlivca, prepojením osobnej ponuky a dopytu so spoločenskou ponukou a dopytom.

Špecifické ciele reformy v oblasti OVP spočívajú v:

- e) zabezpečovaní novej kvality odborného vzdelávania a prípravy; je to priebežná inovácia a zabezpečovanie Národného programu výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov, monitorovanie a informačné spätné väzby, centrálna a lokálna hodnotenie výsledkov vzdelávacej politiky v oblasti OVP, certifikácia, experimentálne

overovanie, podporné mechanizmy a projekty rozvoja škôl, pedagogických inštitúcií, výskumnej a vývojovej základne a kultivácia ľudských zdrojov,

- a) maximálnom rozvíjaní potenciálu každého jedinca; ide o zásadnú zmenu orientácie, prispôsobenia vzdelávacieho systému jednotlivcom, čo najväčšiu možnosť diferenciacie a individualizácie vzdelávania,
- b) premene tradičnej školy; hlavnou úlohou je vytváranie pevného základu pre celoživotné vzdelávanie, čo si vyžaduje premenu inštitucionálneho systému vzdelávania na nový systém vzdelávania, zmenu obsahu vzdelávania, metód a foriem výučby, ale aj zmenu kultúry a prostredia školy, rozvoja interpersonálnych a sociálnych vzťahov a rozšírenie ponuky vzdelávacích programov vrátane žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami,
- c) vytváraní moderného vzdelávacieho systému; cieľom je posilnenie autonómie školy (samosprávy, formy nezávislosti, samostatnosti školy) a princípom vzdelávacej politiky sa stáva decentralizácia riadenia vzdelávacej politiky s aktívnou účasťou sociálnych partnerov na rozhodovaní,
- d) zvyšovaní statusu a profesionality pedagogických zamestnancov; zdokonaľovanie vzdelávacích procesov na základe ich vedeckého poznania, zvyšovanie kvality ich odborného, prípravného a ďalšieho vzdelávania a vytváranie podmienok pre ich kariérový rast.

Všetky strategické a špecifické ciele kurikulárnej reformy ako zásadného nástroja postupného a dlhodobého procesu ovplyvňovania kvality vzdelávania sa postupne plnili a plnia:

- v systéme kurikulárnych dokumentov na štátnej úrovni sa vymedzili nové ciele vzdelávania a výchovy a nevyhnutný obsah vzdelávania a výchovy – očakávané vzdelávacie výstupy na základe stanoveného učiva, ktoré vyjadrujú konsenzuálny názor spoločnosti na charakter vzdelávania a zaručujú vzájomné porozumenie medzi školami zabezpečujúcimi realizáciu danej etapy vzdelávania,
- na školskej úrovni sa umožnilo školám rozhodovanie o konkrétnej podobe vzdelávania, vzdelávanie sa prispôsobilo požiadavkám a potrebám trhu práce v regióne a žiakom, postupne sa vytvára nová kultúra školy, ktorá je úzko spojená so životom miestneho spoločenstva,
- v novom poňatí kurikula, ktoré nie je založené na osvojovaní si čo najväčšieho objemu faktov, ale smeruje k získavaniu kľúčových kompetencií ako vyváženého súboru vedomostí, zručností, postojov a hodnotovej orientácie (sociálnych kompetencií) dôležitých pre osobný rozvoj a uplatnenie každého člena spoločnosti,
- vo vyučovaní sa smeruje ku komplexnejším a prakticky zameraným spôsobilostiam, ktoré sa dajú využiť a aplikovať v známych, ale aj nových situáciách na základe vlastnej aktivity, sebauvedomenia a spolupráce,
- vo vytváraní základov nielen pre pracovnú a učebnú úspešnosť, ale aj záruky psychickej pohody, sociálnej spôsobilosti a stability žiaka ako člena spoločnosti v súčasnom a budúcom dynamickom svete,
- v metodickej podpore tvorby školských vzdelávacích programov (tvorba pomocných metodických textov, manuály pre ich tvorbu, podmienky pre efektívnu výmenu skúseností medzi školami, atď.),

- zo strany štátu pri zabezpečení efektívnej informačnej a mediálnej podpory reformy,
- v postupnom zabezpečovaní a podpore rozvoja ďalšieho vzdelávania pedagogických a vedúcich zamestnancov školstva ako základného predpokladu realizácie cieľov reformy a všeobecného rastu kvality a účinnosti vzdelávania,
- posilňovaním niektorých oblastí vzdelávania hlavne v oblasti cudzích jazykov, informačných a komunikačných technológií, výchovy k občianstvu a k demokracii, výchovy k profesijnej orientácii, výchovy k zdravému životnému štýlu, environmentálnej výchovy, výchovy k európskym súvislostiam, rozvoju komunikačných zručností, a pod.,
- uplatňovaním nových foriem aktívnej výučby s cieľom rozvíjať medzipredmetové vzťahy a výučby integrovaného obsahu vzdelávania, rozvíja sa tímová spolupráca učiteľov, rodičov, zamestnávateľov a žiakov, zavádzajú sa rôzne formy mimotriednych činností. Súčasná reforma umožnila Ministerstvu školstva, vedy výskumu a športu Slovenskej republiky definovať a realizovať svoju kľúčovú úlohu hlavne pri plnení koordinačných, regulačných, koncepčných a organizačných aktivít. Špecifiká reformy spočívali:
- vytváraním strednodobých a dlhodobých koncepcií a stratégií všetkých sektorov vzdelávacej sústavy - vypracovali sa základné dokumenty o poslaní, cieľoch a smeroch vývoja školstva na základe hlavnej línie a odporúčaní Európskej únie, skoncipovala sa nová vzdelávacia politika vrátane strategického plánovania, pripravili a zaviedli sa zásadné štrukturálne zmeny,
- v tvorbe kurikulárnej politiky a zabezpečovaní kvality vzdelávania - od roku 2008 sa vytvorili a implementovali štátne a školské vzdelávacie programy, inovoval sa obsah vzdelávania, vytvorili sa efektívne podmienky na monitorovanie a informačné spätné väzby, postupne sa zavádza centrálna a lokálna hodnotenie výsledkov vzdelávacej politiky, vytvoril sa nový mechanizmus certifikácie, experimentálneho overovania, podporných nástrojov na projekty rozvoja škôl, pedagogických inštitúcií, výskumnej a vývojovej základne, kultiváciu ľudských zdrojov,
- v politickom pôsobení: vyplynulo z programového vyhlásenia vlády SR a išlo o efektívnu komunikáciu s laickou a odbornou verejnosťou, posilňovanie interakcie s orgánmi štátnej správy a samosprávy a tretieho sektoru, vytváranie mechanizmov a foriem umožňujúcich participáciu sociálnych partnerov, hlavne zamestnávateľskej sféry na centrálnom rozhodovaní, ktoré posilňujú verejný dialóg, medzinárodné kontakty, aktivity a záväzky na národnej a medzinárodnej úrovni,
- v riadení, financovaní a legislatíve - riadili a uskutočnili sa zmeny a inovácie, zdôvodnil a zabezpečil sa zodpovedajúci podiel školstva na verejných financiách, efektívny, transparentný, spravodlivý a motivačný mechanizmus rozdeľovania zdrojov v štátnej a súkromnej sfére vzdelávania, komplexná a konzistentná kontrola vynakladania verejných prostriedkov, objektívne informačné systémy, vytvorila sa konzistentná legislatívna základňa,
- v rozvoji ľudských zdrojov v celom systéme vzdelávania - významnými pomocníkmi centrálnej úrovne riadenia boli vzdelávacie inštitúcie a školy ako metodické, poradné a aktívne orgány. Podporným nástrojom sú aj nové vedecké poznatky, ktoré slúžia riadiacim orgánom a školám prostredníctvom informačnej siete na dosahovanie zodpovedajúcej úrovne kvality vzdelávania, riadenia a organizácie. Domáce a zahraničné analýzy však naďalej ukazujú, že sféra vzdelávania budúcnosti nemá doposiaľ vybudovanú

inštitucionálnu a organizačnú štruktúru výskumu a vývoja analogickú ostatným sféram spoločnosti, preto zaostáva v transformácii. Preto aktuálnou úlohou naďalej ostáva reštrukturalizácia a posilnenie rezortných a vysokoškolských výskumných a vývojových pracovísk, vytvorenie racionálneho systému riadenia a financovania výskumu a vývoja v oblasti vzdelávania. Neadekvátne je aj sieť fungujúcich vzdelávacích inštitúcií.

Ústredným motívom kurikulárnej transformácie je skutočnosť, že celoživotné vzdelávanie musí sprevádzať ekonomický rozvoj spoločnosti založenej na vedomostiach. Významnou úlohou transformačného procesu naďalej ostáva vytváranie premyslených väzieb medzi učením a praxou, ktoré umožnia pružnejší prechod medzi vzdelávaním, odbornou prípravou a zamestnaním, kde sa budú uplatňovať rôzne formy ich kombinácií v podnikoch a školách. Dôležité a nevyhnutné je a bude aj nové vymedzenie úlohy a zodpovednosti všetkých partnerov na miestnej, regionálnej a národnej úrovni v rámci vzdelávacieho systému, ale aj mimo neho. Neoddeliteľnou súčasťou je vytváranie stimulačných faktorov na investovanie do ľudského kapitálu, aby sa získali zdroje pre rozvíjanie aktívnych vzdelávacích programov a programov zamestnanosti.

Zmeny v spoločnosti znamenajú aj veľké zaťaženie jednotlivcov. Najvýznamnejšia je strata istoty v zamestnaní, kedy sa vytrácajú pracovné štruktúry s pevne definovanými úlohami a v priebehu života sa viackrát mení nielen zamestnanie, ale aj odbor štúdia, povolanie a kvalifikácia. Z toho vyplývajú nielen zmenené požiadavky na odbornú prípravu, ale aj zvýšené nároky na prepojenie všeobecného vzdelávania s odborným vzdelávaním a praktickou prípravou.

Odborné vzdelávanie a príprava, na rozdiel od všeobecného vzdelávania, vyžaduje prepracovanejší systém, ktorý musí zodpovedať požiadavkám reálneho trhu práce a zabezpečiť lepšie uplatnenie absolventov na trhu práce. Zavedený systém štátnych a školských vzdelávacích programov by mal do budúcnosti zabezpečiť, aby na trh práce vstupovali ľudia vybavení odbornými vedomosťami, schopnosťami a zručnosťami požadovanými moderným trhom práce, psychicky zdatní a schopní prispôbovať sa aktuálnym zmenám. Tomuto trendu sa musí svojou úrovňou a rozsahom vzdelávacích aktivít prispôbiť v celom rozsahu aj modernizovaný systém OVP. Zamestnávateľov zaujíma v prvom rade úroveň a kvalita osvojených vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré požadujú na danom pracovnom mieste, ako získaný stupeň vzdelania.

V poslednom období sa tvorbou školských vzdelávacích programov posilnila autonómia škôl pri navrhovaní a zavedení nových učebných alebo študijných odborov, pri úprave rozsahu a obsahu vzdelávania. Hoci implementácia nových odborov štúdia, najmä v oblasti OVP, bola vyvolaná objektívnou potrebou a reakciou OVP na výkon požadovaných odborných činností, nie vždy sa ich zavedenie realizovalo za širšej účasti zamestnávateľskej sféry a tak boli mnohé odbory len modifikáciou pôvodných odborov a nedokázali napriek ich inovácii plne reagovať na požiadavky trhu práce. Okrem toho, hlavne pri vzniku nových stredných odborných škôl, nebola vždy zaručená náležitá kvalita ich výstupov prostredníctvom validného a reliabilného systému, ktorý by kontroloval, meral a hodnotil túto kvalitu.

Kurikulárna reforma podľa väčšiny pedagogických zamestnancov prispeje k zvýšeniu kvality vzdelávania. Za významný prvok modernizácie OVP považujú školy možnosť integrácie

a kombinácie odborov štúdia, čím získajú absolventi škôl širšiu kvalifikáciu a tým sa lepšie uplatnia na trhu práce. Najväčším úskalím kurikulárnej reformy ostáva naďalej nedostatočná materiálno-technická vybavenosť škôl, ktorá kladie bariéry pri dosahovaní požadovaných výchovno-vzdelávacích cieľov.

Kurikulárna reforma a jej procesy sa postupne stávajú realitou škôl a nepochybne budú mať výrazný dopad vo všetkých nadväzujúcich systémoch vzdelávania. Kurikulárna reforma a realizácia jej jednotlivých krokov si vyžaduje však maximálnu pozornosť, odbornú, finančnú, materiálnu, propagačnú, politickú a spoločenskú podporu.

Vytvorenie a postupné zavedenie dvojúrovňového kurikulárneho modelu je nástrojom zvýšenia efektivity vzdelávacej sústavy a všeobecného rastu ľudského, ale aj sociálneho kapitálu. Cieľom reformy nie je iba vytvorenie širokej škály vzdelávacích programov a vzdelávacej ponuky, ale hlavne efektívnejšie vzdelávanie, ktoré bude viesť k rastu vzdelanosti národa a zvýšeniu ekonomického potenciálu.

Zmena metód a foriem práce učiteľa a školy

Nový prístup ku komplexnému chápaniu výchovno-vzdelávacieho procesu ovplyvnil spoločne uplatňované postupy, metódy a formy práce učiteľa, ktoré **rozvíjajú alebo vytvárajú kľúčové, odborné a všeobecné kompetencie žiakov**. Definujú sa nielen priamo vo výchovno-vzdelávacom procese, aj pri organizovaní rôznych slávnostných alebo výnimočných príležitostiach, akciách alebo aktivitách školy, podporujú a rozvíjajú aktivitu, tvorivosť, zručnosť a učenie žiaka. V školských vzdelávacích programoch sú stanovené prostredníctvom výchovných a vzdelávacích stratégií (VVS). Nie sú formulované ako ciele, pokyny alebo výsledky žiaka, ale predstavujú konkrétny spoločný postup, starostlivo stanovené metódy a formy práce, prostredníctvom ktorého učiteľa privedú žiakov k osvojeniu si nových vedomostí, zručností a kompetencií alebo k rozvoju už získaných vedomostí, zručností a kompetencií.

Reforma odborného vzdelávania a prípravy si vyžiadala nevyhnutnosť zabezpečiť celý rad systémových zmien v tom istom čase. Vynechanie ktorejkoľvek z nich by mohlo mať za následok zlyhanie systému alebo aspoň jeho nekonceptnosť, ktorá sa vypomstí na kvalite vzdelávania a výchovy mládeže. Reforma sa nedá realizovať bez zavedenia nových mechanizmov a prístupov do systému vzdelávania, novej konzistentnej legislatívy v rámci princípov celoživotného vzdelávania, zabezpečenia prípravy pedagogických zamestnancov, vytvorenia nového systému hodnotenia kvality a kontroly vzdelávania a práce škôl, a pod. V odbornom vzdelávaní a príprave sa systémové zmeny uskutočnili v/vo:

1. zmene prístupu vo formálnom vzdelávaní ako súčasti celoživotného vzdelávania,
2. formulovaní všeobecných výchovno-vzdelávacích cieľov,
3. vytvorení nového obsahu vzdelávania,
4. vytvorení komplexného systému hodnotenia a riadenia kvality vzdelávania,
5. vybudovaní otvoreného systému ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov,
6. vytvorení a realizácií komplexného a uceleného legislatívneho rámca.

Nový prístup vzdelávacej politiky:

- sa stal zrozumiteľný a otvorený všetkým zmenám a potrebám spoločnosti s cieľom

vytvoriť a zabezpečiť novú kvalitu výchovno-vzdelávacej sústavy,

- posilnil autonómiu škôl, ich rozhodovaciu právomoc a zodpovednosť,
- inicioval podmienky na vytvorenie konkurenčného prostredia medzi školami,
- posilnil záujem a účasť rodičov a širokej verejnosti na zvýšení kvality vzdelávacieho procesu,
- viedol k vytvoreniu širokého spektra vzdelávacej ponuky zo strany škôl,
- garantuje práva a povinnosti štátu v oblasti formálneho vzdelávania,
- vytvoril efektívne väzby a mechanizmy medzi všetkými oblasťami celoživotného vzdelávania.

Nový obsah odborného vzdelávania a prípravy:

- zaviedol nový prístup do vzdelávania založený na výsledkoch vzdelávania, nie na jeho vstupoch,
- zaviedol dvojúrovňový model vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni,
- zabezpečil prenos rozhodovacej právomoci a zodpovednosti z úrovne štátu na SOŠ,
- rozvíja formulované kľúčové kompetencie,
- zmenil štruktúru obsahu vzdelávania v rámci nových prístupov v učebných osnovách a/alebo moduloch,
- zohľadňuje individuálne potreby, požiadavky a schopnosti detí a mládeže,
- rozšíril priestor pre samostatnosť, tvorivosť a motiváciu pedagogických zamestnancov,
- vytvoril priestor na zabezpečenie a zohľadnenie potrieb, požiadaviek a schopností jednotlivcov,
- poskytol priestor pre aktívnu účasť všetkých aktérov na tvorbe vzdelávacích programov v procese ich tvorby, realizácie, implementácie, kontroly a hodnotenia,
- inicioval vytvorenie podmienok na vytvorenie konkurenčného prostredia medzi školami,
- zaviedol nový systém hodnotenia postavený na objektívnom uznávaní výsledkov učenia prostredníctvom súboru noriem (kvalifikačný štandard, hodnotiaci štandard, vzdelávací štandard) a kritérií na meranie výkonu dosiahnutej spôsobilosti (odbornej, všeobecnej).

Systémové zmeny reformy odborného vzdelávania a prípravy:

- prispôbili systém finančného ohodnotenia pedagogických zamestnancov ich novým výkonom a prepojili ho so systémom ich kariérneho rastu,
- vytvorili nové mechanizmy kontroly a hodnotenia kvality vzdelávania a škôl,
- definovali reálnu sústavu študijných a učebných odborov v úzkej spolupráci s inštitúciami trhu práce,
- zosúlادili stupne vzdelania s medzinárodnou normou pre klasifikáciu vzdelania (ISCED) a s európskym kvalifikačným rámcom,
- iniciovali zmenu školskej legislatívy vo vzťahu k prideleným kompetenciám všetkých aktérov vzdelávacej politiky a vzdelávaciemu procesu,
- zaviedli prehľadné mechanizmy a princípy interného a externého hodnotenia a zosúlادili ich do podoby komplexného systému hodnotenia a riadenia kvality,
- definovali efektívne nástroje na postupnú realizáciu potrebných zmien,

- vymedzili spôsob a podmienky vybudovania a prebudovania systémových mechanizmov a prístupov na všetkých stupňoch vzdelania,
- stanovili konkrétne zmeny a pravidlá na úrovni kontroly a vyhodnocovania kvality vzdelávania škôl,
- stanovili podmienky, pravidlá a mechanizmy na uznávanie a potvrdzovanie všeobecných a odborných spôsobilostí absolventov škôl,
- zabezpečili a definovali podporné mechanizmy garantujúce kontinuálnosť reformného procesu v rámci dlhodobého časového horizontu,
- definovali aktívnu účasť, postavenie, zodpovednosť a rozhodovaciu právomoc všetkých aktérov vzdelávacej politiky s akcentom na zástupcov zamestnávateľskej sféry,
- od 1. septembra 2008 sa žiaci prvých ročníkov SOŠ vzdelávajú podľa nových školských vzdelávacích programov,
- zaviedlo sa jednotné pomenovanie „stredná odborná škola“ pre väčšinu škôl poskytujúcich odborné vzdelanie a prípravu,
- v triedach sa znížil maximálny počet žiakov na 30,
- upravili sa pravidlá a mechanizmus pri maturitnej, záverečnej a absolventskej skúške.

1.1 FUNKCIA ŠTÁTNEHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Vzdelávací program (kurikulum) budeme chápať ako komplexný program riešenia cieľov, obsahu, metód a foriem vzdelávacieho procesu, stratégií a metód hodnotenia, organizácie a riadenia vzdelávania.

Vývoj vzdelávacích programov je otvoreným procesom plánovania, realizácie a hodnotenia inštitucionálneho vzdelávania a vyžaduje si rozhodovanie a praktické riešenie na úrovni štátu, školy a triedy. Sústava skupín odborov a ich vzdelávacích cieľov takto vytvorila dvojstupňový systém tvorby vzdelávacích programov.

Vláda Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) schválila v júni 2007 koncepciu dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy v SR. Jej podstatou je tvorba kurikulárnych dokumentov na dvoch úrovniach – štátnej a školskej. Strategickým cieľom tvorby dvojúrovňového modelu je umožniť flexibilnejšiu profiláciu absolventov podľa potrieb štátu, regionálneho trhu práce, podmienok školy, vývoja študijných a učebných odborov, schopností a záujmov žiakov, zabezpečiť, aby sa všetkým žiakom poskytlo porovnateľné vzdelanie zodpovedajúce potrebám ich osobného, občianskeho a pracovného života.

Štátny vzdelávací program (ďalej len „ŠVP“) predstavuje **1. stupeň programového systému** vytvorený na celoštátnej úrovni. Predstavuje najvyšší a najvšeobecnejší pedagogický - kurikulárny dokument, ktorý definuje požiadavky spoločné pre celú skupinu odborov. Vzdelávací program na štátnej úrovni (angl. National Curriculum) môžeme nájsť v mnohých európskych krajinách. Jeho prostredníctvom sa na národnej úrovni zabezpečuje súlad medzi OVP a svetom práce, určenie organizácie a obsahu vzdelávania v nadväznosti na trhom práce formulované kvalifikačné požiadavky, metódy, formy a prostriedky overovania a potvrdzovania kvalifikačnej spôsobilosti.

Štátne vzdelávacie programy sú prvým článkom z radu vzdelávacích programov, ktoré umožňujú prispôbovať všetky vzdelávacie programy vyššie uvedeným cieľom vzdelávania. Programy odborného vzdelávania aj požiadavkám trhu práce. Predstavujú pedagogický dokument, ktorý definuje požiadavky spoločné pre celú skupinu odborov. ŠVP definuje na úrovni štátu minimálne požiadavky na absolventa vzdelávacieho programu pre celú skupinu príbuzných odborov štúdia. Charakteristiky ŠVP, jeho využitie, význam, funkcia a princípy sú súčasťou konkrétnych ŠVP. Môžeme ich nájsť v určitej konkrétnej podobe v mnohých európskych krajinách. Ich prostredníctvom sa na národnej úrovni zabezpečuje previazanosť na formulované kvalifikačné požiadavky potenciálnych zamestnancov a ich profesijné kompetencie.

ŠVP vymedzuje pre jednotlivé stupne vzdelania a skupiny odborov vzdelávania povinný rámec štátom garantovaného vzdelávania. Stanovuje základné cieľové požiadavky na kompetencie absolventov – základné učivo - a od nich odvodené výkonové a obsahové štandardy všeobecnej a odbornej zložky vzdelávania, profil absolventa, základné podmienky realizácie programu, jasné pravidlá a zásady pre tvorbu školských vzdelávacích programov a ďalšie pravidlá. Zabezpečuje porovnateľnosť úrovní získaného vzdelania a kvalifikácií na danom stupni vzdelania. Preto spoločným cieľom, ku ktorému by postupne malo vzdelávanie smerovať, je získavanie kompetencií dôležitých pre celoživotné vzdelávanie, pre život, pre prácu, pre spoločenskú komunikáciu – tzv. kľúčové kompetencie ako komplex zahrňujúci vedomosti, kognitívne a praktické zručnosti, postoje, emócie, hodnotové a etické princípy, motiváciu zodpovedajúcu veku a vzdelávacím možnostiam detí, pre ktoré sú určené. Kľúčové kompetencie sú jadrom štátneho vzdelávacieho programu.

Pojem **základné učivo** zaviedol v 50. rokoch významný český pedagóg O. Chlup. Základné učivo vytvárajú tie prvky učiva, ktoré podmieňujú osvojenie si ďalšieho rozširujúceho, prehĺbujúceho alebo doplnkového učiva a ktoré si musí žiak povinne osvojiť aspoň na minimálnej požadovej úrovni. Základné učivo **vyjadruje teda obsahové jadro určitého stupňa vzdelávania, jeho podstatné prvky, ktoré sú predmetom vzdelávania všetkých žiakov absolvujúcich daný stupeň školy. Zahŕňa kľúčové okruhy poznatkov, činností i emocionálno-citových skúseností.** Základné učivo predstavuje hranicu „vedenia a nevedenia“, t. j. každý žiak si ho musí osvojiť tak, aby bol hodnotený aspoň klasifikačným stupňom 4. Základné učivo tvoria vedomosti, zručnosti postoje a návyky, ktoré vo svojom súhrne predstavujú základy vied, umenia a techniky, majú zásadný význam pre ďalšie vzdelávanie a praktický život. Základné učivo má mať všestrannú výchovnú hodnotu a hodnotu pre všestranný rozvoj žiaka. Vyznačuje sa logickým usporiadaním do jednotnej sústavy poznatkov, v ktorej na rozdiel od vedeckého systému je dominantné hľadisko ich didaktickej integrácie. V ŠVP je základné učivo zdôraznené **obsahovým štandardom**. Rozširujúce (prehĺbujúce, doplnkové, fakultatívne) učivo slúži na prehĺbenie základného učiva a jeho rozšírenie o ďalšie prvky.

ŠVP vydáva Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“) poprerokovaní so zamestnávateľmi, ich profesijnými a záujmovými združeniami, celoslovenskou pôsobnosťou, zriaďovateľmi škôl a s ministerstvami v rozsahu ich odvetvovej pôsobnosti. V systéme stredoškolského vzdelávania sa tak vytvoria podmienky pre uplatnenie základných vývojových trendov a nových vzdelávacích prístupov na školskej a regionálnej úrovni.

1.2 FUNKCIA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Školský vzdelávací program ako základný pedagogický dokument školy vymedzuje ciele, obsah a podmienky vzdelávania, odporúča zodpovedajúce didaktické postupy, navrhuje metódy overovania a hodnotenia výsledkov realizácie vzdelávacieho programu. Vychádza zo ŠVP a dopĺňa ho podľa aktuálnych potrieb a požiadaviek školy, regiónu a zamestnávateľov.

Tvorba školských vzdelávacích programov, ale aj ŠVP, musí nadväzovať na aktuálnu sústavu skupín odborov a režimu implementácie ŠVP. Tento proces musí byť legislatívne konzistentný.

Výchova a vzdelávanie podľa školského zákona je založená na týchto **princípoch**:

- bezplatnosť vzdelania v základných školách a v stredných školách zriadených orgánom miestnej štátnej správy v školstve, ústredným orgánom štátnej správy alebo orgánom územnej samosprávy (ďalej len „štátna škola“),
- rovnoprávnosť prístupu k výchove a vzdelávaniu so zohľadnením výchovno-vzdelávacích potrieb jednotlivca a jeho spoluzodpovednosti za svoje vzdelávanie,
- rovnocennosť a neoddeliteľnosť výchovy a vzdelávania vo výchovno-vzdelávacom procese,
- celoživotné vzdelávanie,
- slobodná voľba vzdelávania s prihliadnutím na očakávania a predpoklady detí a žiakov v súlade s možnosťami výchovno-vzdelávacej sústavy,
- zdokonaľovanie procesu výchovy a vzdelávania podľa výsledkov dosiahnutých v oblasti vedy, výskumu a vývoja,
- príprava na zodpovedný život v slobodnej spoločnosti v duchu porozumenia a znášanlivosti, rovnosti muža a ženy, priateľstva medzi národmi, národnostnými a etnickými skupinami a náboženskej tolerancie,
- kontrola a hodnotenie kvality výchovy a vzdelávania a kvality výchovno-vzdelávacej sústavy,
- integrácia výchovno-vzdelávacej sústavy Slovenskej republiky do európskeho vzdelávacieho priestoru so zreteľom na vlastné skúsenosti a tradície,
- posilnenie výchovnej stránky výchovno-vzdelávacieho procesu prostredníctvom všetkých vyučovacích predmetov, ale aj špecifickými výchovnými zamestnaniami zameranými na rozvoj citov a emócií, motivácie a záujmov, socializácie a komunikácie, na sebakontrolu a sebariadenie, na mravné hodnoty a tvorivosť,
- vyvážený rozvoj všetkých stránok osobnosti žiaka v školskom vzdelávaní,
- zákaz poskytovania alebo sprístupňovania informácií alebo zneužívania informačných prostriedkov, ktoré by mohli viesť k narušovaniu mravnosti alebo k podnecovaniu k národnostnej, rasovej a etnickej nenávisti alebo k ďalším formám intolerancie,
- rovnoprávnosť postavenia škôl a školských zariadení,
- rovnocennosť vzdelania získaného v štátnych školách, v školách zriadených štátom uznanou cirkvou alebo náboženskou spoločnosťou (ďalej len „cirkevná škola“) a v školách zriadených inou fyzickou osobou alebo právnickou osobou (ďalej len „súkromná škola“),
- zákaz používania všetkých foriem telesných trestov a sankcií vo výchove a vzdelávaní.

Školské vzdelávacie programy sú postavené na nasledovných **princípoch**:

- sú dôležitým kurikulárnym dokumentom celoživotného vzdelávania,
- vytvárajú pluralitné, konkurenčné vzdelávacie prostredie a podporujú autonómiu škôl,
- kladú dôraz na výsledky vzdelávania, hoci procesuálna stránka výučby je tiež mimoriadne dôležitá,
- tvoria sa pre konkrétny študijný alebo učebný odbor v danej skupine odborov,
- vytvárajú ich školy podľa ŠVP a pravidiel v nich stanovených,
- regulujú vzdelávacie podmienky v danej škole,
- akceptujú potreby regionálneho trhu práce a rozvojové priority školy,
- za ich vypracovanie a schválenie zodpovedá riaditeľ školy,
- súlad so ŠVP bude sledovať, kontrolovať, posudzovať a hodnotiť Štátna školská inšpekcia.

V projekte ŠkVP by mali školy formulovať aj koncepciu a stratégiu svojho pedagogického rozvoja, pretože realizácia a konkretizácia vzdelávacích programov je závislá na aktuálnych potrebách školy, faktoroch mimoškolského prostredia (napr. konkretizácia spolupráce so zamestnávateľskou sférou), silných a slabých stránkach školy a prebiehajúcim vzdelávacím procese, identifikovaní potrebných zmien a určení postupov, stratégií a opatrení smerujúcich k realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu. Preto v prvom rade, ešte pred samotnou tvorbou školského vzdelávacieho programu, musí škola pristúpiť k samohodnoteniu kvality vzdelávania, k analýze jej súčasného stavu, identifikácii všetkých príležitostí a prekážok, ktoré budú vplývať na implementáciu vzdelávacieho programu, ako aj k návrhom na odstránenie závažných nedostatkov. Všetky informácie majú svoje opodstatnenie, pretože iba tak sa dá určiť a posúdiť, či sa vzdelávanie podľa projektu ŠkVP môže zaviesť na školu ako efektívne.

Pre spracovanie ŠkVP je potrebné dodržiavať tieto **pravidlá**:

- » odporúča sa, aby sa pre **1 samostatný UO/ŠO na jednom stupni vzdelania** vytvoril **1 ŠkVP** pre rôzne formy vzdelávania (denná, externá). Napr. na stupni vzdelania ISCED 3C bude pre UO 2962 2 00 pekár vytvorený jeden ŠkVP; na stupni vzdelania ISCED 3A bude pre ŠO 4210 6 agropodnikanie vytvorený jeden ŠkVP pre tie odborné zamerania (v súlade s vyhláškou MŠ SR č. 282/2009 Z.z.), ktoré škola v rámci ŠO reálne vyučuje,
- » ŠkVP sa vypracuje pre celé obdobie štúdia a riadi sa podľa požiadaviek ŠVP,
- » ŠkVP musí vytvárať podmienky pre osvojenie si obsahu vzdelávania – základného učiva - stanoveného v ŠVP, v priebehu ktorých sa vytvárajú kľúčové kompetencie u žiakov,
- » ŠkVP prezentuje profil a stratégiu školy a profil absolventa,
- » školský program vytvára podmienky pre tvorivosť učiteľa, využívanie efektívnych foriem a metód výučby, neobmedzuje učiteľa z hľadiska časového a metodického, nakoľko vychádza z konkrétnych potrieb žiakov, odborných a pedagogických skúseností učiteľa,
- » program stanovuje pravidlá pre hodnotenie žiakov (nástroje a kritériá hodnotenia),
- » vzdelávacie programy v oblasti OVP budú založené na kompetenciách (hoci školský zákon nekategorizuje vzdelávacie programy podľa jednotlivých zložiek vzdelávania na vzdelávacie programy pre všeobecné a odborné vzdelávanie, vládou SR schválená

Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania bola primárne orientovaná na vzdelávacie programy založené na kompetenciách, ktoré absolvent preukazuje po ukončení programu, aby získal požadovanú kvalifikáciu),

- » postupuje v súlade s Metodikou tvorby školských vzdelávacích programov pre SOŠ,
- » vytvára priestor pre hodnotenie činnosti školy.

ŠkVP je zásadnou zmenou v príprave školy na zabezpečenie a poskytovanie výchovno-vzdelávacích činností. Pokiaľ chceme vytvoriť svoj ŠkVP ako ucelený program, ktorý vedie k spoločným postupom a zmenám, musíme si podrobne preštudovať a pochopiť ŠVP ako celok, venovať zvýšenú pozornosť tým častiam, ktoré sú pre nás nové. Uvedomme si, že významnou zmenou v organizácii školy je skutočnosť, že chceme vytvoriť podmienky k tomu, aby sa žiaci chceli učiť (počas svojho života), aby boli k učeniu motivovaní a aktívne sa zapájali do procesu vzdelávania, uplatnili svoje individuálne predpoklady a schopnosti, aby žiaci so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami vrátane žiakov nadaných boli začlenení do kolektívu bežnej populácie. Často sa pridriavame príkladov a postupov, ktoré boli dávno prekonané a nie sú pre súčasný život prínosom. Nedoceňujeme, že „sila“ školy je vo vytvorení príjemného a podnetného prostredia, v možnosti učiť sa spolu a jeden pre druhého.

Vytvorenie **ŠkVP znamená veľkú zmenu** v prístupe školy k vzdelávaniu. Ide predovšetkým o ciele stredného odborného vzdelávania, kľúčové kompetencie a novo koncipovaný obsah vzdelávania (očakávané vzdelávacie výstupy, učivo), ale aj v myslení pedagogických zamestnancov. Na túto zmenu by mali učitelia svojich žiakov postupne pripravovať už od prvého ročníka.

ŠkVP prináša aj nové chápanie vzdelávacieho štandardu. Sám osebe je **vzdelávacím štandardom**, nakoľko obsahuje súbor požiadaviek na osvojenie si vedomostí, zručností a schopností, ktoré majú žiaci získať, aby mohli pokračovať vo vzdelávaní v nadväzujúcej časti vzdelávacieho programu alebo aby im mohol byť priznaný stupeň vzdelania. Je súborom **výkonových** (kompetencie a špecifické ciele) a **obsahových** (učebné osnovy) **štandardov**.

Novo formulované **ciele vzdelávania** predstavujú zameranie stredného odborného vzdelávania, ktoré má škola dosiahnuť, aby sa vytvárali a rozvíjali odborné, všeobecné a kľúčové kompetencie. Za najdôležitejšiu kategóriu, ktorú prináša ŠVP do stredného odborného vzdelávania, považujeme **kľúčové kompetencie**, ktoré má každá škola v priebehu vzdelávania u žiakov vytvárať, podporovať a rozvíjať.

Kľúčové kompetencie¹ sú najdôležitejšie z množiny kompetencií. Vzdelávanie a príprava na kvalitný výkon určitého povolania alebo skupiny príbuzných povolanií vychádzajú z analýzy potrieb trhu práce, pracovných činností v danom povolaní a validácie získaných výsledkov. Na tomto základe bol v súčasnosti vytvorený a schválený aj Európsky kvalifikačný rámec.

Takmer všetky krajiny sveta sa snažia nájsť, definovať a v ľuďoch rozvíjať také kompetencie, ktoré sú využiteľné vo väčšine povolanií, ktoré umožnia jednotlivcovi zastávať celý rad pracovných pozícií a funkcií, vykonávať rôzne povolania, ktoré sú vhodné na riešenie celého radu väčšinou nepredvídateľných problémov a umožňujú jednotlivcom úspešne sa vyrovnávať s rýchlymi zmenami v práci, osobnom a spoločenskom živote. Osvojovanie a zdokonaľovanie kľúčových kompetencií sa považuje za celoživotný proces učenia sa, a to nielen v škole, ale aj v zamestnaní, rodine, kultúrnom, spoločenskom a politickom živote. Ich osvojenie nie je

¹ Turek, I.: Kľúčové kompetencie

iba vecou osobného úsilia jedinca, ale vyžaduje priaznivé sociálne a ekologické prostredie. Viaceré vyspelé štáty navrhovali kľúčové kompetencie v závislosti na historickom, kultúrnom, spoločenskom, sociálnom a ekonomickom rozvoji, analýze činnosti človeka a prieskume zamestnávateľov.

Osvojovanie s požiadaviek i kľúčových kompetencií žiakmi by sa malo stať (podľa odporúčaní EÚ) jedným z hlavných cieľov a rozhodujúcou zložkou ŠkVP. **Ich osvojovanie je spojené najmä s procesuálnou stránkou učiva, s metódami, organizačnými formami a koncepciami vyučovania.** Preto pri tvorbe ŠkVP pristupujte k využitiu kľúčových kompetencií mimoriadne zodpovedne.

Kompetencia je preukázaná schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na predvedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov v práci, pri štúdiu v osobnom a odbornom rozvoji jedinca a pri jeho aktívnom zapojení sa do spoločnosti, v budúcom uplatnení sa v pracovnom a mimopracovnom živote a pre jeho ďalšie vzdelávanie². Pojem kompetencia nie jednoznačný (synonymá – schopnosť, zručnosť, spôsobilosť, efektívnosť a pod.). Profesor Turek napr. používa aj túto definíciu: „*Kompetencia je správanie (činnosť alebo komplex činností), ktoré charakterizuje vynikajúci výkon v niektorej oblasti činnosti*“. Za kompetentného v určitej oblasti sa zvykne považovať človek, ktorý má schopnosti, motiváciu, vedomosti, zručnosti atď. robiť kvalitne to, čo sa v príslušnej oblasti robiť vyžaduje.

Tvorba školských vzdelávacích programov ako 2. stupeň programového systému predstavuje významnú zmenu vo vzdelávacej politike škôl, nakoľko posilní autonómiu a zodpovednosť škôl za spracovanie a kvalitu školských vzdelávacích programov. ŠkVP si budú školy vytvárať podľa svojich zámerov a potrieb regiónu. Je to dokument obsahujúci organizované aktivity školy, vzdelávacie ciele, obsah výučby a vzdelávacie výstupy. ŠkVP sa riadi požiadavkami ŠVP. Vzniká doplnením ŠVP o špecifické potreby na základe návrhov a potrieb regiónu, podnikov, rodičov, žiakov, a ďalších zainteresovaných. ŠkVP má zabezpečiť súlad s regionálnymi potrebami trhu práce za aktívnej účasti zamestnávateľov na regionálnej alebo miestnej úrovni. Tým sa zvýšia predpoklady pre lepšiu zamestnanosť a uplatnenie absolventov škôl. ŠkVP schvaľuje riaditeľ školy po jeho prerokovaní s orgánmi štátnej správy a zamestnávateľmi.

Vytvorenie dvojúrovňového systému vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni posilňuje nielen samostatnosť a zodpovednosť škôl, ale buduje vzdelávanie na začlenených kľúčových kompetenciách v ŠVP a ŠkVP. Prepojenosť kľúčových kompetencií s obsahom vzdelávania zaručuje posilnenie medziodborového prístupu vo vzdelávacích oblastiach a odboroch štúdia, chápanie vzdelávacích výstupov a učiva na základe vykonaných činností.

ŠkVP vydáva riaditeľ školy. Schvaľovaciemu procesu ŠkVP predchádza jeho prerokovanie v Rade školy, v pedagogickej rade školy, so zriaďovateľom vrátane jeho písomného súhlasu a zamestnávateľmi v danom regióne. Zriaďovateľ si môže vyžiadať od riaditeľa školy ŠkVP na schválenie. Tieto subjekty sa k „projektu“ školy vyjadrujú z hľadiska jeho relevantnosti a opodstatnenosti ako rozvojovým regionálnym programom, strategickým zámerom ekonomického, politického a spoločenského vývoja na národnej, regionálnej alebo miestnej úrovni, kvality obsahu vzdelávania a ústretovosti k potrebám a požiadavkám zamestnávateľskej sféry.

V ŠkVP by mali školy formulovať aj koncepciu a stratégiu svojho pedagogického rozvoja,

² Európsky kvalifikačný rámec pre celoživotné vzdelávanie schválený prezidentom Európskeho parlamentu a Rady 23. apríla 2008.

pretože realizácia a konkretizácia vzdelávacích programov je závislá na aktuálnych potrebách školy, faktoroch mimoškolského prostredia (napr. konkretizácia spolupráce so zamestnávateľskou sférou), silných a slabých stránkach školy a prebiehajúcim vzdelávacom procese, identifikovaní potrebných zmien a určení postupov, stratégií a opatrení smerujúcich k realizácii výchovno-vzdelávacieho procesu. Preto v prvom rade, ešte pred samotnou tvorbou školského vzdelávacieho programu, musí škola pristúpiť k samohodnoteniu kvality vzdelávania, k analýze jej súčasného stavu, identifikácii všetkých príležitostí a prekážok, ktoré budú vplývať na implementáciu vzdelávacieho programu, ako aj k návrhom na odstránenie závažných nedostatkov. Všetky informácie majú svoje opodstatnenie, pretože iba tak sa dá určiť a posúdiť, či sa vzdelávanie podľa projektu ŠkVP môže zaviesť na školu ako efektívne.

ŠkVP ako verejný dokument je určený každému, kto má záujem ho vidieť. Reálne je zameraný na tieto základné skupiny užívateľov:

- **Žiaci** – ktorí sú cieľovou skupinou vzdelávania. Významnou črtou systémového kurikulárneho prístupu tvorby ŠkVP je skutočnosť, že v jeho centre stojí žiak ako kľúčový prvok, ku ktorému sa vzťahuje každá reakcia systému a pozornosť všetkých systémových prvkov. Zapamätajte si - hlavný cieľ a zámer školského vzdelávacieho programu je to, že je vytvorený pre žiaka, jeho potreby, predstavy, zámery a individuálne schopnosti.
- **Škola** – ktorá program vytvorila. Riaditeľ, učitelia, ďalší pedagógovia alebo iní zamestnanci školy ako tvorcovia vzdelávacieho programu doň vložili svoje námety, nápady, pokyny a pravidlá – základ ich každodennej práce.
- **Zamestnávatelia** – sú v oblasti OVP kľúčovými partnermi školy. Bez ich účasti v programe nie je možné vyprofilovať budúceho absolventa. Ako odberatelia potenciálnej pracovnej sily určujú na ňu svoje požiadavky, overujú si jej očakávané výkony a potvrdzujú výsledky vzdelávania – odbornú kvalifikáciu. Zároveň by sa mali podieľať na vytváraní materiálnej základne pre odbornú prípravu žiakov, učebných zdrojov a sú neoceniteľným zdrojom informácií a praktických skúseností.
- **Rodičia** – sa predovšetkým zaujímajú o to, na čo kladie škola dôraz pri vzdelávaní, aký štýl práce presadzuje, aká je povinná, voliteľná a záujmová ponuka školy, aký je systém hodnotenia žiakov, ako škola zabezpečuje vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Niektorí sú členmi rady školy a tak môžu do tvorby vzdelávacieho programu aktívne vstupovať svojimi nápadmi a návrhmi. Rodičia o tom všetkom by mali so svojimi deťmi diskutovať. Preto sú požiadavky vecnosti, zrozumiteľnosti, neformálnosti a prehľadnosti v ŠkVP opodstatnené a mimoriadne dôležité.
- **Správne a kontrolné úrady** – ako užívatelia vzdelávacieho programu budú v nich hľadať podľa svojho zamerania informácie potrebné pre kontrolu súladu ŠkVP so ŠVP, kontrolu činnosti školy a vzdelávacích výsledkov žiakov, finančnú a materiálnu podporu vzdelávania na škole, obsahovú prípravu ďalšieho vzdelávania učiteľov, ďalšie možné posuny v celkovej koncepcii vzdelávania, vydavateľskú činnosť a pod.

1.3 SYSTÉMOVÝ PRÍSTUP K TVORBE ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Podmienkou úspešnej transformácie vzdelávacieho systému v kontexte celoživotného vzdelávania musí byť nová kvalita vzdelávania a prípravy podmienená systémovým prístupom vzdelávania, aktívnou účasťou ústredných orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy, vzdelávacích inštitúcií a škôl na riešení oblastí cieľov, obsahu a štruktúry vzdelávania v spolupráci so zamestnávateľmi a ďalšími subjektmi pri prispôsobovaní existujúcich alebo vytvorení nových učebných a študijných odborov požiadavkám spoločnosti, domáceho a zahraničného trhu práce.

Systémový prístup v oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa týkal všetkých prvkov a aspektov podporujúcich celý proces vzdelávania, no najmä tvorby kurikula - vzdelávacieho programu. Tento model považujeme za otvorený, dynamický systém, ktorý má schopnosť reagovať na všetky podnety interného a externého prostredia. Významnou črtou tohto systému je skutočnosť, že v centre systému je žiak ako cieľový prvok, ku ktorému sa vzťahuje každá reakcia systému a celková pozornosť všetkých prvkov systému. To bol zmysel a zámer tvorby vzdelávacieho programu, najmä školského – školy ho vytvárali pre žiaka, jeho potreby, predstavy, zámery a individuálne schopnosti. V systéme stredoškolského odborného vzdelávania sa tak vytvorili podmienky pre uplatnenie základných vývojových trendov, nových vzdelávacích prístupov na školskej a regionálnej úrovni, ktorými sú najmä:

- 1) rozvoj kľúčových kompetencií a pripravenosť na celoživotné vzdelávanie,
- 2) integrácia všeobecného a odborného vzdelávania,
- 3) dôraz na široký profil absolventov,
- 4) rozvoj progresívnych spôsobov konštrukcie vzdelávacieho programu (moduly) a metód výučby,
- 5) prispôsobenie odborného vzdelávania a výchovy požiadavkám jednotného európskeho trhu práce.

Preto aj transformačný proces, ktorý sa začal v roku 2008, priniesol v oblasti odborného vzdelávania a prípravy so sebou celý rad systémových zmien. Pri tvorbe školských vzdelávacích programov tvorcovia sa vo zvýšenej miere venovali nasledujúcim vzájomne súvisiacim otázkam, ktoré sa pri tvorbe školských vzdelávacích programov implicitne vzťahovali k procesu plánovania, realizácie a hodnotenia výchovno-vzdelávacieho procesu na úrovni školy a triedy:

Prečo vzdelávať?	(zmysel, funkcia a cieľ vzdelávania)
Koho vzdelávať?	(deti, dospelí, zamestnanci, atď.)
V čom vzdelávať?	(obsah vzdelávania)
Ako vzdelávať?	(stratégia vyučovania)
Kedy vzdelávať?	(obdobie života, časový úsek, hodinová dotácia)
Za akých podmienok vzdelávať?	(prostredie, legislatíva, manažment, financovanie, organizácia vzťahy)
S akým efektom vzdelávať?	(kontrola, skúšanie, hodnotenie)

Reforma priniesla otvorený systémový prístup k zabezpečeniu všetkých vnútorných a vonkajších vzťahov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. Tento prístup znamenal zásadné zmeny

v systéme vzdelávania v tom, že obsah vzdelávania bol postavený na kompetenciách absolventa zodpovedajúcich potrebám a požiadavkám budúcich zamestnávateľov, ktoré absolvent musí preukázať po ukončení vzdelávacieho programu, aby získal kvalifikáciu potrebnú pre výkon pracovných činností na danej pracovnej pozícii.

Zásadne odlišný prístup k vyučovaciemu procesu znamenal aj významnú zmenu v myslení pedagogických zamestnancov. Museli si uvedomiť, že tvorba kvalitného a reforme zodpovedajúceho školského vzdelávacieho programu je pre učiteľov novou a vysoko odbornou činnosťou, ktorá je tak náročná preto, lebo vyžaduje nielen dobrú znalosť aprobačných predmetov, ale aj vedomosti a poznatky o modernej školskej didaktike a v neposlednej miere pedagogické skúsenosti z výučby a práce s mládežou. Je prejavom novej pedagogickej autonómie a slobody a v prvom roku implementácie mala svoje nesporné prednosti, ale aj úskalia. Na túto zmenu učitelia svojich žiakov postupne pripravujú už od prvého ročníka. Pedagógovia vidia prednosti v tom, že:

- vytvárali vzdelávacie programy pre „svojich“ žiakov a dôverne známe podmienky podľa toho, čo dobre ovládali a spôsobom, ktorý si sami stanovili a ďalej rozvíjali,
- mohli sa spoločne radiť, pomáhať si, hľadať nové možnosti efektívneho vzdelávania a najvhodnejšie spôsoby jeho vymedzenia, eliminovať všetko nepodstatné, neefektívne a zaťažujúce,
- spoločne prepojili to, čo doteraz robil každý sám a s rôznymi zámermi (medzipredmetové vzťahy, integrované predmety),
- vytvorili vzdelávací program, ktorý je ich, ktorý mohli spoločne obhajovať a realizovať, čo sa dá vždy najlepšie iba pri vlastných materiáloch, nie pri cudzích „nadiktovaných“.

Úskalía sú signalizované predovšetkým v tom, že:

- môže dôjsť k zredukovaniu školskej reformy iba na tvorbu štátnych a školských vzdelávacích programov (neuvedomujú si, že vzdelávacie programy a ich tvorba je iba začiatkom predpokladaných zmien, vstupnou „programovou etapou“, od ktorej sa budú dlhodobo odvíjať skutočné kvalitatívne zmeny vo vzdelávaní a v činnosti celej školy),
- niektoré školy v tvorbe školských vzdelávacích programov budú vidieť iba usporiadanie vzdelávacieho obsahu bez premyslenej situácie a činnosti, prostredníctvom ktorého ho budú iba realizovať, bez hľadania premyslených väzieb a vzťahov medzi vzdelávacími výstupmi, obsahom vzdelávacích predmetov, odbormi vzdelávania a pod.,
- niektorí pedagógovia si celkom neuvedomia úplne iný prístup, ktorý môže priniesť so sebou aj určitú osobnú neistotu, názorové konflikty a obavy z nevyskúšaného systému,
- príprava školských vzdelávacích programov sa môže stať záležitosťou iba riaditeľa a niekoľkých „vyvolených“ učiteľov na škole, bez ochoty sa dohodnúť s inými učiteľmi a osvojiť si ich názory a pripomienky, k čomu už v priebehu prvého roku v mnohých prípadoch aj došlo,
- nebudú mať k dispozícii dostatočné množstvo potrebných didaktických a metodických materiálov, že mnohé školy nebudú ochotné spolupracovať a podeliť sa so svojimi skúsenosťami alebo zodpovedné inštitúcie, na ktoré by sa mohli s dôverou obrátiť, ich nechajú bez podpory a poradenstva,
- neboli špeciálne pripravovaní na tvorbu školských vzdelávacích programov a až v tejto chvíli postupne získavajú informácie, skúsenosti a zručnosti.

Systémové zmeny v oblasti odborného vzdelávania a prípravy znamenali teda veľkú zmenu v prístupe školy k samotnému vzdelávaniu. Pedagogickí zamestnanci si postupne uvedomovali, že znamenajú komplexnosť prepojenia cieľov stredného odborného vzdelávania s kľúčovými, všeobecnými a odbornými kompetenciami a novokoncipovaným obsahom vzdelávania, ktorý je štruktúrovaný podľa očakávaných vzdelávacích výstupov. V porovnaní s predchádzajúcou technikou tvorby obsahu vzdelávania tvorcovia nových školských vzdelávacích programov najprv vymedzili úroveň významných vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré má žiak podľa očakávania preukázať po ukončení vzdelávania. Táto úroveň musí odpovedať na otázku „Čo má žiak vedieť (kognitívna oblasť), čomu musí porozumieť (kognitívna a afektívna oblasť), čo má urobiť (afektívna a psychomotorická oblasť)“, aby splnil úlohu a preukázal svoj výkon. Významným systémovým krokom bolo teda v prvom rade stanovenie výkonových štandardov ako základného kritéria úrovne zvládnutia vedomostí, zručností a schopností. Až na základe takto stanovenej normy formulovali obsah vzdelávania, prostredníctvom ktorého žiak dosiahne požadovaný výkon. Školské vzdelávacie programy takto priniesli nové chápanie vzdelávacieho štandardu ako súboru výkonových (kompetencie absolventa) a obsahových (učebné osnovy) štandardov.

Najdôležitejšou kategóriou systémových zmien, ktoré priniesol štátny vzdelávací program do stredného odborného vzdelávania, považujú učitelia kľúčové kompetencie, ktoré bude každá škola v priebehu vzdelávania u žiakov vytvárať a rozvíjať. Sú najdôležitejšie z množiny kompetencií. V oblasti OVP veľmi úzko súvisia s problematikou zameranou na vzdelávanie orientované na získavanie kompetencií (Competency-Based Education and Training - CBET), ktoré sa začalo rozvíjať v 80 –tych rokoch (obchod, služby, priemysel) v hospodársky vyspelých štátoch sveta (Kanada, USA a pod.) a je neoddeliteľnou súčasťou odborného vzdelávania takmer vo všetkých krajinách Európy a sveta. Osvojovanie si kľúčových kompetencií žiakmi sa stalo jedným z hlavných cieľov a rozhodujúcou zložkou školských vzdelávacích programov prostredníctvom výchovných a vzdelávacích stratégií. Ich osvojovanie je spojené najmä s procesuálnou stránkou učiva, s metódami, organizačnými formami a koncepciami výučby.

Jadrom systémových zmien bola aj skutočnosť, že odborné vzdelávanie a príprava na kvalitný výkon určitého povolania alebo skupiny príbuzných povolání vychádzajú z analýzy potrieb trhu práce, analýzy pracovných činností v danom povolaní a validácie získaných výsledkov. Analýzy predchádzali a iniciovali proces tvorby školských vzdelávacích programov a poskytli školám prehľadné informácie o súčasnej a perspektívnej situácii na trhu práce a trhu vzdelávania (potreby, predstavy a požiadavky zamestnávateľov, vzdelávacie potreby, ponuka a dopyt vo vzdelávaní v konkrétnom alebo plánovanom odbore štúdia). Boli základným východiskom pre spracovanie vlastného zámeru (konceptie) školy, kompetenčného profilu absolventa programu a štruktúrovania obsahu vzdelávania a prípravy prostredníctvom zamestnávateľmi stanovených vzdelávacích výstupov. Táto etapa bola bez účasti zamestnávateľov nemožná, vzdelávací program bez definovania ich požiadaviek je nereálny a neposkytuje záruku na kvalitnú prípravu žiakov na povolanie.

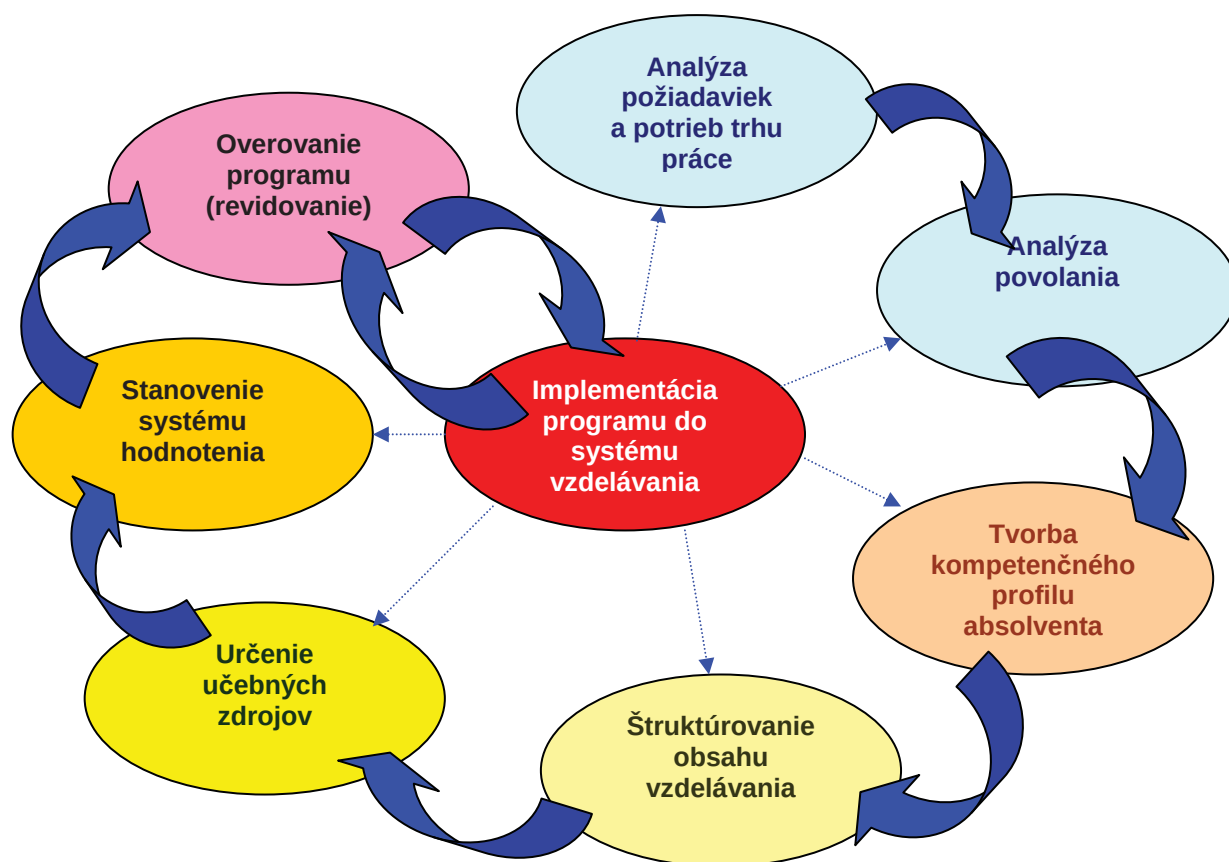
Najvýraznejšia systémová zmena v reforme vzdelávania spočíva v tom, že hodnotenie sa vzťahuje predovšetkým na hodnotenie očakávaných vzdelávacích výstupov. V školských vzdelávacích programoch boli stanovené hodnotiace štandardy vymedzené organizačnými a metodickými pokynmi pre sumatívne hodnotenie v rámci platnej legislatívy, kritériami, prostriedkami a postupmi hodnotenia pre priebežné hodnotenie v rámci vyučovacích predmetov a pre sumatívne hodnotenie.

Systémový prístup k tvorbe kurikula – vzdelávacieho programu založeného na kompetenciách môžeme názornejšie zobrazit' graficky, kde sú zrozumiteľne zobrazené všetky prvky a aspekty podporujúce celý proces tvorby vzdelávacieho programu. Tento systémový model je otvorený, dynamický, má schopnosť reagovať na všetky podnety interného a externého prostredia. Významnou črtou tohto systému je skutočnosť, že v centre systému je žiak ako cieľový prvok, ku ktorému sa vzťahuje každá reakcia systému a celková pozornosť všetkých prvkov systému. To je zmysel a zámer tvorby vzdelávacieho programu – je **vytvorený pre žiaka, jeho potreby, predstavy, zámery a individuálne schopnosti**.

Štruktúra školského vzdelávacieho programu sa odvodzuje zo štruktúry ŠVP. Mala by byť výrazom profilu školy, odrážať jej podmienky, pedagogické zámery, postavenie v rámci regiónu a vzťahy so sociálnymi partnermi, najmä zamestnávateľmi. ŠkVP by mal vytvárať priestor pre uplatňovanie takých štýlov práce, ktoré pozitívne ovplyvňujú učenie žiakov a ich výsledky, ale aj sociálne prostredie triedy a celej školy.

Tvorba vzdelávacieho programu **má svoju logickú postupnosť**. Názornejšie to ukazuje diagram č. 1.

Diagram 1 Systém tvorby vzdelávacieho programu

VÝCHODISKOVÁ ETAPA TVORBY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

2

Základným východiskom pre spracovanie ŠkVP sú v prvom rade štátne vzdelávacie programy. Významným vstupom do plánovania školského kurikula je analýza podmienok školy – autoevalúcia školy, analýza požiadaviek trhu práce (analýza potrieb a analýza povolania).

Jednotlivé etapy vytvorenia ŠkVP budú sprevádzať aj proces jeho tvorby. Tvorba akéhokoľvek vzdelávacieho programu by mala rešpektovať nasledovné etapy (podrobnejšie sa analýzam budeme venovať v ďalších kapitolách):

Analýza práce školy – ktorá umožní stanoviť koncepčný zámer školy.

Analýza požiadaviek a potrieb trhu práce – ktorou získame informácie od zamestnávateľov o ich potrebách a požiadavkách na vzdelávanie a kompetenčný profil žiaka. V tejto časti by ste mali získať informácie na tieto otázky:

- Čo vyžadujú odberatelia (zamestnávatelia, školy vyššieho typu) od absolventov našej školy?
- Aké kompetencie požadujú zamestnávatelia od našich absolventov?
- Koľko nových pracovných miest plánujú zamestnávatelia v budúcnosti poskytnúť?
- Čo chcú učitelia od našej školy (ako by chceli učiť, čo by sa malo alebo nemalo učiť a pod.)?
- Čo chcú žiaci (ako by sa chceli učiť, aké predmety, záujmové okruhy a pod.) od našej školy?
- Čo nám odporúčajú urobiť rodičia, aby chceli dať svoje deti na našu školu?
- Čo nám odporúča naša regionálna správa na skvalitnenie vzdelávania na našej škole?
- Čo nám odporúča miestna samospráva na zlepšenie imidžu školy?
- Atd'.

Analýza povolania – nám pre konkrétne povolanie v danom odbore štúdia identifikuje vzdelávacie výstupy a im pričlenený obsah vzdelávania. Tento proces budete robiť v spolupráci so zamestnávateľmi.

Štruktúrovanie kompetenčného profilu absolventa. Kompetenčný profil je komplexný snímok vzdelávacích výstupov, ktoré absolvent programu musí zvládnuť, preukázať svoj výkon, aby sa mohla potvrdiť a uznať jeho kvalifikácia. Pri formulovaní profilu absolventa súbežne pripravujeme aj systém hodnotenia. Profil absolventa je základom pre formulovanie.

Obsah vzdelávania.

Učebné zdroje.

Systém hodnotenia – kritérií a nástrojov hodnotenia.

Posledné tri etapy by mali prebiehať súbežne. Predposledná etapa:

Overovanie vzdelávacieho programu je založené na verifikácii správnosti tvorby programu a mala by byť pilotovaná počas programom predpísanej dĺžky vzdelávania. V tejto etape dochádza k revidovaniu a úprave programu.

Posledná etapa je určená na:

Implementáciu schváleného vzdelávacieho programu do systému vzdelávania. Nie je to proces uzatvorený, nakoľko aj implementačná fáza - uvedenie programu do „života“ môže vyvolať proces revidovania a návrhov na úpravu vzdelávacieho programu vo všetkých jeho častiach.

Je dôležité si zapamätať, že počas všetkých etáp tvorby vzdelávacieho programu založeného na kompetenciách je nevyhnutná účasť zamestnávateľov v programoch OVP. Zamestnávatelia by sa mali vyjadrovať tak k procesu formulovania obsahu vzdelávania a jeho dĺžke, ako aj k využiteľným učebným zdrojom (hlavne z hľadiska ich ekonomickej prístupnosti), organizácii a príprave sumatívneho hodnotenia. Ich účasť na záverečných, maturitných a absolventských skúškach by mala byť samozrejmosťou.

Celý proces tvorby akéhokoľvek vzdelávacieho programu trvá 1 – 2 roky. V prípade „hraničných“ termínov by mohla škola tvoriť program po etapách, hlavne vo vzťahu k štruktúrovanej obsahu vzdelávania (v prvej etape pre 1. ročník štúdia a v priebehu školského roka pokračovať v ďalších etapách pre 2. ročník štúdia a pod.).

2.1 ANALÝZA POŽIADAVIEK A POTRIEB TRHU PRÁCE

Analýza a vyhodnotenie potrieb trhu práce predchádza a iniciuje celkový proces návrhu ŠKVP. Je to **proces zbierania a analyzovania informácií o potrebách trhu práce na základe výpovedí zamestnávateľov a relevantných údajov nevyhnutných pre vytvorenie nového vzdelávacieho programu**, resp. modifikáciu už existujúceho. Má primárnu riadiacu funkciu. Do tohto procesu sú zapojení predovšetkým zamestnávatelia absolventov navrhovaného alebo už existujúceho vzdelávacieho programu, pedagogickí zamestnanci škôl, ktorí vyjadrujú svoje názory a návrhy na súčasné a budúce potreby vzdelávania, žiaci so svojimi požiadavkami na orientáciu a proces výučby, ale môžeme sa obrátiť aj na rodičov, odbornú a laickú verejnosť, aby sme získali čo najväčšie množstvo zodpovedajúcich informácií a údajov.

Analýza a vyhodnotenie potrieb trhu práce (ďalej len „analýza“) je prvým kritickým krokom pri determinovaní potrieb nového, „na základe požiadaviek zamestnávateľov založeného“ vzdelávacieho programu alebo vytvorení „požiadavkami riadených“ zmien v už existujúcom programe.

Vyhodnotenie potrieb zahŕňa zamestnávateľov. Ich účasť v tomto procese je nevyhnutná, aby boli budúci absolventi adekvátne pripravení reagovať na zmeny pracovných požiadaviek a podmienok. Vyhodnotenie potrieb predstavuje systematický proces stanovovania priorít, rozhodnutí a alokácie zdrojov zamestnávateľov.

Pred vytvorením alebo revíziou vzdelávacieho programu je nevyhnutné zdokumentovať vzdelávacie potreby, ktoré sa týkajú štruktúry žiakov, učiteľov, výkonových a obsahových

štandardov, podľa ktorých sa riadi výučba, materiálno-technických podmienok a pod. Účelom analýzy a vyhodnotenia potrieb je:

- vybrať a zaradiť potenciálnych zamestnávateľov do tvorby vzdelávacieho programu,
- identifikovať a zdokumentovať nové alebo meniace sa potreby trhu práce a zamestnávateľov,
- zhromaždiť hodnotné informácie o trhu práce týkajúce sa nových trendov v oblasti OVP s dôrazom na daný odbor štúdia a prípravy.

Pri vykonávaní analýzy rozoznávame osem krokov:

1. Preskúmať názvy a popisy povolání, pre ktoré sa vytvára vzdelávací program.
2. Identifikovať ciele pre analýzu a vyhodnotenie potrieb.
3. Vybrať metodológiu.
4. Vytvoriť a revidovať otázky analýzy.
5. Identifikovať zdroje údajov.
6. Vybrať vzorky.
7. Prideliť tímové úlohy a zodpovedností.
8. Stanoviť časový harmonogram.

1. PRESKÚMAŤ NÁZVY A POPISY POVOLANÍ, PRE KTORÉ SA VYTVÁRA VZDELÁVACÍ PROGRAM

Názov povolania stanovuje parametre s dôrazom na to, „kto“ bude vyučovaný a k „čomu“ bude vyučovaný. Názov povolania poskytuje hlavne informácie vzťahujúce sa na:

- Typ pracovnej pozície a možný rozsah jej pracovných činností.
- Podmienky finančného ohodnotenia dostupného pre absolventov programu.
- Požiadavky na úrovni vstupu, vrátane požiadaviek na odbornú spôsobilosť.

Tieto informácie sa dajú získať z rôznych zdrojov, napr. z *Príručky Národnej klasifikácie povolání*, priamo od zamestnávateľov, prostredníctvom ISTP alebo cez internet. *Národná klasifikácia povolání* je prostriedkom, ktorý poskytuje popis povinností, úloh, zručností, záujmov, požiadaviek na vzdelanie, pracovné zameranie a pod. týkajúcich sa slovenského trhu práce.

2. IDENTIFIKOVAŤ CIELE PRE ANALÝZU A VYHODNOTENIE POTRIEB

Je to jeden z najdôležitejších krokov. Pred zhromaždením údajov (či už je to poštou zaslaný dotazník, telefón alebo osobný rozhovor, diskusia v skupine alebo zhromažďovanie sekundárnych údajov) je dôležité vedieť, aký druh informácie potrebujeme. Musíme začať s identifikáciou širších cieľov. Mali by obsahovať nasledovné informácie:

- určenie ochoty zamestnávateľov zúčastniť sa na tvorbe programu,
- zhromaždenie informácií o navrhovanom programe,
- zhromaždenie informácií o súčasných zamestnaniach a voľných pracovných miestach v danom povolaní,
- zhromaždenie informácií o pracovných trendoch pre absolventov v oblasti samostatného podnikania,
- zozbieranie demografických informácií o majiteľoch podnikov (zamestnávateľia),

- zozbieranie údajov o existujúcej pracovnej sile, trendoch a otázkach spojených s potrebami vzdelania.

Ďalej je potrebné stanoviť, ktoré špecifické miery činnosti naplnia širšie ciele. Ktoré informáciu sú presne potrebné? Špecifické miery činnosti determinujú:

- počet zamestnávateľov, ktorí majú záujem participovať na tvorbe programu,
- počet zamestnávateľov ochotných poskytovať žiakom odborný výcvik alebo prax,
- počet zamestnávateľov ochotných zamestnať absolventov programu,
- vedomosti, zručnosti a kompetencie v povolani, ktoré sa požadujú od absolventov,
- rozsah podpory, ktorú je príslušný zamestnávateľský sektor ochotný venovať programu,
- množstvo existujúcich kvalifikácií (zamestnaní) v rámci skupiny povolani v regióne,
- predpokladaný počet nových zamestnaní v rámci povolania v budúcom roku a v budúcich piatich rokoch v regióne,
- počet osôb pracujúcich v súčasnosti v tomto povolani,
- ktoré zručnosti sú požadované pre prácu v malých podnikoch,
- typ požadovaného certifikátu,
- bezpodmienečne nutné zručnosti na úrovni vstupu,
- budúce trendy v povolani,
- nedostatky v súčasnej príprave a vzdelávaní absolventov,
- prekážky zavádzania nových prístupov do vzdelávania,
- nové príležitosti určujúce zvýšenie kvality vzdelávania.

V prípade, ak program inovujeme, berieme do úvahy:

- počet absolventov, ktorí odišli po absolvovaní programu v posledných troch rokoch,
- počet absolventov, ktorí získali prácu na plný úväzok práve v tej oblasti, v ktorej získavali vzdelanie počas posledných troch rokov.

3. VYBRAŤ METODOLÓGIU

Neexistuje jediná správna metóda! Zber údajov sa môže vykonávať z primárnych zdrojov (jedinci) alebo zo sekundárnych zdrojov (dokumenty). Odporúča sa zhromažďovať informácie z rôznych zdrojov. Metodológia závisí od množstva času, ľudských a finančných zdrojov. Ak je to možné, odporúča sa kombinovať rôzne metódy využívajúc existujúcu informáciu.

Všeobecné techniky zbierania primárnych údajov zahŕňajú:

- poštou odoslané prehľady, kvantitatívne údaje
- interview (telefonické, osobné),
- práca s vybranou skupinou expertov - kvalitatívne údaje
- iné.

Pri výbere techniky zberu primárnych údajov je potrebné dbať na typ informácií, ktoré budú predmetom ich zberu. Môžeme si položiť tieto otázky:

- Aké množstvo údajov je potrebné?
- Koľko času máte?
- Umožňuje daná technika jednoduchú interpretáciu?
- Máte dostatočné množstvo finančných prostriedkov ?
- Koľko ľudí bude v prieskume zainteresovaných?

S kooperáciou alebo prístupom prác počas zhromažďovania údajov súvisí mnoho problémov. Ak účastník verí, že je v jeho najlepšom záujme zúčastniť sa prieskumu, informácia bude presnejšia.

Musí byť zaručená anonymita a utajenosť odpovedí. Anonymita zabraňuje identifikácii odpovedí. Taktiež musíme garantovať utajenosť, ak sa odpovedajúci dá aj napriek všetkému identifikovať. Respondenti musia mať spätnú väzbu. Povzbudzujeme ich.

Počas zhromažďovania informácií sa môžu vyskytnúť aj technické problémy, ako:

- Nepochopené inštrukcie.
- Neskúsení analytici údajov znižujú kvalitu dokumentácie zozbieraných dát.
- Čiastočná alebo úplná strata informácií.
- Nesprávne zaznamenaná informácia.

Všeobecné zdroje sekundárnych údajov

Sekundárne informácie poskytuje množstvo rôznych druhov **dokumentov**. Najvšeobecnejšie sú:

- Vládne dokumenty a materiály národné rozvojové programy, regionálne programy rozvoja, koncepcie, a iné.
- Štatistické publikácie môžu byť nápomocné pri identifikácii možného rastu pracovných podmienok v špecifickom odvetví hospodárstva.
- Odborné časopisy publikujú články ohľadne možnosti zamestnania v určitých oblastiach alebo o možnom rozvoji v špecifickom odvetví hospodárstva. Tieto články môžu byť veľmi užitočné, ak odpovedáme na otázky vyhodnocovania potrieb, týkajúce sa počtu voľných pracovných miest a potenciálneho rastu určitého zamerania. Niektoré odborné časopisy takisto uverejňujú inzeráty typu „hľadá sa“. Tieto môžu byť dôležité pri odhadovaní počtu voľných miest.
- Inzeráty typu „hľadá sa“ v denníkoch. Prehľad týchto inzerátov po dobu jedného či dvoch mesiacov poskytne predstavu o možnosti zamestnať sa v určitých regiónoch. Ak je zamestnanie sezónnej povahy, preštudujte staršie vydania tak, ako aj nové, takže získate štatistický prehľad sezónneho aj nesezónneho obdobia.
- Odborné časopisy a noviny sa vydávajú pre ľudí z určitých zamestnaneckých oblastí. Všetky články a inzeráty majú upútať pozornosť práve v tejto oblasti.
- Kalendáre z iných vzdelávacích inštitúcií, ak je program realizovaný niekoľko rokov, je to dobrý indikátor stáleho prílivu študentov a zároveň toho, že absolventi toho programu nájdu uplatnenie vo svojom odbore.
- Internet.

4. VYTVORIŤ A REVIDOVAŤ OTÁZKY HODNOTENIA POTRIEB

Otázky by sa mali zamerať na vzdelávací systém, ktorý je založený na požiadavkách zamestnávateľov na vedomosti, zručnosti a kompetencie absolventov škôl. Môžeme použiť nasledovné otázky:

- Zamestnali by ste absolventov tohto ŠKVP?
- Aké minimálne vstupné požiadavky by mali mať?
- Ste ochotný zapojiť sa do tvorby vzdelávacieho programu?
- Budete ochotný zapojiť sa do analýzy povolania?

- Boli by ste ochotný poskytnúť žiakom tohto programu prax/odborný výcvik vo svojom podniku?
- Aké nevyhnutné vstupné požiadavky odporúčate pre štúdium v tomto programe?
- Aký certifikát požadujete v tomto povolání?
- Koľko osôb zamestnávate vo vašom podniku?
- Koľko voľných pracovných miest máte v súčasnosti?
- Koľko pracovných miest plánujete vytvoriť v priebehu 3 - 4 rokov?
- Aké vzdelanie vyžadujete od svojich zamestnancov?
- Iné.

5. IDENTIFIKOVAŤ ZDROJE ÚDAJOV

Zdrojmi primárnych údajov sú jedinci (zamestnávateľia), ktorí môžu zodpovedať na hodnotiace otázky.

Zdrojmi sekundárnych údajov sú informácie potrebné na monitorovanie vplyvu a trendov, ktoré majú dopad na vznik potrieb vo vzdelávaní. Pri tvorbe vzdelávacích programov v OVP sa odporúčajú nasledovné sekundárne údaje:

- Prieskumné prehľady, ktoré identifikujú všeobecný pohľad na ekonomiku na Slovensku, prehľad a trendy v danom učebnom/študijnom odbore na Slovensku.
- Profil pracovných síl uvádza:
 - Počet podnikov pre daný sektor na Slovensku.
 - Počet malých a stredných podnikov.
 - Počet osôb zamestnaných v sektore.
 - Vzdelanostná úroveň/vek osôb zamestnaných v sektore.
 - Počet voľných a kvalifikáciu nevyžadujúcich pracovných miest.
- Opis trendov súvisiacich s potrebami vzdelávania popisuje:
 - Deficity v požadovaných kompetenciách súčasných zamestnancov.
 - Zmeny v požiadavkách na kompetencie.
 - Budúce požiadavky pre oblasť vzdelávania.
- Opis potrieb vzdelávania pre existujúce povolanie alebo skupinu príbuzných povolaní.
- Opis problémov vo vzdelávaní týkajúce sa napr.:
 - Potreba vytvoriť flexibilné vzdelávanie (v nadstavbovej forme štúdia mnoho žiakov je zamestnaných na plný úväzok).
 - Prekážky týkajúce sa vyučovacích materiálov (nedostatok financií, priestorov, zariadenia).
 - Potreba efektívnejšej odbornej praxe/odborného výcviku na pracovnom mieste priamo u zamestnávateľa.

6. VYBRAŤ VZORKU

Nasledujúca tabuľka ilustruje tri z najvšeobecnejších príkladov metódy selekcie. Tieto metódy sú vhodné pre všetky typy techník zhromažďovania údajov, vrátane dotazníkov, prieskumov, rozhovorov a vybraných skupín expertov.

Tabuľka 1 Metódy zhromažďovania údajov

Metóda	Ako funguje	Príklad
Náhodná	Respondenti sa vyberajú náhodne	Z názvov všetkých zamestnávateľov sa náhodne (z klobúka) vyberie 40.
Systematická	Vybraní sú všetci možní respondenti. Potom sa vyberie každé tretie, štvrté, desiate atď. meno v závislosti na veľkosti potrebnej vzorky.	Vyberie sa každé siedme meno zo zoznamu.
Strategická	Vzorka je vybraná takým spôsobom, že potenciálni respondenti v reprezentovaných podskupinách sa vo vzorke nachádzajú v tom istom pomere, ako v danej veľkosti potenciálnych respondentov.	45% pracovníkov v oblasti je v odboroch, 55% v odboroch nie je. Teda 45% ľudí vo vzorke bude aj v odboroch a 55% v odboroch nebude.

Najbežnejšími prostriedkami prieskumu je dotazníková metóda a SWOT analýza.

Dotazník je jedným z najfrekvencovanejších prostriedkov prieskumu, ako získať potrebné údaje pre dôkladnú analýzu. Správne zostavenie dotazníka nie je jednoduchá záležitosť a vyžaduje aj určitý stupeň praxe. Pri formulovaní dotazníkových otázok je potrebné zobrať do úvahy aj istý stupeň úskalí, ktoré súvisí s vyhodnocovaním odpovedí.

Každý dotazník musí obsahovať úvod do problematiky (informácie o tom, kto a prečo dotazník zadáva) a informácie o zachovaní anonymity respondenta.

Otázky v dotazníku môžu byť uzatvorené, otvorené a čiastočne otvorené. V dotazníku sa môžu objaviť aj otázky, ktorými zisťujeme názory/postoje, fakty, pocity/dojmy, hypotetické otázky a hodnotenie.

Pri tvorbe dotazníka je vhodné podobné otázky zoskupovať, dotazník členiť nadpismi, vyhnúť sa záporne formulovaným otázkam (hlavne zdvojenej negácii), striedaniu otázok s pozitívnym a negatívnym obsahom.

V dotazníku by sa nemali vyskytovať dvojité otázky (pýtame sa na dve veci súčasne), chybné ponuky odpovedí, otázky, v ktorých sa odpovede prekrývajú, otázky, ktoré zisťujú naraz všetko, nejasné otázky, otázky týkajúce sa názoru iného, otázky v žargónovej reči, zavádzajúce otázky.

Dotazníky by sa mali štatisticky spracovať. Pri vyhodnocovaní dotazníkov zisťujeme početnosť odpovedí, faktory, ktoré ovplyvňujú rozloženie početnosti, väzby medzi otázkami a pod. Vyhodnotenie dotazníkov by mal robiť skúsený zamestnanec, ktorý pracuje so štatistickým spracovaním údajov.

SWOT analýza je to najpoužívannejšia metóda, ktorú môžete použiť pri autoevaluácii školy, ale aj pri analýze potrieb trhu práce. Ide o skratku 4 anglických slov – (**S**trengths) silné stránky, (**W**eaknesses) slabé stránky, (**O**pportunities) príležitostí a (**T**hreats) riziká (obavy, hrozby, bariéry, prekážky). Učitelia (prípadne žiaci alebo ich rodičia) vymedzujú prednosti a nedostatky, možnosti alebo prekážky súčasného vzdelávania ako východiskového stavu pre ďalšie úvahy o zameraní vzdelávania.

Silné a slabé stránky sa spravidla týkajú vnútorného prostredia školy. Na silných stránkach môže škola postaviť svoj ŠkVP, slabé stránky by mala odstrániť alebo skvalitniť.

Príležitosti a riziká sa dotýkajú vonkajších vplyvov. K rizikám patrí napr. stagnácia školy. Príležitosti sú tie faktory, ktoré nasmerujú školu k jej ďalšiemu rozvoju.

SWOT analýzou môžete preskúmať súčasný stav pedagogického zboru a zloženie žiakov, funkčnosť pedagogickej dokumentácie, uplatnenie žiakov po absolvovaní školy, výchovné problémy žiakov, prácu výchovného poradcu, stav pedagogickej práce, začlenenie alternatívnych foriem výučby, spokojnosť učiteľov, spoluprácu školy s rodičmi, s inštitúciami a ďalšie faktory, ktoré ovplyvňujú priebeh činností na škole, postavenie školy v rámci regiónu a pod.

SWOT analýza predstavuje komplexnú metódu kvalitatívneho vyhodnocovania všetkých relevantných stránok fungovania organizácie (školy). Podstata tejto metódy je v klasifikácii a ohodnotení jednotlivých činiteľov vplývajúcich na kvalitu, rozdelených do štyroch základných skupín: silných **S** a slabých stránok **W** organizácie (vnútorné činitele, t. j. činitele vo vnútri organizácie; v prípade školy sú to napr. učitelia, riaditeľ školy, vyučovacie metódy atď.), možností **O** a hrozieb (obáv, rizík, prekážok) **W** (vonkajšie činitele, t. j. činitele mimo organizácie, v prípade školy sú to napr. legislatíva, nedostatočné financovanie školy zo strany zriaďovateľa, nízka populácia detí a mládeže atď.).

Pri SWOT analýze jej aktéri (napr. manažment školy, učitelia, žiaci, rodičia žiakov, zamestnávateľia žiakov a pod.) metódou brainstorming hodnotia jednotlivé činitele a zaraďujú ich do jednotlivých kategórií (S, W, O, T).

SWOT analýzu je vhodné **začať silnými stránkami** (kvôli posilneniu pozitívneho myslenia), napr.: Uvedte v čom je naša škola dobrá, ktoré sú jej silné stránky, v čom je na tom lepšie v porovnaní s inými školami. Návrhy riešiteľov môžu byť napr. takéto:

- Silný manažment.
- Dobrá kvalifikovanosť učiteľov.
- Vysoké tvorivé schopnosti mnohých pracovníkov.
- Výhodná poloha budovy.
- Dobrý vzhľad budovy.
- Výborné technické vybavenie.
- Moderný športový areál.
- Dobrá povest' (imidž).
- Dobre vybavená školská knižnica.
- Podpora rodičov školy.
- Fungujúca rada školy.

Ďalším krokom je **vymenovanie slabých stránok**, napr.: ktoré veci sa Vám v škole nepozdávajú? Napríklad:

- Fluktuácia učiteľov.
- Nedostatočný počet kvalifikovaných učiteľov.
- Slabá podpora zo strany rodičov.
- Zlé sociálne zázemie.
- Nevýhodná poloha budovy.
- Prestarnutý učiteľský zbor.
- Zlé technické vybavenie školy.
- Nedostatočná komunikácia s rodičmi.
- Slabé finančné zdroje.
- Ďalšie vzdelávanie učiteľov.
- Zložité dopravné spojenie.

Pri vymenúvaní slabých stránok sa má hodnotiť vlastná škola a nie postavenie školstva SR. Riešitelia by sa nemali preto zaoberať napr. nízkymi platmi učiteľov vo všeobecnosti, pretože ich riešenie nie je v ich moci. Možné je však spomenúť nízke ohodnotenie učiteľov na vlastnej škole.

V ďalšej etape je potrebné vymenovať možnosti, šance ktoré by mohla škola využiť a riziká (hrozby), ktoré by jej v tom mohli zabrániť. Napríklad:

Možnosti školy:

- Vytvorenie vlastného kurikula školy.
- Širšia ponuka voliteľných predmetov.
- Rešpektovanie učebných štýlov žiakov.
- Aplikácia aktivizačných vyučovacích metód.
- Zvýšenie záujmu o školu.
- Zlepšenie podpory zo strany rodičov, podnikateľov, samosprávy.
- Zriadenie školskej galérie.
- Využitie školských dielní pre hospodársku činnosť.
- Využitie športových zariadení pre verejné účely.
- Zriadenie Internetového klubu.
- Získanie grantov (napr. ESF).
- Propagácia školy.

Hrozby, riziká:

- Demografický pokles populácie.
- Hrozí spájanie tried.
- Problémy s obnovou a omladzovaním učiteľského zboru.
- Zhoršenie sociálneho zázemia.
- Pokles reálnej hodnoty štátnej podpory.
- Zvyšovanie výdavkov na prevádzku.
- Nedostatok finančných prostriedkov na investície.
- Zvyšovanie fluktuácie učiteľov.
- Zvyšovanie cien dopravy a spojov.
- Strata motivácie učiteľov (ich vyhorenie – „burn out effect“).
- Nedostatočná podpora zo strany samosprávy.

Možnosti a riziká sa vzťahujú na okolie s objektívnymi, ale aj subjektívnymi názormi a sťažnosťami. Ak sa má urobiť náprava, je potrebné ich najprv **preformulovať na problémy**. Je to veľmi dôležitý krok, pretože základným predpokladom riešenia problému je jeho identifikácia a správna formulácia. V podstate ide o odpoveď na otázky: Čo je problém a koho sa týka (pre koho je to problém)?

SWOT analýza vychádza z predpokladu, že **organizácia dosiahne úspech maximalizáciou predností a možností a minimalizáciou nedostatkov a hrozieb**. Pri aplikácii SWOT analýzy na školu, je vhodné, aby si riešitelia položili tieto otázky:

a) Ako využiť silné stránky školy a príležitosti na zvýšenie kvality školy?

Odpovede môžu byť napríklad takéto:

- Zintenzívniť ďalšie vzdelávanie učiteľov školy, najmä v oblasti učebných štýlov a aktívnych metód a koncepcií výučby.
- V rámci finančných možností školy rozvíjať prácu s informačnými a komunikačnými technológiami.
- Uplatňovať vo zvýšenej miere diferencovaný prístup k žiakom, najmä k talentovaným a zaostávajúcim.
- Viac propagovať školu a jej výsledky, nielen v miestnej, ale aj v regionálnej a celorepublikovej tlači, rozhlase a televízii.
- Intenzívnejšie využívať tvorivosť učiteľov.
- Skvalitniť medzipredmetové vzťahy.
- Zabezpečiť voľný prístup žiakov k internetu.

b) Ako eliminovať slabé stránky školy a riziká (hrozby)?

- Skvalitniť prácu učiteľov.
- Zlepšiť vzťahy s rodičmi žiakov a predstaviteľmi miestnej samosprávy.
- Organizovať vedomostné a športové súťaže žiakov školy.
- Vytvoriť podmienky, aby na školu chceli prísť pracovať mladí učitelia.
- Nenechať sa otráviť stavom v našom školstve.

Kombináciou jednotlivých vonkajších a vnútorných činiteľov vzniknú **jednotlivé stratégie** (pozri tabuľku 2), ako má organizácia postupovať pri zvyšovaní kvality (Miláček, 2004):

Tabuľka 2 Stratégie SWOT analýzy

	S – silné stránky	W – slabé stránky
O – príležitosti	Stratégia SO	Stratégia WO
T – hrozby	Stratégia ST	Stratégia WT

Legenda:

- SO** - využiť silné stránky na získanie výhody
WO - prekonať slabé stránky využitím príležitostí
ST - využiť silné stránky na čelenie hrozbám
WT - minimalizovať slabé stránky a čeliť hrozbám

Z tabuľky 2 vyplývajú ešte dve kombinácie OT a SW.

OT analýza – analýza príležitostí a rizík umožňuje rozlíšiť atraktívne príležitosti, ktoré môžu organizácii priniesť výhody a súčasne nabáda k zamysleniu sa nad problémami, s ktorými bude organizácia zápasiť. Príležitosti **O** by mali byť posudzované z hľadiska ich atraktívnosti a pravdepodobnosti úspechu (tabuľka T3). Hrozby (riziká) **T** by sa mali posudzovať z hľadiska ich vážnosti a pravdepodobnosti ich uskutočnenia (tabuľka 4).

Tabuľka 3 Matica príležitostí I

Atraktívnosť	Pravdepodobnosť úspechu	
	1	2
	3	4

Legenda:

- 0 - príležitosti ponúkajúce najväčší úžitok
- 2, 3 - príležitosti sú zaujímavé iba v prípade zvýšenia ich atraktívnosti alebo avdepodobnosti úspechu
- 4 - malé alebo nevyužiteľné príležitosti

Tabuľka 4 Matica príležitostí II

Závažnosť (hrozby, riziká)	Pravdepodobnosť uskutočnenia	
	1	2
	3	4

I. SW analýza – analýza silných a slabých stránok

Pri hodnotení silných a slabých stránok je potrebné každý činiteľ kategorizovať podľa dôležitosti (rozhodujúca silná – slabá stránka, okrajová silná – slabá stránka) a podľa intenzity sily vplyvu na výkon organizácie: vysoký, nízky (pozri Tabuľku 5).

Tabuľka 5 Matica dôležitosti činiteľa kvality a jeho vplyvu na výkon

Vplyv na výkon			
vysoký		nízky	
Dôležitosť	rozhodujúca	sústrediť snahu	udržať snahu
	okrajová	udržať snahu	nízka priorita

II. Na základe analýzy SW je možné prísť k záveru, že silné stránky nemusia byť vždy výhodou, napr. pre ich okrajovú dôležitosť. Podobne aj úsilie na prekonanie slabých stránok nemusí priniesť očakávaný efekt, ak napr. náklady na ich zmenu prevýšia celkový úžitok.

III. Prínosy SWOT analýzy pre organizáciu môžu byť tieto:

- SWOT analýza poskytuje manažmentu organizácie logický rámec pre hodnotenie súčasného i budúceho postavenia organizácie.
- Z tohto hodnotenia je možné odvodiť optimálne strategické alternatívy zvyšovanie kvality organizácie.
- SWOT analýzou je možné rýchle získanie veľkého množstva informácií.
- Ak je SWOT analýza vykonávaná periodicky, umožňuje organizácii posúdiť dynamiku vývoja kvality, ako sa mení kvalita v čase, ktoré činitele kvality nadobudli zvýšenú dôležitosť, a ktoré ju naopak, stratili.
- SWOT analýza vedie ku skvalitneniu činnosti organizácie.

Pri stanovovaní veľkosti vzorky musíme mať na pamäti nasledovné:

Veľkosť vzorky potenciálnych respondentov zohráva významnú úlohu pri malých vzorkách, priemernú pri stredne veľkých a bezvýznamnú pri veľkých vzorkách potenciálnych respondentov.

Tabuľka veľkostí vzorky

Najprv stanovte podiel (alebo percento) = 0,50 (alebo 50%)
 Stanovte limit chyby = ? 0,05 (alebo 5%)
 Úroveň dôveryhodnosti = 95%

7. PRIDELIŤ TÍMOVÉ ÚLOHY A ZODPOVEDNOSTI

Po skompletizovaní tvorby otázok, zdrojov údajov a techník zhromažďovania údajov musíme rozhodnúť, kto a čo bude robiť. Najlepšie sa zhromažďujú údaje v skupine. Členovia tímu majú rozličné schopnosti a zručnosti, ktoré zefektívňujú zber, analýzu a tvorbu správ, ktoré sa týkajú údajov.

8. STANOVÍŤ ČASOVÝ HARMONOGRAM

Odporúča sa zrealizovať tieto kroky :

- Spolu s kolegami tímu preštudujte dotazníky, zrevidujte, čo je potrebné, odskúšajte návrh dotazníka na malej skupine ľudí.
- Skontrolujte dotazník založený na spätnej väzbe. Rozpošlite alebo rozdajte dotazníky, sledujte ich stav (telefonicky, osobne) a napokon analyzujte výsledky vyplývajúce z dotazníkov. Potom sa väčšinou vypracuje správa.

Zber údajov predstavuje akúsi „mapu“. Ale zriedkakedy sa vyvíja podľa plánu. Musíte byť schopní upraviť ho alebo prispôbiť meniacim sa podmienkam. Členovia tímu by sa mali pravidelne stretávať a konzultovať nevyhnutné zmeny:

- Uvažujte nad tým, či ľudia odpovedajú na žiadosť o informácie. Ak nie, môže to byť zapríčinené nejakým problémom. Identifikujte problém a napravte ho. Prispôbte techniku zhromažďovania informácií alebo zavedte úplne novú techniku.
- Monitorujte časový harmonogram. Niekedy môžete potrebovať menej času, než ste predpokladali.
- Monitorujte úlohy a zodpovednosti tímu. Zadané úlohy niekedy vyžadujú viac alebo menej času, než ste predpokladali. Ak zistíte, že niektorý člen tímu je prácou preťažený, bude potrebné zreorganizovať povinnosti, nájsť iných ľudí alebo modifikovať vecný a časový plán.

Všetky činnosti uvedené hore vyžadujú minimálne 6 – 10 týždňov práce!

9. VÝSLEDKY ANALÝZY

Usporiadajte získané údaje podľa cieľov a otázok. Môžete zistiť, že niektoré údaje sa nehodia k žiadnej z otázok. Môže to znamenať, že sú irelevantné. Nie všetky informácie, ktoré zbierate, sú užitočné. Ale môže to aj znamenať, že niektoré vaše zistenia sú neočakávané. Možno ste nekládli správne otázky alebo tieto otázky neboli dostačujúce. Vo väčšine prípadov vám tieto neočakávané údaje umožnia analyzovať povolanie zo širšej perspektívy. V rámci hodnotenia tieto neočakávané zistenia môžu podporovať nepredpokladané výstupy.

K akým záverom vedú získané údaje? Poskytujú jednoduché odpovede na vaše otázky alebo sú komplexnejšie? Umožňujú vám odpovedať na všetky vaše otázky? Ak nie, prečo?

Analýza sa začína cieľmi a otázkami. Príkladom môžu byť otázky napr. typu:

- Je na trhu práce požiadavka práve na zručnosti, ktoré potenciálne nový program vyvinie?
- Existuje dlhodobý, plynulý prílev študentov pre navrhovaný nový program?
- Ako by mal byť nový program štruktúrovaný, vypracovaný a podporený?

Na konci analýzy by ste mali byť schopní odpovedať na prvé dve z uvedených otázok. Analýza vám prezradí, či existuje na trhu práce požiadavka ohľadne ľudí s odbornými

spôsobilosťami, ktoré sa vyvinú v navrhovanom vzdelávacom programe. Takisto vám povie, či je dostatok potenciálnych žiakov, aby bol program uskutočniteľný. Ak znie odpoveď na obidve otázky „nie“, nemusíte si robiť starosti so zodpovedaním na tretiu otázku „ako by mal byť nový program štruktúrovaný, vypracovaný a podporovaný?“ Ale ak je tu možnosť zavedenia programu do praxe, zozbierané údaje vám budú nápomocné pri plánovaní návrhu, tvorby a podpory tohto programu.

Analýza kvalitatívnych informácií môže byť problematická. Postupujte tak, že niektoré návrhy:

- preskúmate a sformulujete vyjadrenia,
- identifikujete témy,
- identifikujete opakujúce sa vyjadrenia, ktoré môžu vyžadovať ďalšie preverenie,
- asimilujete. Závbery sú včlenené do širšieho kontextu.

Pracovné návrhy sú nasledovné:

- Usporiadajte údaje podľa tém a súborov.
- Zamerajte sa na dôvody, konsekvencie a vzťahy.
- Overte zistenia analýzy pomocou:
 - overenia negatívnych zistení,
 - triangulácie,
 - kontrolou údajov,
 - kvality informácií,
 - reakcií na údaje a analýzy získanej od účastníkov.

10. PRÍPRAVA SPRÁVY

Pri písaní správy vám odporúčame:

- Používajte jednoduchý, jasný jazyk bez komplikovanej technickej terminológie a žargónu.
- O napísanie správy požiadajte jednu osobu. Toto vám zabezpečí konzistenciu. Niekedy sú ľudia presvedčení o tom, že ušetrí čas rozdelením jednotlivých častí medzi rôznych ľudí. Tento prístup zvyčajne nefunguje, pretože jednotlivé štýly rôznych osôb sa líšia.
- Väčšinou správa prechádza najprv štádiom troch návrhov. Vypracovaný návrh sa predloží tímu odborníkov (škola, zamestnávateľ, iné), ktorí poskytnú spätnú väzbu a komentár.
- Poproste niekoho, kto má zmysel pre detaily, aby si skúšobne prečítal tretí návrh správy. Typografické chyby, gramatické chyby a nesúrodosť formátu spôsobujú, že vaša správa môže vyzerať neprofesionálne.
- Používajte tabuľky, zoznamy, diagramy a grafy. Tieto pomôcky vysvetľujú a objasňujú tematiku a správa je vďaka nim zaujímavejšia.
- Priložte obsah a zoznam štatistických údajov.
- V správe uvádzajte iba relevantné informácie. Mali by byť nápomocné pre užívateľa a ľahko pochopiteľné.
- Pripravte zhrnutie správy. Toto zhrnutie by malo byť prvou časťou vašej správy. Môže to byť jediné, čo niektorí ľudia prečítajú. Okrem toho ho môžete rozšíriť aj samostatne tam, kde je to vhodné. Vo väčšine prípadoch sa pripravuje ako posledné.

- Snažte sa správu vypracovať čo najrýchlejšie. Ak sa objaví niekoľko mesiacov po dokončení samotnej analýzy, ľudia o ňu stratia záujem alebo sa môže zmeniť situácia.

Záverečná správa je jediným spôsobom prezentácie vašich zistení. Väčšina správ obsahuje nasledujúce časti:

- Zhrnutie - stručný prehľad účelu, metodológie a výsledkov prezentované bez technickej terminológie. Väčšinou sa píše v rozsahu jednej až dvoch strán.
- Obsah - zoznam okruhov a úloh.
- Úvod a účel analýzy - Dôvod, prečo sa vypracovala analýza - pozadie a história. Stanovenie cieľov pre vyhodnotenie potrieb a zoznam súvisiacich otázok.
- Použitá metodológia - Čo ste spravili pre vyzbieranie informácií? Popíšte racionálny výber metodológie a prostriedkov vyhodnocovania. Popíšte použitý proces pri zbieraní údajov, informácií a zdrojov informácií. Popíšte obmedzenia správy. Vysvetlite, prečo nemohli byť pozbierané všetky potrebné informácie, alebo prečo sú niektoré údaje nepresné alebo neúplné.
- Výsledky a zistenia - tu musí byť uvedená každá z otázok spolu s odpoveďou, ktorá vyplýva z údajov. Môžete vytvoriť aj ďalšiu časť nazvanú „Iné zistenia“. Výsledky musia byť spoľahlivé a platné.
- Závěry a odporúčania - táto časť musí obsahovať všetky komentáre a odporúčania.
- Dodatky - musia predstavovať detailné údaje a informácie podporujúce vyhlásenia v dokumente.

Záverečná správa sa predkladá odborným zamestnancom škôl a príslušným inštitúciám.

2.2 ANALÝZA POVOLANIA

Analýza povolania je efektívna metóda identifikácie všetkých kompetencií pre dané povolanie (na rôznych pracovných pozíciách). Výsledkom je kompletný zoznam vzdelávacích oblastí a vzdelávacích výstupov. V rôznych krajinách existuje niekoľko rôznych metód na analýzu povolania. Každý si môže zvoliť tú, ktorá je najefektívnejšia a má pre dané povolanie najvypovedateľnejšiu funkciu. Jednou z účinných metód analýzy povolania je DACUM analýza - akronym **Developing A Curriculum** – Tvorba vzdelávacieho programu, ktorú sme získali v rámci projektu od SIAST-u (Saskatchewan Institute of Applied Science and Technology – Saskatchewanský inštitút pre aplikovanú vedu a technológiu v Kanade). **Štátny inštitút odborného vzdelávania má odborníkov - školiteľov, ktorí túto analýzu vykonávajú.** Analýza sa môže (nie je to však veľmi štandardné), s prihliadnutím na nedostatok času pri tvorbe vzdelávacieho programu, urobiť aj priamo v škole (bez prítomnosti školiteľa) v priamom kontakte so zamestnávateľmi, ktorí v priebehu pracovného stretnutia podrobne určujú všetky požiadavky na pracovné činnosti, ktoré si má absolvent školy osvojiť, aby ich mohol kompetentne vykonávať na danej pracovnej pozícii. Zamestnávatelia musia odpovedať na jednoduché otázky, ktoré sa vzťahujú zásadne k odboru štúdia: „*Čo má žiak vedieť? Čo má žiak urobiť? Aké má mať postoje, schopnosti, zodpovednosť a hodnotovú orientáciu?*“ Odpovede si učitelia zapisujú a následne spracujú. Táto etapa je bez účasti zamestnávateľov nemožná, vzdelávací program bez definovania ich požiadaviek je nereálny a neposkytuje záruku na kvalitnú prípravu žiakov na povolanie. Túto skutočnosť si musíte uvedomiť. Analýzou sa

určujú všetky požiadavky na vedomosti, zručnosti, postoje a hodnotovú orientáciu absolventa, ktoré on potom využíva priamo v zamestnaní. V rámci DACUM analýzy sú všetky vzdelávacie výstupy zobrazené vo forme diagramu DACUM. Analýza povolania vrátane DACUM diagramu sú súčasťou Analytickej štúdie. Analýza trvá 2 – 4 mesiace v závislosti na náročnosti odboru štúdia.

Metódy: analýza údajov, dotazníky, pracovné semináre so zamestnávateľmi, riadený rozhovor, brainstorming.

Analýza potrieb trhu práce ovplyvňuje proces druhej analýzy. Skôr, ako k nej pristúpime, musíme si položiť niekoľko významných otázok. Je zamestnávateľský sektor

- ochotný spolupracovať so školou?
- ochotný zúčastniť sa na analýze povolání?
- ochotný poskytnúť pomoc pri odbornom výcviku?
- ochotný zamestnať absolventov programu?

DACUM sa využíva pri

- tvorbe nových vzdelávacích programov,
- revízií už existujúcich vzdelávacích programov,
- inovácii existujúcich vzdelávacích programov.

DACUM môžu použiť zamestnávatelia vo všetkých odvetviach hospodárstva a odborníci pri popise charakteristík pracovných činností, zhodnotení výkonov, pri plánovaní či podpore ďalšieho vzdelávania v rámci povolania. Metóda DACUM sa realizuje dvoj - až trojdňovým pracovným seminárom. Účastníci analýzy tvoria skupinu zloženú z 12 – 13 odborných pracovníkov (expertov) poverených zamestnávateľom, kompetentného školiteľa, zapisovateľa a malého počtu pozorovateľov. Pod vedením školiteľa skupina expertov využíva rôzne formy techník tzv. „brainstorming“.

Cieľom je identifikovať všeobecné oblasti povinností (zodpovedností) v rámci povolania a špecifické úlohy vykonávané pracovníkom pri plnení každej z povinností. Filozofia DACUM je založená na nasledujúcich predpokladoch:

- Odbornými pracovníkmi sú tí, ktorí dokážu najlepšie opísať/definovať svoju prácu a pracovné činnosti.
- Každá práca alebo pracovná činnosť môže byť popísaná v definovaní úloh, ktoré pracovník v danom povolaní vykonáva.
- Každá úloha je priamym dôsledkom vedomostí, zručností a postojov, ktoré musí pracovník zvládnuť, ak chce úlohu splniť správne.

Použitie metódy DACUM prináša rôzne výhody nielen študujúcim, vyučujúcim a odborným pracovníkom, ale hlavne perspektívnym zamestnávateľom budúcich absolventov.

Výhody pre študujúcich zahŕňajú:

- Jasne definovaný súbor cieľov a kritérií pre hodnotenie, ktoré predstavujú celkový účel vyučovacieho procesu.
- Istotu, že to, čo sa učia, sa bude dať aplikovať v ich budúcom zamestnaní vo vybranej oblasti.

Výhody pre vyučujúcich zahŕňajú:

- Logický a priebežný proces navrhovania a tvorby učebných materiálov, techník, procesov hodnotenia a požiadaviek na vybavenie tried, odborných učební, dielní, laboratórií.
- Flexibilitu adaptovania všeobecných učebných dokumentov pri dodržaní regionálnych a miestnych požiadaviek.
- Istotu, že ciele vzdelávacieho programu sú relevantné pre možnosti budúceho zamestnania študujúcich.
- Vzdelávacie programy, ktoré sa dajú pružne modifikovať a inovovať v dôsledku reakcie na meniace sa potreby pracovných miest.

Výhody pre zamestnávateľov v danej oblasti zahŕňajú:

- Možnosť priamo spolupracovať na počiatočnom a pokračujúcom vývoji vzdelávania, ktoré bude zodpovedať ich špecifickým potrebám.
- Proces rokovaní s predstaviteľmi vzdelávania a vzdelávacích inštitúcií pri stanovovaní odborných spôsobilostí, ktoré by sa mali vyučovať v teoretickom a praktickom vyučovaní.
- Istotu, že absolventom programu budú zabezpečené platné, štandardizované vzdelávacie programy, ktoré budú relevantné pre súčasné potreby v danej oblasti hospodárstva.
- Stanovenie stupňa odbornej spôsobilosti, ktorú študujúci získa pred nástupom na pracovné miesto.
- Nástroj vývoja popisu pracovnej činnosti a ohodnotenia výkonu.

Každá povinnosť a úloha sa musia zaznamenať. Konečná tabuľka alebo zoznam úloh sa volá DACUM diagram a môže sa použiť ako základ pre tvorbu vzdelávacích programov.

Každá identifikovaná povinnosť predstavuje pre tvorbu štátneho vzdelávacieho programu vzdelávaciu oblasť. Niekoľko príbuzných povinností sa môže kumulovať do jednej vzdelávacej oblasti.

Každá identifikovaná povinnosť predstavuje pre tvorbu školského vzdelávacieho programu vyučovací predmet. Niekoľko príbuzných povinností sa môže kumulovať do jedného vyučovacieho predmetu.

Každá stanovená úloha určuje vzdelávací výstup v danej oblasti povinností.

DACUM proces predstavuje jeden z možných prístupov k analýze povolání. Iné metódy využívajú :

- Pozorovanie odborných pracovníkov pri vykonávaní ich prác.
- Rozhovor s jednotlivými odbornými pracovníkmi.
- Preskúmanie popisov zamestnaní, učebníc, manuálov atď.

Každá z uvedených metód má svoje prednosti aj nedostatky, no DACUM ponúka najviac platný a najefektívnejší prostriedok analýzy povolání. Toto odráža skutočnosť, že DACUM je pravdepodobne najvšeobecnejšie používanou metódou analýzy povolání v rámci odborného vzdelávania a prípravy v Severnej Amerike.

Analýza povolania vzniká na základe piatich hlavných krokov:

- Oboznámenie účastníkov DACUM analýzy.

- Identifikáciu povinností a úloh v povolani.
- Úprava a sekvencovanie povinností a úloh.
- Ďalšie aktivity.
- Ukončenie.

Všetky definované povinnosti a úlohy sa začínajú aktívnym slovesom v neurčitku.

Identifikácia povinností v povolani

„Povinnosť je ľubovoľné zoskupenie súvisiacich úloh.“ Väčšinou sa definuje 8 – 14 povinností na jedno povolanie. Povinnosti sa nesmú prekrývať. Používa sa pomocná veta: „Žiak má....“. Je stanovené, že:

- povinnosti majú definovaný začiatok a koniec,
- sú súborom vedomostí, zručností alebo postojov,
- povinnosti sa dajú vykonať v dlhšom časovom intervale,
- sú pozorovateľné a merateľné,
- ich výsledkom je hodnotný výrobok, služba alebo rozhodnutie.

Každá formulácia povinnosti musí :

- obsahovať jedno aktívne sloveso v neurčitku (taxonómia),
- nesmie obsahovať slová popisujúce kvalitu, napr. „efektívne“, „správne“,
- byť zameraná iba na vedomosti alebo zručnosti alebo postoje,
- sa vyskytnúť iba raz v rámci celého programu.

Identifikácia úloh

„Úlohy sú činnosti, ktoré pracovník vykonáva počas svojej práce“. Je stanovené, že:

- úlohy majú definovaný začiatok a koniec,
- jedna vedomosť, zručnosť alebo postoj musí byť priradená len k jednej úlohe,
- úlohy sa dajú vykonať v krátkom čase,
- úlohy sa skladajú z dvoch a viac krokov,
- sú pozorovateľné a merateľné,
- ich výsledkom je hodnotný výrobok, služba alebo rozhodnutie.

V rámci jednej povinnosti stanovujeme väčšinou 6 – 30 úloh .

Každá formulácia úlohy musí :

- obsahovať jedno aktívne sloveso v neurčitku (taxonómia),
- nesmie obsahovať slová popisujúce kvalitu, napr. „efektívne“, „správne“,
- byť zameraná iba na vedomosti alebo zručnosti alebo postoje,
- sa objaviť len v jednej povinnosti.

Pri stanovení povinnosti a úloh sa môžu urobiť isté modifikácie. Môže sa rozhodnúť, že niektoré z formulovaných povinností predstavujú úlohy alebo naopak. Dôležité je, aby povinnosti popisovali hlavnú časť práce pracovníka alebo profesionálny výkon práce v rámci ktorej vykonáva rôzne pridelené úlohy.

Pri vyhodnocovaní formulácie každej povinnosti a úlohy sa musí zvažovať, či:

- priradené sloveso popisuje presne činnosť, ktorú pracovník vykonáva?

- je formulácia zmysluplná pre odborného pracovníka?
- nebola niektorá povinnosť alebo úloha vynechaná?

Počas editovania/rozdelenia/kombinovania formulácií povinností a úloh:

- sa môžu slová nahraďovať tak, aby bola formulácia presnejšia,
- povinnosti a úlohy sa môžu rozdeliť do dvoch alebo viacerých oddelených formulácií,
- dve a viac povinností a úloh sa môžu kombinovať,
- úloha sa môže stať povinnosťou,
- povinnosť sa môže stať úlohou.

Ak sa pre jednu povinnosť identifikovalo 30 a viac úloh, bude potrebné rozdeliť túto povinnosť do dvoch alebo viac povinností. Ak v rámci jednej povinnosti bolo identifikovaných menej než 6 úloh, musí sa považovať o priradení týchto úloh k inej povinnosti.

Ďalej je nevyhnutné sekvencovať úlohy v rámci povinnosti, a to

- od jednoduchých ku komplexným alebo
- podľa poradia ich vykonávania v praxi.

Potom sa sekvencujú povinnosti podľa tých istých princípov ako úlohy. Aby sme sa ubezpečili, že DACUM analýzy prebehla podľa pravidiel, je potrebné ju skontrolovať cez Kontrolný zoznam.

Tabuľka 6 Kontrolný zoznam sledovania povinností a úloh

Povinnosti	Áno	Nie
Popisuje každá povinnosť všeobecnú oblasť zodpovedností pre špecifické povolanie?		
Začína sa každá povinnosť aktívnym slovesom v neurčitku?		
Je každá povinnosť jasne formulovaná?		
Stanovili sa 8 – 14 povinností pre štandardný vzdelávací program?		
Má každá povinnosť stanovených 6 – 30 úloh?		
Popisujú povinnosti spoločne celé povolania?		
Sú povinnosti organizované (zhora nadol) pre		
a) vyučovacie zámery od jednoduchých činností ku komplexným?		
b) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?		
Úlohy	Áno	Nie
Je úloha pozorovateľná a merateľná?		
Produkcie úloha výrobok/službu/rozhodnutie?		
Má úloha špecifický bod začiatku a konca?		
Dá sa úloha vykonať v krátkom časovom rozpätí?		
Začína sa úloha aktívnym slovesom v neurčitku?		
Je priradená jedna zručnosť (vedomosť, postoj) k jednej úlohe?		
Sú úlohy organizované (zľava doprava) pre		
a) vyučovacie zámery od jednoduchých činností ku komplexným?		
b) analýzu práce v logickom slede, podľa vykonávania práce?		

2.3 ANALÝZA PRÁCE ŠKOLY (AUTOEVALUÁCIA - SAMOHODNOTENIE)

Výstupom analytického prieskumu školy, potrieb a požiadaviek zamestnávateľov a povolania v rámci konkrétneho odboru štúdia je tzv. „**Analytická štúdia**“, ktorá je podkladom k ďalšej tvorbe ŠkVP. Poskytuje prehľadné informácie o súčasnej a perspektívnej situácii (potreby, predstavy a požiadavky zamestnávateľov, vzdelávacie potreby, ponuka a dopyt vo vzdelávaní v konkrétnom alebo plánovanom odbore štúdia). Nie je to sociologická štúdia, ani množstvo štatistických údajov, je to prehľadný a vecný materiál s jasnými a jednoznačne formulovanými závermi a vyjadreniami zamestnávateľov podložený primárnymi a sekundárnymi údajmi. Je preto aj základným východiskom pre spracovanie „**vlastného zámeru školy**“ ako časti ŠkVP. Škola si môže vytvoriť aj iný názov na súbor analytických prác.

Analýza práce a podmienok školy, jej vzdelávacej činnosti a celkovej atmosféry na škole umožňuje určiť, čo by sa malo zmeniť, aký by mal byť koncepčný zámer školy, na čo a ako by mal reagovať ŠkVP.

Veľmi efektívnym spätnoväzbovým, ale aj kontrolným prostriedkom je **samohodnotenie školy**, ktoré sa v súčasnosti veľmi intenzívne používa v štátoch OECD a EÚ na hodnotenie kvality manažmentu školy.

Ciele samohodnotenia (interného hodnotenia) sú:

- Posúdiť vlastnú výkonnosť školy a odhaliť kritické oblasti v odbornej činnosti školy, t. j. zmapovať existujúci stav v škole. Samohodnotením vznikne akási mapa odbornej činnosti školy.
- Dôsledné, objektívne samohodnotenie pomáha škole zlepšiť sa, zvýšiť kvalitu školy.
- Prostredníctvom samohodnotenia škola „skladá účty“ svojim zákazníkom, svojmu zriaďovateľovi. Dokazuje, že „načúva“ hlasom svojich zákazníkov a že rešpektuje ich potreby, želania, požiadavky.
- Každá škola by mala poznať odpovede na otázky: *Akí sme dobrí? Ako by sme mohli byť ešte lepší?* Samohodnotenie umožňuje škole získať odpovede na tieto otázky.
- Samohodnotenie umožňuje škole identifikovať jej silné i slabé stránky, diagnostikovať, čo treba na škole zlepšiť, určiť hlavné priority a naplánovať si činnosti potrebné pre zvýšenie kvality školy.
- Pravidelné samohodnotenie (napr. každý rok) umožňuje škole zistiť dynamiku jej vývoja, ako a v čom sa mení v čase (v čom je lepšia ako pred rokom, dvoma, tromi ... rokmi a v čom je horšia, v čom sú jej rezervy).

Súčasťou samohodnotenia školy by malo byť aj:

a) **Samohodnotenie**

- učiteľov,
- žiakov,
- manažmentu školy.

b) **Hodnotenie učiteľov**

- žiakmi,

- rodičmi,
- manažmentom školy.

c) **Hodnotenie školy**

- učiteľmi,
- ostatnými pracovníkmi školy,
- žiakmi,
- rodičmi, zriaďovateľom.

d) **Hodnotenie manažmentu školy**

- učiteľmi,
- vonkajšími odborníkmi,
- zriaďovateľom.

Do samohodnotenia školy by sa malo zapojiť čo najviac zákazníkov, a to ako vnútorných (manažment školy, učitelia, žiaci, ostatní zamestnanci školy), tak vonkajších (rodičia žiakov, zamestnávateľia absolventov školy, predstavitelia miestnej samosprávy). Osoby, ktoré budú vykonávať samohodnotenie by mali mať dosť informácií, podkladov, mali by byť „znalé vecí“. Manažment školy by im mal zabezpečiť potrebné podklady: napr. výsledky celoštátneho monitoringu, klasifikáciu žiakov, ich výsledky v rôznych žiackych súťažiach, výsledky získané didaktickými testami a dotazníkmi pre žiakov, učiteľov, rodičov a pod., školské dokumenty (plán práce školy, posledné samohodnotenie, inšpekčnú správu atď.). Všetky osoby, ktoré sa zúčastnia na samohodnotení by mali byť dôkladne poučené o cieľoch, postupe a metódach samohodnotenia, mali by byť ubezpečené, že ich názory nebudú zneužívané proti nim (a to sa musí dodržať!).

Existuje viacero spôsobov ako vykonať samohodnotenie školy. Jedným z nich je aj otvorené samohodnotenie. Cieľom otvoreného samohodnotenia je zmapovať existujúci stav na škole. Otvorenosť pritom znamená, že škola si môže zvoliť ľubovoľnú techniku na získanie informácií od svojich partnerov.

Vlastné hodnotenie školy (niekedy sa používa termín interné hodnotenie alebo autoevaluácia) sa nedá jednoznačne popísať. Neexistuje jediná správna metóda alebo postup. Pri autoevaluácii školy by ste sa primárne mali zamerať na:

- Hodnotenie výsledkov vzdelávania, kde indikátorom môžu byť údaje o uplatniteľnosti absolventov na trhu práce alebo v ďalšom vzdelávaní, správy Štátnej školskej inšpekcie, výsledky žiakov v národných alebo medzinárodných prieskumoch, úspechy žiakov v súťažiach alebo projektoch, vyjadrenia zamestnávateľov, rodičov, samotných žiakov a pod.
- Používané metódy: analýza údajov, dotazníky, riadený rozhovor
- Hodnotenie sociálneho prostredia školy je nevyhnutný predpoklad úspešného fungovania akejkoľvek sociálnej skupiny. V hodnotení by ste mali zdôrazniť kultúru školy, medziludské vzťahy, kvalitu manažmentu a pedagogického zboru, organizačný model školy a materiálne prostredie školy.
- Používané metódy: dotazníky
- Identifikácia vzdelávacej stratégie sa zameriava na používané metódy výučby a ich súlad s novým vzdelávacím obsahom. Vzdelávacia stratégia podporuje vytváranie

požadovaných kompetencií absolventov škôl a umožňujú ich rozvoj (napr. rozvíjajú sa kooperatívne a komunikatívne kompetencie absolventov? Mnohým zamestnávateľom tieto kompetencie u absolventov chýbajú).

- Používané metódy: pozorovanie (napr. návštevy na vyučovacích hodinách)
- Hodnotenie tímovej práce pedagógov sa zameriava na vzťah učiteľa ku kurikulárnej reforme. Učitelia sa musia zbaviť zaužívanej predstavy izolovanosti jednotlivých vyučovacích predmetov. Ak má byť práca v kolektíve úspešná, nemôžete „sa hrať iba na svojom piesočku“. Majte na zreteli, že cieľovým adresátom vzdelávacieho programu je žiak.
- Používané metódy: pracovné semináre učiteľov, SWOT analýza, brainstorming

TVORBA JEDNOTLIVÝCH ČASTÍ ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

3

Základná koncepcia ŠkVP sa odvíja od koncepcie príslušného štátneho vzdelávacieho programu a záverov získaných vo východiskovej etape. Pri tvorbe sa riadime zásadami pre tvorbu ŠkVP, ktoré sú uvedené v danom ŠVP. Štruktúra ŠkVP musí byť v súlade so všeobecne záväznými právnymi predpismi.

Štátne vzdelávacie programy sú koncipované tak, že sa v oblasti OVP orientujú na skupinu príbuzných povolání v danej skupine odborov štúdia. **ŠkVP môžete vypracovať nasledovne:**

- odporúča sa, aby sa pre **1 samostatný UO/ŠO na jednom stupni vzdelania** vytvoril **1 ŠkVP** pre rôzne formy vzdelávania (denná, externá, kombinovaná). Napr. na stupni vzdelania ISCED 3C bude pre UO 2962 2 00 pekár vytvorený jeden ŠkVP; na stupni vzdelania ISCED 3A bude pre ŠO 4210 6 agropodnikanie vytvorený jeden ŠkVP pre tie odborné zamerania (v súlade s vyhláškou MŠ SR č. 282/2009 Z.z.), ktoré škola v rámci ŠO reálne vyučuje,
- ŠkVP sa vypracuje pre celé obdobie štúdia a riadi sa podľa požiadaviek ŠVP,
- ŠkVP musí vytvárať podmienky pre osvojenie si obsahu vzdelávania – základného učiva - stanoveného v ŠVP, v priebehu ktorých sa vytvárajú kľúčové kompetencie u žiakov,
- ŠkVP prezentuje profil a stratégiu školy a profil absolventa,
- školský program vytvára podmienky pre tvorivosť učiteľa, využívanie efektívnych foriem a metód výučby, neobmedzuje učiteľa z hľadiska časového a metodického, nakoľko vychádza z konkrétnych potrieb žiakov, odborných a pedagogických skúseností učiteľa,
- program stanovuje pravidlá pre hodnotenie žiakov (nástroje a kritériá hodnotenia),
- vzdelávacie programy v oblasti OVP budú založené na kompetenciách (hoci školský zákon nekategorizuje vzdelávacie programy podľa jednotlivých zložiek vzdelávania na vzdelávacie programy pre všeobecné a odborné vzdelávanie, vládou SR schválená Koncepcia dvojúrovňového modelu vzdelávacích programov v oblasti odborného vzdelávania bola primárne orientovaná na vzdelávacie programy založené na kompetenciách, ktoré absolvent preukazuje po ukončení programu, aby získal požadovanú kvalifikáciu),
- postupuje v súlade s Metodikou tvorby školských vzdelávacích programov,
- vytvára priestor pre hodnotenie činnosti školy.

V ŠkVP uvádzame (po dôkladnom zvážení) aj vzdelávanie žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (ak podmienky programu umožňujú túto integráciu) v úzkej spolupráci so špecialistami (VUDPAP, Psychologické centrum, Psychologické a medicínske centrum, Centrum poradenských a psychologických služieb, Centrum výchovnej a psychologickéj prevencie a pod.), ktorí nám presne určia, za akých podmienok môžeme ich vzdelávanie realizovať. Spracovanie formy ŠkVP je v našich rukách a my si zvolíme tú, ktorá je pre nás najspoľahlivejšia, najprehľadnejšia a bude mať pozitívny dopad na školu a verejnosť.

ŠkVP má umožniť ľahkú orientáciu a poskytnúť všetky nevyhnutné informácie nielen učiteľom, ale najmä žiakom a ďalším záujemcom zo školy a mimo školy. Skôr, než začneme systematicky, „krok za krokom“, pracovať na jednotlivých častiach ŠkVP, musíme rozhodnúť o nasledovnom:

- Aké bude celkové poňatie vzdelávania v danom odbore v rámci platnej legislatívy, či si vyberieme odbor so zameraním alebo bez zamerania, ako sa premietnu do odboru potreby regionálneho trhu práce (požiadavky zamestnávateľov)?
- Ktoré formy vzdelávania bude škola v danom odbore ponúkať?
- Či bude ŠkVP spracovaný klasicky (učebné osnovy) alebo modulárne (moduly). V prvom rade však zvážme, či modulárny program zodpovedá podmienkam školy a či vôbec daný odbor je vhodný pre modulárne spracovanie (poradíme sa s odborníkom pre modulový prístup vzdelávania napr. so Štátnym inštitútom odborného vzdelávania).
- Aký by mal byť absolvent daného odboru štúdia (podľa ŠVP, podľa našich predstáv, podľa zamestnávateľa)? Najprv by sme mali spracovať koncept kompetenčného profilu absolventa.
- Aká by mala byť štruktúra a názvy vyučovacích predmetov, ich časová dotácia (štruktúru predmetovej skladby stanovíme podľa kompetencií v profile absolventa, vo vzdelávacích oblastiach a obsahových štandardoch uvedených v ŠVP)?
- Aká by mala byť základná spoločná stratégia kľúčových kompetencií, stratégia výučby a metodických prístupov, systému hodnotenia a pod.? Všetko musíme uviesť v charakteristike vzdelávacieho programu.
- Aká bude jednotná štruktúra spracovania učebných osnov?

Používajme terminológiu v súlade s platnou legislatívou a výkladom pojmov, ktoré sú uvedené v ŠVP. Premyslime si spôsob zverejnenia ŠkVP – v škole a na www stránkach školy. Uvažujme o spôsobe, akým oboznámime žiakov, rodičov a verejnosť s našimi zámermi a vzdelávacími programami. Stanovme si jasné pravidlá, ako budeme postupovať s vytvorenými ŠkVP v budúcnosti vo vzťahu k ich inovácii, utlmeniu alebo likvidácii.

Ako sme už vyššie uviedli, štruktúra ŠkVP sa odvodzuje zo ŠVP. ŠkVP však musí vytvárať priestor pre uplatňovanie takých štýlov práce, ktoré pozitívne ovplyvňujú učenie žiakov, ich vzdelávacie výsledky, sociálne prostredie triedy a celej školy.

ŠkVP je výsledkom spoločnej práce učiteľov a vedenia školy. Účasť každého pedagogického zamestnanca na tvorbe ŠkVP má byť súčasťou jeho pracovných povinností.

Štruktúra ŠkVP obsahuje, v súlade so školským zákonom, tieto časti:

- Úvodné identifikačné údaje (názov ŠkVP, kód a názov odboru štúdia, stupeň vzdelania, ktorý sa dosiahne po absolvovaní ŠkVP alebo jeho ucelenej časti, dĺžka štúdia a formy výchovy a vzdelávania, rok, miesto vydania a platnosť ŠkVP).
- Vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania.
- Vlastné zameranie školy (veľkosť a vybavenie školy, charakteristika pedagogického zboru, ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov školy, vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy, dlhodobé projekty a medzinárodná spolupráca školy, spolupráca s rodičmi, sociálnymi partnermi a inými subjektmi).
- Profil absolventa.

- Charakteristika školského vzdelávacieho programu (popis ŠkVP, dĺžka štúdia a formy výchovy a vzdelávania, vyučovací jazyk, spôsob a podmienky ukončovania výchovy a vzdelávania, vydávanie dokladu o získanom vzdelaní).
- Učebný plán.
- Učebné osnovy/moduly pre všetky predmety.
- Učebné zdroje (materiálno technické podmienky).
- Podmienky na realizáciu vzdelávacieho programu (materiálne, personálne, organizačné podmienky a podmienky bezpečnosti práce a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní).
- Základné podmienky vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.
- Vnútrošný systém kontroly a hodnotenia žiakov.
- Vnútrošný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy.
- Požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov.

ŠkVP môže byť aj medzinárodný program, ktorý sa uskutočňuje po písomnom súhlase Ministerstva školstva, vedy a výskumu a športu SR a je v súlade s princípmi a cieľmi výchovy a vzdelávania podľa školského zákona.

Pri spracovaní vlastného vzdelávacieho programu budeme postupovať krok za krokom podľa jednotlivých častí ŠkVP.

3.1 IDENTIFIKAČNÉ ÚDAJE

Identifikačné údaje sú pre ŠkVP veľmi dôležité, nakoľko poskytujú všetky nevyhnutné informácie nielen uchádzačovi o štúdium, ale aj širokej verejnosti. Je preto potrebné dobre si premyslieť ich formu a úpravu. Všetky údaje musia byť zapísané v tzv. titulnom liste.

Titulný list alebo strana uvádza informácie o plnom názve a adrese školy, názve vzdelávacieho programu, kóde a názve študijného/učebného odboru (a jeho odborného zamerania, pokiaľ to nie je názov študijného/učebného odboru), stupni poskytovaného vzdelania, dĺžke a forme vzdelávania. Ďalej sa uvádza dátum vytvoreného ŠkVP (platnosť ŠkVP), podpis riaditeľa školy a pečiatka školy. Premyslime si dobre použitie loga školy alebo fotografie školy, aby bol program zaujímavejší a originálnejší.

- **Názov ŠkVP** si môžeme vytvoriť vlastný, ale môže byť totožný aj s názvom odboru štúdia alebo odborného zamerania, napr. študijný odbor 7661 6 sociálno-výchovný pracovník môžete nazvať aj ako „Výchovná a humanitárna činnosť“, učebný odbor 6444 2 kuchár sa môže volať napr. „Stravovacie služby“. Zapamätajte si, že názov ŠkVP budeme uvádzať aj na vysvedčení žiaka. Preto si dobre zvážme, či názov ŠkVP (iný ako názov odboru štúdia) vytvoríme alebo nie. Musí byť dobre zrozumiteľný nielen pre nás, ale hlavne pre žiakov, rodičov, inštitúcie ďalšieho vzdelávania a zamestnávateľov, ktorí budú nášho žiaka prijímať do zamestnania.
- **Kód a názov učebného/študijného odboru** je kategória, ktorá umožňuje horizontálnu diferenciaciu vzdelávania. Odpovedá sústave odborov štúdia podľa všeobecne platných predpisov. V prípade vzniku nového odboru štúdia sa postupuje v súlade s platnou legislatívou.

- **Stupeň vzdelania** je v súlade s Medzinárodnou normou pre klasifikáciu vzdelávania ISCED 97 (International Standard Classification of Education – ďalej len „ISCED“). Pre daný učebný/študijný odbor je zodpovedajúci stupeň vzdelania určený ŠVP v zmysle všeobecne záväzných právnych predpisov. Je to kategória, ktorá v systéme odborného vzdelávania a prípravy umožňuje vertikálnu diferenciaciu náročnosti vzdelávania a bezprostredne súvisí s možnosťami následného uplatnenia absolventov na trhu práce a ich ďalšieho vzdelávania. Zatriedovanie ŠVP a ŠkVP podľa tejto klasifikácie musí byť v súlade s platnou legislatívou v SR.
- **Dĺžka a forma vzdelávania** vyplývajú zo ŠVP.
- **Rok, miesto vydania a platnosť ŠVP** sú veľmi dôležité údaje, ktoré by škola nemala ignorovať. Vypovedajú o tom, kedy bol ŠkVP podpísaný, ktorá škola ho vypracovala a v ktorom časovom období vstupuje do platnosti. Platnosť vzdelávacieho programu sa uvádza prvým ročníkom štúdia a potvrdzuje ju riaditeľ školy svojím podpisom a pečiatkou školy. Odporúča sa uvádzať celé meno a titul riaditeľa školy. Platnosť programu sa určuje na obdobie celej dĺžky štúdia (napr. pre 3-ročné odbory štúdia ŠkVP platí 3 roky). V priebehu realizácie programu sa môže stať, že potrebujeme súrne inovovať niektorú časť ŠkVP, pretože došlo k zásadným zmenám napr. v technológii výroby, jej postupe, používaní nových technologických zariadení, nových materiálov, surovín a pod. Táto zmena musí byť okamžite sprostredkovaná žiakom, aby si osvojili tie najaktuálnejšie poznatky a zručnosti. Inováciu musíme hneď zaviesť a tým upraviť aj zodpovedajúcu časť ŠkVP. Ide o tú najbežnejšiu vec, lebo vzdelávacie programy sú otvorené systémy a musia na akúkoľvek zmenu reagovať. Všetky zmeny (inovačné, organizačné, priestorové a pod.), ktoré musíme urobiť si musíme aj zaznamenať. Táto skutočnosť musí byť v ŠkVP evidentná. Preto si revidovanie do ŠkVP zaznamenávame, aby sme mali evidenciu o tom, či program nie je zastaraný, kedy bol revidovaný, aké zmeny sme v ňom urobili. Za titulným listom si preto vytvoríme miesto, kde budeme všetko starostlivo zaznamenávať. Keďže ŠkVP nebude mať schvaľovaciu doložku MŠVVaŠ SR, musíme jeho platnosť a aktuálnosť sledovať my. Upozorňujeme, že dátum schválenia ŠkVP nemusí byť totožný s dátumom platnosti ŠkVP. Po skončení platnosti ŠkVP sa opätovne program musí schvaľovať (nový titulný list). Záznamy o platnosti a revidovaní ŠkVP sa prenášajú. Uvádzame príklad Titulného listu.

Príklad 1: Titulný list školského vzdelávacieho programu

STREDNÁ ODBORNÁ ŠKOLA Alexandra Dubčeka
Kalinčiakova 7. 835 42 SKALICA

ŠKOLSKÝ VZDELÁVACÍ PROGRAM

VÝCHOVNÁ A HUMANITÁRNA ČINNOST

Kód a názov ŠVP	76 Učiteľstva
Kód a názov SKVP	7661 6 sociálno-výchovný pracovník
Stupeň vzdelania	Úplné stredné odborné vzdelanie – ISCED 3A
Dĺžka štúdia	4 roky
Forma štúdia	Denná
Vyučovaci jazyk	Slovenský
Druh školy	Štátna
Dátum schválenia	30. jún 2008
Miesto vydania	SOŠ A. Dubčeka, Kalinčiakova 7, Skalica

Skalica, 30. 06. 2008

Ing. Andrej Hollý
Riaditeľ
(pečiatka školy)

www.sos.sk
aholly@sos.edu.sk
 Tel.: 045 77 542 778
 Fax: 045 77 542 773

PhDr. Mária Múdra
zástupca riaditeľa
Tel.: 045 77 542 776
Tel.: 045 77 542 774

2 strana

[illegible]

3.2 CIEĽE A POSLANIE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA V ŠKOLSKOM VZDELÁVACOM PROGRAME

Ciele a poslanie výchovy a vzdelávania by mali vychádzať zo školského zákona a ŠVP. Reálnym východiskovým podkladom pre formulovanie cieľov a zámerov výchovno-vzdelávacieho procesu sú závery a odporúčania uvedené v Analytickej štúdii. Na základe identifikovaných pozitív a negatív si môže škola určiť svoje súčasné a budúce poslanie v oblasti inštitucionálnej a výchovno-vzdelávacej, vo výchove mimo vyučovania, záujmového vzdelávania s ohľadom na požiadavky, záujmy a potreby žiakov, učiteľov a ďalších zamestnancov školy, rodičov a sociálnych partnerov, odbornej a laickej verejnosti, internej a externej kontrolnej činnosti a pod. Je dôležité určiť, ktoré hlavné ciele bude vytyčovať ŠkVP (napr. aktivizácia učenia, zavádzanie medzipredmetových vzťahov, projekčná činnosť a pod.), aké programové zmeny plánuje škola zabezpečiť a zaviesť na dosiahnutie týchto cieľov (napr. programové vyučovanie), aké motivačné prostriedky bude implementovať (napr. pracovné semináre, kooperatívne vyučovanie, ďalšie vzdelávanie učiteľov cudzích jazykov a IKT a pod.). Mali by sme si starostlivo premyslieť stanovenie **reálnych strategických cieľov** (napr. posilniť úlohu a motiváciu učiteľov, ich profesijný a odborný rast, podporovať talenty, osobnosť a záujmy každého žiaka, skvalitniť spoluprácu s rodičmi, verejnosťou a inými školami aj v zahraničí, zlepšiť estetiku prostredia školy a jej okolia, zaviesť nové formy a metódy práce, zriadiť jazykové laboratórium a pod.). Upozorňujeme, že stanovenie veľa a veľkých cieľov nemusí znamenať a viesť ku kvalitnému vzdelávaniu. Postupujeme tak, že si:

- v prvom rade prečítajme, analyzujme a osvojme si „Ciele výchovy a vzdelávania“ a „Všeobecné ciele v oblasti OVP“ uvedené v ŠVP,
- urobme si prehľad záverov a odporúčaní, ktoré sme určili pri analýze SWOT a autoevaluácii práce školy, usporiadajme ich podľa dôležitosti a vzťahu k výchovno-vzdelávaciemu procesu na našej škole,
- porovnajme ciele v ŠVP s prehľadom záverov a odporúčaní, analyzujme ich príbuznosť. Všetko si zapisujme,
- formulujme vlastné ciele a poslanie výchovy a vzdelávania podľa ich priorít vo vzťahu k súčasnému stavu a prognózam ich rozvoja v budúcnosti.

Majme na pamäti, že iba správne stanovené a reálne ciele sú základom pre vytvorenie nástrojov kvality vzdelávania a jej postupné zvyšovanie. Tie sa premietajú nielen do profilu absolventa, ale aj formulovania obsahu vzdelávania a výchovy a sú stavebným kameňom validného a reliabilného systému hodnotenia.

3.3 VLASTNÉ ZAMERANIE ŠKOLY

Vlastné zameranie školy predstavuje jej komplexnú charakteristiku. Popis vychádza z Analytickej štúdie, aktuálnych podmienok a situácie na škole. V tejto časti zhromaždíme základné informácie o škole s cieľom charakterizovať školu odbornej a laickej verejnosti a zároveň vymedziť všetky podstatné údaje o škole ako východisko pre tvorbu ŠkVP. Z charakteristiky školy by malo vyplynúť, aký je východiskový stav pre ďalšiu pedagogickú činnosť školy, čo môžeme ponúknuť alebo ktoré aktivity zatiaľ nemôžeme realizovať, ako chceme súčasné podmienky postupne zmeniť a aké máme budúce zámery vo vzťahu k zvýšeniu kvality vzdelávania. Odporúčame zamerať sa na:

- **Veľkosť a vybavenie školy** vypovedá o tom, ako je škola štruktúrovaná (úplná, neúplná), akú má kapacitu žiakov a počet tried podľa ročníkov. Popis vybavenia školy (materiálne, priestorové, technické, hygienické a pod.) by mal naznačovať jej možnosti – čo má škola k dispozícii, čo môže pre výučbu využívať, aké zázemie majú učitelia, prípadne, aké má škola obmedzenia a ako chce upraviť tieto podmienky do budúcnosti (vybavenosť učební, kabinetov, učebné priestory, telocvičňa, technické vybavenie školy, stravovanie, podmienky pre duševnú hygienu žiakov a učiteľov, opatrenia týkajúce sa bezpečnosti žiakov a pod.)
- **Charakteristiku pedagogického zboru**, ktorá priamo determinuje predstavy školy o vzdelávaní. Pedagogická a odborná spôsobilosť, schopnosti a skúsenosti učiteľov sú stavebným kameňom kvalitného vzdelávania. V tejto časti sa uvádzajú informácie, ktoré sú podstatné nielen pre činnosť školy, ale predovšetkým pre vzdelávanie samotných žiakov – počet vyučujúcich, ich odborná a pedagogická kvalifikovanosť, ich špecifické zručnosti a špecifická odbornosť. Zaraďujú sa tu údaje o práci školského psychológa (ak ho škola má), výchovného poradcu, špeciálnych pedagógov, asistentov pedagóga a žiaka, externých učiteľov a pod. Mali by ste sa však vyvarovať takých údajov, ktoré veľmi rýchlo starnú a bolo by ich potrebné každý rok aktualizovať (napr. presné počty učiteľov, vekové zloženie pedagógov, atď.). Používajte radšej formuláciu typu „na škole vyučuje dlhodobo viac než 35 učiteľov odborných predmetov ...“ alebo „priemerný vek pedagogického zboru sa pohybuje okolo 40 rokov....“.

- V tejto časti dôkladne popíšeme a stanovíme **vnútorný systém kontroly a hodnotenia zamestnancov školy** (metódy, formy, prostriedky, kritériá).
- **Ďalšie vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov** (ďalej len „ĎVPZ“) má veľký dopad na celkovú úroveň kvality výchovno-vzdelávacieho procesu. Každá škola by si mala vypracovať svoj **systém ďalšieho vzdelávania pedagogických a odborných zamestnancov** (ďalej len „ŠkSĎV“) a každý rok by ho mala aktualizovať. Podrobný a konkrétny plán ĎVPZ je súčasťou ročného plánu školy. Tento systém by mal mať tieto **ciele**:
 - Uvádzať začínajúcich učiteľov do pedagogickej praxe.
 - Udržiavať a zvyšovať kompetenciu (spôsobilosť efektívne vychovávať a vzdelávať) pedagogických zamestnancov.
 - Motivovať pedagogických zamestnancov pre neustále sebavzdelávanie, vzdelávanie, zdokonaľovanie profesijnej spôsobilosti.
 - Zdokonaľovať osobnostné vlastnosti pedagogických zamestnancov, spôsobilosti pre tvorbu efektívnych vzťahov, riešenie konfliktov, komunikáciu a pod.
 - Sprostredkovať pedagogickým pracovníkom najnovšie poznatky (inovácie) z metodiky vyučovania jednotlivých predmetov, pedagogiky a príbuzných vied, ako aj z odboru.
 - Pripravovať pedagogických zamestnancov na výkon špecializovaných funkcií, napr. triedny učiteľ, výchovný poradca, predseda predmetovej komisie, knihovník atď.
 - Pripravovať pedagogických zamestnancov pre výkon činností nevyhnutných pre rozvoj školského systému, napr. pedagogický výskum, tvorba ŠkVP, tvorba štandardov, tvorba pedagogickej dokumentácie (pokiaľ bude v platnosti v dobiehajúcich ročníkoch), atď.
 - Pripravovať pedagogických zamestnancov pre prácu s modernými materiálmi prostriedkami: videotechnikou, výpočtovou technikou, multimédiami a pod.
 - Zhromažďovať a rozširovať progresívne skúsenosti z pedagogickej a riadiacej praxe, podnecovať a rozvíjať tvorivosť pedagogických zamestnancov.
 - Sprostredkovať operatívny a časovo aktuálny transfer odborných a metodických informácií prostredníctvom efektívneho informačného systému.
 - Pripravovať pedagogických zamestnancov na získanie prvej a druhej atestácie.

ŠkSĎV v súlade s platnou legislatívou by mal rešpektovať tieto **princípy**:

- Ďalšie vzdelávanie je právom i povinnosťou každého pedagogického i odborného zamestnanca školy.
- Každý pedagogický i odborný zamestnanec školy má mať možnosť ďalšieho vzdelávania za rovnakých podmienok.
- Ďalšie vzdelávanie a zdokonaľovanie profesionality každého pedagogického i odborného zamestnanca školy má mať odraz v jeho finančnom ohodnotení a profesijnej kariére.
- Základnou hodnotou ďalšieho vzdelávania každého pedagogického i odborného zamestnanca školy má byť kvalita vzdelávania a nie formálne získavanie certifikátov a čiarok za účasť na školeniach.
- Pedagogickí a odborní zamestnanci školy sa aktívne podieľajú na určovaní cieľov, obsahu, prostriedkov i vyhodnocovaní efektívnosti systému ĎVPZ.

- Škola spolupracuje s inštitúciami vytvárajúcimi systém ďalšieho vzdelávania v školstve (najmä s metodicko-pedagogickými centrami) a svoju činnosť s nimi koordinuje.
- Efektívnosť ŠkSĎV je pravidelne vyhodnocovaná a na základe výsledkov optimalizovaná.

Prioritnou úlohou školy by malo byť vytvorenie takých podmienok, aby každý pedagogický i odborný zamestnanec mal záujem sa neustále vzdelávať, zdokonaľovať svoje majstrovstvo a naopak, aby sa nezáujem o vzdelávanie, pohodlnosť, lajdáctvo nevyplácali.

Obsah ŠkSĎV by mal byť zameraný predovšetkým na udržanie a zvyšovanie pedagogickej spôsobilosti (kompetencie) pedagogických zamestnancov. Zahŕňa najmä inovácie v odbore, inovácie v pedagogike a príbuzných vedách, didaktike jednotlivých vyučovacích predmetov, efektívne postupy výchovy a vzdelávania mládeže, ako aj zásadné problémy nášho školstva. V školskom roku 2008/09 išlo o zavedenie zákona o výchove a vzdelávaní, štátnych vzdelávacích programov a tvorbu školských vzdelávacích programov.

Pre prostriedky, metódy, organizačné formy, materiálne prostriedky ŠkSĎV by mala platiť táto zásada: *Najlepší spôsob ako sa učiť je niečo robiť, najhorší spôsob ako učiť druhých, je rozprávať. Najcennejšie sú tie poznatky, ktoré študujúci získa vlastnou prácou a vlastným úsilím. Poznatky získané v dôsledku počúvania lektora, odpisovania z tabule, či spätného projektora, napodobňovania práce lektora nepatria medzi takéto cenné poznatky.*

Účastníci vzdelávania by mali mať možnosť voľby organizačných foriem, metód i materiálnych prostriedkov svojho vzdelávania. Hlavnými znakmi práce vzdelávaných by mali byť: motivácia, iniciatíva, samostatnosť, aktivita, kritické postoje, spätná väzba, tvorivosť, zodpovednosť za výsledky.

V tejto časti dôkladne popíšeme a stanovíme **požiadavky na kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov školy** (metódy, formy, prostriedky, kritériá). Harmonogram vzdelávacích aktivít bude tvoriť prílohu ŠkVP.

- **Dlhodobé projekty a medzinárodná spolupráca** – v tejto časti škola informuje o projektoch, ktoré realizovala a realizuje. Patria sem aj dlhodobé projekty v spolupráci s inými školami doma a v zahraničí, výmenné študijné pobyty, protidrogové programy, ekologické a sociálne programy, projekty v rámci EÚ, športové projekty, projekty IKT, stretnutia s významnými osobnosťami a pod. Tieto údaje by mali priblížiť žiakom rodičom a verejnosti spôsoby a prístupy, akými sú odovzdávané alebo prijímané informácie o škole a žiakoch, mali by naznačovať doterajšie a plánované formy spolupráce v prospech skvalitnenia vzdelávania.
- **Spolupráca s rodičmi, sociálnymi partnermi a inými subjektmi** je mimoriadne významná nielen pre školu, ale hlavne pre verejnosť a dobré meno školy. V tejto časti popíšete formy spolupráce a kontaktu s rodičmi, zamestnávateľmi, občianskymi združeniami, zriaďovateľom, atď. (napr. rodičovská rada, deň otvorených dverí, kultúrne a športové podujatia, výstavy, krúžky, príležitostné oslavy, exkurzie, a pod.).

3.4 PROFIL ABSOLVENTA

Profil absolventa plní dve podstatné a nezastupiteľné **funkcie**:

- je to špecifický cieľ štúdia,
- je východiskom pre koncepciu a obsah všetkých ďalších častí ŠkVP,
- má informačnú funkciu **na vstupe** vzdelávania (pre žiakov a rodičov pri voľbe vzdelávacieho programu) a **výstupe vzdelávania** (pre zamestnávateľov o dosiahnutej kvalifikácii v rámci daného povolania a pre žiakov o rozhodovaní sa o voľbe ich profesionalnej kariéry a celoživotného vzdelávania).

Pamätajte, že táto časť je vo vzdelávacom programe najdôležitejšia. V pracovných tímoch musí panovať pokoj a jednota. Profil absolventa by sa mal stať priesečníkom názorov zamestnávateľov a učiteľov. Preto je nesmierne dôležité ho formulovať jasne, výstižne a reálne. Kompetencie stanovené v ŠVP musíme bezpodmienečne zohľadniť vo svojich programoch.

Tvorba profilu absolventa **musí zohľadňovať**:

- špecifické požiadavky na odborné spôsobilosti formulované výkonovými štandardmi sú mimoriadne dôležité pre výkon konkrétnych pracovných činností žiaka v danom odbore štúdia (alebo jeho odbornom zameraní). Výkonové štandardy odpovedajú na otázku, čo má žiak vedieť (vedomosti), čo má žiak urobiť (zručnosti), aké postoje a hodnotovú orientáciu si vyžaduje jeho budúce zamestnanie. Na základe výkonových štandardov môžeme spoľahlivo štruktúrovať profil absolventa z hľadiska jeho uplatnenia sa v osobnom živote, v spoločnosti a na pracovisku. Výkonové štandardy ako vzdelávacie výstupy sú základom pre formulovanie obsahu vzdelávania v učebných osnovách odborných predmetov alebo moduloch a systéme hodnotenia,
- všeobecné požiadavky na všeobecné spôsobilosti vymedzujú oblasť všeobecného vzdelávania. Sú dané výkonovými štandardmi, ktoré určujú, aké vedomosti a teoretické zručnosti má žiak v priebehu štúdia získať a ako ich má preukázať pri ukončení vzdelávacieho programu. Dopĺňajú špecifické požiadavky v oblasti OVP. Všeobecné kompetencie sú integrálnou súčasťou odborných kompetencií a naopak, vzájomne sa s nimi prelínajú a dopĺňajú. Pri tvorbe obsahu vzdelávania musíme túto skutočnosť zobrať do úvahy, dôsledne uplatňovať medzipredmetové a aplikačné súvislosti v rámci komplexu odborných činností,
- kľúčové požiadavky sú vymedzené kľúčovými kompetenciami absolventa, ktoré získal už v základnej škole a rozvíja ich na vyššom stupni vzdelávania. Majú nadpredmetový charakter a pri formulovaní obsahu vzdelávania sa využijú tak vo všeobecnom, ako aj odbornom vzdelávaní vrátane praktickej prípravy.

V ŠkVP pracujeme s kompetenciami nasledovne:

Kľúčové kompetencie vyberáme nasledovne:

- a) Na úrovni školy: patria do časti „Vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania“ ŠkVP. Zo ŠVP vyberieme všetkých 6 kategórií kľúčových kompetencií a všetky kľúčové kompetencie (uvedené v odrážkach) vložíme do ŠkVP.
- b) Na úrovni ŠO/UO: patria do časti „Kompetencie absolventa ŠkVP“. Zo ŠVP vyberieme všetkých 6 kategórií kľúčových kompetencií a tie kľúčové kompetencie (uvedené

v odrážkach), ktoré majú priamy vzťah k danému odboru štúdia vyberieme a vložíme do ŠkVP.

- c) Na úrovni vyučovacieho predmetu: patriado časti „Učebné osnovy“ (všeobecno vzdelávacích alebo odborných predmetov). Pozorne si preštudujeme všetky kľúčové kompetencie v ŠVP a starostlivo si premyslíme ich začlenenie do obsahu výučby v danom predmete/ predmetoch. Vyberieme tú (alebo tie) kľúčovú kompetenciu (jej výkonovú oblasť), ktorá súvisí s obsahom vzdelávania, podporuje a dopĺňa všetky metódy, postupy a formy práce vo vyučovaní. Môžeme to spracovať aj formou tabuľky (návrh tabuľky je uvedený nižšie v časti Výchovné a vzdelávacie stratégie).

Všeobecné kompetencie vyberáme nasledovne:

- d) Všeobecné kompetencie vyberáme zo ŠVP pre tie vyučovacie predmety, ktoré reálne vyučujeme. Pre vyučovacie predmety „Jazyk a komunikácia“, „Človek, hodnoty a spoločnosť“, Matematika a práca s informáciami“ a „Zdravie a pohyb“ preberieme zo ŠVP všetky stanovené kompetencie. Pre vyučovacie predmety vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ vyberieme tie kompetencie, ktoré sú stanovené pre vybrané vyučovacie predmety podľa ich príbuznosti k danému odboru štúdia. Ak nevyučujeme napr. predmet chémia, všeobecné kompetencie určené pre chémiu nevkladáme do profilu absolventa. Ak nám všeobecné kompetencie chýbajú a nie sú v ŠVP, doplníme ich.

Odborné kompetencie vyberáme nasledovne:

- e) Odborné kompetencie vyberáme zo ŠVP pre tie vyučovacie predmety, ktoré reálne vyučujeme a ktoré sme vybrali podľa ich obsahovej príbuznosti k danému odboru štúdia z obsahových štandardov ŠVP. Ak nám odborné kompetencie chýbajú a nie sú v ŠVP, doplníme ich.

Pre odborné vzdelávanie a prípravu sú kompetencie popísané výkonovými štandardmi a formulované v spolupráci so zamestnávateľmi, ktorí pri tvorbe ŠkVP v danom študijnom/ učebnom odbore aktívne spolupracujú s učiteľmi.

Profil absolventa obsahuje tieto **údaje**:

- a) charakteristika absolventa ŠkVP v danom odbore štúdia,
- b) kompetencie absolventa.

3.4.1 CHARAKTERISTIKA ABSOLVENTA

V tejto časti popisne konkretizujeme, akými kvalitami bude disponovať absolvent ŠkVP. Pri popise vychádzajme z charakteristiky odboru štúdia, z cieľa a poslania výchovy a vzdelávania, z toho, čo môžeme svojim žiakom ponúknuť, aké vedomosti, zručnosti a kompetencie (postoje, vlastnosti, hodnotová orientácia) môžu žiaci získať v priebehu svojho štúdia. V danej skupine odborov môžu byť popisy charakteristiky absolventa veľmi blízke, aj keď pôjde o rôzne odbory vzdelávania vrátane ich odborných zameraní. Majú totiž spoločný cieľ stanovený v ŠVP. Charakteristika musí byť starostlivo popísaná aj vo vzťahu k uplatneniu absolventov v praxi, ich ďalšiemu vzdelávaniu, mimoškolským aktivitám, spôsobu ukončovania štúdia a potvrdzovania jeho dosiahnutého vzdelania a kvalifikácie. Stručne popíšeme aj možnosti a podmienky vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

3.4.2 KOMPETENCIE ABSOLVENTA

Kompetencia je preukázaná schopnosť využívať vedomosti, zručnosti, postoje, hodnotovú orientáciu a iné spôsobilosti na predvedenie a vykonávanie funkcií podľa daných štandardov v práci, pri štúdiu v osobnom a odbornom rozvoji jedinca a pri jeho aktívnom zapojení sa do spoločnosti, v budúcom uplatnení sa v pracovnom a mimopracovnom živote a pre jeho ďalšie vzdelávanie.

V tejto časti ŠkVP vymedzujeme systém vedomostí, zručností, schopností, postojov a hodnotovej orientácie, ktoré má mať absolvent v čase ukončenia štúdia a zaradenia do pracovného procesu. Vyjadrujeme ich vo výkonoch žiakov. V oblasti OVP budeme uplatňovať tieto kategórie kompetencií:

- Kľúčové kompetencie chápeme ako významnú a dôležitú kategóriu všeobecne integrujúcich, použiteľných a prenosných súborov vedomostí, zručností, postojov, hodnotovej orientácie a ďalších charakteristík osobnosti, ktoré každý človek potrebuje k svojmu osobnému naplneniu a rozvoju, aktívnemu občianstvu, sociálnemu začleneniu, k tomu, aby mohol primerane konať v rôznych pracovných a životných situáciách na takej úrovni, aby si ich mohol ďalej rozvíjať, zachovávať a aktualizovať v rámci celoživotného vzdelávania.
- Všeobecné kompetencie sú základné kognitívne (poznávacie) kompetencie, ktoré sa vyžadujú pre príbuzné skupiny povolání (napr. matematika, čítanie, písanie, riešenie problémov, sociálne, komunikatívne a interpersonálne kompetencie). **Stanovené všeobecné kompetencie sú základom tvorby maturitných zadaní a úloh.**
- Odborné kompetencie sú kompetencie vyšpecifikované z profilov (štandardov) práce, tradičných a nových povolání. Sú to sociálne a komunikatívne kompetencie, strategické schopnosti pri kompetenciách založených na riešení problému pri zabezpečovaní úloh, organizačné kompetencie, iniciatívnosť a aktívnosť. **Stanovené odborné kompetencie sú základom tvorby maturitných a absolventských tém a tém pre záverečné skúšky.**

Kompetencie – výkony - sa musia formulovať tak, aby sa jasne popísali všetky požiadavky na vedomosti, zručnosti a postoje, psychické vlastnosti a fyzické schopnosti, postoje a hodnotová orientácia absolventa vzdelávacieho programu v oblasti všeobecného a odborného vzdelávania, ako aj pre oblasť kľúčových kompetencií. Každá kompetencia je rozpracovaná prostredníctvom výkonových štandardov.

3.4.2.1.Princíp tvorby výkonových štandardov

Výkonový štandard je základné kritérium úrovne zvládnutia vedomostí, zručností a schopností. Vymedzuje úroveň významných vedomostí, zručností a kompetencií, ktoré má žiak podľa očakávania preukázať po ukončení vzdelávania. Musí odpovedať na otázky „Čo má žiak vedieť (kognitívna oblasť), čomu musí porozumieť (kognitívna a afektívna oblasť), čo má urobiť (afektívna a psychomotorická oblasť)“, aby splnil úlohu a preukázal svoj výkon. Je zároveň vstupným (cieľová požiadavka) a výstupným (vzdelávací výstup) štandardom.

Výkonový štandard **spíňa tieto požiadavky**. Je:

- konzistentný voči cieľom vyučovacieho procesu,
- primeraný schopnostiam žiaka,
- jednoznačný vo svojej formulácii,
- kontrolovateľný a merateľný,
- produktom výučby (nepopisuje proces výučby),
- v súlade s úrovňou taxonómie.

Výkonové štandardy by mali byť, pokiaľ je možné, popísané jasne a zoradené v logickom poradí. Preto pri ich stanovení identifikujeme

- ako prvé kognitívnu oblasť (vedomosti, intelektuálne zručnosti – uplatnenie logického, kreatívneho alebo intuitívneho myslenia, poznávacie schopnosti). Vedomosti zahŕňajú teóriu, princípy, pravidlá, obsah, atď., aby sa podporil kompetentný výkon úlohy alebo činnosti,
- ako druhú psychomotorickú oblasť (zručnosti, návyky). V kontexte OVP berieme do úvahy praktické zručnosti a návyky (manuálna zručnosť, šikovnosť, pohotovosť a používanie metód, materiálov, prostriedkov, nástrojov a prístrojov).
- ako tretiu afektívnu oblasť (postoje, city, hodnotová orientácia, sociálno-komunikatívne zručnosti a iné vlastnosti). Osvojenie si postojov je pre prípravu na povolanie nesmierne dôležité, pretože vytvára pevné interpersonálne interakcie. Každé povolanie má, istým spôsobom, svoje hlavné postoje a dimenzie. V rámci plnenia úloh alebo činností sa prenášajú a odovzdávajú skúsenosti, informácie a poznatky, čím sa formujú aj osobnostné a medziľudské postoje. Napr. schopnosť, ktorá pozitívne alebo negatívne ovplyvňuje členov tímu je významnou a v súčasnosti nevyhnutnou životnou zručnosťou na každom pracovisku.

Posledná identifikácia opatrení a predpisov na bezpečnosť, hygienu, ochranu zdravia, životného prostredia, atď. je tiež zásadným prvkom pri preukazovaní výkonu. Avšak nie v každej úlohe alebo činnosti sú takéto opatrenia nutné. Sú aj úlohy a činnosti, pre ktoré sa nepožaduje identifikovať takéto opatrenia.

Na stanovenie výkonových štandardov v súlade s požiadavkami, ktoré musí výkonový štandard spĺňať, snažte sa uplatňovať nasledujúce **usmernenia**:

- Každé stanovenie sa začína **aktívnym slovesom v neurčitku**.
- **V jednom stanovení** by sa malo uplatňovať iba **jedno sloveso** (nie je to striktné pravidlo). Ak chcete použiť viac slovík, aplikujte radšej jeho synonymum (2 alebo viac slovík s rôznym významom a na rôznych výkonových úrovniach, indikujú 2 alebo viac výkonov).
- Aktívne sloveso musí byť **merateľné a pozorovateľné**.
- Výkonový štandard predstavuje **produkt, službu alebo činnosť**, nie proces.
- Stanovenie výkonových štandardov musí byť primerane **jednoduché, konzistentné, jasne formulované, stručné, jednoznačné a zrozumiteľné**.
- Výkonové štandardy musia byť **usporiadané podľa úrovne výkonu** – od jednoduchého po najnáročnejšie.
- Výkonové štandardy musia odpovedať na otázku: **Čo** potrebuje žiak vedieť, **čomu** potrebuje porozumieť alebo **ako** má preukázať svoj **výkon**, aby splnil stanovený vzdelávací výstup.

Sloveso na začiatku stanovenia výkonového štandardu musí svojou náročnosťou zodpovedať stupňu vzdelania a v neposlednej miere schopnostiam žiaka. Keďže každé sloveso musí byť merateľné a pozorovateľné, musíte sa vyvarovať používaniu takých slovies, ktoré sa merať nedajú, napr. posudzovať, porozumieť, chápať, vedieť, rozumieť, osvojiť si, poznať, naučiť sa, uvažovať o, premýšľať, atď. Na určenie primeraného slovesa môžeme použiť rôzne taxonómie. Pripomíname však, že každá didaktika vyučovacích predmetov si vytvára vlastný súbor aktívnych slovies.

Zapamätajte si. **Najprv stanovujeme výkonové štandardy a až potom budeme k nim priradovať zodpovedajúce učivo.**

Stanovenie výkonových štandardov napomáha teda nášmu zámeru, **čo** by mal žiak vedieť (výkon), **akú** zručnosť by mal preukázať (výkon), **ako** by to mal vedieť a ako by to mal preukázať (norma a kvalita výkonu), **kde** by mal preukázať svoj výkon (podmienky výkonu), **aké** by mali byť učebné zdroje (podmienky výkonu), za **akých** podmienok má svoj výkon predviesť (podmienky výkonu), podľa **čoho** a **ako** sa bude kontrolovať, hodnotiť a merať jeho výkon (metódy, prostriedky a kritériá hodnotenia) a **čo** by sa mal naučiť (obsah vzdelávania – učebné osnovy)?.

Pri formulovaní výkonových štandardov **postupujte** nasledovne:

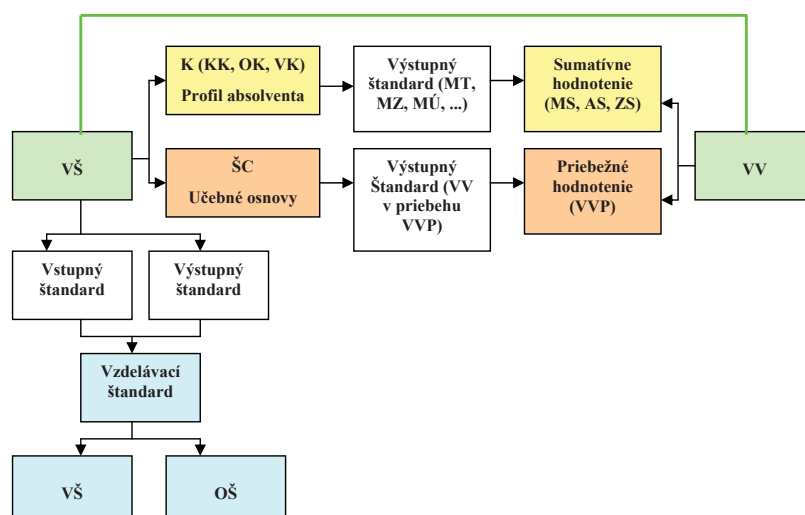
Tabuľka 7 Stanovenie kompetencií absolventa

Kroky	Kompetencie Kompetenčná oblasť	Postup
1.	Odborné kompetencie	
	Kognitívna oblasť	Pozorne si preštudujte kompetencie stanovené v ŠVP pre danú skupinu odborov.
2.		Vyberte zo ŠVP tie výkonové štandardy, ktoré sa priamo vzťahujú na vami vybraný odbor štúdia (a jeho odborné zameranie). Preskúmajte správnosť ich stanovenia podľa vyššie uvedených smerníc (v prípade určitých anomálií, urobte potrebné úpravy). Vybrané výkonové štandardy musia byť súčasťou vášho ŠkVP. Môže dôjsť k prípadom, že pre váš program neobjavíte v ŠVP ani jeden výkonový štandard. Pokračujte krokom 3. Musíte si však túto skutočnosť (nedostatok ŠVP) poznamenať a v rámci revidovania ŠVP to oznámiť zodpovednej inštitúcii.
3.		Do profilu absolventa vložte ďalšie výkonové štandardy, ktoré sú uvedené v analýze povolania (napr. DACUM diagrame) ako vzdelávacie výstupy. Sú to požiadavky zamestnávateľov na vášho absolventa a jeho potenciálnu pracovnú silu vo forme presne stanovených vzdelávacích výstupov. Preskúmajte správnosť ich stanovenia podľa vyššie uvedených smerníc (v prípade určitých anomálií, urobte potrebné úpravy).
4.		Preskúmajte výkonové štandardy vo svojom vzdelávacom programe. Môže dôjsť k prípadom, že súbor výkonových štandardov zo ŠVP a analýzy povolania (DACUM diagramu) nie je pre odborný profil absolventa postačujúci. Doplňte preto ďalšie výkonové štandardy. Vychádzajte z otázky: „ čo by mal žiak ešte vedieť (výkon)?, aké intelektuálne zručnosti by mal ešte preukázať (výkon)?“. Pri ich stanovovaní dodržiavajte usmernenia. Môžete využiť aj súčasne platnú pedagogickú dokumentáciu, ktorá bola inovovaná v spolupráci so zamestnávateľmi. Konzultujte nové stanovenia výkonových štandardov so zamestnávateľmi.
5.		Opätovne preskúmajte celý súbor kompetencií. Položte si nasledujúce otázky: „Sú výkonové štandardy stanovené podľa usmernení?“ <i>Môžeme tento výkon hodnotiť, hodnotiť, pozorovať a zmerať? Použili sme správne sloveso?</i> “. Urobte nevyhnutné úpravy.
6.		Preskúmajte pozorne výkonové štandardy. Overte si, či niektoré výkony nie sú identické alebo podobné. Ak je tomu tak, buď ich preformulujte alebo vzájomne skombinujte.

7.		Usporiadajte výkonové štandardy podľa náročnosti ich výkonov od najjednoduchších po najzložitejšie.
8.	Psychomotorická oblasť	Postupujte podľa krokov 2 – 7 s tým rozdielom, že si položíte otázku: „ Aké praktické zručnosti a návyky by mal žiak preukázať? “.
9.	Afektívna oblasť	Postupujte podľa krokov 2 – 7 s tým rozdielom, že si položíte otázku: „ Aké postoje, vlastnosti, sociálno-komunikatívne zručnosti a pod. by mal žiak preukázať? “.
10.	Všeobecné kompetencie	Riadte sa podľa krokov 2 – 7.
	Kognitívna oblasť	
	Psychomotorická oblasť	
	Afektívna oblasť	
11.	Kľúčové kompetencie	Majte na pamäti, že v OVP je uplatňovaná nadpredmetová koncepcia kľúčových kompetencií, ich rozvoj je previazaný s obsahom vzdelávania vyučovacích predmetov alebo modulov, kľúčové kompetencie sú základom pre formulovanie všeobecných a špecifických cieľov vzdelávania, pre ďalšie získavanie vedomostí, rozvoj zručností, zlepšujú výkon žiaka, zdokonaľujú jeho osobnostný a profesionálny rast. Pamätajte, že kľúčové kompetencie zdôrazňujú požiadavky na zmeny štýlu výučby a učenia, sú činnostne zamerané a vyžadujú modernizáciu vzdelávacích metód a foriem práce ako aj celkového výchovného pôsobenia školy. Pomáhajú teda pri špecifikácii postupov, metód a foriem práce a pod. Vy musíte určiť, ktorá kľúčová kompetencia je dôležitá a mali by ste ju ďalej rozvíjať.
	Kognitívna oblasť	
	Psychomotorická oblasť	
	Afektívna oblasť	
12.		Ak je to potrebné, doplňte do jednotlivých kategórií kompetencií ďalšie výkonové štandardy podľa ich významu k danému odboru štúdia (a jeho odbornému zameraniu).
13.		Pokračujte v krokoch 5 – 7.

Odporúčame pri formulovaní kompetencií (najmä odborných a všeobecných) súbežne určovať aj výchovno-vzdelávacie stratégie (postupy, formy a metódy práce), metódy a prostriedky hodnotenia a kritériá hodnotenia. Nemali by ste zabúdať na učebné zdroje (učebnice, učebný materiál, didaktickú techniku, materiálne výučbové prostriedky) a podmienky vzdelávania (napr. učebne, laboratória, dielne a pod.). Uľahčí vám to prácu pri tvorbe ďalších častí vášho vzdelávacieho programu a formulovaní vzdelávacích výstupov v učebných osnovách vyučovacích predmetov a záverečnom (sumatívnom) hodnotení (maturitné, záverečné a absolventské skúšky).

Diagram 2 Vzťah výkonových štandardov k ich hodnoteniu

Legenda:

KK – kľúčové kompetencie	ŠC – špecifické ciele	MT – maturitná téma
OK – odborné kompetencie	VVP – výchovno-vzdelávací proces	MZ – maturitné zadanie
VK – všeobecné kompetencie	VV – vzdelávací výstup	MÚ – maturitná úloha
VŠ – výkonový štandard	MS – maturitná skúška	
OŠ – obsahový štandard	AS – absolventská skúška	
K – kompetencie	ZS – záverečná skúška	

3.4.2.2. Špecifické ciele vyučovacieho procesu

Špecifický (konkrétny) cieľ by mal jednoznačne definovať stav osobnosti, správania sa žiaka, ktorý sa má dosiahnuť na konci vyučovacieho procesu, t. j. čo konkrétne sa má žiak naučiť, čo konkrétne má vedieť (ktoré konkrétne vedomosti, zručnosti, návyky, postoje, schopnosti, kompetencie si má osvojiť, do akej hĺbky a za akých podmienok).

Špecifické ciele sa zvyknú podľa psychických procesov učiacich sa (žiakov) rozdeľovať na:

- **Kognitívne** (poznávacie): zahrňujúce oblasť vedomostí, intelektuálnych zručností (zbehlostí), poznávacích schopností (vnímanie, pamäť, myslenie a aj tvorivosť). Pretože prevažujú pri vzdelávaní, nazývajú sa tiež **ciele vzdelávacie**.
- **Afektívne**: zahrňujú oblasť citovú, oblasť postojov, hodnotovej orientácie a sociálno-komunikatívnych zručností. Ich dosahovanie je hlavným zámerom výchovy (chápanej v užšom slova zmysle), preto sa nazývajú tiež **ciele výchovné**.
- **Psychomotorické** zahŕňajúce oblasť motorických zručností a návykov za účasti psychických procesov (napr. rozvoj pohybových zručností na telesnej výchove, obsluha strojov, práca s prístrojmi atď.). Pretože dominujú najmä na praktickom vyučovaní (odbornom výcviku), nazývajú sa tiež **ciele výcvikové**.

Požiadavky na určovanie špecifických cieľov vyvodíme podľa nášho názoru najlepšie, ak vyjdeme zo súčasnej praxe formulovania týchto cieľov. V učebných osnovách i v písomných prípravách na vyučovanie sú typické tieto spôsoby určovania cieľov :

- 1) *Žiak si má osvojiť logické myslenie. Žiak má získať základné vedomosti, zručnosti a návyky z Žiak sa má naučiť riešiť technické problémy tvorivým spôsobom.*
- 2) *Kirchhoffove zákony. Výroba kyseliny sírovej.*
- 3) *Žiak sa má naučiť postup vypracovania správy o meraní v laboratóriu. Žiak si má dôkladne osvojiť Bernoulliho rovnicu.*
- 4) *Oboznámiť žiakov s vývojom zemskej kôry. Poukázať na funkciu sleziny v obehovej sústave.*

Už vyššie sme uviedli, že **špecifický cieľ by mal jednoznačne definovať stav, ktorý sa má dosiahnuť, čo konkrétne sa má žiak naučiť, čo má vedieť**. Pri formulácii cieľov vyššie uvedenými spôsobmi vzniká mnoho nezodpovedaných otázok, napr.: Aký má byť rozsah vyučovania Kirchhoffových zákonov? Stačí, ak si žiak bude pamätať definície? Má vedieť tieto zákony aj aplikovať? Ak áno, tak na ako zložitých úlohách? Ako učiteľ zistí, či sa žiak naučil Kirchhoffove zákony? Ako bude učiteľ postupovať pri rozvíjaní logického myslenia? Ako pozná, že v rozvoji logického myslenia žiakov došlo k nejakému pokroku? Čo znamená konkrétne riešiť technické problémy tvorivým spôsobom? Učiteľ bude oboznamovať žiakov s vývojom zemskej kôry. A čo budú robiť žiaci, a čo má byť výsledkom tohto oboznamovania?

Nedostatky prvého spôsobu vyššie uvedeného formulovania cieľov sú v tom, že ciele sú formulované veľmi všeobecne a neurčito. Nie sú ďalej špecifikované sústavou konkrétnych cieľov nižšej úrovne. Ako výstižne uvádza Cipro (1975), takéto ciele majú pre učiteľa pri vyučovaní jednotlivých tematických celkov a tém učiva asi taký význam, ako pre turistu cestujúceho po Vysokých Tatrách mapa zemských pologúl.

Pri druhom spôsobe sa opis cieľa redukuje na stručné vyjadrenie obsahu najmä názvom témy, a nie je jasné v akom rozsahu a na akej úrovni má byť učivo osvojené.

Pri treťom spôsobe vymedzenie cieľa pripúšťa rôzne interpretácie a nemôže byť preto jasným návodom na štúdium a jeho kontrolu.

Pri štvrtom spôsobe sa namiesto cieľa opisuje plánovaná činnosť učiteľa.

Ak učiteľ nechápe svoju úlohu iba ako odovzdávanie žiakom učebnými osnovami predpísaných informácií (na to sú efektívnejšie prostriedky, napr. televízia, film, atď.), ale tak, že má organizovať vyučovací proces, aby si žiaci osvojili učivo podľa možnosti priamo na vyučovaní aktívnou učebnopožívavou činnosťou, a pritom sa rozvíjali ich schopnosti, formoval ich hodnotový systém, postoje atď., potom by mal poznať odpovede na vyššie uvedené otázky. Pre takto chápanú úlohu učiteľa nie je vyhovujúca formulácia cieľov vyučovacieho procesu vyššie uvedenými spôsobmi, pretože je príliš všeobecná, neurčitá, pripúšťa rôzne interpretácie a pod. Takto formulované ciele neumožňujú objektívne hodnotiť výkony žiakov, ani činnosť učiteľa, sťažujú štrukturalizáciu obsahu učiva, výber optimálnych metód, organizačných foriem a materiálnych prostriedkov vyučovacieho procesu, proste neumožňujú efektívne riadiť vyučovací proces.

Ako formulovať ciele vyučovacieho procesu, ak zaužívané spôsoby považujeme za všeobecné a nepresné? Konkrétne ciele vyučovacieho procesu by mali spĺňať tieto **požiadavky** (Turek, 1990, s. 76-94):

- 1) **Konzistentnosť**: Podriadenosť nižších cieľov cieľom vyšším. Cieľ témy je podriadený (má vychádzať) cieľu tematického celku, tento zasa cieľu vyučovacieho predmetu atď.
- 2) **Primeranosť**: Súlad požiadaviek vyjadrených cieľmi s možnosťami a schopnosťami žiakov i učiteľov, s reálnymi podmienkami vyučovacieho procesu.
- 3) **Vyjadrenie v pojmoch výkonov žiakov**: Vyššie sme uviedli častý príklad formulácie cieľov: „Oboznámiť žiakov s vývojom zemskej kôry. Poukázať na funkciu sleziny v obehovej sústave.“ Prečo považujeme takto formulované ciele za nesprávne? Lebo cieľ má popisovať konečný stav, ktorý má byť dosiahnutý, t. j. zmeny v osobnostiach žiakov, čomu sa v oblasti vzdelávacej hovorí vedomosti, zručnosti, postoje atď. Ale činnosť učiteľa môže byť z väčšej či menšej časti nahradená učebnicou, vyučovacím strojom, videoprogramom a pod. Došlo teda k zámene cieľa za prostriedok. Veď pri kontrole výsledkov vyučovacieho procesu nebudeme zisťovať či učiteľ oboznámil žiakov s vývojom zemskej kôry, ale či žiaci dokážu tento vývoj vysvetliť.
- 4) **Jednoznačnosť**: Formulácia cieľa takými slovami, ktoré nepripúšťajú viacznačný výklad ich zmyslu ani učiteľmi, ani žiakmi.
- 5) **Kontrolovateľnosť, merateľnosť**: Určenie cieľa tak, aby umožnil porovnať dosiahnuté výsledky s vytýčenými cieľmi a rozhodnúť, do akej miery sa ciele dosiahli.

Pojmy jednoznačnosť a kontrolovateľnosť (merateľnosť) cieľov vyučovacieho procesu sa pokúsime objasniť na tomto príklade. Časté formulácie v učebných osnovách, písomných prípravách na vyučovanie, ako aj v bežnej reči učiteľov sú: žiak má vedieť, žiak má pochopiť, žiak má porozumieť, naučiť sa a pod. Uvážme napr. výraz „Žiak dosť dobre pochopil“.

V rámci nášho výskumu zameraného na problematiku cieľov vyučovacieho procesu (Turek, 1995 b), sme urobili takýto pokus: V anonymnom dotazníku sme v jednej z otázok požiadali respondentov, aby zaškrtnuli to číslo na škále 0-1-2-3-4-5-6-7-8-9-10, ktoré podľa ich názoru zodpovedá výrazu „žiak dosť dobre pochopil“. Ak žiak pochopil úplne všetko, dokáže učivo aplikovať aj pri riešení problémových úloh, zodpovedá tomu číslo 10. Ak nepochopil vôbec nič, zodpovedá tomu číslo 0. Zistili sme, že respondenti (40 riaditeľov stredných škôl a 104 učiteľov) zaškrtnuli všetky čísla na škále, okrem čísiel 0 a 10. Čo sme chceli dosiahnuť týmto pokusom? To, že ak má mať cieľ rovnaký význam, má byť rovnako pochopený všetkými učiteľmi, ktorým je určený, nemali by sa používať slová ako chápať, vedieť, rozumieť, osvojiť si, poznať, naučiť sa a pod., pretože nie sú jednoznačné. A vzniká hneď ďalší problém: Ako učiteľ môže s určitosťou tvrdiť, že jeho žiak chápe, niečomu rozumie, o niečom rozmýšľa atď.? Ved' tieto procesy sa odohrávajú v žiakovej hlave, do ktorej učiteľ nevidí, nemôže skontrolovať, či naozaj prebiehajú. To, že žiak niečomu rozumie, niečo chápe, niečo vie, sa prejavuje navonok, a to tak, že niečo vypočíta, nakreslí, vymenuje, definuje, dokáže, odvodí, ukáže, vyhladá v tabuľkách a pod. Prejavuje sa to teda v konkrétnych, objektívne zistiteľných, merateľných a kontrolovateľných činnostiach.

Preto výkon žiaka treba opísať pri formulácii špecifických cieľov tzv. **aktívnymi** alebo tiež **činnosťnými slovesami**, ktoré predstavujú pozorovateľnú činnosť (napr. nakresliť, vypočítať, ukázať, definovať, vyhladať v tabuľkách, ale nie vedieť, chápať, naučiť sa a pod.). Možno si pritom pomôcť otázkami: **Môžem to, čo bude žiak robiť, vidieť alebo počuť? Bude jeho činnosť odlišná od iných činností? Môžem s istotou tvrdiť, že prebehla činnosť A a nie činnosť B?** Je táto činnosť merateľná, t. j. môžem zmerať jej dĺžku trvania alebo jej frekvenciu? Vyjadrovanie cieľov pomocou aktívnych (činnosťných slovík) sa nazýva **operacionalizácia cieľov**. Požiadavka kontrolovateľnosti si vyžaduje určiť aj minimálne množstvo činností, ktoré musí žiak úspešne vykonať, aby bol ohodnotený aspoň známku dostatočnú (4), t. j. určiť hranicu osvojenia si učiva. Bez určenia tejto hranice nemožno dosiahnuť objektívnosť hodnotenia výkonov žiakov, ani to, aby naše školy garantovali, že každý ich absolvent má určitú požadovanú sumu vedomostí, zručností a návykov.

6) **Rešpektovanie taxonómie cieľov vyučovacieho procesu:** Pri formulácii špecifických cieľov treba mať na zreteli, že existujú viaceré úrovne osvojenia si učiva (napr. zapamätanie informácií, ich aplikácia a pod.), ktorým zodpovedajú aj príslušné ciele. V podstate ide o klasifikáciu cieľov a aby sa zdôraznil hierarchický charakter tejto klasifikácie, nazýva sa taxonómia cieľov. Kritériom klasifikácie bývajú relatívne samostatné oblasti psychickej činnosti žiakov pri učení. V súčasnosti sú známe viaceré taxonómie cieľov, z ktorých v ďalšom uvedieme najznámejšie a pre naše školstvo najjednoduchšie aplikovateľné.

3.4.2.3 Taxonómia vzdelávacích cieľov

Taxonómia vzdelávacích cieľov - B. S. Bloom et al.

xonómia B. S. Blooma a kolektívu jeho spolupracovníkov (1956) je vo svete najznámejším pokusom o klasifikáciu vzdelávacích cieľov. Z tejto taxonómie vychádza väčšina ostatných taxonómií cieľov. Taxonómia B. S. Blooma a jeho spolupracovníkov sa skladá zo šiestich hierarchicky usporiadaných kategórií cieľov:

1 Znalosť (vedomosť)

Na tejto úrovni si žiak **vybaví alebo znovu spozná**: konkrétne poznatky, fakty, termíny, postupy, zásady, normy, pravidlá, klasifikačné kategórie, kritériá, všeobecné i abstraktné poznatky, ikony, teórie. Ide teda o pamäťové reprodukovanie uvedených prvkov učiva. **Aktívne slovesá** typické pre túto úroveň sú: *definovať, napísať, spoznať, opakovať, reprodukovat', (doplniť, opísať, priradiť, vybrať, určiť)* atď. *Pozn. Aktívne slovesá uvedené v zátvorkách sa môžu použiť aj na vyjadrenie výkonu žiaka na iných úrovniach učenia.*

2 Porozumenie

Žiak je schopný porozumieť význam obsahu informácie predloženého mu v slovnej, obrazovej alebo symbolickej podobe. Obsah musí spracovať do takej podoby, ktorá je pre neho zmysluplná. Do tejto kategórie patrí **preklad z jedného jazyka do druhého, alebo do inej terminológie, inej podoby; vysvetlenie obsahu vlastnými slovami, odlíšenie podstatného od nepodstatného; predvídanie dôsledkov bezprostredne vyplývajúcich z daných predpokladov, formulácia toho čo je v texte obsiahnuté implicitne**. Typické **aktívne slovesá** používané na vyjadrenie výkonu žiaka na tejto úrovni sú: *inak formulovať, ilustrovať, vysvetliť, vyjadriť vlastnými slovami, vyjadriť inou formou, rozlíšiť, (skontrolovať, rozšíriť, nakresliť, načrtnúť, vyplniť, opraviť)* atď.

3 Aplikácia

Zmysluplné použitie abstrakcií a zovšeobecnení (teórií, zákonov, princípov, vzťahov, metód, postupov, pojmov, pravidiel) v konkrétnych situáciách. **Aktívne slovesá:** *aplikovať, demonštrovať, naskicovať, nakresliť, preukázať, riešiť, vyčíslieť, vypočítať, vyhľadať, (navrhnuť, plánovať, usporiadať)* atď.

4. Analýza

Rozbor komplexnej informácie (systému, procesu) na prvky a časti; určenie hierarchie prvkov, princípov, ich organizácie; určenie vzťahov a interakcie medzi prvkami. **Aktívne slovesá:** *urobiť rozbor, rozlíšiť, špecifikovať, rozčleniť, určiť, (rozhodnúť, klasifikovať, dedukovať)* atď.

5. Syntéza

Zloženie prvkov a častí do nového celku, ktorým môže byť správa, plán, postup riešenia; odvodenie súboru abstraktných vzťahov. **Aktívne slovesá:** *kategorizovať, klasifikovať, kombinovať, modifikovať, napísať správu, navrhnuť, organizovať, reorganizovať, zhrnúť, vyvodiť závery, vytvoriť, skonštruovať, vyvinúť* atď.

6. Hodnotiace posúdenie

Na tejto úrovni by mal žiak **posúdiť, či myšlienky, vzťahy, výtvary, metódy a pod. zodpovedajú stanoveným kritériám alebo normám z hľadiska presnosti, efektívnosti, hospodárnosti či účelnosti**. Toto posúdenie môže byť kvantitatívne i kvalitatívne. **Aktívne**

slovesá: *argumentovať, obhájiť, rozhodnúť, oponovať, porovnať, posúdiť, preveriť, zdôvodniť, zhodnotiť, uviesť výhody a nevýhody* atď.

Revidovaná Bloomova taxonómia cieľov

Na základe početných empirických výskumov Bloomovu taxonómiu upravili Andersonová a Kratwohl (2001), a to tak, že zmena nastala v posledných dvoch stupňoch poznávacích procesov:

1 Zapamätanie

Znovuspoznanie, napr. spoznať na obrázku herca.

Vybavenie z pamäte, napr. povedať dátum vzniku SR.

2 Porozumenie

Interpretovanie, napr. povedať vlastnými slovami obsah článku v novinách.

Uvádžanie príkladov, napr. uviesť príklad využitia Archimedovho zákona.

Zhrnutie, napr. napísať stručný súhrn udalostí uvedených v televíznych novinách.

Usudzovanie, napr. urobiť vetný rozbor.

Porovnávanie, napr. porovnať prvú a druhú svetovú vojnu.

Vysvetľovanie, napr. vysvetliť príčiny pádu socializmu.

3 Aplikácia

Realizácia, napr. vypočítať obsah trojuholníka, ak sú dané

Uplatnenie, napr. určiť hranice platnosti 2. Newtonovho zákona.

4 Analýza

Rozlišovanie, napr. určiť, ktoré údaje z množiny daných údajov sú potrebné na riešenie úlohy.

Organizovanie, napr. na základe opisu uviesť argumenty za a proti.

Prisudzovanie, napr. na základe prečítania príspevku v novinách určiť politickú orientáciu autora.

5 Hodnotenie

Kontrola, napr. určiť, či závery výskumu vyplývajú zo získaných údajov.

Kritika, napr. rozhodnúť, ktorá z troch metód je najvhodnejšia na riešenie daného problému.

6 Tvorivosť

Generovanie, napr. navrhnúť možné riešenia (hypotézy) riešenia problému.

Plánovanie, napr. navrhnúť postup na riešenie úlohy.

Produkovanie, napr. nakresliť plán atypického rodinného domu.

Taxonómia vzdelávacích cieľov - B. Niemierko

B. Niemierko (1979) rozoznáva 4 úrovne vzdelávacích cieľov:

1 Zapamätanie informácií (poznatkov)

Na tejto úrovni sa od žiaka vyžaduje **vybavenie, znovuspoznanie, reprodukovanie** termínov, faktov, pojmov, vzťahov, zákonov, teórií, zásad činnosti, postupov a pod.

Žiak dokáže zapamätané **informácie** (poznatky) **predložiť v inej podobe ako si ich zapamätal, vie ich zostručniť, usporiadať, rozpovedať obsah vlastnými slovami, vysvetliť význam veličín vo vzorcoch** atď.

Typické aktívne slovesá používané na tejto úrovni na vyjadrenie výkonu žiakov sú: *reprodukovat', vymenovať, definovať, zopakovať, pomenovať, napísať, nakresliť atď.*

2 Porozumenie informácií (poznatkov)

Typické aktívne slovesá: *objasniť, vysvetliť, preložiť, vyjadriť inak, vyjadriť vlastnými slovami, preformulovať, opísať, ilustrovať a pod.*

2 Aplikácia informácií (použitie poznatkov) v typických situáciách - riešenie typicky školských úloh - špecifický transfer

Žiak dokáže **aplikovať informácie** (vedomosti) **podľa predloženého vzoru, rieši podobné úlohy ako prv riešil učiteľ, alebo ako sú uvedené v učebnici atď.**

Typické aktívne slovesá: *aplikovať, demonštrovať, načrtnúť, vyčíslieť, vyriešiť, vypočítať, vyskúšať, rozhodnúť, rozlíšiť, rozčleniť, napísať správu, klasifikovať atď.*

4 Aplikácia informácií – (použitie poznatkov) v problémových situáciách - nešpecifický transfer

Žiak dokáže **formulovať problémy, vykonávať analýzu a syntézu pre neho nových javov, sformulovať postup činnosti, hodnotiť podľa určitých kritérií, riešiť problémové úlohy a pod.**

Typické aktívne slovesá: *oceniť, obhájiť, porovnať, posúdiť, vyriešiť, zhodnotiť, vyvodiť závery atď.*

Taxonómiu Niemierka považujeme v zhode s viacerými učiteľmi za najvhodnejšiu v oblasti vzdelávacích cieľov pre vyučovanie prírodovedných a technických predmetov. Na ilustráciu uvádzame ukážku aplikácie tejto taxonómie, a to na tému *Špecifické ciele vyučovacieho procesu*:

1. Zapamätanie:

- *definovať pojmy: cieľ vyučovacieho procesu, hierarchia cieľov, taxonómia vyučovacích cieľov,*
- *vymenovať požiadavky na špecifické vyučovacie ciele,*
- *vymenovať jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B. S. Blooma*
- *vymenovať jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B. Niemierka ,*
- *vymenovať jednotlivé etapy (kroky) pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu.*

2. Porozumenie:

- *vysvetliť pojmy konzistentnosť, primeranosť, jednoznačnosť a kontrolovateľnosť cieľov vyučovacieho procesu,*
- *zdôvodniť potrebu formulovania špecifických vyučovacích cieľov v pojmoch žiackych výkonov,*
- *opísať typické činnosti pre jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B.S. Blooma, opísať typické činnosti pre jednotlivé kategórie (úrovne učenia) v taxonómii B. Niemierka,*
- *vysvetliť postup pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu,*
- *uviesť aspoň tri argumenty v prospech špecifických cieľov vyučovacieho procesu.*

3 Špecifický transfer:

- posúdiť, či náhodne vybraný tematický plán učiva alebo písomná príprava na vyučovanie z predmetu, ktorý učiteľ vyučuje, obsahuje špecifické ciele,
- určiť, ktoré požiadavky v tomto tematickom pláne učiva, písomnej príprave na vyučovanie nie sú rešpektované,
- pre akúkoľvek tému učiva predmetu, ktorý učiteľ vyučuje, určiť aspoň dva špecifické ciele pre všetky kategórie (úrovne učenia) Niemierkovej i Bloomovej taxonómie cieľov.

4 Nešpecifický transfer:

- zdôvodniť, kedy použiť Bloomovu a kedy Niemierkovu taxonómiu cieľov vyučovacieho procesu,
- navrhnúť a zdôvodniť taxonómiu cieľov v afektívnej oblasti, t. j. pre výchovné ciele.

Taxonómia cieľov D. B. Kratwohla et al. v afektívnej oblasti

Táto taxonómia je zameraná na výchovné ciele. Rozlišuje sa v nej päť formálnych kategórií, ktoré sa členia do subkategórií (Kratwohl, Bloom, Masia, 1964).

1 Prijímanie: vnímavosť, citlivosť, pozornosť jednotlivca k určitým podnetom.

1a Uvedomenie: žiak si uvedomuje, všíma objekt, jav, stav a pod.

1b Ochota prijímať : žiak sa nevyhýba javu, objektu.

1c Usmernená výberová pozornosť: napr. pri predstavovaní žiak pozorne počúva a pamätá si mená predstavovaných osôb.

2 Reagovanie: zainteresovanosť, aj hľadanie určitých podnetov, tzv. aktívna pozornosť: žiak si už nielen všíma a pasívne prijíma podnety, ale aj reaguje, niečo robí s objektom, javom.

2a Súhlas k reagovaniu: žiak sa podrobuje pravidlám činnosti.

2b Ochota reagovať: žiak sa dobrovoľne zúčastní na činnosti.

2c Uspokojenie z reagovania: žiak získa zadostučinenie z činnosti.

3 Oceňovanie hodnoty: vytvorenie kladného postoja, vyvolanie záujmu, pociťovanie záväzku. Žiak získa presvedčenie, že činnosť má význam, je dôležitá, dochádza u neho k vnútornej motivácii činnosti.

3a Akceptovanie hodnoty: napr. žiak získa pocit príslušnosti ku skupine, ktorá rieši nejaký problém.

3b Preferovanie hodnoty: žiak dáva prednosť určitej činnosti, vyhľadáva ju.

3c Presvedčenie o hodnote: žiak sa snaží presvedčiť iných, aby sa podujali na určitú činnosť.

4 Integrovanie hodnoty: Na tejto úrovni ide o začiatok vytvárania osobného hodnotového systému myšlienkovým spracovaním a uvedomením si zovšeobecnených a dominantných hodnôt.

4a Konceptualizácia hodnoty: abstrakcia, zovšeobecnenie hodnoty, formovanie zodpovednosti za činnosť.

4b Integrovanie hodnôt do systému: uvedenie novej hodnoty do systému osobnostných hodnôt.

5 Začlenenie hodnoty do charakterovej štruktúry osobnosti: Hodnotový systém sa pevne včleňuje do charakteru jednotlivca, človek koná na základe presvedčenia, jeho slová sú v súlade s činmi, nová hodnota sa stáva súčasťou jeho svetonázoru, filozofie života.

5a Generalizovaná zameranosť: prevládajúca tendencia konať určitým spôsobom.

5b Charakterová vyhranenosť.

Pretože ide pre slovenskú pedagogiku o relatívne nové, netradičné formulovanie výchovných cieľov, pokúsime sa Kratwohlovu taxonómiu cieľov v afektívnej oblasti ilustrovať na príklade. Vyšším cieľom - zámerom výchovného pôsobenia je u žiakov **vypestovať pozitívny, priateľský vzťah k ľuďom inej rasy :**

1. Prijímanie

- 1.1. *Žiak si uvedomí, že ľudia v rôznych častiach sveta uznávajú hodnoty, ktoré sú odlišné od jeho hodnôt.*
- 1.2. *Žiak si uvedomí fakt, že farba pokožky nemá nič spoločné s hodnotou človeka ako jedinca.*
- 1.3. *Keď má možnosť výberu literatúry, žiak dá prednosť knihe, ktorá opisuje život ľudí v iných častiach sveta.*

2. Reagovanie

- 2.1. *Aj napriek presvedčeniu, že jedlo z niektorých kútov sveta je odporné, žiak je ochotný ho ochutnať.*
- 2.2. *Po získaní informácie, že sa bude konať beseda o živote černochoch v Afrike, žiak sa jej dobrovoľne zúčastní.*
- 2.3. *Žiak je spokojný s čítaním kníh a návštevou besied o živote černochoch v Afrike.*

3. Oceňovanie hodnoty

- 3.1. *Žiak verí, že je dôležité stýkať sa s ľuďmi z iných krajín.*
- 3.2. *Žiak si chce dopisovať s niekým zo zahraničia.*
- 3.3. *Ak má možnosť prerušiť korešpondenciu s „listovým priateľom“ zo zahraničia počas letných prázdnin, žiak chce v nej pokračovať.*

4. Integrovanie hodnoty

- 4.1. *Cez štúdium literatúry, besedy a dopisovanie, žiak je schopný obhájiť, zdôvodniť výrok: „Všetci ľudia sú potrební“.*
- 4.2. *Žiak dokáže sformulovať úsudok ako rešpektovať ľudskú dôstojnosť.*

5. Začlenenie hodnoty do charakterovej štruktúry osobnosti

- 5.1. *Keď má príležitosť vybrať si spolužiaka pre prácu v dvojiciach či skupine, vyberá si partnera podľa požiadaviek práce a schopností a nie podľa rasy či vierovyznania.*
- 5.2. *Žiakovo správanie sa voči ľuďom iných rás a národov, jeho presvedčenie je v súlade so slovami.*

Nie vždy je možné a aj potrebné určovať ciele v afektívnej oblasti vo všetkých subkategóriách. Ako príklad takéhoto vymedzovania cieľov v afektívnej oblasti (výchovných cieľov) uvádzame **výchovné ciele témy Špecifické ciele vyučovacieho procesu :**

1. Prijímanie

Vypočítať si prednášku o špecifických cieľoch vyučovacieho procesu alebo si prečítať príslušnú kapitolu v študijnom texte.

2. Reagovanie

Formulovať špecifické ciele vyučovacieho procesu a mať z toho zadosťučinenie.

3. Oceňovanie hodnoty

Prejaviť záujem, mať motiváciu pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu.

4. Integrovanie hodnoty

Neuspokojiť sa s priemernosťou pri určovaní špecifických cieľov vyučovacieho procesu, stať sa dobrým praktikom v ich určovaní.

5. Začlenenie hodnoty do charakterovej štruktúry osobnosti

Presviedčať a pomáhať svojim kolegom určovať špecifické ciele vyučovacieho procesu.

Taxonómia cieľov M. Simpsona v psychomotorickej oblasti

Uvádzame hlavné kategórie Simpsonovej taxonómie cieľov (upravené podľa Gronlunda, 1981):

1 Vnímanie činnosti, zmyslová činnosť

Použitie zmyslových orgánov na získanie alebo vybavenie z pamäti predstavy (plánu, postupu) o budúcej motorickej činnosti a na posúdenie potreby, hodnoty, správnosti činnosti.

Typické aktívne slovesá: vybrať, určiť, identifikovať, izolovať, rozoznať, popísať, rozlíšiť atď.

Príklad:

Rozoznať poruchu motora podľa jeho zvuku.

Podľa vône určiť potrebu okorenenia jedla.

Určiť pre aký druh tanca sa hodí počúvaná hudba.

2 Pripravenosť na činnosť

Psychická, fyzická a emocionálna (ochota, motivácia) pripravenosť vykonať určitú činnosť.

Typické aktívne slovesá: ukázať, začať, reagovať, poznať, vysvetliť, prejaviť atď.

Príklad:

Poznať postupnosť činností (algoritmus) pri riadení automobilu.

Ukázať správny postoj pri streľbe pištoľou.

Prejaviť ochotu (túžbu) veslovať.

3 Napodobňovanie činnosti, riadená činnosť

Ide o začiatkové štádium pri učení sa komplexným zručnostiam. Zahŕňa imitáciu (opakovanie úkonov demonštrovaných inštruktorom) a pokus a omyl (viacnásobné vykonávanie určitého úkonu za účelom nájdania a osvojenia si správneho spôsobu jeho realizácie). Správnosť výkonu činnosti posudzuje inštruktor alebo aj žiak podľa súboru príslušných kritérií.

Typické aktívne slovesá: zhotoviť, skonštruovať, opraviť, zmerať, vyrobiť, zostaviť, upevniť atď.

Príklad:

*Obviazať ranu podľa ukážky.
Hobľovať dosku podľa ukážky.
Uvariť polievku podľa návodu.*

4 Mechanická činnosť, zručnosť

Činnosť je vykonávaná spoľahlivo, bezpečne, presne, zručne. Na tejto úrovni sa utvára zručnosť v činnosti. Ide však o menej komplexné, menej zložité činnosti ako v nasledujúcich, vyšších kategóriách Simpsonovej taxonómie.

Typické aktívne slovesá: rovnaké ako v kategórii č.3.

Príklad:

*Písať na písacom stroji všetkými prstami hladko, bez preklepov.
Obsluhovať diaprojektor.
Urobiť premet vpred.
Pripraviť prístroj na používanie.*

5 Komplexná automatická činnosť

Komplexná, zložitá činnosť vyžadujúca vysoko koordinované motorické aktivity je vykonávaná rýchlo, bezchybne, presne, ľahko, bez váhania, automaticky.

Typické aktívne slovesá: rovnaké ako v kategórii č.3 a 4.

Príklad:

*Plávať bezchybne štýlom motýlika.
Bezpečne ovládať riadenie automobilu.
Rýchlo a spoľahlivo opraviť televízor.
Zručne pracovať na CNC obrábacom stroji.
Bezchybne hrať na husliach.*

6 Prispôsobovanie, adaptácia činnosti

Jedinec dokáže meniť, modifikovať, prispôsobovať činnosť zmeneným podmienkam alebo v problémovej situácii.

Typické aktívne slovesá: prispôbiť, zmeniť, zreorganizovať, adaptovať, zrevidovať atď.

Príklad:

*Prispôbiť zábery pri plávaní vlnobitíu.
Zmeniť spôsob tenisovej hry tak, aby sa súper unavil.*

7 Tvorivá činnosť

Vytvorenie nových spôsobov motorickej činnosti, použitie osvojených spôsobov činnosti v nových, neznámych, problémových situáciách.

Typické aktívne slovesá: skonštruovať, vytvoriť, aranžovať, kombinovať, zložiť, skomponovať, navrhnuť atď.

Príklad:

Vytvoriť nové tanečné figúry.

Navrhnuť nový módný štýl.

Zložiť hudobnú skladbu pre klavír.

Naaranžovať novým spôsobom kyticu kvetov.

Taxonómia špecifických cieľov pre všetky oblasti cieľov – de Block

Nevýhodou vyššie uvedených taxonómií je, že existujú samostatné taxonómie pre kognitívnu, afektívnu i psychomotorickú oblasť čo pripomína umelé rozdeľovanie cieľov na výchovné a vzdelávacie ciele, ktoré sa používalo v socialistickom školstve. Belgický pedagóg de Block navrhol štvorstupňovú taxonómiu, ktorá je zhodná pre všetky tri oblasti cieľov, t. j. pre kognitívnu, afektívnu i psychomotorickú oblasť (Workshop on Curriculum Development..., 1998):

- 1 **Znalosť (vedomosť, zapamätanie)**
- 2 **Porozumenie**
- 3 **Aplikácia**
- 4 **Integrácia**

Kvôli názornosti uvádzame niektoré aktívne (činnostné) slovesá typické pre jednotlivé úrovne cieľov v de Blockovej taxonómii

Kognitívna oblasť

- 1 **Znalosť:** *zopakovať, spoznať, definovať, ukázať, vymenovať atď.*
- 2 **Porozumenie:** *opísať, charakterizovať, vyjadriť vlastnými slovami, vysvetliť, porovnať atď.*
- 3 **Aplikácia:** *vyriešiť, vypočítať, vyčíslieť, preložiť, ilustrovať, vypracovať, analyzovať atď.*
- 4 **Integrácia:** *navrhnuť, vytvoriť, zhrnúť, posúdiť, rozhodnúť, naplánovať atď.*

Afektívna oblasť

- 1 **Znalosť:** *vypočuť si, akceptovať poznámky, uvedomiť si atď.*
- 2 **Porozumenie:** *akceptovať názory iných, odpovedať na otázky, správne reagovať na predpisy, klásť relevantné otázky, participovať atď.*
- 3 **Aplikácia:** *automaticky reagovať na predpisy, akceptovať normy a hodnoty, spolupracovať v skupine, aplikovať normy a pravidlá atď.*
- 4 **Integrácia:** *spontánne reagovať na pravidlá a predpisy, spontánne aplikovať normy a správať sa podľa pravidiel, iniciovať spoluprácu, nachádzať uspokojenie v správaní sa a práci podľa spoločenských noriem atď.*

Psychomotorická oblasť

- 1 **Znalosť:** *ukázať, spoznať zvuk, chuť alebo vôňu, povedať postup, zaujať správny postoj atď.*

- 2 **Porozumenie:** *demonštrovať a zdôvodniť postup činnosti, zložiť alebo rozložiť niečo známe vyskúšať atď.*
- 3 **Aplikácia:** *vyrobiť, vyskúšať, zostaviť, zostrojiť, opraviť, prispôbiť, zručne používať, urobiť, variť, strihať atď.*
- 4 **Integrácia:** *plynule vykonávať činnosť, vykonávať bez váhania, robiť bezchybne, automaticky; pracovať presne a rýchlo atď.*

Postup pri určovaní špecifických cieľov

Pri určovaní špecifických - konkrétnych cieľov odporúčame tento postup krokov (Turek, 1995):

- 1 **Oboznámiť sa s cieľmi**, ktoré uvádzajú učebné osnovy, tematický plán učiva, prípadne metodické príručky pre daný vyučovací predmet.
- 2 **Vymedziť ciele** uvedené v učebných osnovách (tematických plánoch učiva) **v terminológii výkonov žiakov**. Zmyslom tohto kroku je, aby si učiteľ uvedomil, že musí plánovať najmä činnosť žiakov. Zodpovie otázku „**Čo má žiak vedieť?**“ Pri odpovedi si pomôže slovami - žiak má vedieť, poznať, osvojiť si, naučiť sa. Napr. *Žiak má vedieť Newtonove pohybové zákony*.
- 3 **Analyzovať obsah učiva**, t.j. prizohľadnení nadradených cieľov (profil absolventa, učebné osnovy, tematický plán učiva) **rozložiť obsah učiva** v učebnici a doplnkových učebných textoch (časopisy atď.) **na základné prvky**: fakty, pojmy, fyzikálne veličiny, vzťahy, vzorce, poučky, princípy, schémy, diagramy, obrázky, zákony, teórie, postupy práce a pod.
- 4 V tomto kroku musí určite splniť požiadavku jednoznačnosti, kontrolovateľnosti a primeranosti. Postaví si otázku: „**Čo to znamená vedieť, poznať, naučiť sa, osvojiť si?**“ Odpoveď na túto otázku má mať relatívne jednoznačný význam. Znamená to, že výkon žiaka treba opísať aktívnymi (činnosťnými) slovesami, príklady ktorých sme uviedli vyššie. Učiteľ **k jednotlivým prvkom učiva**, ktoré vytypoval v predchádzajúcom kroku, t. j. pri analýze učiva, **priradí činnosti, operácie, ktoré s nimi má žiak vykonať**, t. j. **aktívne (činnosťné) slovesá**. Tejto činnosti sa hovorí **operacionalizácia** a učiteľ v podstate určuje kvalitu výkonu. Zohľadní pritom aktuálne podmienky, v ktorých sa vyučovanie realizuje, ako aj jednotlivé úrovne osvojenia si učiva (taxonómiu cieľov vyučovacieho procesu). Výhodné je realizovať 3. a 4. krok tohto postupu v podobe tabuľky, v ktorej záhlavie tvoria prvky učiva a jednotlivé úrovne osvojenie si tohto učiva. Nižšie uvádzame príklad takejto tabuľky (T8), v ktorej sme použili Niemierkovu taxonómiu vzdelávacích cieľov.
- 5 **Vymedziť podmienky**, za ktorých má žiak výkon dosiahnuť, aby sa mohol považovať za vyhovujúci. Učiteľ si pomôže otázkou „**Za akých podmienok to má žiak vykonať?**“ Napr. pomocou tabuliek, učebnice, spamäti a pod.
- 6 **Určiť mieru - normu očakávaného výkonu**, t.j. hranicu vedomostí a nevedomostí - minimálny výkon, ktorý je potrebný, aby žiak získal aspoň známku dostatočný (4). Učiteľ si pri realizácii tohto kroku pomôže otázkou „**Do akej miery to má žiak vedieť?**“ Táto miera môže byť vyjadrená rôzne, napr. časom (1 km zabehnúť za 4 minúty), počtom úloh (6 z 10 úloh správne), povolenou odchýlkou (najviac 5 chýb), presnosťou (na tri desatinné miesta). Pri určovaní miery osvojenia si učiva celého tematického celku alebo širšej témy učiva je obťažné zostaviť takéto normy výkonu. V takomto prípade odporúčame uviesť tzv. **typové úlohy** (otázky, počtárske úlohy, praktické úlohy a pod.), ktoré by mali žiaci po osvojení si určitého učiva zodpovedať či vyriešiť a správne

zodpovedanie, vyriešenie ktorých možno považovať za spodnú hranicu dosiahnutia vyučovacích cieľov.

Čitateľ iste postrehol že určovanie konkrétnych cieľov spočíva v podstate v určení týchto prvkov: požadovaný výkon žiaka (krok č.2), kvalita tohto výkonu (krok č. 4), podmienky výkonu (krok č. 5), minimálne akceptovateľná norma výkonu (krok č. 6). Určenie týchto prvkov uľahčí zodpovedanie týchto štyroch otázok (Mager, 1975):

- **Čo má žiak vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Výkon.**
- **Čo to znamená vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Kvalita výkonu.**
- **Za akých podmienok to má žiak vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Podmienky výkonu.**
- **Do akej miery to má žiak vedieť** (poznať, naučiť sa, osvojiť si)? **Norma výkonu.**

Tabuľka 8 Určovanie špecifických cieľov v kognitívnej oblasti

Všeobecné prvky učiva	Konkrétne prvky učiva	Zapamätanie	Porozumenie	Špecifický transfer	Nešpecifický transfer
Fakty	Názov románu Hlavné mesto	vymenovať napísať povedať	vysvetliť rozoznať	zdôvodniť vyhľadať	
Fyzikálne veličiny	Hmotnosť Sila Energia Výkon	definovať	vysvetliť rozoznať z kontextu	odvodiť jednotku vyčísliť	odvodiť vzťah pre výpočet dokázať zaviesť
Pojmy	Rovnica Kyselina Strom Zviera	pomenovať vymenovať definovať rozdeliť	rozoznať vysvetliť popísať označiť	vypočítať zobraziť upraviť vyriešiť	porovnať navrhnuť zaviesť
Vzťahy	$s = v \cdot t$ $U = I \cdot R$ $F = m \cdot a$	napísať povedať vymenovať jednotlivé veličiny	vysvetliť vyjadriť vlastnými slovami	vypočítať nakresliť aplikovať pri riešení úloh	odvodiť zhodnotiť dokázať aplikovať pri riešení problémových úloh
Poučky	Delenie zlomkov Kótovanie polomerov	povedať napísať	vysvetliť ilustrovať na príkladoch	aplikovať pri riešení úloh	odvodiť dokázať určiť oblasť použitia
Zákony	zachovania energie Archimedove zákony	definovať povedať napísať	vysvetliť povedať vlastnými slovami	aplikovať pri riešení úloh	odvodiť dokázať aplikovať pri riešení problémových úloh
Schémy	Model atómu	nakresliť pomenovať	vysvetliť popísať	zjednodušiť rozšíriť	vytvoriť vyvinúť
Obrázky	krvného obehu	pomenovať	zjednodušiť dokresliť	vysvetliť ukázať častí popísať	vytvoriť
Postupy riešenia Metódy práce	merania dĺžky riešenie rovníc	napísať povedať	vysvetliť popísať vyjadriť vyjadriť zápisom	aplikovať pri riešení úloh	navrhnuť vyvinúť vytvoriť zhodnotiť

Uvádzame príklad takto určovaných špecifických cieľov.

Príklad:

Téma učiva: **Kótovanie kužeľov**

1. Čo má žiak vedieť?

Výkon:

Žiak má:

- kótovať kužele na výkresoch súčiastok.

2. Čo to znamená vedieť kótovať kužele na výkresoch súčiastok?

Kvalita výkonu:

- Naskicovať a vlastnými slovami opísať príklad kótovania kužeľa udaním kužeľovitosti.
- Vypočítať kužeľovitosť z daných údajov alebo odmeraním potrebných údajov zo zobrazenia a vyznačiť ju do obrazu kužeľa.
- Zakótovať kužeľ udaním kužeľovitosti na výkrese ľubovoľnej súčiastky.
- Urobiť rozbor spôsobu kótovania kužeľa v závislosti od spôsobu výroby, merania a funkcie.

3. Za akých podmienok má žiak vedieť kótovať kužele na výkresoch súčiastok?

Podmienky výkonu:

Pri vyššie uvedených cieľoch 2a, 2b, 2c

- naspamäť bez použitia literatúry, či pomoci zo strany učiteľa alebo spolužiakov.

Pri celi 2d

- s pomocou učebnice, či inej literatúry.

4. Do akej miery má žiak vedieť kótovať kužele na výkresoch súčiastok? Čo musí vedieť každý žiak z oblasti kótovania kužeľov na výkresoch súčiastok, ak chce byť ohodnotený minimálne známkou dostatočný (4, t. j. aké sú minimálne vedomosti a zručnosti z kótovania kužeľov na výkresoch súčiastok?)

Minimálne akceptovateľná norma výkonu:

- Napísať vzťah pre výpočet kužeľovitosti.
- Jednotlivé veličiny z tohto vzťahu zaznačiť do obrázku kužeľa.
- Vypočítať kužeľovitosť a zakótovať kužeľ, ak jeho rozmery sú: $d = 40 \text{ mm}$, $D = 60 \text{ mm}$, $l = 85 \text{ mm}$.

Vymedzenie normy a podmienok výkonu žiakov sa nemusia uvádzať vždy samostatne. Podmienky možno uviesť priamo pri kvalite - rozsahu výkonu (krok č. 4), napr. nakresliť spamäti, vyčíslieť pomocou elektronického ručného kalkulátora. Norma výkonu, t. j. činnosti, ktoré musí vykonať každý žiak, ak chce byť hodnotený minimálne známkou dostatočne, sa môže uviesť taktiež pri popise kvality výkonu, a to pripísaním určitých dohodnutých značiek, napr. (4) pri jednotlivých aktívnych slovesách. Rovnako sa môže naznačiť, napr. značkou (1) činnosti, ktoré je potrebné vykonať na dosiahnutie známky výborný. Uvádzame príklad takto vymedzených konkrétnych cieľov:

Príklad:

Téma učiva: **Čapové spoje**

Žiak má:

- Vymenovať a rozoznať najbežnejšie druhy čapov (na obrázku aj v skutočnosti): čap, čap s hlavou, dutý čap, pružný dutý čap. **(4)**
- Vysvetliť na čo sa používajú čapové spoje. **(4)**
- Vysvetliť základné spôsoby poistenia čapov proti osovému posunutiu a proti pootočeniu. **(4)**
- Naskicovať čapový spoj.
- K danému prímeru čapu zvoliť primerané závlačky a poistné krúžky podľa STN s použitím Strojníckych tabuliek.
- Navrhnuť aspoň dva spôsoby zvýšenia odolnosti čapov proti opotrebeniu.

- Vysvetliť podľa obrázku v učebnici postup montáže a demontáže čapového spoja.
- Určiť silové pomery v čapovom spoji. **(4)**
- Zostaviť vývojový diagram pre pevnostnú kontrolu čapových spojov.
- Vykonať pevnostnú kontrolu čapového spoja.

3.5 CHARAKTERISTIKA ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Charakteristika školského vzdelávacieho programu poskytuje tieto **základné informácie**:

1. popis školského vzdelávacieho programu (konceptia, charakter obsahu),
2. základné údaje o štúdiu,
3. organizácia výučby (metódy, formy a prístupy uplatňované pri vyučovaní),
4. zdravotné požiadavky na žiaka,
5. požiadavky na bezpečnosť a hygienu pri práci.

3.5.1 POPIS ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Popisuje cieľ a zámer vzdelávania, charakter pedagogickej koncepcie, ktorú si škola vypracovala a obhájila, popis štruktúry obsahu výučby, ktorá sa odvodzuje od vzdelávacích oblastí ŠVP a premieta sa do konkrétnych učebných osnov alebo modulov vyučovacích predmetov, metodických prístupov a postupov uplatňovaných pri vyučovaní a hodnotení, spôsobu rozvoja kľúčových kompetencií prostredníctvom výchovných a vzdelávacích stratégií, začleňovania účelového učiva a ďalších informácií do vzdelávacieho procesu z hľadiska realizácie a splnenia vytýčených cieľov a zámerov. Informácie obsiahnuté v charakteristike vzdelávacieho programu sú dôležité hlavne pre tých, ktorí sa aktívne podieľajú na realizácii programu (žiaci, učitelia), ale aj pre nadriadené orgány, verejnosť a budúcich záujemcov o vzdelávanie. Popis vzdelávacieho programu objasňuje celkové poňatie vzdelávania v danom študijnom/učebnom odbore a charakterizuje najmä spôsob a kritériá hodnotenia žiakov. Charakteristika ŠkVP

tiež uvádza aj skutočnosť, či daný vzdelávací program je vhodný pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Popisuje podmienky, požiadavky a predpoklady na ich výučbu. Zároveň navrhuje formu štúdia pre mimoriadne talentovaných žiakov.

3.5.2. ZÁKLADNÉ ÚDAJE O ŠTÚDIU

V tejto časti uvádzate všetky nevyhnutné informácie o štúdiu. Najosvedčenejšia forma je tabuľkový prehľad:

Tabuľka 9 Základné údaje o študijnom/učebnom odbore

Dĺžka štúdia:	V ŠVP
Forma štúdia:	V ŠVP
Nevyhnutné vstupné požiadavky na štúdium:	V ŠVP. Škola môže doplniť podľa svojich špecifických požiadaviek.
Spôsob ukončenia štúdia:	V ŠVP
Doklad o získanom stupni vzdelania:	V ŠVP
Doklad o získanej kvalifikácii:	V ŠVP
Poskytnutý stupeň vzdelania:	V ŠVP
Možnosti pracovného uplatnenia absolventa:	V ŠVP. Škola môže doplniť podľa regionálnych špecifických podmienok a požiadaviek.
Možnosti ďalšieho štúdia:	V ŠVP. Škola môže doplniť podľa špecifických podmienok a požiadaviek.

3.5.3. ORGANIZÁCIA VÝUČBY

Ide o popis organizácie vzdelávania v rámci teoretického a praktického vzdelávania vzhľadom k forme vzdelávania a podmienkam školy. Obsahuje popis harmonogramu štúdia (organizácia školského roka), druhov štúdia, odborov štúdia, prijímania žiakov na štúdium, prerušenia štúdia, vylúčenia žiakov zo štúdia, prestup žiakov na iný typ štúdia, spôsob ukončovania štúdia, popis rôznych foriem vyučovania (integrované, skupinové, programové, individuálne, vyučovacie bloky, projekčné etapy, vyučovanie v rôznom prostredí, organizácia konzultácií v iných formách vzdelávania ako je denná, exkurzie, športové aktivity, účelové kurzy, rôzne výchovné aktivity súvisiace so vzdelávaním). Jasne a stručne popíšeme zabezpečenie a realizáciu praktickej prípravy (prax, odborný výcvik) v reálnych podmienkach. Uvádzame aj metódy, formy a prístupy uplatňované pri teoretickom vyučovaní a praktickej príprave (napr. individuálna, skupinová, frontálna alebo diferencovaná forma učebného procesu, môžete využiť metódy slovné - prednášky, vysvetľovanie, popis, rozprávanie, dialogické – rozhovor, beseda, prácu s knihou, názorné metódy – demonštrácia, pozorovanie, exkurzia, praktické metódy - laboratórne cvičenia, písomné práce, projekčná činnosť, prípadové štúdie, ročníkové práce, praktické práce, problémový výklad, didaktické hry a pod.). V tejto časti môžeme uviesť aj spôsob delenia tried (neexistuje všeobecne záväzný predpis alebo pokyn), výučby IKT ap.

3.5.4. ZDRAVOTNÉ POŽIADAVKY NA ŽIAKA

Tieto požiadavky sa rozpracujú v nadväznosti na daný odbor štúdia, ktorý sme konkretizovali vo svojom ŠKVP. Táto problematika veľmi úzko súvisí hlavne s praktickou prípravou a zdravotnými obmedzeniami v súvislosti s výkonom predpísaných pracovných činností. Nie je potrebné uvádzať zoznamy všetkých právnych predpisov a ich citácie, je dôležité zamerať sa na najčas-

tejšie ochorenia a zdravotné znevýhodnenia, ktoré bránia výkonu pracovných činností alebo ich obmedzujú. Tiež je vhodné uviesť aj prípadné choroby, ktoré získava osoba pri dlhšom výkone svojho povolania. Táto časť by sa mala spracovať v spolupráci s kompetentnými odborníkmi (Zákonník práce, MZ SR, MPSVR SR, pracovné lekárstvo, platné predpisy a pod.).

3.5.5. POŽIADAVKY NA BEZPEČNOSŤ A HYGIENU PRI PRÁCI

V nadväznosti na ŠVP stručne popíšeme, akým spôsobom bude škola zabezpečovať bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci vrátane požiarnej prevencie žiakov v teoretickom a praktickom vyučovaní v reálnych podmienkach, pri školských aktivitách a aktivitách mimo vyučovania. Uvedieme, akým spôsobom budeme viesť žiakov k dodržiavaniu všetkých bezpečnostných opatrení, požiarnej prevencie, prevencie proti drogovej závislosti, šikane, trestnej činnosti mladistvých a pod. Nie je potrebné uvádzať zoznamy všetkých právnych predpisov a ich citácie.

3.6 UČEBNÝ PLÁN ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Učebný plán ŠkVP musí vychádzať z rámcového učebného plánu ŠVP, názvy vyučovacích predmetov alebo modulov musí škola odvodzovať od vzdelávacích oblastí vymedzených v ŠVP (pokiaľ nie sú nevymedzené v rámcovom učebnom pláne).

Vstupujeme do jednej z najdôležitejších etáp tvorby ŠkVP. Odporúčame vám hneď na začiatku rozhodnúť, či budete organizovať vyučovanie predmetovo alebo modulárne, príp. v ich kombinácii (napr. všeobecné vzdelávanie predmetovo, odborné modulárne). Napíšme si všetky klady a zápory jednotlivých prístupov. Ujasnite si a prediskutujte niektoré problémy, napr. obsahovú a teoreticko-praktickú integráciu, medzipredmetové vzťahy a pod.

Rámcové učebné plány (ďalej len „RUP“) sú súčasťou štátnych vzdelávacích programov, obsahujú vzdelávacie oblasti (a ak je to potrebné aj zoznam povinných vyučovacích predmetov vo všeobecnom vzdelávaní) s vymedzením minimálneho počtu vyučovacích hodín v rámci celého vzdelávacieho programu alebo jeho ucelenej časti. Určujú tiež celkový počet hodín za štúdium a počet hodín, ktoré môže škola použiť na svoje vlastné zameranie v rámci tvorby školského vzdelávacieho programu – disponibilné hodiny. Rámcové učebné plány sú záväzné pre vypracovanie učebných plánov príslušných školských vzdelávacích programov.

Učebné plány sú súčasťou školských vzdelávacích programov a rozpracúvajú rámcové učebné plány štátneho vzdelávacieho programu podľa jednotlivých ročníkov s určením celkového týždenného počtu vyučovacích hodín pre príslušný ročník školského vzdelávacieho programu. Musia byť koncipované tak, aby bola zachovaná postupnosť a nadväznosť obsahu vzdelávania vo vyučovacích predmetoch.

Učebný plán (ďalej len „UP“) je časovým rozpisom jednotlivých zložiek vzdelávania. Vypracuje sa pre všetky formy vzdelávania (interná, externá, kombinovaná vrátane individuálneho učebného plánu pre jednotlivca alebo danú skupinu žiakov). Je to tabuľkový rozpočet všetkých vyučovacích predmetov alebo modulov s ich týždennou hodinovou dotáciou podľa ročníkov. Obsahuje aj celkový počet vyučovacích hodín (za štúdium, týždeň, ročník), popis ďalších vzdelávacích aktivít školy, ktoré sú záväznou súčasťou vzdelávania (kurzy, účelové učivo, praktickú prípravu, záverečné skúšky a pod.).

Súčasťou učebného plánu je aj rozpis týždňov v školskom roku a poznámky, v ktorých škola objasňuje obsahové a organizačné aspekty učebného plánu a výučby.

Učebný plán:

- vychádza z rámcového učebného plánu ŠVP,
- vymedzuje súbor vyučovacích predmetov alebo modulov pre všeobecné a odborné vzdelávanie, ich hodinovú dotáciu, ako aj usporiadanie všetkých vzdelávacích aktivít školy,
- stanovuje záväznosť vyučovacích predmetov alebo modulov a ich rozčlenenie na povinné, voliteľné, povinne voliteľné, nepovinné a účelové kurzy,
- stanovuje časovú dotáciu na prax/odborný výcvik,
- rozpisuje usporiadanie vyučovacích týždňov v školskom roku.

Učebný plán **má tieto časti:**

1. Identifikačná časť uvádza:

- Názov a adresa školy.
- Názov školského vzdelávacieho programu.
- Kód a názov štátneho vzdelávacieho programu.
- Kód a názov študijného/učebného odboru ŠkVP.
- Stupeň vzdelania.
- Dĺžka štúdia.
- Forma štúdia.
- Ďalšie informácie, napr. škola s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny, súkromná škola, cirkevná škola a pod.

2. Tabuľka uvádza:

- záväznosť vyučovacích predmetov, ktorá je vyjadrená ich rozdelením na povinné, voliteľné, povinne voliteľné a nepovinné. Voliteľné predmety sa môžu integrovať do blokov, ktorými sa vyjadruje ich vzťah k odbornému zameraniu alebo inej profilácii žiakov,
- zoznam vyučovacích predmetov pre všeobecné vzdelávanie, odborné vzdelávanie a účelové kurzy/účelové učivo,
- predmety praktickej prípravy, ktoré majú stanovený pevný počet vyučovacích hodín a ich výučba sa koná pravidelne. Zaraďujeme ich do kategórie povinných vyučovacích predmetov. Praktické vyučovanie formou odbornej alebo umeleckej praxe, ktoré sa realizuje v rozsahu niekoľkých týždňov (súvislá odborná/umelecká prax) sa uvedie v Prehľade rozpisu týždňov,
- počet týždenných vyučovacích hodín všeobecného vzdelávania a odborného vzdelávania, vrátane počtu voliteľných predmetov,
- počet týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých predmetoch podľa ročníkov,
- počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku,
- celkový počet vyučovacích hodín podľa ročníkov,
- celkový počet vyučovacích hodín za všetky ročníky,
- počet konzultačných hodín napr. v diaľkovej forme štúdia,
- povinnú poznámkovú časť.

V UP sa môžu predmety profilovej časti maturitnej/záverečnej/absolventskej skúšky označiť napr. značkou * s vysvetlením v poznámkach, podobne predmety voliteľnej spoločnej časti maturitnej skúšky napr. značkou ** s vysvetlením v poznámkach. Označovanie predmetov je v plnej kompetencii škôl.

3. Poznámky k UP

Vychádzajú z poznámok rámcového učebného plánu a sú pre UP **záväzné**. Poznámky v RUP týkajúce sa minimálneho počtu týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacích oblastiach všeobecného vzdelania sú pre tvorbu ŠKVP **záväzné**. Ak škola usúdi, že poznámka v RUP má svoje opodstatnenie aj v UP, môže ju prevziať buď v úplnom znení alebo si ju môže prispôbiť podľa svojich podmienok a požiadaviek. Poznámky formulujeme v takých prípadoch, keď na základe špecifických podmienok a potrieb organizácie výučby považujeme za nevyhnutné uviesť doplňujúce informácie, aby sme organizáciu výučby a UP dali do súladu. Napr. výučba cudzích jazykov, ktoré sa na škole vyučujú, podiel praktickej prípravy realizovaný v predmetoch teoreticko-praktického charakteru, v reálnych pracovných podmienkach v spolupráci so zamestnávateľmi v regióne alebo formou cvičných firiem, výučba praktických cvičení a pod. V poznámkach môžete uviesť aj špecifiká účelových kurzov/účelového učiva, smernice, pravidlá a podmienky ich realizácie a pod. Poznámky o percentuálnej úprave UP a obsahu učebných osnov vyučovacích predmetov nemusíte uvádzať, nakoľko ŠKVP môžete operatívne inovovať podľa potreby.

4. Prehľad využitia týždňov v školskom roku

Je významnou súčasťou UP. Prehľad je uvádzaný v tabuľkovej forme. Popisuje v týždňoch/dňoch jednotlivé aktivity v priebehu školského roka – športové, výcvikové, účelové a iné kurzy, odbornú/umeleckú prax, projekčné dni, záverečné/maturitné/absolventské skúšky, časovú rezervu (na opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie, prípravu na maturitné/záverečné/absolventské skúšky a pod.) a ďalšie aktivity, ktoré sú súčasťou vzdelávania. Dĺžka školského roka je 40 týždňov (neuvádzajú sa prázdniny, hoci tiež patria do školského roka), v poslednom ročníku štúdia 37 týždňov.

5. Disponibilné hodiny

Slúžia k rozšíreniu časových hodinových dotácií vyučovacích predmetov všeobecnej a odbornej zložky vzdelávania, k rozpracovaniu konkrétneho odboru alebo odborného zamerania, k zohľadneniu potrieb školy, regiónu, žiakov alebo zamestnávateľov. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. V učebných odboroch sa disponibilné hodiny môžu využiť pre všeobecné aj pre odborné vzdelávanie. V študijných odboroch sa disponibilné hodiny určené na všeobecné vzdelávanie nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.

Pri spracovaní UP **dodržujte tieto zásady**:

- Zaradené vyučovacie predmety a vzdelávacie aktivity musia obsahovo pokrývať všetky

vzdelávacie oblasti a obsahové štandardy vymedzené v ŠVP. Minimálne časové dotácie stanovené v ŠVP sú záväzné, v ŠkVP môžu byť zvýšené posilnením časovej dotácie vyučovacích predmetov z kapacity disponibilných hodín. Súlad medzi ŠVP a ŠkVP preukážeme v samostatnom prehľade. Nižšie je uvedený príklad súladu medzi ŠkVP a ŠVP. V tabuľke je preukázané, ako sú vzdelávacie oblasti a obsahové štandardy rozpracované do jednotlivých vyučovacích predmetov a ďalších vzdelávacích aktivít, či sú dodržané minimálne počty vyučovacích hodín stanovené v ŠVP a ako sme rozdelili disponibilné hodiny. Tento prehľad má kontrolnú funkciu hlavne pre zamestnancov Štátnej školskej inšpekcie. Túto časť odporúčame vypracovať ešte pred vlastným spracovaním UP.

- Názvy vyučovacích predmetov všeobecného vzdelávania, ak sú uvedené v ŠVP, sú záväzné.
- Názvy vyučovacích predmetov v odbornom vzdelávaní môžu byť aj iné, ako v súčasne platnej pedagogickej dokumentácii (napr. súčasné predmety sa môžu integrovať alebo dezintegrovať na nevyhnutý počet nových predmetov).
- Názvy predmetov alebo modulov by mali byť výstižné z hľadiska ich obsahu, krátke, zrozumiteľné a celistvé (nie skratky). Nemali by byť totožné s názvom vzdelávacej oblasti alebo obsahovým štandardom (oblasti a štandardy sú koncipované širšie, môžu determinovať aj viac predmetov).
- Názvy vyučovacích predmetov sa píše v UP s veľkým začiatočným písmenom. Názov vyučovacieho predmetu nesmie byť uvádzaný v skratke. V texte sa názvy vyučovacích predmetov píše s malým začiatočným písmenom.
- Pri zaraďovaní predmetov do ročníkov musíte zvážiť náročnosť a relevantnosť ich obsahu a požadovaných vzdelávacích výstupov vzhľadom ku schopnostiam žiakov (či nie je predmet pre žiakov v danom ročníku veľmi náročný) s didaktickou a obsahovou nadväznosťou na iné predmety (či učivo v danom predmete nadväzuje na učivo nižšieho ročníka).
- Výber a zaraďovanie predmetov (ak sú v ŠVP uvedené) zo vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ do učebných plánov ŠkVP je v kompetencii školy a mali by zabezpečovať súlad, nadväznosť a integritu s predmetmi odborného vzdelávania a praktickej prípravy. Predmetové komisie rozhodnú, ktoré predmety sa budú vyučovať v jednotlivých ročníkoch tak, aby učivo týchto predmetov dopĺňalo učivo odborných predmetov (v súčasných učebných osnovách môžete nájsť takmer identický obsah učiva v predmetoch všeobecného a odborného vzdelávania, čo vyvoláva nielen duplicitu v obsahu vzdelávania, ale zvyšuje časovú a vecnú náročnosť učenia sa žiakov, znižuje efektivitu vyučovania odborných predmetov tým, že na ich výučbu neostáva čas, pôsobí demotivujúco na záujem a aktivitu žiakov a pod.). Logický a racionálny bude taký výber, kde napr. učebné odbory ekonomického zamerania si do svojich UP zaradia predmet chémia, lebo ho budú potrebovať pre výučbu tovaroznalectva, strojárské odbory si vyberú fyziku, nakoľko fyzikálne javy a procesy v odborných predmetoch vhodne využijú, poľnohospodárske a potravinárske odbory biológiu, lebo väčšina technologických procesov je založená na biologických aktivitách a pod. V študijných odboroch sa môže napr. v každom ročníku vyučovať iný predmet, ktorý poskytne základ pre odborné predmety buď v tom istom ročníku alebo vo vyššom ročníku.

- V študijných odboroch môžeme v oblasti jazykového vzdelávania zaradiť vyučovacie predmety konverzácia v cudzom jazyku, odborný cudzí jazyk (podľa orientácie odboru napr. Angličtina v podnikaní, Angličtina v záhradníctve, Angličtina v gastronómii ap.) ako voliteľný alebo nepovinný vyučovací predmet podľa záujmu žiakov. Názvy predmetov píšeme v slovenskom jazyku, nie v cudzom jazyku. Dôvody sú viac-menej organizačného charakteru ako vecného, nakoľko základná výučba, konverzácia, používanie a orientácia v odbornej terminológii by mali byť prepojené. V učebnom pláne vpisujeme 1. cudzí jazyk a 2. cudzí jazyk (nie napr. Anglický jazyk) a v poznámke uvedieme, ktoré cudzie jazyky budeme vyučovať.
- Minimálny počet hodín na vyučovací predmet Informatika je 2 tak v učebných ako aj v študijných odboroch.
- Vyučovacie predmety, ktoré sú z hľadiska odbornosti alebo ukončovania štúdia významné, je efektívnejšie a funkčnejšie zaraďovať do všetkých (alebo vyšších) ročníkov.
- Voliteľné vyučovacie predmety, najmä odborné, zaraďujeme skôr do vyšších ročníkov, kde sa žiak rozhoduje o svojej ďalšej odbornej alebo vzdelávacej ceste. Ponuka voliteľných predmetov by mala byť čo najširšia, aby bola pre žiakov zaujímavá a inšpiratívna.
- Praktické cvičenia sa uvádzajú v stĺpci „Odborné predmety“ a vo vzdelávacej oblasti „Praktická príprava“ s danou časovou dotáciou. Môžu sa vyučovať ako samostatný predmet, ale môžu byť súčasťou vyučovania odborného predmetu v rámci tematického celku, ktorý sa zaraďuje ako posledný. V učebných osnovách predmetu sa potom uvádza k tematickému celku časová dotácia uvedená v UP. Táto časová dotácia je súčasťou časovej dotácie vyčlenenej na praktickú prípravu (nie na teoretické vzdelávanie). Začlenenie praktického cvičenia do učebných osnov odborného predmetu musí byť uvedené v poznámke učebného plánu.
- Vyučovacie predmety v UP zaraďujeme systematicky a prehľadne.
- Pri stanovení počtu konzultačných hodín pre externú alebo individuálnu formu vzdelávania môžeme použiť prepočet, kde 10 vyučovacích hodín sa bude rovnať 1 konzultačnej hodine. V 1 deň je prípustných 8 konzultačných hodín maximálne. Na konzultácie pre vyučovacie hodiny, v ktorých sa nacvičujú a upevňujú praktické zručnosti pod priamym vedením majstra odbornej výchovy alebo učiteľa praxe, je potrebné zvýšiť počet hodín aj na úkor tých predmetov, v ktorých sa môže využiť samoštúdium.

Tabuľka 10 Prevod rámcového učebného plánu ŠVP na učebný plán ŠkVP

Škola (názov, adresa)				
Názov ŠkVP		STRAVOVACIE SLUŽBY		
Kód a názov ŠVP		64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby II		
Kód a názov učebného odboru		6444 2 čašník, servírka		
Stupeň vzdelania		stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C		
Dĺžka štúdia		3 roky		
Forma štúdia		Denná		
iné		Štátny škola		
Štátny vzdelávací program		Školský vzdelávací program		
Vzdelávacie oblasti Obsahové štandardy	Minimálny počet týž. vyučovacích hodín celkom	Vyučovací predmet	Počet týž. vyučovacích hodín celkom	Disponibilné hodiny

Jazyk a komunikácia	12,5			
Zvuková rovina jazyka a pravopis	3,5	Slovenský jazyk a literatúra	3,5	
Významová/lexikálna rovina jazyka				
Tvarová/morfologická rovina jazyka				
Syntaktická/skladobná rovina				
Sloh				
Jazyk a reč				
Učenie sa				
Práca s informáciami				
Jazyková kultúra				
Komunikácia				
Všeobecné pojmy				
Literárne obdobia a smery				
Literárne druhy				
Literárne žánre				
Štruktúra literárneho diela				
Štylizácia textu				
Metrika				
Počúvanie s porozumením	9	1. cudzí jazyk	9	
Čítanie s porozumením				
Písomný prejav				
Dialóg				
Monológ				
Interkultúrna komunikácia				
Rečové zručnosti				
Jazykové prostriedky				
Komunikačné situácie a jazyková funkcia				
Poznatky o krajinách študovaného jazyka				
Počúvanie s porozumením	(6)	2. cudzí jazyk Povinne voliteľný	0	
Čítanie s porozumením				
Písomný prejav				
Dialóg				
Monológ				
Interkultúrna komunikácia				
Rečové zručnosti				
Jazykové prostriedky				
Komunikačné situácie a jazyková funkcia				
Poznatky o krajinách študovaného jazyka				
Človek, hodnoty a spoločnosť	2			
Etická výchova	1	Etická výchova Náboženská výchova	1	
Človek v ľudskom spoločenstve	1	Občianska náuka	1	
Človek ako občan				
Človek a právo				
Človek a ekonomika				
Človek a príroda	1			
Biologické a ekologické vzdelávanie				

Základy biológie		Ekológia		
Základy ekológie				
Človek a životné prostredie				
Fyzikálne vzdelávanie				
Mechanika		Fyzika		
Termika				
Elektrina a magnetizmus				
Vlnenie a optika				
Fyzika atómu				
Vesmír				
Chemické vzdelávanie				
Všeobecná chémia		Chémia	1+1	1
Anorganická chémia				
Organická chémia				
Biochémia				
Matematika a práca s informáciami	1			
Čísla, premenná a početové výkony s číslami		Matematika	1+1 + 1	1+ 1
Vzťahy, funkcie, tabuľky a diagramy				
Geometria a meranie				
Kombinatorika, pravdepodobnosť a štatistika		Informatika	0+1+ 1	1+ 1
Zdravie a pohyb	6			
Zdravie a jeho poruchy		Telesná a športová výchova	6	
Zdravý životný štýl				
Telesná zdatnosť a pohybová výkonnosť				
Športové činnosti pohybového režimu				
Všeobecné vzdelávanie SPOLU	22,5			
Ekonomické vzdelávanie	3			
Základné ekonomické pojmy		Ekonomika	2+1	1
Podnikanie a podnikateľ				
Podnik, majetok podniku a hospodárenie podniku				
Peniaze, mzdy, dane a poisťné				
Zamestnanci				
Pravidlá riadenia osobných financií				
Voľba povolania		Úvod do sveta práce	1	
Medzinárodný trh práce				
Osobný manažment				
Pracovné právo				
Bezpečnosť práce				
Komunikácia	2			
Základné pojmy		Spoločenská komunikácia	2+1	1
Získavanie informácií				
Poskytovanie informácií				
Elektronická komunikácia a komunikácia myšlienok				
Technické a technologické vzdelávanie	9			
Základné technické a technologické pojmy		Ekonomika prevádzky	2+1	1

Suroviny a materiál		Potraviny a výživa	2+1	1
Základné technologické a technické postupy		Technológia	2+2	2
		Stolovanie	2+2	2
Technologické a technické vybavenie		Zariadenie prevádzok	1+1	1
Praktická príprava	47,5			
Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci		Odborný výcvik	47,5	
Pracovné činnosti vo výrobných, obchodných, odbytových strediskách a strediskách služieb				
Oboznámenie sa s pracovnými strojmi, zariadením a inventárom výrobných, obchodných, odbytových stredísk a stredísk služieb				
Príprava finálnych produktov a služieb				
Nácvik základných pravidiel spoločenského správania				
Administratívne práce v prevádzke				
Odborné vzdelávanie SPOLU	61,5			15
		Voliteľné predmety	2	2
		2. cudzí jazyk		
		Angličtina v hotelierstve		
		Špeciálna obsluha		
		Cestovný ruch		
		Aplikovaná chémia		
		Základy podnikania		
CELKOM	99		99	15 + 2
Účelové učivo	0 týždňov			
Ochrana života a zdravia				
Teoretická príprava		Teoretická príprava	3 hodiny	
Praktický výcvik		Praktický výcvik	18 hodín	
Mimovyučovacie aktivity		Mimovyučovacie aktivity	4 týždne	
Telovýchovno-výcvikový kurz				
Plávanie		Plávanie	4 týždne	
Lyžovanie		Lyžovanie	1 týždeň	

* priradené disponibilné hodiny

* priradené hodiny z 2. cudzieho jazyka

Tabuľka 11 Učebný plán ŠkVP pre učebný odbor 6444 2 čašník, servírka

Škola (názov, adresa)	Stredná odborná škola Alexandra Dubčeka Kalinčiakova 7 835 42 Skalica
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
Kód a názov učebného odboru	6444 2 čašník, servírka
Stupeň vzdelania	stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C
Dĺžka štúdia	3 roky
Forma štúdia	denná
Druh školy	štátna

Vyučovaci jazyk		slovenský jazyk		
Kategoríe a názvy vyučovacích predmetov	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku			
	1.	2.	3.	Spolu
Vzdelávacie oblasti Všeobecnovzdelávacie predmety	11,5	9	7	27,5
Jazyk a komunikácia	1,5	1	1	3,5
Slovenský jazyk a literatúra a)				
1. cudzí jazyk a)	3	3	3	9
Človek, hodnoty a spoločnosť	1	-	-	1
Etická výchova/náboženská výchova a)				
Občianska náuka				
Človek a príroda	-	1	-	1
Biológia				
Chémia				
Matematika a práca s informáciami	1	1	1	3
Matematika a)				
Informatika a)				
Zdravie a pohyb	2	2	2	6
Telesná a športová výchova d)				
Vzdelávacie oblasti Odborné predmety	21,5	24	26	71,5
Teoretické vzdelávanie	1			3
Ekonomika		1	1	
Úvod do sveta práce	0,5	-	0,5	1
Ekonomika prevádzky	1	1	1	3
Spoločenská komunikácia	1	1	1	3
Potraviny a výživa	1	1	1	3
Technológia	1	2	1	4
Stolovanie	1	2	1	4
Zariadenie prevádzok	-	-	1	1
Praktická príprava	15	15	17,5	47,5
Odborný výcvik a), f)				
Voliteľné predmety e)	-	1	1	2
Angličtina v hotelierstve				
Spolu	33	33	33	99
Účelové kurzy				
Ochrana života a zdravia i)				
Telovýchovno-výcvikový kurz j)				

Prehľad využitia týždňov

Činnosť	1. ročník	2. ročník	3. ročník
Vyučovanie podľa rozpisu	33	33	30
Záverečná skúška	-	-	1
Časová rezerva(účelové kurzy, opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie at.)	7	6	6
Účasť na odborných akciách	-	1	-
Spolu týždňov	40	40	37

Tabuľka 12 Učebný plán ŠkVP pre študijný odbor 6444 4 čašník, servírka

Škola (názov, adresa)	Stredná odborná škola Alexandra Dubčeka Kalinčiakova 7, 835 42 Skalica				
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY				
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby				
Kód a názov študijného odboru	6444 4 čašník, servírka				
Stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie – ISCED 3A				
Dĺžka štúdia	4 roky				
Forma štúdia	denná				
Druh školy	štátna				
Vyučovacia jazyk	slovenský jazyk				
Kategoríe a názvy vyučovacích predmetov	Počet týždenných vyučovacích hodín v ročníku				
	1.	2.	3.	4.	Spolu
Vzdelávacie oblasti	20	19	14	11	64
Všeobecnovzdelávacie predmety					
Jazyk a komunikácia					
Slovenský jazyk a literatúra a)	3	3	3	3	12
1. cudzí jazyk a)	3	3	3	3	12
2. cudzí jazyk a)	3	3	2	2	10
Človek, hodnoty a spoločnosť					
Etická výchova/náboženská výchova a), b)	1	1	-	-	2
Dejepis	1	1	-	-	2
Občianska náuka	1	1	1	-	3
Človek a príroda					
Ekológia	1	-	-	-	1
Chémia	1	-	-	-	1
Biológia	-	1	-	-	1
Matematika a práca s informáciami					
Matematika a)	2	2	2	-	6
Informatika a)	1	1	-	-	2
Zdravie a pohyb					
Telesná a športová výchova a), c)	2	2	2	2	8
Voliteľné predmety d)	1	1	1	1	4
Konverzácia v anglickom jazyku	1	1	1	1	4
Vzdelávacie oblasti	13	14	19	22	68
Odborné predmety					
Teoretické vzdelávanie					
Ekonomika	2	3	3	3	11
Administratíva a korešpondencia a)	-	-	-	2	2
Sociálna komunikácia	-	-	1	1	2
Právna náuka	-	-	-	2	2
Potraviny a výživa	1	1	1	-	3
Technológia	-	-	1	1	2
Technika obsluhy	1	1	1	1	4
Praktická príprava					
Odborný výcvik a)	7	7	7	7	28

Praktické cvičenie z techniky obsluhy m)	-	-	3	3	6
Voliteľné predmety d)	2	2	2	2	8
Špeciálna obsluha					
Cestovný ruch					
Angličtina v gastronómii					
Spolu	33	33	33	33	132
Účelové kurzy					
Ochrana života a zdravia g)					
Telovýchovno-výcvikový kurz h)					

Prehľad využitia týždňov

Činnosť	1. ročník	2. ročník	3. ročník	4. ročník
Vyučovanie podľa rozpisu	33	33	33	30
Maturitná skúška	-	-	-	1
Časová rezerva (účelové kurzy, opakovanie učiva, exkurzie, výchovno-vzdelávacie akcie at.)	7	6	6	6
Účasť na odborných akciách	-	1	1	-
Spolu týždňov	40	40	40	37

Najčastejšie **nedostatky**, ktoré sa **pri tvorbe UP** objavujú sú (mohli by sa vyskytnúť!):

- Chýbajúci počet hodinovej dotácie podľa ročníkov a za celé štúdium.
- Chyby v súčtoch vyučovacích hodín.
- Z prehľadu nie je jasné, aký je celkový podiel voliteľných a nepovinných predmetov (celkový počet týždenných vyučovacích hodín).
- Dlhé názvy predmetov.
- Podobné názvy predmetov.
- Predmety uvedené v skratkách.
- Názvy predmetov nezodpovedajú obsahu vzdelávacej oblasti alebo obsahovému štandardu.
- Nesprávne kalkulované disponibilné hodiny v závislosti na podstate a závažnosti obsahu výučby.
- Veľmi rozsiahle spektrum voliteľných a nepovinných predmetov, ktoré nie sú predmetom záujmu a potrieb žiakov.
- Mimoriadna náročnosť predmetovej skladby vzdelávania, ktorá by viedla k neúmernému preťažovaniu žiakov z hľadiska vecného a časového.
- Zlá nadväznosť predmetov z hľadiska času (polrok, rok) a obsahu učiva.
- Chýba zaradenie praktickej prípravy.
- Vyučovacie predmety sú zaraďované náhodne a neprehľadne.

V Metodike uvádzame príklady RUP v štátnom vzdelávacom programe pre dvojročné, trojročné a štvorročné učebné a študijné odbory, ktoré boli pripravené v spolupráci so strednými odbornými školami, Štátnym pedagogickým ústavom a Ústavom detskej psychológie a patopsychológie. Tieto plány sú záväzné pre školy, ktoré sa rozhodnú pre túto skupinu učebných odborov vypracovať školský vzdelávací program iba pre oblasť všeobecného vzdelávania. V RUP sú uvádzané minimálne a celkové počty týždenných vyučovacích hodín v jednotlivých ročníkoch pre všeobecné vzdelávanie s vymedzením konkrétnych vyučovacích predmetov, v odbornom vzdelávaní sú uvedené iba vzdelávacie oblasti s minimálnym počtom týždenných vyučovacích hodín.

Celkové minimálne počty týždenných vyučovacích hodín podľa ročníkov sa musia dodržať. Vo všeobecnom vzdelávaní sú povinné. RUP bol kalkulovaný na 32 týždňov z celkového počtu 40 (Poznámka b) RUP). Maximálny počet týždňov musí byť v učebných plánoch ŠkVP zachovaný vrátane maximálneho počtu týždenných vyučovacích hodín v súlade s poznámkou b). RUP poskytuje školám istú voľnosť pri zaradovaní vyučovacích predmetov v oblasti odborného vzdelávania.

3.7 RÁMCOVÉ UČEBNÉ PLÁNY ŠTÁTNYCH VZDELÁVACÍCH PROGRAMOV

3.7.1 RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN DVOJROČNÉHO UČEBNÉHO ODBORU

Skupina učebných odborov: 24 Strojárstvo a ostatná kovospracúvacia výroba II

Tabuľka 13 Rámcový učebný plán pre 2 - ročné učebné odbory

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ³	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	4	126
Odborné vzdelávanie	50	1575
Disponibilné hodiny	6	189
CELKOM	60	1890

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	4	126
Jazyk a komunikácia		
· Slovenský jazyk a literatúra	1	31,5
Človek, hodnoty a spoločnosť		
· Etická výchova/Náboženská výchova		
· Občianska náuka	1	31,5
Matematika a práca s informáciami		
· Matematika	1	31,5
Zdravie a pohyb		
· Telesná a športová výchova	1	31,5
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	50	1575
Teoretické vzdelávanie	2	63
Praktická príprava	48	1512
Disponibilné hodiny	6	189
SPOLU	60	1890
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

³ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 2 - ročné učebné odbory:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 30 hodín a maximálne 32 hodín, za celé štúdium minimálne 60 hodín, maximálne 64 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 31,5 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podľa podmienok školy.
- e) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- f) Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 1 hodina týždenne v každom ročníku.
- g) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- h) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa a občianska náuka).
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ je predmet matematika, ktorý sa vyučujú podľa jeho účelu v danom odbore štúdia.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- k) Praktická príprava sa realizuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných

praktických zručností a činností formou odborného výcviku. Na odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.

- l) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na vzdelávanie a vytvárajú možnosti pre zvýšenie kvalifikácie v nadvážujúcej odbornej príprave. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny sa môžu využiť na všeobecné vzdelávanie alebo na odborné vzdelávanie.
- m) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje dvomi účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín priamo v teréne. Samostatný kurz je organizovaný v 2. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- n) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtyždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

Tabuľka 14 Rámcový učebný plán pre 2 - ročné učebné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁴	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	5	157,5
Odborné vzdelávanie	50	1575
Disponibilné hodiny	5	157,5
CELKOM	60	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	5	157,5
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a slovenská literatúra · Jazyk národností a literatúra	2	63
Človek, hodnoty a spoločnosť · Etická výchova/náboženská výchova · Občianska náuka	1	31,5
Matematika a práca s informáciami · Matematika	1	31,5

⁴ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

Zdravie a pohyb · <i>Telesná a športová výchova</i>	1	31,5
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	50	1575
Teoretické vzdelávanie	2	63
Praktická príprava	48	1512
Disponibilné hodiny	5	157,5
SPOLU	60	1890
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu 2 -ročného štúdia s odborným výcvikom pre školy s vyučovacím jazykom národnostnej menšiny:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 30 hodín a maximálne 32 hodín, za celé štúdium minimálne 60 hodín, maximálne 64 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 31,5 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.
- Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podľa podmienok školy.
- Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 1 hodina týždenne v každom ročníku.
- Výučba jazyka národností a literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 1 hodina týždenne v každom ročníku.

- h) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- i) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa a občianska náuka.
- o) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ je predmet matematika, ktorý sa vyučujú podľa jeho účelu v danom odbore štúdia. .
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- k) Praktická príprava sa realizuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou odborného výcviku. Na odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- l) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na vzdelávanie a vytvárajú možnosti pre zvýšenie kvalifikácie v nadväzujúcej odbornej príprave. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny sa môžu využiť na všeobecné vzdelávanie alebo na odborné vzdelávanie.
- m) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje dvomi účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín priamo v teréne. Samostatný kurz je organizovaný v 2. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- n) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtyždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

3.7.2 RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN TROJROČNÉHO UČEBNÉHO ODBORU

Skupina učebných odborov: 27 Technická chémia silikátov

Tabuľka 15 Rámcový učebný plán pre 3 – ročné učebné odbory

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁵	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	22,5	720
Odborné vzdelávanie	61,5	1968
Disponibilné hodiny	15	480
CELKOM	99	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	22,5	720
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a literatúra · Prvý cudzí jazyk · Druhý cudzí jazyk	12,5	400
Človek, hodnoty a spoločnosť · Etická výchova/Náboženská výchova · Občianska náuka	2	64
Človek a príroda · Ekológia · Fyzika · Chémia · Biológia	1	32
Matematika a práca s informáciami · Matematika · informatika	1	32
Zdravie a pohyb · Telesná a športová výchova	6	192
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	61,5	1968
Ekonomické vzdelávanie	3	96
Prírodovedná príprava	3	96
Vzdelávanie o surovinách a materiáloch	2	64
Technické a technologické vzdelávanie	6	192
Praktická príprava	47,5	1520
Disponibilné hodiny	15	480
SPOLU	99	3168
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 3 – ročné učebné odbory:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.

⁵ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 99 hodín, maximálne 105 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1. a 2. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 3. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa súčasne všeobecne záväzných právnych predpisov.
- e) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- f) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- g) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1 ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2. a 3. ročníku.
- h) Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Druhý cudzí jazyk sa vyučuje ako povinne voliteľný predmet pre žiakov, ktorí budú pokračovať v nadstavbovom štúdiu minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- i) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.

- k) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa) a občianska náuka. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia. Vyberie sa jeden z predmetov podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- o) Praktická príprava sa realizuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov v rozsahu minimálne 1520 hodín za štúdium, čo je podmienkou vykonania záverečnej skúšky. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielnach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na praktických cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného majstra odbornej výchovy je stanovený platnou legislatívou.
- p) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciáciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na záverečné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny v učebných odboroch sa môžu využiť pre všeobecné vzdelávanie aj pre odborné vzdelávanie.
- q) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- r) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtýždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

Tabuľka 16 Rámcový učebný plán pre 3 – ročné učebné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁶	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	26	832
Odborné vzdelávanie	61,5	1968
Disponibilné hodiny	11,5	368
CELKOM	99	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	26	832
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a slovenská literatúra · Jazyk národností a literatúra · Prvý cudzí jazyk · Druhý cudzí jazyk	16	512
Človek, hodnoty a spoločnosť · Etická výchova/Náboženská výchova · Občianska náuka	2	64
Človek a príroda · Ekológia · Fyzika · Chémia · Biológia	1	32
Matematika a práca s informáciami · Matematika · informatika	1	32
Zdravie a pohyb · Telesná a športová výchova	6	192
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	61,5	1968
Ekonomické vzdelávanie	3	96
Prírodovedná príprava	3	96
Vzdelávanie o surovinách a materiáloch	2	64
Technické a technologické vzdelávanie	6	192
Praktická príprava	47,5	1520
Disponibilné hodiny	11,5	368
SPOLU	99	3168
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 3 – ročné učebné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo

⁶ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.

- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôbujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 99 hodín, maximálne 105 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1. a 2. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 3. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa všeobecne záväzných právnych predpisov.
- e) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- f) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- g) Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1 ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2. a 3. ročníku.
- h) Výučba jazyka národností a literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1 ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2. a 3. ročníku.
- i) Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Druhý cudzí jazyk sa vyučuje ako povinne voliteľný predmet pre žiakov, ktorí budú pokračovať v nadstavbovom štúdiu minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- j) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je

povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.

- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- l) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa) a občianska náuka. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia. Vyberie sa jeden z predmetov podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- o) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- p) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy v rozsahu minimálne 1520 hodín za štúdium, čo je podmienkou vykonania záverečnej skúšky. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na praktických cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného majstra odbornej výchovy je stanovený všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- q) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na záverečné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny v učebných odboroch sa môžu využiť pre všeobecné vzdelávanie aj pre odborné vzdelávanie.
- r) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz

priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.

- s) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtýždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

Skupina učebných odborov: 29 Potravinárstvo

Tabuľka 17 Rámcový učebný plán pre 4 – ročné učebné odbory

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁷	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	22,5	720
Odborné vzdelávanie	89,5	2864
Disponibilné hodiny	20	640
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	22,5	720
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a literatúra · Prvý cudzí jazyk · Druhý cudzí jazyk	12,5	400
Človek, hodnoty a spoločnosť · Etická výchova/Náboženská výchova · Občianska náuka	2	64
Človek a príroda · Ekológia · Fyzika · Chémia · Biológia	1	32
Matematika a práca s informáciami · Matematika · Informatika	1	32
Zdravie a pohyb · Telesná a športová výchova	6	192
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	89,5	2864
Ekonomické vzdelávanie	3	96
Prírodovedná príprava	4	128
Vzdelávanie o surovinách a materiáloch	5	160
Technické a technologické vzdelávanie	12,5	400
Praktická príprava	65	2080
Disponibilné hodiny	20	640
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovo-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

⁷ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 – ročné učebné odbory:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôbujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- f) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- g) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1 ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2., 3. a 4. ročníku.
- h) Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Druhý cudzí jazyk sa vyučuje ako povinne voliteľný predmet pre žiakov, ktorí budú pokračovať v nadstavbovom štúdiu minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- i) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie

týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.

- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- k) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa) a občianska náuka. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia. Vyberie sa jeden z predmetov podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- o) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy v rozsahu minimálne 2080 hodín za štúdium, čo je podmienkou vykonania záverečnej skúšky. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na praktických cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Počet žiakov na jedného majstra odbornej výchovy je stanovený všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- p) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciáciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na záverečné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny v učebných odboroch sa môžu využiť pre všeobecné vzdelávanie aj pre odborné vzdelávanie.
- q) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami

a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.

- r) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtýždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

Tabuľka 18 Rámcový učebný plán pre 4 – ročné učebné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁸	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	26	832
Odborné vzdelávanie	89,5	2864
Disponibilné hodiny	16,5	528
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	26	832
Jazyk a komunikácia		
· Slovenský jazyk a slovenská literatúra	16	512
· Jazyk národností a literatúra		
· Prvý cudzí jazyk		
· Druhý cudzí jazyk		
Človek, hodnoty a spoločnosť	2	64
· Etická výchova/Náboženská výchova		
· Občianska náuka		
Človek a príroda	1	32
· Ekológia		
· Fyzika		
· Chémia		
· Biológia		
Matematika a práca s informáciami	1	32
· Matematika		
· Informatika		
Zdravie a pohyb	6	192
· Telesná a športová výchova		
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	89,5	2864
Ekonomické vzdelávanie	3	96
Prírodovedná príprava	4	128
Vzdelávanie o surovinách a materiáloch	5	160
Technické a technologické vzdelávanie	12,5	400
Praktická príprava	65	2080
Disponibilné hodiny	16,5	528
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Záverečná skúška		

⁸ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 – ročné učebné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v učebných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie záverečnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- f) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- g) Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1 ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2., 3. a 4. ročníku.
- a) Výučba jazyka národností a literatúry sa v učebných odboroch realizuje s dotáciou minimálne v rozsahu 1,5 vyučovacích hodín v 1 ročníku, minimálne v rozsahu 1 vyučovacej hodiny v 2., 3. a 4. ročníku.
- h) Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v učebných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Druhý cudzí jazyk sa vyučuje ako povinne voliteľný predmet pre žiakov, ktorí budú pokračovať v nadstavbovom štúdiu minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.

- i) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- k) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa) a občianska náuka. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia. Vyberie sa jeden z predmetov podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- o) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy v rozsahu minimálne 2080 hodín za štúdium, čo je podmienkou vykonania záverečnej skúšky. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na praktických cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného majstra odbornej výchovy je stanovený všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- p) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na záverečné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne.

Disponibilné hodiny v učebných odboroch sa môžu využiť pre všeobecné vzdelávanie aj pre odborné vzdelávanie.

- q) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov učebných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- r) Účelové kurzy sa realizujú v rámci sedemtyždňovej časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

3.7.3. RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN ŠTVORROČNÉHO ŠTUDIJNÉHO ODBORU S ODBORNOU PRAXOU

Skupina študijných odborov: 27 Technická chémia silikátov

Tabuľka 19 Rámcový učebný plán pre 4 – ročné študijné odbory s odbornou praxou

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ⁹	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	60	1920
Odborné vzdelávanie	38	1216
Disponibilné hodiny	34	1088
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	64	2048
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a literatúra · Prvý cudzí jazyk · Druhý cudzí jazyk	34	1088
Človek, hodnoty a spoločnosť · Etická výchova/náboženská výchova · Dejepis · Občianska náuka	7	224
Človek a príroda · Ekológia · Fyzika · Chémia · Biológia	3	96
Matematika a práca s informáciami · Matematika · Informatika	8	256
Zdravie a pohyb · Telesná a športová výchova	8	256
Disponibilné hodiny	4	128

⁹ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

ODBORNÉ VZDELÁVANIE	68	2176
Teoretické vzdelanie	20	640
Praktická príprava	18	576
Disponibilné hodiny	30	960
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 – ročné študijné odbory s odbornou praxou:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.
- Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných

pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecne vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.

- h) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- j) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- n) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa všeobecne záväzných právnych predpisov.
- o) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.
- p) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami

a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.

- q) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odbornej praxe, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborná prax.

Tabuľka 20 Rámcový učebný plán pre 4 - ročné študijné odbory s odbornou praxou s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹⁰	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	72	2304
Odborné vzdelávanie	38	1216
Disponibilné hodiny	22	704
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	76	2432
Jazyk a komunikácia - Slovenský jazyk a slovenská literatúra - Jazyk národností a literatúra - Prvý cudzí jazyk - Druhý cudzí jazyk	46	1472
Človek, hodnoty a spoločnosť - Etická výchova/náboženská výchova - Dejepis - Občianska náuka	7	224
Človek a príroda - Ekológia - Fyzika - Chémia - Biológia	3	96
Matematika a práca s informáciami - Matematika - Informatika	8	256
Zdravie a pohyb Telesná a športová výchova	8	256
Disponibilné hodiny	4	128
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	56	1792
Teoretické vzdelanie	20	640
Praktická príprava	18	576
Disponibilné hodiny	18	576
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

¹⁰ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 – ročné študijné odbory s odbornou praxou pre školy s vyučovacím jazykom národnostných menšín:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Výučba jazyka národností a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- g) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.
- h) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecne vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov.

Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.

- i) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.
- k) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Predmet náboženstvo je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- o) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- p) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.
- q) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.

- r) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odbornej praxe, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborná prax.

3.7.4. RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN ŠTVORROČNÉHO ŠTUDIJNÉHO ODBORU S ODBORNÝM VÝCVIKOM

Skupina študijných odborov: 28 Technická a aplikovaná chémia

Tabuľka 21 Rámcový učebný plán pre 4 - ročné študijné odbory s odborným výcvikom

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹¹	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	60	1920
Odborné vzdelávanie	62	1984
Disponibilné hodiny	10	320
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	64	2048
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a literatúra · Prvý cudzí jazyk · Druhý cudzí jazyk	34	1088
Človek, hodnoty a spoločnosť · Etická výchova/náboženská výchova · Dejepis · Občianska náuka	7	224
Človek a príroda · Ekológia · Fyzika · Chémia · Biológia	3	96
Matematika a práca s informáciami · Matematika · Informatika	8	256
Zdravie a pohyb · Telesná a športová výchova	8	256
Disponibilné hodiny	4	128
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	68	2176
Teoretické vzdelanie	18	576
Praktická príprava	44	1408
Disponibilné hodiny	6	192
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 - ročné študijné odbory s odborným výcvikom:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním

¹¹Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

(teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.

- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.
- g) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- h) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/nábožen-

ská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.

- j) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Predmet náboženstvo je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- n) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na praktických cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- o) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.
- p) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- q) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

Tabuľka 22 Rámcový učebný plán pre 4 - ročné študijné odbory s odborným výcvikom s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹²	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	68	2176
Odborné vzdelávanie	62	1984
Disponibilné hodiny	2	64
CELKOM	132	4224

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	69	2208
Jazyk a komunikácia - Slovenský jazyk a slovenská literatúra - Jazyk národností a literatúra - Prvý cudzí jazyk - Druhý cudzí jazyk	46	1472
Človek, hodnoty a spoločnosť - Etická výchova/náboženská výchova - Dejepis - Občianska náuka	5	160
Človek a príroda - Ekológia - Fyzika - Chémia - Biológia	3	96
Matematika a práca s informáciami - Matematika - Informatika	6	192
Zdravie a pohyb Telesná a športová výchova	8	256
Disponibilné hodiny	1	32
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	63	2016
Teoretické vzdelanie	18	576
Praktická príprava	44	1408
Disponibilné hodiny	1	32
SPOLU	132	4224
Účelové kurzy/učivo		
Ochrana života a zdravia		
Telovýchovno-výcvikový kurz		
Maturitná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 4 - ročné študijné odbory s odborným výcvikom s vyučovacím jazykom národnostných menšín

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú

¹² Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.

- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 132 hodín, maximálne 140 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1., 2. a 3. ročníku v rozsahu 33 týždňov, vo 4. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Výučba jazyka národností a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- g) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v 1. a 2. ročníku a minimálne 2 hodiny týždenne v 3. a 4. ročníku.
- h) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecne vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- i) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- j) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ sú predmety etická/náboženská výchova, dejepis a občianska náuka. Predmety etická výchova/náboženská výchova sa vyučujú podľa záujmu žiakov v skupinách najviac 20 žiakov.

- k) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa), dejepis a občianska náuka. Predmet náboženstvo je maturitným predmetom. Predmet etická výchova môže škola vyučovať v rámci voliteľných predmetov.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore.
- m) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov.
- o) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielňach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odborného výcviku. Na praktických cvičeniach a odbornom výcviku sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- p) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.
- q) Povinnou súčasťou výchovy a vzdelávania žiakov študijných odborov stredných odborných škôl v SR je učivo „Ochrana života a zdravia“. Obsah učiva sa realizuje účelovými cvičeniami a samostatným kurzom na ochranu života a zdravia. Účelové cvičenia sa uskutočňujú v 1. a 2. ročníku vo vyučovacom čase v rozsahu 6 hodín v každom polroku školského roka raz priamo po triedach, výnimočne po ročníkoch. Samostatný kurz je organizovaný v 3. ročníku v trvaní 3 dní po 6 hodín výcviku v teréne mimo priestorov školy. Je súčasťou plánu práce školy.
- r) Účelové kurzy sa realizujú v rámci časovej rezervy v školskom roku alebo v rámci odborného výcviku, ak konkrétny kurz priamo súvisí s obsahom učiva predmetu odborný výcvik.

3.7.5 RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN DVOJROČNÉHO NADSTAVBOVÉHO ŠTUDIJNÉHO ODBORU

Skupina študijných odborov: 27 Technická chémia silikátov

Tabuľka 23 Rámcový učebný plán pre 2 - ročné nadstavbové študijné odbory

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹³	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	29	928
Odborné vzdelávanie	20	640
Disponibilné hodiny	17	544
CELKOM	66	2112

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	31	992
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a literatúra · Prvý cudzí jazyk · Druhý cudzí jazyk	18	576
Človek, hodnoty a spoločnosť · Dejepis	2	64
Človek a príroda · Ekológia · Fyzika · Chémia · Biológia	1	32
Matematika a práca s informáciami · Matematika · Informatika	6	192
Zdravie a pohyb · Telesná a športová výchova	2	64
Disponibilné hodiny	2	64
ODBORNÉ VZDELÁVANIE	35	1120
Teoretické vzdelanie	12	384
Praktická príprava	8	256
Disponibilné hodiny	15	480
SPOLU	66	2112
Maturitná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 2 - ročné nadstavbové študijné odbory:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako

¹³ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.

- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 66 hodín, maximálne 70 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Vyučujú sa dva z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- g) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- h) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- i) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ je predmet dejepis.
- j) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa) a dejepis. Predmet náboženstvo je maturitným predmetom.
- k) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- l) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matema-

tika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.

- s) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno v dennej forme štúdia vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov. V iných formách štúdia sa predmet telesná a športová výchova nevyučuje. Škola môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre telesnú a športovú výchovu do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a využiť ju na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové.
- t) Praktická príprava sa v dennej forme štúdia realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielnach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi platnou legislatívou. V iných formách štúdia vyučovací predmet prax nie je súčasťou vyučovania. Škola môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre predmet prax do disponibilných hodín do časti odborné vzdelávanie a využiť ju na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové.
- m) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.

Tabuľka 24 Rámcový učebný plán pre 2-ročné nadstavbové študijné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín

Cieľové zložky vzdelávania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹⁴	Celkový počet hodín za štúdium
Všeobecné vzdelávanie	35	1120
Odborné vzdelávanie	20	640
Disponibilné hodiny	11	352
CELKOM	66	2112

¹⁴ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
VŠEOBECNÉ VZDELÁVANIE	37	1184
Jazyk a komunikácia · Slovenský jazyk a slovenská literatúra · Jazyk národností a literatúra · Prvý cudzí jazyk · Druhý cudzí jazyk	24	768
Človek, hodnoty a spoločnosť · Dejepis	2	64
Človek a príroda · Ekológia · Fyzika · Chémia · Biológia	1	32
Matematika a práca s informáciami · Matematika · Informatika	6	192
Zdravie a pohyb · Telesná a športová výchova	2	64
Disponibilné hodiny	2	64
ODBOBNÉ VZDELÁVANIE	29	928
Teoretické vzdelanie	12	384
Praktická príprava	8	256
Disponibilné hodiny	9	288
SPOLU	66	2112
Maturitná skúška		

Poznámky k rámcovému učebnému plánu pre 2 - ročné nadstavbové študijné odbory s vyučovacím jazykom národnostných menšín:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôbujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 66 hodín, maximálne 70 hodín.

Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 30 týždňov (do celkového počtu hodín za štúdium sa počíta priemer 32 týždňov, spresnenie počtu hodín za štúdium bude predmetom školských učebných plánov). Časová rezerva sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na športovo-vzdelávacie kurzy, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na prípravu a absolvovanie maturitnej skúšky.

- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Výučba slovenského jazyka a slovenskej literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- f) Výučba jazyka národností a literatúry sa v študijných odboroch realizuje s dotáciou minimálne 3 hodiny týždenne v každom ročníku.
- g) Vyučuje sa jeden z jazykov: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba prvého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku. Výučba druhého cudzieho jazyka sa v študijných odboroch realizuje minimálne v rozsahu 3 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- h) Škola, ktorá nemá v prechodnom období 8 rokov, najneskôr do školského roku 2017 -2018, podmienky na výučbu druhého cudzieho jazyka z dôvodu nedostatku kvalifikovaných pedagogických zamestnancov, môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre 2. cudzí jazyk do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a môže ju využiť na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové. Ak sa škola rozhodne v prechodnom období zaviesť druhý cudzí jazyk, je povinná začať s jeho výučbou s účinnosťou od 1. ročníka podľa nového učebného plánu. Vyššie ročníky dokončia výchovno-vzdelávací proces podľa pôvodných učebných plánov. Po uplynutí prechodného obdobia musia všetky školy zabezpečiť žiakom výučbu 2. cudzích jazykov.
- i) Hodnotenie a klasifikácia vyučovacích predmetov sa riadi všeobecne záväznými právnymi predpismi.
- n) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ je predmet dejepis.
- o) Na cirkevných školách je povinnou súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek, hodnoty a spoločnosť“ predmet náboženská výchova - náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa) a dejepis. Predmet náboženstvo je maturitným predmetom.
- p) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Človek a príroda“ sú predmety ekológia, fyzika, chémia a biológia, ktoré sa vyučujú podľa ich účelu v danom odbore štúdia.
- q) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Matematika a práca s informáciami“ sú predmety matematika a informatika. Predmet informatika sa vyučuje v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v ročníku.
- u) Súčasťou vzdelávacej oblasti „Zdravie a pohyb“ je predmet telesná a športová výchova. Predmet telesná a športová výchova možno v dennej forme štúdia vyučovať aj v popoludňajších hodinách a spájať ju do viachodinových celkov. V iných formách štúdia sa predmet telesná a športová výchova nevyučuje. Škola môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre telesnú a športovú výchovu do disponibilných hodín do časti všeobecné vzdelávanie a využiť ju na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové.

- v) Praktická príprava sa v dennej forme štúdia realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v laboratóriách, dielniach, odborných učebniach, cvičných firmách a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. Počet žiakov na jedného učiteľa sa riadi platnou legislatívou. V iných formách štúdia vyučovací predmet prax nie je súčasťou vyučovania. Škola môže presunúť vymedzenú časovú dotáciu pre predmet prax do disponibilných hodín do časti odborne vzdelávanie a využiť ju na posilnenie týždenných vyučovacích hodín pre tie predmety, ktoré považuje vo vzťahu k odboru štúdia za kľúčové.
- r) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne. Disponibilné hodiny na všeobecné vzdelávanie sa nemôžu využiť na odborné vzdelávanie a naopak.

3.7.6 RÁMCOVÝ UČEBNÝ PLÁN POSTSEKUNDÁRNEHO ŠTÚDIA

Tvorba ŠkVP v postsekundárnom vzdelávaní na úrovni ISCED 4 A ISCED 5 sa riadi tými istými pravidlami a postupuje podľa tých etáp a krokov, ktoré sú uvedené v tejto Metodike. Môžete použiť ŠVP vypracovaný na tejto úrovni, alebo využiť ŠVP na úrovni ISCED 3A v zmysle platnej legislatívy. Postsekundárne vzdelávanie sa organizuje v nasledovných formách štúdia:

- **Pomaturitné kvalifikačné štúdium**, v ktorom žiaci získavajú odbornú kvalifikáciu v inom odbore vzdelania, než v ktorom vykonali maturitnú skúšku; štúdium sa ukončuje odbornou zložkou maturitnej skúšky (ďalej len „odborná zložka“), ktorá nebola súčasťou predtým vykonanej maturitnej skúšky. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o maturitnej skúške.
- **Pomaturitné špecializačné štúdium**, v ktorom žiaci získavajú špeciálne vedomosti a zručnosti vrátane nových vedecko-technických poznatkov na výkon konkrétnych pracovných činností a pracovných funkcií, ktoré svojou pracovnou náplňou a odborným zameraním zodpovedajú predtým absolvovanému študijnému odboru na strednej odbornej škole; štúdium sa ukončuje absolventskou skúškou. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom.
- **Pomaturitné štúdium vyššieho odborného štúdia**, v ktorom žiaci získavajú všeobecné vzdelanie a špeciálne vedomosti a zručnosti, vrátane nových vedecko-technických poznatkov na výkon konkrétnych pracovných činností a pracovných funkcií. Je určené pre uchádzačov, ktorí v predchádzajúcom štúdiu získali úplné stredné odborné vzdelanie

alebo úplné stredné všeobecné vzdelanie; štúdium sa ukončuje absolventskou skúškou. Vyššie odborné štúdium na stredných zdravotníckych školách, ktorým študujúci získavajú odbornú spôsobilosť na výkon povolania v študijnom odbore diplomovaná všeobecná sestra, diplomovaný fyzioterapeut, diplomovaný radiologický asistent, sa ukončuje absolventskou skúškou. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o absolventskej skúške a absolventský diplom.

- **Pomaturitné zdokonaľovacie alebo inovačné štúdium**, v ktorom si žiaci zdokonaľujú alebo inovujú vedomosti a zručnosti v už absolvovanom študijnom odbore na strednej odbornej škole; štúdium sa ukončuje záverečnou pomaturitnou skúškou. Dokladom o získanom vzdelaní je vysvedčenie o záverečnej pomaturitnej skúške.

POMATURITNÉ KVALIFIKAČNÉ ŠTÚDIUM S ODBORNOU PRAXOU A ODBORNÝM VÝCVIKOM

Skupina študijných odborov: 28 Technická a aplikovaná chémia

Tabuľka 25 Rámcový učebný plán pre 2-ročné pomaturitné kvalifikačné štúdium s odbornou praxou

Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 4A
Forma štúdia	denné pomaturitné kvalifikačné štúdium

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹⁵	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelanie	36	1152
Disponibilné hodiny	30	960
CELKOM	66	2112
Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelávanie	36	1152
Teoretické vzdelávanie	22	704
Praktická príprava	14	448
Disponibilné hodiny	30	960
SPOLU	66	2112

Poznámky:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi teoretickým a praktickým odborným vzdelávaním a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých

¹⁵ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.

- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 66 hodín, maximálne 70 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 30 týždňov. Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na kurzy, tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie maturitnej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Môže sa vyučovať jazyk: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba cudzieho jazyka je súčasťou teoretického vzdelávania. Ak škola nevyučuje cudzí jazyk, ktorý žiak absolvoval v predchádzajúcom štúdiu, výučba prebieha podľa výkonových a obsahových štandardov na úrovni ISCED 3A.
- f) Na cirkevných školách môže byť súčasťou vzdelávania predmet náboženská výchova – náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa). O zaradení predmetu do učebného plánu školy rozhodne zriaďovateľ školy.
- g) Praktická príprava sa realizuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v odborných učebniach a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov.
- h) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne.

Tabuľka 26 Rámcový učebný plán pre 2-ročné pomaturitné kvalifikačné štúdium s odborným výcvikom

Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 4A
Forma štúdia	denné pomaturitné kvalifikačné štúdium

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹⁶	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelanie	66	2112
Disponibilné hodiny	2	64
CELKOM	68	2176
Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelávanie	66	2112
Teoretické vzdelávanie	22	704
Praktická príprava	44	1408
Disponibilné hodiny	2	64
SPOLU	68	2176

Poznámky:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi teoretickým a praktickým odborným vzdelávaním a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 34 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 68 hodín, maximálne 70 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 30 týždňov. Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na kurzy, tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie maturitnej skúšky.
- Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- Môže sa vyučovať jazyk: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa

¹⁶ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba cudzieho jazyka je súčasťou teoretického vzdelávania. Ak škola nevyučuje cudzí jazyk, ktorý žiak absolvoval v predchádzajúcom štúdiu, výučba prebieha podľa výkonových a obsahových štandardov na úrovni ISCED 3A.

- f) Na cirkevných školách môže byť súčasťou vzdelávania predmet náboženská výchova – náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa). O zaradení predmetu do učebného plánu školy rozhodne zriaďovateľ školy.
- g) Praktická príprava sa realizuje podľa všeobecne záväzných právnych predpisov. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v odborných učebniach a pod.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov. V študijných odboroch možno vydať výučný list po absolvovaní najmenej 1 400 vyučovacích hodín praktického vyučovania, z ktorých najmenej 1 200 vyučovacích hodín je odborný výcvik.
- h) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na maturitné skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných predmetov) v učebnom pláne.

VYŠŠIE ODBORNÉ ŠTÚDIUM

Skupina študijných odborov: 75 Pedagogické vedy

Tabuľka 27 Rámcový učebný plán pre 2 – ročné pomaturitné špecializačné štúdium

Poskytnutý stupeň vzdelania	úplné stredné odborné vzdelanie ISCED 5 B
Forma štúdia	denné pomaturitné špecializačné štúdium

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹⁷	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelanie	38	1216
Disponibilné hodiny	28	896
CELKOM	66	2112
Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelávanie	38	1216
Teoretické vzdelávanie	23	736
Praktická príprava	15	480
Disponibilné hodiny	28	896
SPOLU	66	2112

¹⁷ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

Poznámky:

- a) Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- b) Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôbujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálno-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.
- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 66 hodín, maximálne 70 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 30 týždňov. Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie absolventskej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Vyučuje sa jazyk: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba cudzieho jazyka sa realizuje minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v každom ročníku a je súčasťou teoretického vzdelávania. Ak škola nevyučuje cudzí jazyk, ktorý žiak absolvoval v predchádzajúcom štúdiu, výučba prebieha podľa výkonových a obsahových štandardov na úrovni ISCED 3A.
- f) Na cirkevných školách môže byť súčasťou vzdelávania predmet náboženská výchova – náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa). O zaradení predmetu do učebného plánu školy rozhodne zriaďovateľ školy.
- g) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v odborných učebniach ap.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov.
- h) Súvislú odbornú prax absolvujú žiaci počas štúdia: v 1. ročníku v rozsahu minimálne 20 pracovných dní (7 hodín za jeden deň); v 2. ročníku v rozsahu minimálne 20 pracovných dní (7 hodín za jeden deň).
- i) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciaciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania.

Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na absolventské skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných a nepovinných predmetov v učebnom pláne).

Tabuľka 28 Rámcový učebný plán pre 3 – ročné pomaturitné vyššie odborné štúdium

Poskytnutý stupeň vzdelania	vyššie odborné vzdelanie ISCED 5B
Forma štúdia	denné pomaturitné štúdium vyššieho odborného štúdia

Cieľové zložky vzdelania	Počet týždenných vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe ¹⁸	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelanie	59	1888
Disponibilné hodiny	40	1280
CELKOM	99	3168

Kategórie a názvy vzdelávacích oblastí	Minimálny počet vyučovacích hodín vo vzdelávacom programe	Celkový počet hodín za štúdium
Odborné vzdelávanie	59	1888
Teoretické vzdelávanie	26	832
Praktická príprava	33	1056
Disponibilné hodiny	40	1280
SPOLU	99	3168

Poznámky:

- Rámcový učebný plán vymedzuje proporcie medzi všeobecným a odborným vzdelávaním (teoretickým a praktickým) a ich záväzný minimálny rozsah. Tento plán je východiskom pre spracovanie konkrétnych učebných plánov školských vzdelávacích programov, v ktorých budú vzdelávacie oblasti rozpracované do učebných osnov vyučovacích predmetov alebo modulov. Počty vyučovacích hodín pre jednotlivé vzdelávacie oblasti predstavujú nevyhnutné minimum. V školských vzdelávacích programoch sa môžu rozšíriť podľa potrieb odborov a zámerov školy z kapacity disponibilných hodín.
- Stredné odborné školy pre žiakov so zdravotným znevýhodnením plnia rovnaké ciele ako stredné odborné školy pre intaktných žiakov. Všeobecné ciele vzdelávania v jednotlivých vzdelávacích oblastiach a kompetencie sa prispôsobujú individuálnym osobitostiam žiakov so zdravotným znevýhodnením v takom rozsahu, aby jeho konečné výsledky zodpovedali profilu absolventa. Špecifiká výchovy a vzdelávania žiakov so zdravotným znevýhodnením (dĺžka, formy výchovy a vzdelávania, podmienky na prijímanie na štúdium, organizačné podmienky na výchovu a vzdelávanie, personálne, materiálo-technické a priestorové zabezpečenie ap.) stanovujú vzdelávacie programy vypracované podľa druhu zdravotného znevýhodnenia.

¹⁸ Minimálny počet týždenných hodín je 30 (rozpätie 30 – 32 hodín)

- c) Počet týždenných vyučovacích hodín v školských vzdelávacích programoch je minimálne 33 hodín a maximálne 35 hodín, za celé štúdium minimálne 99 hodín, maximálne 105 hodín. Školský rok trvá 40 týždňov, výučba v študijných odboroch sa realizuje v 1. a 2. ročníku v rozsahu 33 týždňov, v 3. ročníku v rozsahu 30 týždňov. Časová rezerva (7 týždňov) sa využije na opakovanie a doplnenie učiva, na tvorbu projektov, exkurzie, atď. a v poslednom ročníku na absolvovanie absolventskej skúšky.
- d) Trieda sa môže deliť na skupiny podľa potrieb odboru štúdia a podmienok školy.
- e) Vyučuje sa jazyk: jazyk anglický, nemecký, francúzsky, ruský, španielsky, podľa potreby a podmienok školy aj ďalšie cudzie jazyky. Výučba cudzieho jazyka sa realizuje minimálne v rozsahu 2 týždenných vyučovacích hodín v každom ročníku a je súčasťou teoretického vzdelávania. Ak škola nevyučuje cudzí jazyk, ktorý žiak absolvoval v predchádzajúcom štúdiu, výučba prebieha podľa výkonových a obsahových štandardov na úrovni ISCED 3A.
- f) Na cirkevných školách môže byť súčasťou vzdelávania predmet náboženská výchova – náboženstvo (podľa konfesie zriaďovateľa). O zaradení predmetu do učebného plánu školy rozhodne zriaďovateľ školy.
- g) Praktická príprava sa realizuje podľa súčasne platnej legislatívy. Pre kvalitnú realizáciu vzdelávania je potrebné vytvárať podmienky pre osvojovanie požadovaných praktických zručností a činností formou praktických cvičení (v odborných učebniach ap.) a odbornej praxe. Na praktických cvičeniach a odbornej praxi sa môžu žiaci deliť do skupín, najmä s ohľadom na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a na hygienické požiadavky podľa platných predpisov.
- h) Súvislú odbornú prax absolvujú žiaci počas štúdia: v 1. ročníku v rozsahu 4 týždňov, v 2. ročníku v rozsahu 8 týždňov, v 3. ročníku v rozsahu 12 týždňov.
- i) Disponibilné hodiny sú prostriedkom na modifikáciu učebného plánu v školskom vzdelávacom programe a súčasne na vnútornú a vonkajšiu diferenciáciu štúdia na strednej škole. O ich využití rozhoduje vedenie školy na základe vlastnej koncepcie výchovy a vzdelávania. Disponibilné hodiny zohľadňujú záujmy žiakov, rodičov a potreby regiónu, ako aj personálne a priestorové podmienky školy. Disponibilné hodiny posilňujú profil žiakov, umožňujú dôkladnejšiu prípravu na absolventske skúšky a prijímacie konanie na ďalšie štúdium. Ďalej umožňujú efektívne využitie medzipredmetových vzťahov na vyššej úrovni. Možno ich využiť na posilnenie hodinovej dotácie základného učiva (povinných predmetov) alebo na zaradenie ďalšieho rozširujúceho učiva (voliteľných a nepovinných predmetov) v učebnom pláne.

3.8 UČEBNÉ OSNOVY ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

Učebné osnovy sú súčasťou školských vzdelávacích programov. Vymedzujú výchovno-vzdelávacie ciele, obsah a rozsah vyučovania jednotlivých vyučovacích predmetov podľa učebného plánu v jednotlivých postupových ročníkoch. Určujú sa pre každý predmet osobitne. Plnia funkciu programovú, orientačnú a normatívnu.

Jednotlivé druhy a typy škôl vypracujú učebné osnovy najmenej v rozsahu ustanovenom vzdelávacím štandardom príslušného štátneho vzdelávacieho programu.

Učebné osnovy ako pedagogický dokument vymedzujú didaktickú koncepciu obsahu vzdelávania v jednotlivých vyučovacích predmetoch alebo kurzoch. Učebné osnovy vyučovacieho predmetu sa odvodzujú od profilu absolventa ŠkVP a obsahových štandardov vzdelávacích oblastí všeobecného a odborného vzdelávania štátneho vzdelávacieho programu (každá vzdelávacia oblasť je popísaná výkonovými a obsahovými štandardmi).

Učebné osnovy v ŠkVP:

- sa vypracujú pre všetky vyučovacie predmety uvedené v UP,
- musia byť vypracované tak, aby podľa nich mohli učiť všetci učitelia daného vyučovacieho predmetu (nestačí iba uvádzať tematické celky, témy a podtémy vrátane časových dotácií),
- majú mať jednotný formát spracovania,
- musia svojím názvom a hodinovou dotáciou zodpovedať UP,
- so spoločným všeobecným základom sa môžu použiť aj pre viac rôznych ŠkVP (približne rovnaká hodinová dotácia).

Učebné osnovy vyučovacieho predmetu **majú tieto časti:**

- Záhlavie – názov predmetu, časový rozsah výučby, názov ŠVP, názov ŠkVP, kód a názov odboru štúdia, ročník v ktorom sa vyučuje, stupeň vzdelania, forma štúdia, vyučovací jazyk.
- Charakteristiku vyučovacieho predmetu.
- Ciele vyučovacieho predmetu.
- Výchovné a vzdelávacie stratégie.
- Stratégiu vyučovania
- Učebné zdroje
- Obsah vzdelávania (učivo).

Odporúčame hneď na začiatku vytvoriť jednotnú formálnu úpravu a šablónu, do ktorej budete vpisovať obsah vzdelávania.

3.8.1 NÁZOV VYUČOVACIEHO PREDMETU

Názov vyučovacieho predmetu by mal zohľadňovať vzdelávací obsah obsahového štandardu a svoju príslušnosť k danému odboru štúdia. Musí byť krátky, výstižný a zrozumiteľný.

V prípade integrovaného predmetu záleží na tom, ktorý začlenený predmet bude dominantnejší vzhľadom k svojmu obsahu (ak z jedného predmetu začleníme do druhého iba malú časť alebo tému, názov integrovaného predmetu bude odvodený od názvu predmetu s prevažujúcim obsahom výučby). Ak budeme integrovať viac predmetov, názov nového predmetu by mal vystihovať všetky obsahy v ňom začlenené.

3.8.2 CHARAKTERISTIKA VYUČOVACIEHO PREDMETU

V tejto časti stručne popíšete, z ktorých hlavných častí sa skladá učivo vyučovacieho predmetu, prečo ste ho do výučby zaradili, ako učivo časovo nadväzuje na UP, z ktorých hlavných (profilových) tematických častí sa skladá, aké vzájomné vzťahy a súvislosti existujú

medzi vyučovacím predmetom a ďalšími vyučovacími predmetmi alebo tematickými celkami (alebo témami) vyučovacích predmetov – medzipredmetové vzťahy, ich ideové, etické a estetické pôsobenie na osobnosť žiaka, aké formy organizácie vyučovania budú v predmete uprednostňované a s akou časovou dotáciou (podľa UP), za akých podmienok a kde sa výučba predmetu realizuje napr. v teréne (ak tieto informácie a usmernenia nie sú súčasťou poznámok UP alebo právnych predpisov), či sa trieda delí na skupiny alebo dochádza k spojeniu niekoľkých tried (aj z rôznych ročníkov) napr. v účelových kurzoch, seminároch, besedách a pod.

V prípade integrovaných predmetov uvádzame, z ktorých odborov štúdia (vzdelávacích oblastí ŠVP) alebo ich častí je daný predmet vytvorený.

3.8.3 CIELE VYUČOVACIEHO PREDMETU

Táto časť je jadrom učebných osnov, nakoľko z cieľov vyučovacieho procesu vychádza obsah vzdelávania, ktorý je jeho významným prvkom. Ciele vyučovacieho procesu tvoria istú hierarchiu. Ich usporiadanie opisuje Turek v Didaktika odborných predmetov (Turek, 1990):

1. **Spoločenské ciele**, ktoré stoja v hierarchii najvyššie, pričom sú najvšeobecnejšie a najabstraktnejšie, napr. formovať mravné vedomie, rozvíjať tvorivé myslenie, a pod.
2. **Inštitucionálne ciele** reprezentujú požiadavky vzdelávacej inštitúcie, napr. profil absolventa a ciele vyučovacieho predmetu (alebo jeho tematických celkov).
3. **Špecifické (konkrétne) ciele** stoja najnižšie a predstavujú vyučovacie ciele jednotlivých tém učiva. Tie ďalej členíme na:
 - **Vzdelávacie**, ktoré sú zamerané na všestranný rozvoj osobnosti ako predpokladu seba výchovy a seba vzdelávania, zabezpečujú rozvoj záujmov a potrieb žiaka, jeho pamäti, reprodukčného a tvorivého myslenia, racionálneho učenia. Vzdelávacie ciele sú zamerané hlavne na kognitívne (poznávacie) a psychomotorické (pohybové) procesy.
 - **Výchovno-vzdelávacie ciele** sú zamerané na formovanie vzťahu žiakov k svetu, aby stanovené hodnoty prijímali, reagovali na ne, akceptovali ich, integrovali a zvnútorňovali sa s nimi. Vzťahujú sa na afektívne (citové) procesy.

Špecifické ciele musia spĺňať tieto **požiadavky**:

- Musia byť **konzistentné** (nižšie ciele podriadujeme vyšším).
- Musia byť **primerané** (súladiť požiadaviek cieľov s možnosťami a schopnosťami žiakov, učiteľov, materiálnymi podmienkami, učebnými zdrojmi a pod).
- Musia byť **jednoznačné** (nepripúšťa sa viacznačný význam cieľov, rôznosť vysvetlení).
- Musia byť **vyjadrené v pojmoch žiackych výkonov** (vopred stanovíme konečný stav – výkon, ktorý sa má u žiaka dosiahnuť).
- Musia byť **kontrolovateľné** (porovnávame dosiahnutý stav u žiakov so stanovenými cieľmi).
- **Rešpektujú taxonómiu** (aktívne sloveso v neurčitku) cieľov (úroveň osvojenia učiva).

Hoci môžeme badať istú príbuznosť s výkonovými štandardmi, špecifické ciele nie sú kompetencie. Kompetencie vychádzajú zo štandardu – absolútny výkon (výkon žiaka sa porovnáva s určitou vopred stanovenou normou, zisťujeme, či žiaci dosiahli štandard alebo nie, splnili alebo

nesplnili štandard). Veľmi významné sú vo väzbe na kompetenčný profil žiaka – absolventa. Špecifické ciele vyjadrujú relatívny výkon v rámci tematického celku.

V tejto časti uvádzate všeobecné ciele (všeobecný cieľ) vyučovacieho predmetu – vyučovacie zámery a jeho špecifické ciele. Stručne uvediete, čo je zásadným poslaním predmetu a ako sa podieľa na profilovaní absolventa daného odboru štúdia, aký výkon u žiaka sa má dosiahnuť.

3.8.4 VÝCHOVNÉ A VZDELÁVACIE STRATÉGIE

Kľúčové kompetencie sú v ŠkVP „zlatým kľúčikom“ na formulovanie **výchovných a vzdelávacích stratégií**. Tieto predstavujú spoločne uplatňované zásady a pravidlá pri vybraných postupoch, metódach a formách práce, pri organizovaní rôznych slávnostných alebo výnimočných príležitostí, akcií alebo aktivít, mali by podporovať a rozvíjať aktivitu, tvorivosť, zručnosť, učenie žiaka. Výchovné a vzdelávacie stratégie (ďalej len „VVS“) by nemali byť formulované ako ciele, konkrétne metódy, postupy, pokyny alebo predpokladané výsledky žiakov, ale ako spoločný postup, prostredníctvom ktorého by učitelia doviedli žiakov k vytváraniu alebo ďalšiemu rozvoju kľúčových kompetencií. Sú odpoveďou na otázky:

- **Ako chce škola ako celok rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov?** Napr. rozvoj „*Komunikatívnych a sociálno-interakčných spôsobilostí*“ sa vo výučbe môže realizovať tak, že sa pravidelne do určitých ročníkov zaradí obhajoba ročníkových prác vo vybraných predmetoch; rozvíjanie „*Spôsobilosti byť demokratickým občanom*“ sa zrealizuje tak, že všetky triedy sa prostredníctvom svojich zástupcov podieľajú na rokovaní „školskej rady“ pri presadzovaní svojich reálnych požiadaviek, napr. zorganizovanie humanitárnej návštevy v domove dôchodcov alebo rôznych stacionárnych zariadeniach, stanovenie pravidiel triedy, školského poriadku, separovanie odpadu v priestoroch školy a jej okolia, usporiadanie tematickej besedy s predstaviteľmi politického života o problémovej téme, ktorá ovplyvňuje sociálnu stránku života žiakov a pod.
- **Ktoré stratégie môžu byť spoločné pre väčšinu predmetov a týmto sa môžu stať výchovnými a vzdelávacími stratégiami celej školy?** Napr. rozvíjanie „*Schopnosti tvorivo riešiť problémy*“ môžeme využiť vo viacerých predmetoch tým, že vytvoríme pre žiakov motivačné a aktivizujúce pracovné prostredie a podmienky na riešenie praktických a teoretických problémových úloh a situácií, podporujeme žiakov riešiť úlohy, ktoré si vyžadujú prepojenie vedomostí a zručností z viacerých vyučovacích predmetov vrátane praktickej prípravy – stanovenie vlastného pracovného postupu, kontrola výsledkov, prezentácia vlastných výrobkov na charitatívnych akciách, exkurzie, projekty na riešenie alternatívnych zdrojov energie, projekt na zrealizovanie návštevy v partnerskej škole v zahraničí s vlastným výberom zamerania tejto návštevy, tematické alebo odborné súťaže medzi triedami podľa ich vlastného návrhu, atď.
- **Ktoré stratégie sa môžu uplatňovať v čase mimo vyučovania?** (napr. rozvoj „*Podnikateľských spôsobilostí*“ s dôrazom na samostatnosť rozhodovania, prípravu a realizáciu sa môže zrealizovať napr. pri školských akadémiách, maturitnom plese, burze učebníc a pod.)

VVS sú v ŠkVP formulované buď pre každú kľúčovú kompetenciu osobitne (veľmi náročná práca) alebo pre viac kľúčových kompetencií (integrácia výchovných a vzdelávacích činností). Tieto stratégie vymedzujete (v rámci reálnych možností) na úrovni každého vyučovacieho

predmetu (všeobecného, odborného vrátane praktickej prípravy, povinného, povinne voliteľného, voliteľného) alebo kurzu.

Ako príklad môžeme uviesť spracovanie výchovných a vzdelávacích stratégií v učebných osnovách predmetu fyzika napr. pre kľúčové kompetencie „Schopnosť tvorivo riešiť problémy“.

Schopnosť tvorivo riešiť problémy

Žiak má:

vedieť vybrať vhodné postupy pre realizáciu zvoleného riešenia a dodržiavať ich.

Vo vyučovacom predmete Fyzika využívame pre utváranie a rozvíjanie tejto kľúčovej kompetencie výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré žiakom umožňujú (metódy a postupy):

- *rozpoznávať problémy v priebehu ich fyzikálneho vzdelávania využívaním všetkých metód a prostriedkov, ktoré majú v danom okamihu k dispozícii (pozorovanie, meranie, experimentovanie, matematické prostriedky, grafické prostriedky a pod.),*
- *vyjadriť alebo formulovať (jednoznačne) problém, ktorý sa objaví pri ich fyzikálnom vzdelávaní,*
- *hľadať, navrhovať alebo používať ďalšie metódy, informácie alebo nástroje, ktoré by mohli prispieť k riešeniu daného problému, pokiaľ doteraz používané metódy, informácie a prostriedky nevedli k cieľu,*
- *posudzovať riešenie daného fyzikálneho problému z hľadiska jeho správnosti, jednoznačnosti alebo efektívnosti a na základe týchto hľadísk prípadne porovnávať aj rôzne riešenia daného problému,*
- *korigovať nesprávne riešenia problému, používať osvojené metódy riešenia fyzikálnych problémov aj v iných oblastiach vzdelávania žiakov, pokiaľ sú dané metódy v týchto oblastiach aplikovateľné.*

Vývoj kľúčových kompetencií

Prvý koncept kľúčových kompetencií v slovenskom odbornom vzdelávaní bol navrhnutý predovšetkým na základe poznatkov a prístupov uplatňovaných ku kľúčovým kompetenciám v odbornom vzdelávaní v zahraničí. Pri ich formulovaní často rezonovalo rozdielne chápanie tohto pojmu medzi zástupcami školskej a zamestnávateľskej sféry, ktoré spočívalo v tom, či sa kompetencie chápu ako „kľúčové“ pre výkon konkrétneho povolania alebo nie. Modely kľúčových kompetencií špecificky orientované na výkon konkrétneho povolania (napr. práca pekára) boli koncipované na objednávku podnikov, ktoré sa touto cestou usilovali o zefektívnenie odbornej prípravy svojich zamestnancov. Takéto poňatie kľúčových kompetencií (*Schlüsselqualifikationen*) prevažovalo najmä v Nemecku.

V anglosaskej pedagogike sa oproti tomu v súvislosti s kľúčovými kompetenciami usilovali o vymedzenie širších kompetencií, ktoré by mali rozsiahly transfer. Sú to kompetencie všeobecne požadované tak pri výkone akéhokoľvek povolania, ako aj v mimopracovnom živote. Ich účelom je podpora adaptability človeka a celkovej schopnosti byť zamestnaný. Označovali sa rôznymi pojmami – napr. *Core Skills*, *Key Skills*, *Transversal Skills*, *Cross-curricular Skills* ap. V 90 rokoch sa v zahraničných systémoch odborného vzdelávania a prípravy toto širšie chápanie kľúčových kompetencií stále viac a viac presadzovalo, a to hlavne v kontexte s celoživotným vzdelávaním (ďalej len „CŽV“).

V slovenskom OVP sa termín „kľúčové kompetencie“ prvýkrát objavil v roku 2000 v rámci Národného programu výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike (Milénium) a v roku 2002 rozpracovaný v Štandarde stredoškolského odborného vzdelávania a výchovy, kde boli kľúčové kompetencie charakterizované širokým transferom a dlhodobou využiteľnosťou v osobnom a praktickom živote človeka, smerovaním k zvýšeniu miery adaptability človeka na rýchle zmeny vonkajšieho prostredia a iba nepriamou väzbou na obsah vzdelávania. Ich model vymedzoval 6 kľúčových spôsobilostí:

- a) Komunikatívne a sociálno-interakčné spôsobilosti
- b) Intrapersonálne a interpersonálne spôsobilosti
- c) Schopnosť tvorivo riešiť problémy
- d) Podnikateľské spôsobilosti
- e) Spôsobilosť využívať informačné technológie
- e) Spôsobilosť byť demokratickým občanom

Modernizované koncepcie kľúčových kompetencií - od roku 2004 – už zohľadňovali výsledky európskych iniciatív, ktoré s využitím medzinárodných výskumov (napr. výskum DeSeCo¹⁹) prispeli k vytvoreniu jednotného chápania kľúčových kompetencií v rámci členských krajín Európskej únie. V roku 2000 boli požiadavky na kľúčové kompetencie zapracované do strategických cieľov rozvoja európskeho spoločenstva v rámci lisabonského procesu. Realizácia týchto cieľov bola podnetom na rozvoj výučby základných zručností, cudzích jazykov a podnikateľských spôsobilostí. Lisabonská zmluva iniciovala vypracovanie modelu kľúčových kompetencií²⁰, ktoré odsúhlasila aj Európska komisia.

V tomto modeli sú kľúčové kompetencie definované ako *multifunkčný súbor vedomostí, zručností a postojov, ktoré potrebuje každý jedinec pre svoje osobné naplnenie a rozvoj, pre zapojenie sa do spoločnosti a zamestnanie*. Model vytypoval 8 oblastí kľúčových kompetencií – komunikácia v materinskom jazyku, komunikácia v cudzom jazyku, matematické kompetencie a kompetencie v oblasti vedy a technológií, kompetencie v oblasti informačných a komunikačných technológií, kompetencie učiť sa učiť, sociálne a interpersonálne kompetencie, občianske kompetencie, kompetencie v oblasti podnikania a kompetencie v oblasti kultúrneho povedomia.

V roku 2005 predložila Európska komisia členským krajinám *Návrh odporúčania Európskeho parlamentu a Rady o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie*²¹, ktorý obsahuje *Európsky referenčný rámec kľúčových kompetencií*. Ten definuje kľúčové kompetencie a vymedzuje ich oblasti.

V roku 2008 Slovenská republika prijala dvojúrovňový model vzdelávacích programov na štátnej a školskej úrovni. V oblasti odborného vzdelávania a prípravy sa tak do štátnych vzdelávacích programov začlenili aj kľúčové kompetencie a ich definícia. Kľúčové kompetencie chápeme ako **„významnú a dôležitú kategóriu všeobecne integrujúcich, použiteľných a prenosných súborov vedomostí, zručností, postojov, hodnotovej orientácie a ďalších charakteristík osobnosti, ktoré každý človek potrebuje k svojmu osobnému naplneniu a rozvoju, aktívnemu občianstvu, sociálnemu začleneniu, k tomu, aby mohol primerane konať v rôznych pracovných a životných situáciách na takej úrovni, aby si ich mohol ďalej rozvíjať, zachovávať a aktualizovať v rámci celoživotného vzdelávania“**. Štátny

¹⁹ Program Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundation bol organizovaný od roku 1997 pod vedením OECD a ukončený v roku 2002. Strategy Paper. 2002.

²⁰ European Commission: Second report on the activities of the Working Group on Basic Skills, Foreign Language Teaching and Entrepreneurship. 2003.

²¹ 2005/0221 (COD)

vzdelávací program vymedzuje 6 oblastí klíčových kompetencí:

1. Komunikativní a sociálně-interakční schopnosti
2. Intrapersonální a interpersonální schopnosti
3. Schopnost tvůrčivě řešit problémy
4. Podnikatelské schopnosti
5. Schopnost využívat informační technologie
6. Schopnost být demokratickým občanem

Hoci Evropský referenční rámec klíčových kompetencí by se měl vnímat jako základní orientační nástroj na vymezení klíčových kompetencí na národní úrovni (nie ako konkrétny záväzný model), v šátných vzdelávacích programech sme zohľadnili všetky možné rozdiely.

Rozpracovanie klíčových kompetencí v školských vzdelávacích programech

V príprave fázy tvorby ŠkVP v súvislosti s otázkami rozvoja klíčových kompetencí položte si nasledujúce, z nášho pohľadu, mimoriadne závažné otázky (tieto otázky majú svoje opodstatnenie):

- Smerujeme v každodennom živote školy, a teda celkovým chápaním výučby k rozvoju klíčových kompetencí?
- Akých žiakov máme a v ktorých oblastiach potrebujú pri rozvoji klíčových kompetencí zvýšenú starostlivosť?
- Zodpovedá prevažujúce chápanie a forma výučby na našich školách požiadavkám rozvoja klíčových kompetencí žiakov?
- Prispieva celková atmosféra našich škôl, a teda aj každodenná interakcia medzi učiteľmi a žiakmi k rozvoju klíčových kompetencí? Kladú naše školy v tomto smere dostatočný dôraz na formatívne pôsobenie na žiakov?
- Kde vidíme najväčšie nedostatky vo výchovno-vzdelávacom pôsobení škôl pri formovaní klíčových kompetencí žiakov?
- Čo budeme musieť vo svojej práci zmeniť, aby sme cielene smerovali k rozvoju klíčových kompetencí žiakov?
- Ako budú školy postupovať, aké spoločné výchovné a vzdelávacie princípy budú zastávať, na aké výchovné a vzdelávacie stratégie a postupy budú vyučujúci kladť dôraz, aby mohli rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov?
- Aké budú spoločné postupy učiteľov, v čom sa budú podporovať a dopĺňať, ako sa tento spoločný postup premietne do života školy?
- Aké metódy a formy výučby sú efektívne pre rozvoj a tvorbu klíčových kompetencí, ako ich budeme v našich školách realizovať a ako v konečnom dôsledku spoznáme, že naozaj smerujeme ku kľúčovým kompetenciám?
- Ako sa premietnu požiadavky na rozvoj klíčových kompetencí do konkrétneho vyučovacieho predmetu alebo modulu, v čom sa budeme na úrovni predmetu zhodovať a v čom sa budeme odlišovať?

Zamestnávateľia kľúčové kompetencie požadujú ako schopnosti, ktoré tvoria nevyhnutný doplnok všeobecných a odborných schopností. V oblasti výkonu povolania rozvoj klíčových kompetencí závisí na zmenách podmienok trhu práce, rýchlom vývoji nových technológií

a nestabilite sociálno-ekonomického kontextu výkonu jednotlivých povolání. Tieto faktory vedú k oprávnenému predpokladu, že ľudia budú v priebehu svojho produktívneho veku vykonávať rôzne povolania a priebežne obnovovať svoje vzdelanie, aby sa mohli zamestnať. Vyjadrujú všeobecné, základné požiadavky na kľúčové kompetencie žiakov stredných odborných škôl, ktoré sa konkretizujú v školských vzdelávacích programoch. Musíme si uvedomiť, že tieto požiadavky sa premietnu aj do koncepcie každého vyučovacieho predmetu alebo modulu a v konečnom dôsledku aj do práce škôl.

Pri formulovaní VVS **postupujte nasledovne:**

Kľúčové kompetencie vyberáme nasledovne:

- a) Na úrovni školy: patria do časti „Vymedzenie vlastných cieľov a poslania výchovy a vzdelávania“ ŠkVP. Zo ŠVP vyberieme všetkých 6 kategórií kľúčových kompetencií a všetky kľúčové kompetencie (uvedené v odrážkach) vložíme do ŠkVP.
 - b) Na úrovni ŠO/UO: patria do časti „Kompetencie absolventa ŠkVP“. Zo ŠVP vyberieme všetkých 6 kategórií kľúčových kompetencií a tie kľúčové kompetencie (uvedené v odrážkach), ktoré majú priamy vzťah k danému odboru štúdia vyberieme a vložíme do ŠkVP.
 - c) Na úrovni vyučovacieho predmetu: patria do časti „Učebné osnovy“ (všeobecno-vzdelávacích alebo odborných predmetov). Pozorne si preštudujeme všetky kľúčové kompetencie v ŠVP a starostlivo si premyslíme ich začlenenie do obsahu výučby v danom predmete/predmetoch. Vyberieme tú (alebo tie) kľúčovú kompetenciu (jej výkonovú oblasť), ktorá súvisí s obsahom vzdelávania, podporuje a dopĺňa všetky metódy, postupy a formy práce vo vyučovaní. Môžeme to spracovať aj formou Tabuľky 29 (návrh tabuľky je uvedený nižšie).
- Pozorne si preštudujte všetky kľúčové kompetencie v ŠVP a starostlivo si premyslite ich začlenenie do obsahu výučby v danom predmete/predmetoch.
 - Vyberte tú (alebo tie) kľúčovú kompetenciu (jej výkonovú oblasť), ktorá súvisí s obsahom vzdelávania, podporuje a dopĺňa všetky metódy, postupy a formy práce vo vyučovaní. Môžete to spracovať aj formou tabuľky (návrh tabuľky je uvedený nižšie).
 - Do tabuľky si zapisujte, ako budete upevňovať, ďalej rozvíjať alebo vytvárať vybrané kľúčové kompetencie v rámci výučby tak, aby žiakom umožnili získať nové postoje, názory, pocity, vlastnosti, tvorivosť, kreativitu, istotu, upevnili jeho sebadôveru, sebahodnotenie, samostatnosť, zmysel pre tímovú prácu, aktivizovali ho pre vyšší výkon a pod.
 - V rámci jedného predmetu môžete identifikovať jednu alebo viac kľúčových kompetencií.
 - Jedna alebo viac VVS môžu byť spoločné aj pre viac predmetov.
 - Prehľad VVS má byť výstižný, primeraný obsahu výučby a individuálnym schopnostiam žiakov, reálny, relevantný stanoveným metódam, postupom a formám práce (odporúča sa 2 – 4 formulácie VVS v rámci 1 predmetu).

Pri formulovaní VVS v rôznych vzdelávacích oblastiach môžeme vidieť medzi nimi a kľúčovými kompetenciami aj isté súvislosti (nie je to však zásada):

Všeobecné vzdelávanie rozvíja VVS hlavne v oblasti kľúčových kompetencií:

- Komunikatívnych a sociálno-interakčných.
- IKT.
- Kritického myslenia a schopnosti riešiť problémy.

- Funkčnej gramotnosti (schopnosť používať texty a rozvíjať potenciál osobnosti)²².
- Rozvoja osobnosti.

Odborné vzdelávanie rozvíja VVS hlavne v oblasti kľúčových kompetencií:

- Komunikatívnych a sociálno-interakčných (adaptovať sa na pracovné podmienky, pracovať v tíme, byť zodpovedný a samostatný).
- Intrapersonálnych a interpersonálnych (efektívne sa učiť a pracovať, využívať skúsenosti, ďalej sa vzdelávať).
- Kritického myslenia a schopnosti riešiť problémy.
- Funkčnej gramotnosti (schopnosť používať texty a rozvíjať potenciál osobnosti).
- Aplikácie základných postupov pri riešení praktických úloh a problémov.
- Podnikania.
- IKT.

Tabuľka 29 Prehľad kľúčových kompetencií vo vyučovacích predmetoch

Prehľad kľúčových kompetencií	Predmet 1 (názov)	Predmet 2 (názov)		Predmet n (názov)
	Prehľad výchovných a vzdelávacích stratégií			
Komunikatívne a sociálno interakčné spôsobilosti <u>Výkonová oblasť</u> - -	• • • 	• • • 	• • • 	• • •
Interpersonálne a intrapersonálne spôsobilosti <u>Výkonová oblasť</u> - - -		• • • 		
Schopnosti tvorivo riešiť problémy <u>Výkonová oblasť</u> - - -	• • • 	• • • 		• • •
Podnikateľské spôsobilosti <u>Výkonová oblasť</u> - - -		• • • 	• • • 	
Spôsobilosti využívať informačné technológie <u>Výkonová oblasť</u> - - -	• • • 	• • • 	• • • 	• • •
Spôsobilosť byť demokratickým občanom <u>Výkonová oblasť</u> - -	• • • 			

²²Gavara, P.: Gramotnosť: Vývin modelov, reflexie praxe a výskumu. Pedagogika, 2001/2002, roč. 52, č.2, s. 171 - 181

Výchovné a vzdelávacie stratégie môžeme formulovať z pohľadu:

- **učiteľa** (čo robí učiteľ na hodine, ako organizuje výučbu, či využíva VVS v rámci školy, v rámci predmetu alebo skupiny predmetov),
- **žiaka** (čo robí žiak na hodine, ako prezentuje svoje práce, názory, predstavy, ako spolupracuje so spolužiakmi, akú má zodpovednosť ap.),
- **výchovno-vzdelávacích cieľov** (v rámci predmetu, odboru štúdia, hodnotenia žiaka ap.),
- **školy** (spoločné metódy, postupy a formy výučby používané viacerými učiteľmi v rôznych triedach, v príbuzných oblastiach výučby, alebo bez ohľadu na to, aké vyučovacie predmety vyučujú; VVS musia jasne a zrozumiteľne vymedziť, čo a ako budú učitelia spoločne uplatňovať).

Postupy a metódy vo výchovných a vzdelávacích stratégiách

Vo všeobecnej rovine môžeme charakterizovať metódy, postupy a formy výučby, ktoré rozvíjajú kľúčové kompetencie nasledovne. VVS:

- vedú k maximálnej podpore motivácie vlastných aktivít a kreativity žiaka,
- zabezpečujú nadväznosť aplikácie získaných teoretických, odborných a praktických vedomostí a zručností, napríklad v komplexne projektovaných praktických úlohách, ktoré by mali byť podobné úlohám riešeným pri reálnom výkone povolania,
- umožňujú prepojenie izolovaného školského prostredia, v ktorom žiak poväčšine pasívne prijíma informácie, s reálnym prostredím existujúcim mimo školy,
- modifikujú úlohu a pôsobenie vyučujúceho z autoritatívneho vystupovania na konzultačné poradenstvo.

Väčšina metód, postupov a foriem výučby už spĺňa tieto vyššie uvedené kritériá zamerané na aktivizáciu žiakov a podporu ich samostatnej práce. Komplexným a pre rozvoj kľúčových kompetencií veľmi prínosným metodickým prístupom je projektové alebo programové vyučovanie.

Z didaktiky poznáme rôzne **metódy a formy vyučovacieho procesu**, ktoré si môžeme zopakovať v relevantnej pedagogickej didaktike. Platia aj pri VVS.

Pri spracovaní výchovných a vzdelávacích stratégií vždy uvádzame názov hlavnej kategórie kľúčovej kompetencie, zodpovedajúci kľúčový výkon žiaka, ktorý majú žiaci dosiahnuť po ukončení vzdelávacieho programu, a potom stanovujeme výchovné a vzdelávacie stratégie – metódy, postupy, formy výučby (kroky), ktoré budeme v škole alebo v konkrétnom predmete uplatňovať. Výchovné a vzdelávacie stratégie formulujeme z rôznych pohľadov. Napr.:

- všetci učitelia školy majú:
 - využívať pozitívnu motiváciu na utváranie trvalého záujmu žiakov,
 - umožňovať žiakom hodnotiť svoju činnosť,
 - zoznamovať žiakov so spôsobmi získavania informácií z rôznych prameňov (encyklopédie, slovníky, internet ap.),
 - umožňovať prácu s odbornou, populárnou a umeleckou literatúrou,
 - pripravovať žiakov na prácu s poznámkovaním a výpiskami, vlastnými prezentáciami referátov, odborných prác, prípadových štúdií, referátov, posterov,
 - zadávať krátkodobé a dlhodobé domáce úlohy, projekty, ročníkové práce ap.,
 - pracovať so žiakmi rôznymi metódami,

- využívať rôzne spôsoby učenia,
- zadávajú žiakom úlohy, ktoré riešia v skupinách. Výsledky žiaci prezentujú ostatným,
- všetci učitelia daného vyučovacieho predmetu majú:
 - predkladať žiakom dostatok informačných zdrojov k danej problematike,
 - vytvárať príležitosť pre žiakov k spracovaniu a vyhodnocovaniu informácií,
 - predkladať žiakom námety k samostatnému uvažovaniu a riešeniu problémov, problémových alebo krízových situácií,
 - viesť so žiakmi dialóg, brainstorming, spolupracovať a kriticky myslieť,
 - zaraďovať do výučby diskusiu, pričom žiaci pre ňu formulujú pravidlá, ktorými sa budú riadiť,
 - učiť žiakov interpretovať texty, trénovať s nimi typové úlohy zamerané na čítanie s porozumením,
 - zaraďovať do výučby jazykové hry a využívať podstatu týchto hier aj pre tvorbu projektov s rôznou problematikou,
- žiak pri osvojovaní si kľúčových kompetencií má:
 - vyhľadávať, triediť, spracovávať a vyhodnocovať informácie v danej oblasti podľa svojich individuálnych schopností a uplatňovať ich vo svojom živote,
 - analyzovať čiastkové problémy v danej oblasti,
 - hľadať riešenia k problémom v danej oblasti a vyvodzovať z nich závery pre svoje správanie, rozhodovanie a diskusiu.

Pri formulovaní VVS **postupujeme nasledovne:**

- Pozorne si preštudujeme všetky kľúčové kompetencie v ŠVP a starostlivo si premyslíme ich začlenenie do obsahu výučby v danom predmete/predmetoch.
- Vyberieme tú (alebo tie) kľúčovú kompetenciu (jej výkonovú oblasť), ktorá súvisí s obsahom vzdelávania, podporuje a dopĺňa všetky metódy, postupy a formy práce vo vyučovaní . Môžeme to spracovať aj formou tabuľky.
- Do tabuľky si zapisujeme, ako budeme upevňovať, ďalej rozvíjať alebo vytvárať vybrané kľúčové kompetencie v rámci výučby tak, aby žiakom umožnili získať nové postoje, názory, pocity, vlastnosti, tvorivosť, kreativitu, istotu, upevnili jeho sebadôveru, sebahodnotenie, samostatnosť, zmysel pre tímovú prácu, aktivizovali ho pre vyšší výkon ap.
- V rámci jedného predmetu môžeme identifikovať jednu alebo viac kľúčových kompetencií.
- Jedna alebo viac VVS môžu byť spoločné aj pre viac predmetov.
- Prehľad VVS má byť výstižný, primeraný obsahu výučby a individuálnym schopnostiam žiakov, reálny, relevantný stanoveným metódam, postupom a formám práce (odporúčajú sa 2 – 4 formulácie VVS v rámci 1 predmetu).
- Premyslíme si spoločné VVS, ktoré sú použiteľné v rámci školy pre rôzne predmety a rôzne odbory štúdia.
- Sformulujeme VVS podľa cieľov výchovy a vzdelávania buď v rámci predmetu, alebo odboru štúdia.
- Rozpracujeme VVS na úrovni vyučovacieho predmetu pre všetkých učiteľov danej školy.

Z vyššie uvedeného vyplýva, že pri formulovaní VVS musíme byť veľmi pozorní a musíme si premyslieť oblasť, pre ktorú budeme výchovné a vzdelávacie stratégie stanovovať. Napríklad

v prípade, ak budeme rozpracovávať výchovné a vzdelávacie stratégie na úrovni vyučovacieho predmetu pre všetkých učiteľov, musíme nadviazať na VVS, ktoré sme vytvorili na úrovni školy. Vymedzíme špecifické postupy, metódy a aktivity, ktoré povedú k vytvoreniu alebo rozvíjaniu kľúčových kompetencií vo vyučovacom predmete. Premyslíme a následne sa dohodneme na najvhodnejšom spôsobe formulácie VVS. Aby sme sa presvedčili o správnom stanovení VVS, urobíme spätnú korekciu vo vzťahu k stratégiám, ktoré sme vymedzili na úrovni školy a ku kľúčovým kompetenciám, k vzdelávaciemu obsahu vyučovacieho predmetu (vzdelávacie výstupy, obsah výučby, obsah predmetu), a nakoniec k našim predstavám, čo skutočne chceme a ako to, ako učители, chceme uplatniť.

Každý učiteľ by sa mal pokúsiť hneď na začiatku tvorby ŠkVP sformulovať, čím jeho predmet prispieva k rozvoju osobnosti žiaka, k rozvoju jeho kľúčových kompetencií v danom predmete a ako je schopný hodnotiť tieto kompetencie žiakov. Chceme však upozorniť, že neplatí, že v predmete sa musia rozvíjať všetky kľúčové kompetencie, platí, že každý predmet určí niektorú kľúčovú kompetenciu za svoju prioritu. Odporúčame na začiatku práce sústrediť sa na túto ľahšiu cestu (nie je to pravidlo):

- vo vyučovacom predmete vybrať jednu (prípadne dve) kľúčové kompetencie, ktoré sú pre predmet prioritné,
- vybrať kľúčovú kompetenciu, ktorá je z pohľadu učiteľa najviac problematická, tzn. žiaci sú v danej oblasti schopností a zručností najslabší – výber uskutočniť buď z pohľadu školy (hodnotiť budú všetci učители podľa rovnakých kritérií), alebo z pohľadu učiteľa v danom predmete (kritériá budú rôzne podľa aktivít žiaka v závislosti od obsahu výučby),
- vybrať kľúčovú kompetenciu, ktorá je z pohľadu učiteľa najvýraznejšia, prípadne originálna a špecifická, tzn. žiaci sú v danej oblasti schopností a zručností najaktívnejší – výber uskutočniť buď z pohľadu školy (hodnotiť budú všetci učители podľa rovnakých kritérií), alebo z pohľadu učiteľa v danom predmete (kritériá budú rôzne podľa aktivít žiaka v závislosti od obsahu výučby).

Chyby, ktoré sa **pri formulovaní výchovných a vzdelávacích stratégií** objavujú, sú nasledovné. VVS:

- sú príliš všeobecné a zodpovedajú viacerým stratégiám vytvorených na úrovni školy, nezohľadňujú konkrétne špecifiká a možnosti daného vyučovacieho predmetu (napr. učiteľ vedie žiakov k spolupráci – stratégia je všeobecná a platí iba pre učiteľa, nie pre žiaka),
- často sa zamieňajú za ciele výchovy a vzdelávania (napr. „dosiahnuť niečo“, „naučiť žiaka niečo“, „získať pozitívny vzťah k zdraviu“ popisujú cieľový stav, nie spôsob, ako tento stav dosiahnuť, „vedieme žiakov k sebaúcte a k úcte k druhým“ popisuje, čo škola zamýšľa robiť, a nie to, akým spôsobom to dosiahne ap.),
- málo podporujú aktívnu a samostatnú činnosť žiakov,
- pri formulovaní volíme nesprávne slovesá (napr. učiť žiakov – výraz „učiť“ predstavuje proces učenia, ale nič nehovorí o tom, aký postup, metódu alebo formu chceme zvoliť, aby sme žiaka niečo naučili. Lepšia formulácia by bola – učiteľ vytvára podmienky alebo priestor pre ... , predkladá námety k samostatnému uvažovaniu alebo riešeniu úlohy ap.).

Hoci tvorbe výchovných a vzdelávacích stratégií v tejto podobe je pre školy pomerne nová záležitosť, pri formulovaní spoločných postupov má každá škola príležitosť rozhodnúť sa

pre také chápanie vzdelávania, ktoré najviac vyhovuje žiakom a učiteľom. Doporučujeme však, aby sa pri rozvíjaní kľúčových kompetencií zdôrazňovalo **formatívne pôsobenie vzdelávania**. Školy by mali obmedziť reproduktívne poňatie výučby, pri ktorom sú žiaci viacmenej pasívnymi príjemcami poznatkov, a využívať širokú škálu metód a foriem vyučovacieho procesu smerujúcich k vytváraniu a upevňovaniu potrebných osobných a pracovných návykov, postojov a zručností.

Aj keď nie je jednoduché priradovať k jednotlivým kľúčovým kompetenciám adekvátne metódy a formy práce, môžete na ukážkach uvedených v tejto metodike posúdiť význam konkrétnych vyučovacích metód a možnosti organizácie výučby pre rozvoj kľúčových kompetencií. Metódy a formy výučby by mali zodpovedať potrebám a skúsenostiam jednotlivých učiteľov. V charakteristike ŠKVP by malo byť teda uvedené, že ich využívanie je v kompetencii jednotlivých vyučujúcich, ktorí na základe svojich skúseností posúdia ich efektivitu a môžu ich rôzne modifikovať.

Príklad 2 VVS podľa výchovno-vzdelávacích cieľov ŠKVP

Výchovno-vzdelávací cieľ:

Podnecovať žiakov k tvorivému mysleniu, logickému uvažovaniu a k riešeniu problémov

Kľúčová kompetencia:

Schopnosť tvorivo riešiť problémy

Žiak má:

zhodnotiť význam rozmanitých informácií, samostatne ich zhromažďovať, triediť a využívať len tie, ktoré sú pre objasnenie problému najdôležitejšie.

Vo vyučovacom procese školy využívame pre utváranie a rozvíjanie kľúčových kompetencií výchovné a vzdelávacie stratégie, ktoré v závislosti od stanoveného cieľa žiakom umožňujú:

- získavať poznatky priamo v škole alebo na pracovisku zamestnávateľa,
- používať vedomosti, zručnosti a kompetencie v komplexnej forme vzhľadom k medzi-predmetovým vzťahom,
- objavovať prírodné, spoločenské, historické, kultúrne vzájomné vzťahy a príčiny a ďalšie javy a deje,
- aktivizovať myšlienkové operácie – porovnávanie, triedenie, analýza, zovšeobecnenie, abstrakcia, syntéza a hodnotenie,
- rozvíjať logické uvažovanie,
- riešiť problémy na základe kritického zhodnotenia,
- poznať netradičné spôsoby riešenia úloh, situácií a javov.

VVS:

Metódy: výskumná, heuristická, analyticko- syntetická, indukčná a deduktívna.

Formy práce: individuálna, skupinová a frontálna práca žiakov, problémové a projektové vyučovanie.

Hodnotenie kľúčových kompetencií

Hodnotenie kľúčových kompetencií výkonovej úrovne žiaka má principiálne rovnakú podobu ako hodnotenie získaných vedomostí, zručností a kompetencií. Hodnotenie môže byť sumatívne a formatívne, výkon žiaka môže byť hodnotený vzhľadom k jeho individuálnemu pokroku, k výkonu ostatných žiakov alebo podľa vopred definovaných kritérií. Forma hodnotenia môže byť slovná alebo v podobe známky.

Pokiaľ sa však v rámci výučby pracuje s kľúčovými kompetenciami systematicky, **postupne sa rozvíja formatívne hodnotenie**, sledovanie individuálneho pokroku žiaka a porovnávanie jeho výkonu s vopred stanovenými kritériami, ktoré charakterizujú úroveň zvládnutia kľúčových kompetencií sa stáva prioritným.

Práca s kľúčovými kompetenciami prirodzene podporuje funkciu spätnej väzby a diagnostické hodnotenie. V prípade kľúčových kompetencií skôr skúmame postupy, podľa ktorých žiak uvažuje alebo rieši problémy alebo úlohy. Pri pozorovaní činnosti alebo postojov žiaka využívame hodnotiace záznamy, laboratórne protokoly, portfóliá, eseje a iné úlohy alebo práce vyžadujúce náročnejšie myslenie, premýšľanie a aplikáciu učiva. Kľúčové kompetencie sa ťažko hodnotia pomocou tradičných písomných prác a testov.

Medzinárodné porovnávanie vzdelávacích systémov a výskumy ukazujú, že učitelia v mnohých prípadoch kladú veľký dôraz na faktické vedomosti a zabúdajú na samostatnú, tvorivú a objaviteľskú činnosť žiakov. Skutočnosť, že práca s kľúčovými kompetenciami prirodzene vedie učiteľa k stanoveniu cieľov výchovy a vzdelávania v spolupráci so žiakmi, robí učenie zmyslupľnejšie a zvyšuje vnútornú motiváciu žiakov (napr. ich dôležitosť, význam, zodpovednosť ap.). Pokiaľ si ciele, ktoré stanoví učiteľ, dokážu žiaci „preložiť“ do jazyka podľa vlastného zdôvodnenia, preberajú zodpovednosť za dosiahnutie stanoveného výsledku. Tým sa tento proces líši od tých žiakov, ktorí sa iba snažia vyhovieť učiteľovým požiadavkám. Výskum ukazuje, že pokiaľ sa na cieľoch výchovy a vzdelávania spoločne dohodli žiaci s učiteľom, zvyšuje sa šanca na ich dosiahnutie (IAE/UNESCO 2005). Ak však učitelia považujú za svoju prvoradú úlohu prebrať iba učivo a nevenujú pozornosť tomu, aby zistili názor žiakov na primeranosť a užitočnosť cieľov výchovy a vzdelávania, žiaci sú schopní motivovať sa viac-menej iba pre mimoškolské aktivity, ale nie pre prácu v škole.

Zavedenie pravidelného hodnotenia výkonovej úrovne kľúčových kompetencií žiakov by malo postupne vytvoriť:

- jednu z dôležitých zložiek portfólia žiaka,
- zmenu pohľadu učiteľa na hodnotenie žiaka, a tým aj nevyhnutnú zmenu metód (výučby a hodnotenia),
- možnosť pre žiakov zapojiť sa do vlastného hodnotenia,
- ďalší nástroj pre vlastné hodnotenie učiteľov a školy.

Školský vzdelávací program obsahuje základné pravidlá pre hodnotenie žiakov vrátane relevantnej terminológie, ktoré si škola podrobnejšie rozpracuje vo vlastných školských vzdelávacích programoch a klasifikačnom poriadku školy.

Cieľom vzdelávania na stredných odborných školách je rozvíjať kľúčové kompetencie, ktoré žiak získal v priebehu svojho života a v základnej škole. Základnou otázkou pre hodnotenie

klúčových kompetencií žiaka je: „Do akej miery je žiak po ukončení vzdelávacieho programu vybavený klúčovými kompetenciami?“ Odpoveď je tým najzložitejším problémom v hodnotení úspešnosti nielen žiaka, ale aj celej školy, ŠKVP a práce učiteľov. Vyzerá to tak, že nie je možné nájsť jednoduchý mechanizmus, na ktorý sa dá spoľahlivo v „reálnom čase“ v období vzdelávania priamo pristúpiť. Až po určitej dobe sa dá povedať, či sme zvolili mechanizmus hodnotenia klúčových kompetencií dobre.

Podstatou objektívneho hodnotenia je hodnotenie úspešnosti dosiahnutých cieľov a hodnotenie úspešnosti klúčových kompetencií žiaka, ktoré na tieto ciele priamo nadväzujú. Pri komplexnom hodnotení musíme v každom prípade brať do úvahy všetky vzdelávacie výstupy, ktoré má žiak zvládnuť v rámci ich sumatívneho hodnotenia a tiež hodnotenie (sumatívne alebo formatívne) klúčových kompetencií v závislosti od zvolených výchovných a vzdelávacích stratégií. **V oblasti hodnotenia klúčových kompetencií vo veľkej miere prevažuje formatívne hodnotenie.** Ťažko si vieme predstaviť, že by sme známkovali napr. empatiu žiaka, jeho úctu k starým ľuďom, lásku k vlastnej krajine, odpor k fajčeniu a drogám ap. – to sú klúčové kompetencie, ku ktorým sme viedli žiaka využívajúc rôzne účinné metódy, prístupy, postupy a formy výchovy a vzdelávania. Samozrejme, že tie klúčové kompetencie, ktorých výkon sa dá merať podľa kritérií sumatívneho hodnotenia, budeme hodnotiť a klasifikovať známku. Patria sem niektoré klúčové kompetencie komunikatívne a sociálno interakčné, spôsobilosti využívať informačné technológie, spôsobilosti riešiť problémové úlohy ap. Ale aj tieto klúčové kompetencie si vyžaduje formatívny typ hodnotenia. Preto si v tejto oblasti musíme stanoviť iné pravidlá hodnotenia – metódy a prostriedky hodnotenia.

Keďže formatívne hodnotenie žiaka je neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu plní funkciu motivačnú, funkciu spätnej väzby (napr. informácie o správnosti postupu riešenia úlohy, priebehu učenia sa a jeho výsledku) a kontrolnú. Malo by teda hodnotiť výkon žiaka za určité obdobie vzhľadom k jeho individuálnemu vývoju. Súčasťou hodnotenia musí byť vždy konkrétny návod, rada alebo odporúčanie, ako má žiak postupovať, aby odstránil svoje nedostatky.

Pravidlá pre formatívne hodnotenie klúčových kompetencií

Väčšina učiteľov stredných odborných škôl v Slovenskej republike prijala reformu školstva pozitívne a v rámci svojho výchovno-vzdelávacieho procesu sa usiluje pracovať aj s klúčovými kompetenciami. Učitelia v rámci školy alebo svojich vyučovacích predmetov môžu aplikovať vlastné metódy hodnotenia a podeliť sa s ich využívaním aj s inými učiteľmi škôl. Je dôležité mať na pamäti, aby klúčové kompetencie boli v školskom vzdelávacom programe zastúpené rovnomerne vo všetkých jeho významných častiach. Hodnotenie nesmie mať jednorazový charakter, ale musí byť uskutočňované v priebehu celého vzdelávacieho programu. Systematické sledovanie výkonovej úrovne žiakov podporuje objektivitu celkového hodnotenia a eliminuje jeho subjektívne zistenia.

Formatívne hodnotenie ako časť celkového hodnotenia má veľmi subjektívne črty a je závislé od pedagogických skúseností učiteľa. Pokiaľ sa budeme usilovať o objektivizáciu hodnotenia, mali by byť tieto prístupy založené na kritériálnom hodnotení. V etape, keď sa s hodnotením klúčových kompetencií v školách iba začína, predkladáme základné ciele, ktoré by sme mali pri formatívnom hodnotení klúčových kompetencií dodržiavať. Je nevyhnuté:

- hodnotiť kľúčové kompetencie, aby sme zistili, či nami stanovené výchovné a vzdelávacie stratégie sú opodstatnené,
- zavádzať, overovať a hodnotiť stratégie medzipredmetových vzťahov a rozširovať ich do praxe celej školy,
- učiť žiakov k uvedomovaniu si sebahodnotenia širším a novým spôsobom, nie tak, ako ho vnímali doteraz, a zapájať ich do tvorby systému výchovno-vzdelávacieho procesu,
- viesť žiakov k tomu, aby si uvedomovali, že sú hodnotení v širšom kontexte. Informovať ich o kritériách hodnotenia a hneď v počiatoch korigovať ich nedostatky,
- naučiť sa žiakov poznávať nielen ako subjekty, ktoré hodnotíme a známkuje, ale aj ako osobnosti (niekedy o žiakoch nič nevieme, sme im schopní dať známku, ale nie sme schopní nič o nich povedať),
- využiť pri hodnotení kľúčových kompetencií vo veľkej miere funkciu formatívneho hodnotenia nie iba pre žiakov, ale aj autoevalváciu učiteľov a školy,
- vzájomne si vymieňať postupy a metódy hodnotenia medzi učiteľmi.

Pravidlá (odporúčané) pre formálnu funkciu hodnotenia by sme mohli zhrnúť do nasledujúcich bodov:

- využívajme priebežné hodnotenie (na vyučovacích hodinách a mimo školy),
- pri kľúčových kompetenciách sa sústreďujeme na individuálny pokrok každého žiaka podľa vopred stanovených kritérií,
- vopred oboznamujeme žiakov s výchovno-vzdelávacími cieľmi a doprajme im možnosť zapojiť sa do tohto procesu,
- vopred informujeme žiakov o vzdelávacích výstupoch, ktoré majú dosiahnuť podľa vopred definovaných kritérií. Nebojme sa o tom s nimi diskutovať (môže sa stať, že sme buď výkon nadstavili alebo sme nedocenili výkonovú normu žiaka, prípadne výkonu, ktorý má žiak predviesť, on sám nerozumie),
- vedme žiakov k samokontrole a samohodnoteniu, aby sami mohli posúdiť svoju prácu, aktivity, možnosti, postoje, rezervy, nedostatky ap.,
- motivujeme žiakov, aby sa učili s presvedčením, že sa učia preto, lebo sa chcú učiť, nie iba pre samotnú známku (posilňujeme vnútornú motiváciu pred vonkajšou),
- učme žiakov, že chyba je bežným dôsledkom akejkoľvek činnosti, že práca s chybou je prostriedkom k zlepšeniu, sebazpoznaniu vlastných schopností a dôslednejšej kontrole práce,
- uprednostňujeme pozitívne hodnotenie žiakov v celom procese učenia sa a výchovy,
- dodržiame zásady jednoznačnosti, zrozumiteľnosti, vecnosti, všestrannosti, efektívnosti a porovnateľnosti s vopred zadanými kritériami,
- postupujeme vždy tak, aby naše hodnotenie bolo zdôvodniteľné, odborne správne a dokladovateľné (napr. hodnotiaci záznam, žiacka knižka, portfólio a pod.)

Aby sme systematicky mohli rozvíjať kľúčové kompetencie, je dôležité priebežne vyhodnocovať pokrok každého žiaka. Formatívne hodnotenie musí byť striktné objektívne a využíva aj iné metódy a prostriedky hodnotenia v porovnaní so sumatívnym hodnotením. Cílená práca s kľúčovými kompetenciami kladie vysoké nároky na profesionalitu pedagogickej a odbornej práce učiteľa najmä vo fáze plánovania. Musí si premyslieť celkový výkon žiaka – ako to bude vyzeráť, keď si žiak kľúčovú kompetenciu osvojí, aké budú jeho postoje, vzťahy, morálka, zodpovednosť, empatia ap. Okrem cieľového výkonu musí tiež popísať aj metódy, postupy

a formy práce, ktorými sa k požadovanému výkonu prepracuje – výchovné a vzdelávacie stratégie. Zároveň musí premyslieť aj spätnú väzbu, aby žiaci vedeli, či je ich výkon dosiahnutý, alebo ho musia zlepšiť. Učiteľ si musí premyslieť aktivity, pomocou ktorých bude kľúčové kompetencie u žiakov precvičovať alebo upevňovať, motivovať žiakov pre tieto aktivity a vysvetliť, k čomu smerujú.

Prostriedky a metódy formatívneho hodnotenia

V oblasti formatívneho prístupu hodnotenia budeme využívať:

- **Klasifikáciu** – kľúčové kompetencie žiakov sa hodnotia známkou alebo slovne podľa vopred stanovených kritérií. Podklady pre klasifikáciu sa získavajú priebežne, vyučujúci využíva čo najefektívnejšie prostriedky hodnotenia na vyučovacích hodinách, pozorovaním, v diskusiách, seminároch, exkurziách, záujmových činnostiach, spoločenských podujatiach, študijných stážach (domácich a zahraničných), skupinových prácach ap. Celková – komplexná klasifikácia integruje sumatívnu a formatívnu formu klasifikácie, čo sa odzrkadľuje na koncoročných, záverečných, maturitných vysvedčeníach a absolventských diplomoch vrátane doložiek.
- **Hodnotiace záznamy** – hodnotia podľa kritérií jednotlivé kľúčové kompetencie (úplné, čiastkové, dosiahnuté výchovno-vzdelávacie ciele a špecifické ciele vo vyučovacích predmetoch).
- **Sebahodnotenie žiakov** – vykonáva sa podľa príslušných hodnotiacich záznamov. Žiakovi poskytneme dostatočný čas a priestor buď v škole, alebo doma v spolupráci s rodičmi, do hodnotenia nezasahujeme, rešpektujeme jeho názory, postoj, využívame spätnú väzbu medzi žiakom – učiteľom – rodičom založenej na vzájomnej dôvere. Tento typ hodnotenia využívame aj pri skupinovej práci, projektovej práci, po ukončení tematického celku, tematickej exkurzii, časti odborného výcviku alebo odbornej praxe ap.
- **Portfólio žiaka** – každý žiak s pomocou učiteľa si v priebehu vzdelávania zhromažďuje materiály, ktoré dokumentujú stav jeho vedomostí, zručností a úroveň osvojených kompetencií (kľúčových, všeobecných a odborných). Majú organizovanú podobu, charakter motivačný a hodnotiaci.

Spôsoby, ktorými získavame podklady pre hodnotenie v jednotlivých oblastiach kľúčových kompetencií sú nasledovné:

- sledovanie (pozorovanie) a analýzy priebežnej práce žiaka,
- rôzne druhy testov a skúšok,
- sledovanie (pozorovanie) priebežných výkonov,
- sledovanie pripravenosti a plnenia zadaných úloh a povinností,
- konzultácia s ostatnými učiteľmi a špecializovanými zamestnancami,
- rozhovory so žiakmi, rodičmi, zamestnávateľmi,
- iné.

Výkonové kritériá pre priebežnú a celkovú klasifikáciu a hodnotenie pripravujeme vzhľadom k:

- jednotlivým vyučovacím predmetom,
- aktívnemu prístupu k práci,
- písomným prácam v rámci tematického celku,
- praktickým cvičeniam, odbornému výcviku a odbornej praxi,

- skúšaníu (ústne, písomné),
- projektom, súťažiam, referátom, samostatným prácam,
- osobným predpokladom žiakov,
- prístupu k výsledkom práce,
- záujmu, aktivite, tvorivosti, ochote prijímať úlohy ap.,
- rôznym formám organizácie výučby (diskusia, skupinové práce, ...),
- a ďalším kľúčovým kompetenciám.

Tvorba kritérií pre kľúčové kompetencie nadväzuje na tvorbu ŠkVP. Kritériá sa zapisujú do hodnotiaceho záznamu, ktorý vyplňuje učiteľ buď pre každého žiaka osobitne alebo pripraví záznam pre všetkých žiakov spoločne. Túto voľbu ponechávame na učiteľoch.

Príklad 3 Ukážka kritérií na hodnotenie kľúčových kompetencií:

„Schopnosť tvorivo riešiť problémy“

Žiak má:

zhodnotiť význam rozmanitých informácií, samostatne ich zhromažďovať, triediť a využívať len tie, ktoré sú pre objasnenie problému najdôležitejšie.

Túto kľúčovú kompetenciu budeme hodnotiť v závislosti od týchto kritérií hodnotenia:

Žiak

- bol schopný samostatne rozpoznať a pochopiť problém,
- premyslel a naplánoval spôsob riešenia,
- vyhľadával vhodné informácie, využíval získané vedomosti a zručnosti,
- vytrvalo hľadal konečné riešenie problému,
- problémy riešil samostatne, pri riešení využíval správne postupy,
- myslel kriticky, rozvážne robil rozhodnutia,
- pri riešení problému bol schopný použiť logické myšlienkové operácie (porovnávanie, triedenie, analýzy, hodnotenie, ...),
- správne a sebavedome prezentoval výsledky úlohy a bol otvorený iným riešeniam a kritike,
- ap.

Hodnotíme podľa nasledovne stupnice:

- určite áno,
- skôr áno,
- skôr nie,
- určite nie.

3.8.5 STRATÉGIA VYUČOVANIA

Stratégia vyučovania určuje metódy a formy práce, ktorých premyslený výber, logické usporiadanie a kombinovanie je prostriedkom motivácie a usmernenia žiakov na vyučovaní a učení²³. Pôjde o výber vyučovacích metód, podmienenosť výberu metód vyučovania, možnosti triedenia vyučovacích metód podľa cieľov, učiva, rôznych ciest a spôsobov, ako dosiahnuť cieľ

²³ Turek, I.: *Didaktika*. Bratislava: IURA, 2008. 595 s. ISBN 978-80-8078-198-9

vyučovacieho predmetu, vyučovacích zásad, foriem práce učiteľa a žiaka a pod. Nebudeme v tejto Metodike podrobne popisovať všetky metódy a formy práce učiteľa a žiaka. Odporúčame preštudovať odbornú literatúru.

Odporúčame všetky relevantné metódy a formy vyučovania a učenia žiakov uvádzať k jednotlivým tematickým celkom učebných osnov. Efektívne je tabuľkové zobrazenie (orientácia na výšku alebo na šírku). Platí zásada – metódy a formy práce musia zodpovedať reálnym podmienkam. Nesnažte sa ich predimenzovať.

3.8.6 UČEBNÉ ZDROJE

Učebné zdroje predstavujú zdroj informácií pre žiakov, pomôcky a prostriedky vo vyučovacom procese, ktoré sú nositeľom učiva a uplatňujú sa v určitých priestoroch (interiéry a exteriéry). cestu ich motivácie, získavania, upevňovania a kontroly nadobudnutých vedomostí, zručností a postojov. Učebnými zdrojmi môžu byť rôzne učebnice, odborná literatúra, odborné časopisy, náučné slovníky, materiálno-technické a didaktické prostriedky a pod. Učebné zdroje, ktoré by mal ŠKVP akceptovať, sú uvedené v štátnom vzdelávacom programe. Škola si tieto učebné zdroje doplní podľa potrieb a špecifik daného študijného/učebného odboru vo svojom vzdelávacom programe.

Rozšíreným klasifikačným kritériom je delenie na:

- auditívne (sluchové): napr. gramofón, magnetofón, gramofónová platňa a magnetofónová páska, CD disk, počítačový program,
- vizuálne (zrakové): napr. učebnica, zošit, návod, tabuľky, fotografia, výkres, projekt, nástenné obrazy, schémy, diagram, mapa, priesvitky, diapozitív, obraz,
- taktilné (hmatové): napr. modely, reálie,
- audiovizuálne (zvukovo-zrakové): napr. televízor, film, videozáznam,
- kombinované – multimédia: napr. učebnica + reálie + diaprojektor,
- informačné technológie: napr. audiovizuálne + počítač.

Podľa účelu a spôsobu práce ich delíme na:

- zobrazovacie a premietacie plochy: tabule, panely, premietacie plátno,
- vizuálne: spätný projektor, diaprojektor, epiprojektor, adaptér, meniče, časové spínače, prehliadačky, filmové projektory, prevíjačky, lepičky,
- auditívne: magnetofón, gramofón, rozhlasový prijímač, slúchadlové súpravy, mikrofón, reproduktor, zosilňovač,
- audiovizuálne: diafón, videotechnika, film,
- vyučovacia technika: jazykové laboratória, trenažéry,
- zariadenia na reprodukciu textov a obrazov: kopírovacie stroje,
- masovokomunikačné prostriedky: verejná alebo školská televízia, rozhlas,
- výpočtová technika: mikropočítače, počítačové siete,
- vedecko-informačná technika: mikrofíše,
- aparátúra priestorového obrazu: stereoprojektory, holografia.

Používanie učebných zdrojov vo vyučovacom procese súvisí s didaktickou zásadou názornosti, vytvárania presnejších predstáv, pojmov. Predstavujú zdroj informácií a vytvárania zručností a návykov žiakov, cestu ich motivácie, upevňovania a kontroly nadobudnutých vedomostí,

zručností a postojov. Majú funkciu motivačnú, spätnoväzobnú, informačnú, precvičovaciú, aplikačnú a kontrolnú. V ŠVP sa uvádzajú iba minimálne učebné zdroje. Podrobnejšia špecifikácia učebných zdrojov bude uvedená v ŠkVP.

Odborná literatúra

V tejto časti sa vypíšu všetky učebnice vrátane elektronických učebníc, ktoré žiak nevyhnutne potrebuje pre štúdium vo vzdelávacom programe, ale môže ich iniciatívne vyhľadať aj v knižnici alebo na internete. Odborná literatúra v ŠVP sa prenesie do ŠkVP a doplní. Vypíšu sa aj všetky ďalšie učebnice, knihy, príručky, učebné materiály, normy, predpisy, projekty, konštrukčné výkresy, atď., ktoré žiak môže využiť pri štúdiu. Zároveň sa uvedú aj skopírované učebné texty, ktoré pripravil učiteľ. V takom prípade sa uvedie zdroj, z ktorého sa kopírovalo, autor, vydavateľ a rok vydania. V prípade, ak škola odporúča vyhľadať zdroje v knižnici alebo na internete, je potrebné uvádzať aj miesto zdroja. Pri špecifikácii učebných zdrojov potom treba uviesť, že tieto zdroje sú podporné pri profesionálnom rozvoji žiaka a doplnkový učebný zdroj nájde napr. v školskej (mestskej) knižnici alebo priamo na pracovisku praktického vyučovania alebo zamestnávateľa. Môžu to byť rôzne odborné prospekty, časopisy, záverečné a diplomové práce, vedecké články, atď.

Didaktická technika a materiálne výučbové prostriedky

V rámci ŠkVP sa vypíšu všetky možné a dostupné techniky a prostriedky, nástroje, prístroje, náradie, stroje, výpočtová a kancelárska technika, ktoré sú potrebné pre štúdium v danom programe a pre daný učebný alebo študijný odbor.

Odporúčame všetky potrebné učebné zdroje uvádzať k jednotlivým tematickým celkom. Efektívne je tabuľkové zobrazenie (orientácia na výšku alebo na šírku). Platí zásada – učebné zdroje musia zodpovedať reálnym podmienkam. Nesnažte sa ich iba napísať, ale skutočne v procese výučby s nimi pracujte.

3.8.7 OBSAH VZDELÁVANIA

Obsah vzdelávania vyučovacieho predmetu predstavuje konkrétnu podobu jeho rozpracovania. Obsah vzdelávania môže byť v podobe **tematických celkov alebo modulov**.

a) **Tematický celok** môžeme rozpracovať rôznymi spôsobmi:

- Klasicky (v súčasnej pedagogickej dokumentácii)
- Tabuľkou

Spracovanie obsahu výučby vo forme tabuľky je v súčasnosti veľmi zaužívaná metóda. Je prehľadnejšia a zabraňuje „spisovateľským“ tendenciám.

Učebné osnovy (klasické, tabuľkové) **uvádzajú:**

- Učivo (tematický celok s hodinovou dotáciou).
- Vzdelávacie výstupy.
- Kritériá hodnotenia.
- Metódy a prostriedky hodnotenia.
- Medzipredmetové vzťahy.

A 1. Učivo je sústava poznatkov a činností, ktoré si má žiak v súlade s cieľmi výchovy vlastnou prácou osvojiť v jednotlivých vyučovacích predmetoch a v jednotlivých ročníkoch. Je to súbor požiadaviek na vedomosti a zručnosti žiaka, ktoré sú výsledkom jeho tvorivého úsilia pri osvojovaní učiva.

Výkonový štandard – mal by obsahovať špecifické – konkrétne ciele vyučovacieho procesu. Nazýva sa aj cieľový štandard. Presnejšie by sme ho mohli definovať ako súbor zamýšľaných, spoločensky žiaducich vzdelávacích cieľov primeraných vekovému stupňu a zrelosti žiakov a požiadavkám na vzdelanostný a osobnostný profil absolventa určitého stupňa vzdelávania.

Obsahový štandard je spätý s pojmom **učivo**. Pod pojmom učivo rozumieme **to, čo sa žiak má a čo je potrebné ho v škole naučiť. Učivo je istá sústava poznatkov a činností, ktoré si má žiak osvojiť v priebehu výchovnovzdelávacieho procesu a učenia sa a ktoré sa majú prejaviť v jeho vedomostiach, zručnostiach, návykoch.**

To, čo je obsahom vzdelávania v školách je vymedzované zvyčajne v kurikulárnych dokumentoch, ku ktorým patria: učebné plány, učebné osnovy, učebnice, didaktické texty pre žiakov, metodické príručky pre učiteľov, štandardy vzdelávania a pod.

Učivo budeme uvádzať prostredníctvom tematických celkov (zaužívaný postup) nasledovne: názov tematického celku, počet vyučovacích hodín, prehľad jednotlivých tém (ak je to žiaduce aj podtém) v odrážkach. S výberom učiva súvisí aj jeho usporiadanie. Učivo podľa psychických procesov žiakov môžeme členiť do oblasti kognitívnej, psychomotorickej a efektívnej. Jednotlivé časti učiva musia byť hierarchicky usporiadané na základe didaktických zásad:

- Zásada postupnosti (od jednoduchého k zložitejšiemu učivu).
- Zásada primeranosti (podľa schopnosti žiaka).
- Zásada sústavnosti (rovnomernosť rozloženia učiva).
- Zásada trvácnosti (aplikovateľnosť učiva a jeho využitie v činnosti).

Usporiadanie učiva priamo v predmete vytvára vnútropredmetové vzťahy. Pochopenie štruktúry učiva, štruktúry poznatkov má veľký význam pri rozvíjaní zručností žiakov. Ak žiak pochopí podstatu jedného javu v učive, ľahšie túto skúsenosť prenesie na nové javy.

V učebných osnovách sa musia povinne uvádzať časové hodinové dotácie pre jednotlivé tematické celky, témy a podtémy. Nestačí uviesť hodinovú dotáciu iba k tematickému celku,

A 2. Vzdelávacie výstupy sú stanovenia o tom, čo žiak vie, chápe a je schopný urobiť, aby ukončil proces učenia/vzdelávania. Ide o štruktúrovaný popis spôsobilostí (odborné, všeobecné, kľúčové) nevyhnutných pre výkon určitej pracovnej úlohy, činnosti alebo súboru činností. Vzdelávacie výstupy v oblasti OVP týkajúce sa získania, potvrdenia a uznania konkrétnej kvalifikácie (úplnej, čiastočnej) voláme kvalifikačný štandard.

Vzdelávacie výstupy znamenajú presun žiaka od obsahu vzdelávania k jeho výsledku (ako je žiak schopný úspešne zvládnuť učivo). Môžu:

- Pomôcť žiakovi pri jeho učení, pretože mu vysvetľuje, čo sa od neho očakáva.
- Pomôcť učiteľovi zamerať sa presne na to, aké vedomosti a zručnosti má žiak získať.
- Poskytnúť ďalším vzdelávacím inštitúciám a zamestnávateľom informácie o tom, aké má absolvent vedomosti a ako uvažuje.

Vzdelávacie výstupy sa na úrovni ŠkVP **stanovujú na zisťovanie:**

k **vedomostiam a pochopeniu**, napr.:

Žiak má:

- vysvetliť význam, charakter a polohu miesta a ako je terén vytvorený,
- identifikovať teórie učenia, ktoré vyplývajú zo súčasného prístupu vzdelávania,
- diskutovať o romantickej poézii vo vzťahu k hlavným témam romantizmu,
- popísať základné princípy vedúce ku génovému prenosu a ich kombinácii.

k **intelektuálnym (uvažovanie, myslenie) zručnostiam**, napr.:

Žiak má:

- aplikovať Kolbov model učenia na vypracovanie vyučovacej jednotky (aplikácia),
- vytvoriť súbor kritérií na overenie prísťahovaleckých pravidiel (syntéza),
- usporiadať závery podľa priorít, ktoré boli získané analyzovaním maliarskych metód so zdôvodnením (hodnotenie).

k **praktickým spôsobilostiam**, Napr.:

Žiak má:

- vypracovať na počítači prognózu demografických trendov,
- vytvoriť interaktívnu web-stránku vyhovujúcu pre mladších školákov využívajúc web nástroje.

ku **klúčovým spôsobilostiam** (všeobecne použiteľné), napr.:

Žiak má:

- pracovať efektívne ako člen skupiny,
- objektívne zhodnotiť svoje vlastné učenie a plánovanie osobného rozvoja.

Vzdelávacie výstupy **sa formulujú** pre:

- kognitívnu oblasť,
- psychomotorickú oblasť,
- afektívnu oblasť.

Vzdelávacie výstupy ako výsledok výučby môžeme stanoviť v priebehu vyučovacieho obdobia na rôznych úrovniach vzdelávania a na konci vzdelávania nasledovne:

- Po ukončení jedného uceleného tematického celku.
- Po ukončení dvoch alebo viac obsahovo príbuzných tematických celkov.
- Po ukončení výučby vo vyučovacom predmete.
- Po ukončení výučby v dvoch príbuzných vyučovacích predmetoch (kombinácia všeobecného a odborného predmetu, odborného vyučovacieho predmetu a tematického celku/tematických celkov praktickej prípravy, a pod.).
- Po ukončení pracovných činností v rámci komplexnej pracovnej úlohy.
- Po absolvovaní ucelenej časti praxe u zamestnávateľa.
- Ako sumatívny výsledok vzdelávania - na maturitnej, záverečnej a absolventskej skúške.

Samozrejme, že existujú aj ďalšie možnosti. Základnou úlohou a povinnosťou školy je však skontrolovať a zistiť, či žiak zvládol učivo a úlohy, ako ho zvládol a či nie je potrebná podpora na zvýšenie jeho výkonnosti.

Pri stanovovaní vzdelávacích výstupov budeme určovať to, čo od žiaka očakávame. Použijeme pomocné slovo „*Žiak má:*“ a stanovíme jeho výkon - čo má vedieť, čo a ako to má vykonať, aké má mať schopnosti, vlastnosti, postoje. Na základe presne stanoveného vzdelávacieho výstupu tieto požiadavky má byť schopný preukázať.

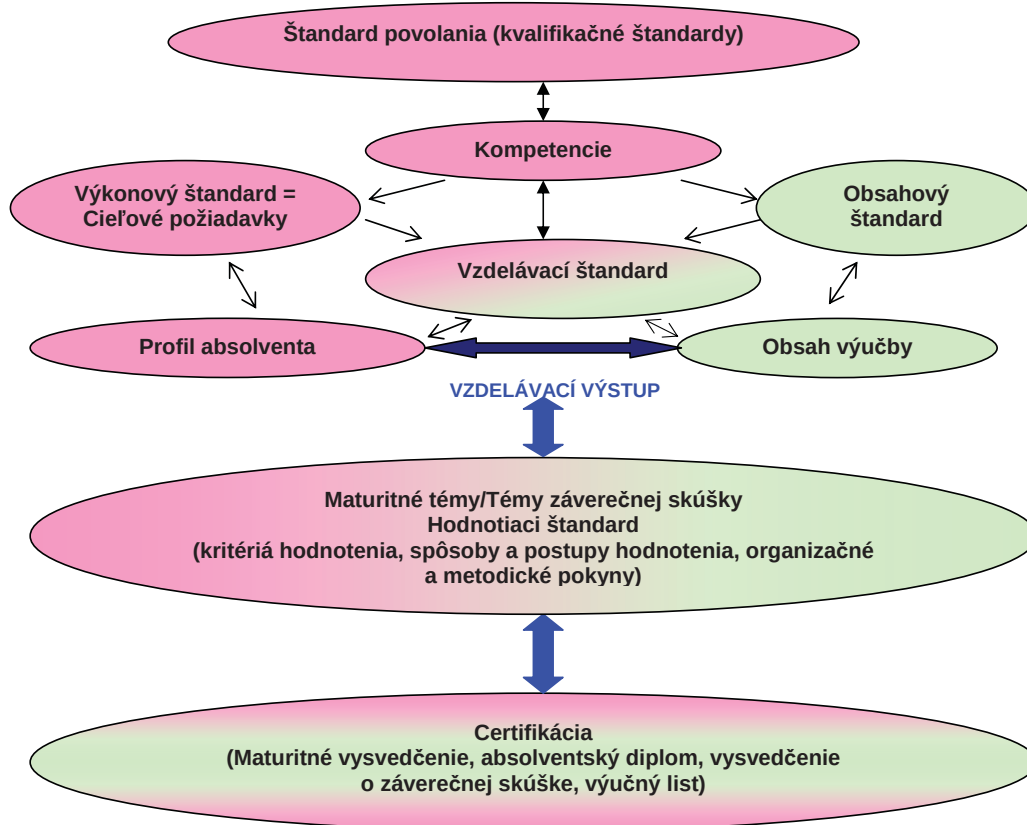
Vzdelávacie výstupy:

- musia odpovedať na otázku, **čo** sa od žiaka očakáva, aby preukázal svoju spôsobilosť a úspešne ukončil svoje štúdium,
- musia odpovedať na otázku, **ako** má žiak vzdelávací výstup zvládnuť,
- sú pre žiakov **jasné a konzistentné**,
- majú **svoju štruktúru** (identickú s výkonovými štandardmi),
- môžu mať vlastné učebné zdroje (pomôcky, prístroje, modely, odborné tabuľky, vlastné práce, atď.),

Chyby, ktorých sa môžeme pri formulovaní vzdelávacích výstupov dopustiť, sú nasledovné: stanovenie je príliš široké a je neprehľadné, napr. „*Vymenovať základné spôsoby stavebnej, strojárenskej a elektrotechnickej výroby*“, stanovenie je veľmi úzke (obmedzené) a nie je zrozumiteľné, napr. „*Uvedzte typy pekárenských pecí*“, stanovenie je ťažko sformulovateľné, nakoľko obsah vzdelávania je veľmi malý, napr. nedá sa naformulovať vzdelávací výstup ani na analýzu, ani na hodnotenie a pod.

Pre ľahšie pochopenie vzťahov medzi štandardmi, kompetenciami, vzdelávacím výstupom a sumatívnym hodnotením vám pomôže nasledujúci Diagram 3.

Diagram 3 Vzťahy medzi štandardmi, kompetenciami, vzdelávacími výstupmi a sumatívnym hodnotením

A 3. Kritériá hodnotenia budú zisťovať, či žiak vzdelávací výstup/výkonový štandard zvládol alebo nie. Musia byť vždy zamerané na stanovené vzdelávacie výstupy. Pokiaľ výkonové štandardy stanovujú, čo má žiak vedieť, urobiť, aké má mať postoje, hodnotovú orientáciu a pod., kritériá stanovujú, ako a podľa čoho sa pozná, či si žiak naozaj tieto kompetencie osvojil.

Na **stanovenie kritérií hodnotenia** snažte sa uplatňovať nasledujúce **usmernenia**:

- Každé stanovenie sa začína **aktívnym slovesom v minulom čase**.
- Kritérium musí byť **merateľné a hodnotiteľné platnými a spoľahlivými metódami**.
- Kritérium hodnotenia musí byť **jasné a jednoznačné**.
- Kritérium hodnotenia sa zameriava na **proces a výsledok**, ktorý musí žiak preukázať.
- Kritérium zamerané **na výsledok** bude vo svojom stanovení uvádzať **za slovesom prídavné meno** konkretizujúce daný výsledok.
- Kritérium zamerané **na proces** bude vo svojom stanovení uvádzať **za slovesom príslovku** konkretizujúcu daný proces.

Pri stanovovaní kritérií hodnotenia zohľadňujte nasledujúce **odporúčania**:

Konkrétnosť – musí sa jasne a konkrétne vymedziť, čo sa bude od hodnoteného žiaka vyžadovať.

Napr. pre vzdelávací výstup „*Žiak má merať elektrické (alebo iné) veličiny*“, by ako stanovenie kritériá nemalo byť formulované všeobecne „*Žiak použil meracie zariadenia*“, ale „*Žiak zvolil vhodné meradlá pre zadané meranie*“ alebo „*Žiak vykonal nastavenie (kalibrácia, zapojenie) meracích prístrojov*“ alebo „*Žiak odčítal zo stupnice namerané hodnoty a zaznamenal ich v správnych jednotkách*“ a pod.

Kritériá musia byť natoľko konkrétne, aby rôzni skúšajúci dospeli k porovnateľným výsledkom hodnotenia výkonov žiaka, aby sa zabezpečila objektivnosť a spravodlivosť hodnotenia.

Závažnosť a relevantnosť – pri hodnotení vymedzujeme iba tie dôležité kritériá, ktoré sú v úzkom vzťahu s hodnoteným výkonom. Neopodstatnené kritériá by mohli viesť k neadekvátnemu a nepreukázanému hodnoteniu.

Zameranie – kritériá by mali byť zamerané na:

- proces,
- výsledok,

ktoré má žiak preukázať. Jedno kritérium môže zisťovať súbežne proces aj výsledok. Musíme však vždy prihliadať na formuláciu očakávaného výkonu.

Objektivita – každé kritérium by malo byť formulované tak, aby mohlo byť overené a aplikované pri každom hodnotení rovnako, aby umožnilo používať objektívne metódy hodnotenia.

Zrozumiteľnosť a kvalita – kritérium musí byť zrozumiteľné, jednoznačné, nesmie pripustiť rôzne výklady. Malo by zahŕňať aj určenie kvality:

- Kritériá hodnotenia zamerané na výsledok používajú vo svojom stanovení prídavné

meno hned' za slovesom, ktoré určuje charakteristické rysy výsledku. Napr. „Žiak zvolil vhodné meradlá pre zadané meranie“, „Žiak zostavil funkčné zapojenie elektrických obvodov“ alebo „Žiak zvolil potrebné množstvo surovín na prípravu pšeničného chleba“.

- Kritériá hodnotenia zamerané na proces oceňujú kvalitu formou použitej príslovky. Napr. „Žiak spoľahlivo vykonal vetný rozbor“, „Žiak presne odčítal zo stupnice name-
rané hodnoty a zaznamenal ich v správnych jednotkách“ a pod.

Nezávislosť – kritériá, ktoré patria k určitému výkonu je dôležité stanoviť tak, aby boli relatívne nezávislé od ostatných výkonov, aby mali vypovedateľnú hodnotu iba k určitému výkonu.

Príklad 4 Popis niektorých kritérií hodnotenia

Činnosti s prevahou duševnej alebo administratívnej práce

Orientácia v dokumentoch a podkladoch

Žiak:

- popísal tvar súčastí z technického výkresu,
- určil z technického výkresu počet súčastí základného typu (druhu),
- určil z technického výkresu rozmery (a iné hodnoty) zadanej časti,
- vymenoval komponenty technickej schémy,
- vysvetlil význam číselného označenia súčastí a materiálov z dokumentácie,
- našiel zadanú súčasť v technickej dokumentácii,
- určil z technologického postupu poradie jednotlivých operácií,
- určil z technologického postupu druhy (typy) zariadení a nástrojov,
- našiel zadaný materiál (polotovar, zložku, požiadavku) v normách,
- našiel v normách predpísané parametre (teplotu, tlak) pre zadanú technológiu,
- našiel zadanú informáciu v predpise,
- našiel zadanú informáciu v protokole,
- našiel cenu (výšku dane, termín zdaniteľného plnenia) zadanej položky,
- našiel kolónku pre zadanú položku v štandardizovanom formulári.

Voľba postupu práce

Žiak:

- zvolil vhodný typ zariadenia (napr. pre potreby výkonu, otáčok a pod.) pre zadaný proces,
- zvolil vhodný materiál a polotovar pre zhotovenie zadaného produktu,
- zvolil rozmery polotovaru pre zadaný výrobok,
- zvolil potrebné množstvo surovín pre výrobu zadaného množstva zadaného produktu,
- zvolil vhodný pomer jednotlivých surovín pre výrobu zadaného produktu,
- zvolil postupné dávky surovín pre zadaný technologický proces,
- zvolil vhodný nástroj potrebný pre zadaný druh opracovania,
- zvolil vhodné parametre (teplota, čas, otáčky a pod.) pre zadaný pracovný postup,
- zvolil vhodný sled jednotlivých operácií na zhotovenie zadaného produktu.

Posudzovanie, kontrola

Žiak:

- posúdil a zdôvodnil, či zadaný produkt plní správne stanovenú funkciu,
- posúdil, či zadaná surovina splňuje požiadavky nezávadnosti (napr. termín spotreby a iné),
- posúdil a zdôvodnil, či zadaný produkt plní správne danú funkciu,
- posúdil, či zadaný produkt má požadované vlastnosti,
- posúdil, či sa na základe vlastnosti (kvality) produktu majú zmeniť nastavené parametre stroja,
- zaradil zadaný materiál (výrobok, tovar) do adekvátnej akostnej triedy (použil iné triedenie),
- skontroloval, či dané pracovisko je správne pripravené pre zadaný proces,
- skontroloval, či dané pracovisko spĺňa hygienické normy,
- skontroloval, či daný výrobok spĺňa bezpečnostné požiadavky,
- posúdil správnosť uskladnenia daného tovaru,
- posúdil chuť zadaného pokrmu a uviedol jeho nedostatky,
- posúdil a zdôvodnil, či zadaný spôsob aranžovania vhodne propaguje daný tovar,
- posúdil vzhľad určeného výrobku (pokrmu odevu) a uviedol jeho nedostatky,
- skontroloval, či zadaný doklad má všetky potrebné náležitosti,
- posúdil a zdôvodnil, či určená surovina (materiál, pôda) vyhovuje pre zadané použitie.

Meranie, skúšanie, testovanie

Žiak:

- zvolil vhodný merací prostriedok (prístroj, aparátúra) pre zadané meranie (skúšanie, testovanie),
- vykonal potrebné nastavenie (kalibrácia) meracieho prístroja pre zadané meranie (skúšanie, testovanie),
- vykonal funkčné zapojenie meracej techniky (vrátane napr. prepojenia s PC),
- umiestnil meraciu čidlo (sondu, senzor) na vhodné miesto,
- odčítal a zaznamenal z meracej stupnice správne namerané hodnoty,
- interpretoval výsledky merania.

Vyplňovanie, evidovanie, zaraďovanie, triedenie, vyhľadávanie

Žiak:

- zaradil do evidencie zadanú položku,
- vyhľadal v evidencii zadanú položku,
- zmenil zadané údaje v dokumentácii,
- vykonal triedenie evidencie podľa zadaného kritéria,
- našiel daný dokument v prevádzkovej dokumentácii,
- vyhľadal pre danú administratívnu úlohu všetky potrebné doklady,
- vypracoval protokol o ...,
- roztriedil listové a balíkové zásielky podľa štruktúry podniku,
- správne zaviedol zložku nového zamestnanca, (tovaru, služby, stroja).

Činnosť s ľuďmi

Poskytovanie poradenstva a informácií

Žiak:

- vyhľadal podľa zadaných údajov danú publikáciu v archíve,
- zaradil novú publikáciu na príslušné miesto v štruktúre archívu,
- správne vystavil na nové publikácie evidenčný list,
- zistil z evidencie čitateľov výpožičky určitého čitateľa,
- vyhľadal informačné zdroje, ktoré by mohli poskytovať odpoveď na konkrétne položenú otázku,
- prezentoval prednosti daného výrobku.

Vybavovanie, zaradovanie, dojednanie

Žiak:

- objednal zadanú opravu určitého stroja/zariadenia/vybavenia,
- zariadil dopravu osoby/tovaru z miesta A do miesta B,
- vyplnil potrebnú dokumentáciu pre zrealizovanie platby banke,
- rozoslal informácie o výberovom konaní príslušným inštitúciám a osobám,
- vykonal rešerš cien pre určitú službu,
- zistil ponuku daného tovaru,
- vybavil objednávku na ubytovanie a stravovanie.

Predaj

Žiak:

- predviedol funkciu tovaru,
- vysvetlil prednosti tovaru,
- zodpovedal na otázky týkajúce sa funkcie, prevádzky a prípadných problémov pri používaní tovaru,
- určil spôsob predvádzania a vysvetľovania v závislosti na type zákazníka (muž, žena, mladý, starý a pod.),
- zabalil tovar.

Príjem peňazí, vyplácanie

Žiak:

- zvolil spôsob platby v pokladni,
- prijal a prepočítal hotovosť,
- overil platnosť meny,
- uložil hotovosť do pokladne,
- vykonal identifikáciu platobnej karty,
- predložil doklad o bezhotovostnej platbe na autorizáciu zákazníka pri dodržaní bezpečnostných pravidiel platby kartou,
- evidoval doklady o bezhotovostných platbách,
- uviedol pokladňu do prevádzky,
- účtoval cenu tovaru pomocou čítacieho zariadenia pokladne,

- skontroloval cenu tovaru,
- stornoval cenu tovaru v pokladni,
- vystavil príslušný doklad o platbe,
- riešil vzniknuté nedostatky pri bezhotovostných platbách,
- riešil vzniknuté nedostatky pri hotovostných platbách.

Opatrovanie, ošetrovanie

Žiak:

- zistil zo zdravotnej dokumentácie zdravotný stav konkrétneho pacienta,
- pripravil podľa zdravotnej dokumentácie pre konkrétneho pacienta jeho dennú dávku liekov,
- pripravil lôžko podľa nárokov, ktoré si vyžadoval pacientov zdravotný stav,
- manipuloval s pacientom v súlade s jeho zdravotným stavom,
- vykonal rannú hygienu nepohyblivého pacienta,
- pripravil odobrané vzorky na odoslanie do laboratória,
- správne zapísal výsledky laboratórných testov do zdravotnej dokumentácie pacienta.

Prevažne ručné činnosti

Opravy

Žiak:

- demontoval príslušné zariadenie (konkretizoval, ktoré druhy súčastí je potrebné demontovať osobitne),
- rozhodol o potrebnom druhu náhradného dielca, ktorý sa musí vymeniť,
- vykonal výmenu potrebného dielu alebo súčiastky,
- vykonal mazanie, čistenie a odstránenie na správnych miestach podľa technickej dokumentácie,
- vykonal prípadné úpravy vymenených dielov podľa konkrétnej spotreby stroja,
- zostavil a zmontoval rozobrané zariadenie,
- vyskúšal funkčnosť po oprave.

Pestovanie plodín

Žiak:

- posúdil bezchybnosť daného osiva za účelom sejby,
- stanovil metódu sejby s ohľadom na plodinu,
- vybral príslušné nástroje (mechanizáciu) pre sejbu určitej plodiny,
- nastavil stroj na siatie určitej plodiny danou metódou,
- vybral vhodnú plodinu na pestovanie v určitej pôde, v daných klimatických a geografických podmienkach,
- zostavil plán hnojenia a postrekovania pre daný porast na určitom poli,
- zvolil mechanizmus na zber danej plodiny s ohľadom na technické možnosti podniku,
- zvolil vhodné skladovacie priestory pre danú plodinu,
- zvolil vhodný spôsob uskladnenia danej plodiny.

Chov zvierat

Žiak:

- stanovil krmnu dávku pre určité zvieratá podľa ich úžitkovosti, veku a zdravotného stavu,
- posúdil funkčnosť daného napájacieho zariadenia,
- urobil ošetrovanie práve narodeného zvieratá,
- vyčistil podstielku pre ustajnenie,
- stanovil plán pastvy pre konkrétne stádo zvierat na určitej sústave lúk,
- vykonal základné hygienické ošetrovanie konkrétneho zvieratá adekvátne pre jeho druh, vek a využitie,
- donútil zviera povelom urobiť konkrétne úkony.

Obsluha a nastavenie strojov, zariadení a technických procesov

Obsluhy technických strojov, zariadení a liniek

Žiak:

- vykonal bežné nastavenie stroja podľa technickej dokumentácie,
- nastavil parametre (otáčky, rýchlosť, teploty a pod.) v závislosti na údajoch technologického postupu, návodu, požadovaných vlastnostiach produktu a pod.,
- použil materiál, suroviny, prípravky, nástroje pre chod stroja,
- dodržal správne dávkovanie surovín a správny pomer surovín,
- správne spustil stroj a začal pracovnú operáciu,
- vykonal zadanú pracovnú operáciu v danej časovej norme,
- zhotovil výrobok (medziprodukt, produkt) s požadovanými vlastnosťami,
- popísal proces premeny materiálu na výsledný produkt podľa nastavených parametrov,
- popísal, podľa čoho sa pozná blížiacu sa haváriu stroja a zariadenia (prehriatie a pod.).

Obsluha pojazdných pracovných strojov

Žiak:

- skontroloval pripravenosť stroja pre prácu,
- nastavil stroje pre určitý pracovný výkon,
- nastavil stroje pre prácu s daným materiálom,
- zapojil stroj zadaným spôsobom za traktor,
- uviedol stroj do prepravnej polohy,
- uviedol stroj do pracovnej polohy,
- rozpoznal príznaky poruchy pracovného stroja.

A 4. Metódy a prostriedky hodnotenia vymedzujú cesty a spôsoby overovania kompetencií. Odporúčame ich uvádzať vo vzťahu k vzdelávacím výstupom. Štandardne sa pripravujú spolu pri stanovení vzdelávacích výstupov – výkonových štandardov. Je to nevyhnutné, aby sme mohli zistiť, či si žiak osvojil predpísaný výkon na požadovanej úrovni, či vykonal správne danú činnosť (prácu, výrobok, ...) alebo či má požadované schopnosti a postoje,

musíme k stanoveným vzdelávacím výstupom určiť, na základe akej metódy preveríme výkon žiaka a aké prostriedky hodnotenia sú najvhodnejšie. Podrobnejšie sa o metódach a prostriedkoch hodnotenia dočítate v knihe Turek, I.: Didaktika. Bratislava: IURA, 2008. 595 s. ISBN 978-80-8078-198-9. V tejto Metodike uvádzame štandardné nástroje hodnotenia praktických a kognitívnych kompetencií.

Nižšie uvedená Tabuľka 30 uvádza prehľad prvkov, ktoré by mali byť súčasťou dobre spracovaných učebných osnov. Príklad je postavený na vyučovanom predmete: Účtovníctvo pre študijné odbory.

Tabuľka 30 Prehľad prvkov učebných osnov

Vzdelávacie výstupy (VV)	Metódy a prostriedky hodnotenia	Kritériá hodnotenia (KH)	Učebné zdroje	Stratégia vyučovania
Žiak má: - Definovať a vysvetliť časti a štruktúru 4 finančných výkazov: účtovnú súvahu, výsledovku, výkaz, cash-flow, výkaz zisku. - Analyzovať vyššie uvedené výkazy, urobiť konečné závery o podniku, prediskutovať výsledky ústne a písomne. - Zabezpečiť finančné informácie, ktoré sú výhodné pre investičné, úverové a podobné rozhodnutia vrátane informácií o podnikových zdrojoch, o požiadavkách alebo zmenách dopytu na tieto zdroje.	Ústne skúšanie Písomné cvičenie Písomná práca Písomná práca Rozbory Praktické písomné cvičenia Projekt	- Definoval, vysvetlil a rozlíšil obsah, štruktúru a účel 4 finančných výkazov. - Preskúmal štruktúru a obsah 4 finančných výkazov a zdôvodnil analýzu. - Vykonal finančný rozbor platobnej neschopnosti, finančnej investície, výnosnosti a tržnej sily podniku. - Aplikoval horizontálnu a vertikálnu analýzu rôznych účtovných súvah, výsledoviek a vedel robiť závery. - Identifikoval, hodnotil a sumarizoval potrebné údaje, správne ich zapisoval a uvádzal výsledky finančného stavu a prevádzky podniku. - Správne diskutoval o problémoch finančného účtovníctva (projekt)	<u>Šlosár, R., Šlosárová, A.:</u> Účtovníctvo pre 2. ročník OA. Iura Edition Bratislava, 2007 <u>Šlosár, R., Šlosárová, A.:</u> Účtovníctvo pre 2. ročník OA – pracovná časť. Iura Edition Bratislava, 2007 <u>Đuricová, O.:</u> Ekonomické cvičenia pre OA, SPN Bratislava, 1998 <u>Majtán, Š., Šlosárová, A.:</u> Podniková ekonomika pre 2. a 4. ročník OA časť 1 až 6. SPN Bratislava, 1996	- Domáca úloha zameraná na analýzu problému 4 hlavných finančných výkazov - Preskúmanie problémov a otázok na podporu pochopenia finančného stavu a prevádzky podniku - Prezentácia finančnej analýzy podniku

A 5. Medzipredmetové vzťahy sú v odbornom vzdelávaní a príprave nevyhnutnou súčasťou vzdelávania. Zabezpečujú komplexnosť vzdelávania, využívanie aplikačných súvislostí a riešenie problémov, situácií a javov v logickom celku. Dôsledné poznanie štruktúry učiva je jedným z prvých krokov, ktoré vedú k uplatňovaniu medzipredmetových vzťahov. Musíte veľmi opatrne a starostlivo zvažovať všetky príbuzné obsahové oblasti v jednotlivých vyučovacích predmetoch teoretického a praktického vyučovania, všeobecného a odborného vzdelávania. V učebných osnovách uvádzate názov vyučovacieho

predmetu, v odrážke názov jeho tematického celku a témy (ak je celý tematický celok relevantný obsahu výučby v danom predmete, nemusíte uvádzať jednotlivé témy), ročník, v ktorom sa predmet poskytujúci medzipredmetové vzťahy vyučuje.

Môžete si zvoliť rôzny formát učebných osnov (Tabuľky 31, 32). Majte však na pamäti, že učebné osnovy sú určené všetkým vyučujúcim. Musia byť popísané vo vzťahu k cieľom a charakteristike vyučovacieho predmetu, VVS, stratégii vyučovania a učebným zdrojom. Každý čiastkový obsah vzdelávania má mať svoje vzdelávacie výstupy, kritériá hodnotenia, metódy a prostriedky hodnotenia a uplatnené medzipredmetové vzťahy.

Uvádzame vybrané príklady formátu na spracovanie učebných osnov.

Tabuľka 31 Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu

Učebné osnovy

(Odporúčanie č. 1)

Názov predmetu	POTRAVINY A VÝŽIVA
Časový rozsah výučby	1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín
Ročník	druhý, tretí
Škola (názov, adresa)	
Názov ŠkVP	STRAVOVACIE SLUŽBY
Kód a názov ŠVP	64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby
Kód a názov učebného odboru	6444 2 čašník, servírka
Stupeň vzdelania	stredné odborné vzdelanie – ISCED 3C
Dĺžka štúdia	3 roky
Forma štúdia	Denná
Vyučovací jazyk	Slovenský jazyk
iné	Štátna škola

Charakteristika predmetu

Stručne popíšme, z ktorých hlavných častí sa skladá učivo vyučovacieho predmetu, prečo ste ho do výučby zaradili, ako učivo časovo nadväzuje na UP, z ktorých profilových tematických častí sa skladá, aké vzájomné vzťahy a súvislosti existujú medzi vyučovacím predmetom a ďalšími vyučovacími predmetmi alebo tematickými celkami (alebo témami) vyučovacích predmetov – medzipredmetové vzťahy, ich ideové, etické a estetické pôsobenie na osobnosť žiaka, aké formy organizácie vyučovania budú v predmete uprednostňované a s akou časovou dotáciou, za akých podmienok a kde sa výučba predmetu realizuje napr. v teréne, či sa trieda delí na skupiny alebo dochádza k spojeniu niekoľkých tried (aj z rôznych ročníkov) napr. v účelových kurzoch, seminároch, besedách a pod. V prípade integrovaných predmetov uvádzame, z ktorých odborov štúdia (vzdelávacích oblastí ŠVP) alebo ich častí je daný predmet vytvorený.

Príklad:

Obsah výučby vychádza zo vzdelávacej oblasti „Technologické a technické vzdelávanie“ ŠVP 64 Ekonomika a organizácia, obchod a služby. Na vytvorenie predmetu sme vychádzali z obsahového štandardu „Suroviny a materiál“. Na túto vzdelávaciu oblasť ŠVP vyčlenil 2 hodiny. Jeho výučba je orientovaná do 2. a 3. ročníka štúdia.

Odborný predmet potraviny a výživa v učebnom odbore 6444 2 00 čašník, servírka rozvíja, rozširuje a prehľbuje učivo chémie. Jeho obsah je štruktúrovaný do tematických celkov (téma a podtéma). Vedomosti a zručnosti, ktoré žiaci získajú pri štúdiu v tomto predmete veľmi úzko súvisia so zabezpečovaním výživy, zložením potravín a biochemickými procesmi, ktoré v nich prebiehajú. Učivo sa skladá z poznatkov o potravinách, hodnote potravín, potravinách rastlinného a živočíšneho pôvodu, pochutinách a koreninách, mliečnych výrobkoch, sladidlách, zásadách správnej výživy, osobnej a potravinovej hygieny. Pri výbere učiva sme pristupovali už aj vzhľadom k jeho aplikácii v ďalších odborných predmetoch a s prihliadnutím na vymedzenú týždennú hodinovú dotáciu. Prihliadali sme aj na proporionalitu a primeranosť učiva podľa schopností žiakov.

Predmet vedie žiakov k tomu, aby základné komunikačné spôsobilosti a personálne vzťahy budovali na základe tolerancie, aby získali a osvojili si teoretické vedomosti a zručnosti v oblasti bezpečnej a hygienickej práce a manipulácie s potravinami. Úlohou predmetu je oboznámiť žiakov aj s biologickou a energetickou hodnotou potravín, so zásadami správnej životosprávy, propagovať ju a uplatňovať vo vlastnej životospráve. Budeme žiakov viesť aj k hospodárnemu využívaniu potravín.

Odborný predmet je medzipredmetovo previazaný s odbornými vyučovacími predmetmi odborný výcvik, technológia a chémia.

Metódy, formy a prostriedky vyučovania chémie majú stimulovať rozvoj poznávacích schopností žiakov, podporovať ich cieľavedomosť, samostatnosť a tvorivosť. Uprednostňujeme také stratégie vyučovania, pri ktorých žiak ako aktívny subjekt v procese výučby má možnosť spolurozhodovať a spolupracovať, učiteľ zase má povinnosť motivovať, povzbudzovať a viesť žiaka k čo najlepším výkonom, podporovať jeho aktivity všeobecne, ale aj v oblasti zvýšeného záujmu v rámci učebného odboru. Pri výučbe používame formu výkladu, riadeného rozhovoru, preferujeme prácu s učebnicami a počítačom. Odporúčajú sa aj rôzne odborné časopisy s gastro tematikou.

Stimulovať poznávacie činnosti žiakov predpokladá uplatňovať vo vyučovaní predmetu potraviny a výživa proporcionálne zastúpenie a prepojenie praktického a teoretického poznávania. Výchovné a vzdelávacie stratégie napomôžu rozvoju a upevňovaniu kľúčových kompetencií žiaka. V tomto predmete budeme rozvíjať a skvalitňovať kľúčové kompetencie tvorivo riešiť problémy a spôsobilosti využívať informačné technológie. Preto je dôležitou súčasťou teoretického poznávania a zároveň prostriedkom precvičovania, upevňovania, prehľbovania a systematizácie poznatkov okrem iného aj riešenie kvantitatívnych a kvalitatívnych úloh z učiva jednotlivých tematických celkov, úloh komplexného charakteru, ktoré umožňujú spájať a využívať poznatky z viacerých častí učiva v rámci medzipredmetových vzťahov.

K významným prvkom vo výchovno-vzdelávacom procese predmetu potraviny a výživa patria aj ukážky vybraných druhov potravín a pochutín, degustácia rôznych výrobkov. Mnohé potraviny a ich spracovanie sú zaznamenané na videu alebo CD nosičoch, preto využitie počítačov a internetu tiež predstavuje možnosti simulácie experimentov.

Hodnotenie žiakov bude založené na kritériách hodnotenia v každom vzdelávacom výstupe.) Klasifikácia bude vychádzať z pravidiel hodnotenia tohto školského vzdelávacieho programu.

Použijú sa adekvátne metódy a prostriedky hodnotenia.

Výučba bude prebiehať v bežnej triede. Žiaci absolvujú 1 dňovú exkurziu do vybraného poľnohospodárskeho podniku v Skalici.

Ciele vyučovacie predmetu

- všeobecný cieľ vzdelávania v rámci predmetu (vyučovacie zámery),
- špecifické (konkrétne) ciele vzdelávania podporujúce oblasť kognitívnu, psychomotorickú a afektívnu. Môžeme použiť nasledujúci príklad:

Vzdelávanie smeruje k tomu, aby žiaci dokázali:

- výkony, ktoré priamo súvisia s obsahom vyučovacieho predmetu. Nezabudnite používať aktívne slovesá v neurčitku. Dodržujte primeranú náročnosť učiva a neformulujte veľmi veľa špecifických cieľov, aby žiak bol schopný učivo zvládnuť,
-
-

Príklad:

Cieľom vyučovacieho predmetu potraviny a výživa v učebnom odbore 6444 2 00 čašník, servírka je poskytnúť žiakom súbor vedomostí, zručností a kompetencií o potravinách, ich akosti, zložení a skladovaní, formovať logické myslenie a rozvíjať vedomosti, zručnosti a kľúčové kompetencie využiteľné aj v ďalšom vzdelávaní, odbornom výcviku a občianskom živote. Žiaci získajú poznatky o vybraných potravinách a pojmoch, osvoja si základné vzťahy medzi organizmom a vonkajším prostredím, budú ovládať využiteľnosť potravín pre ich technologické spracovanie.

Výchovné a vzdelávacie stratégie (ďalej len „VVS“):

Príklad 7:

Schopnosti riešiť problémy

Žiak má:

- *hľadať, navrhovať alebo používať ďalšie metódy, informácie alebo nástroje, ktoré by mohli prispieť k riešeniu daného problému, pokiaľ doteraz používané metódy, informácie a prostriedky nevedli k cieľu,*
- *posudzovať riešenie daného problému z hľadiska jeho správnosti, jednoznačnosti alebo efektívnosti a na základe týchto hľadísk prípadne porovnávať aj rôzne riešenia daného problému,*

Spôsobilosti využívať informačné technológie

Žiak má:

- *získavať informácie v priebehu ich odborného vzdelávania využívaním všetkých metód a prostriedkov, ktoré majú v danom okamihu k dispozícii.*

Metódy výučby: heuristická (pozorovanie, samostatné práce v laboratóriu), induktívna a deduktívna

Formy práce: individuálna, skupinová, laboratórne práce

Stratégia vyučovania

Pri vyučovaní sa budú využívať nasledovné metódy a formy vyučovania

Názov tematického celku	Stratégia vyučovania		
	Metódy	Postupy	Formy práce

Učebné zdroje

Na podporu a aktiváciu vyučovania a učenia žiakov sa využijú nasledovné učebné zdroje:

Názov tematického celku	Odborná literatúra	Didaktická technika	Materiálne výučbové prostriedky	Ďalšie zdroje (internet, knižnica, ...)

ROZPIS UČIVA PREDMETU: <u>Spoločenská komunikácia</u>			Ročník: prvý 1 hodina týždenne, spolu 33 vyučovacích hodín		
Názov tematického celku vrátane tém	Medzipredmetové vzťahy	Očakávané vzdelávacie výstupy (VV)	Kritériá hodnotenia (KH VV)	Metódy hodnotenia	Prostriedky hodnotenia
Základné zásady a pravidlá spoločenského styku <u>Počet hodín:</u> 8 hodín • Kultúrnosť správania. • Správanie na verejnosti. • Hygiena, spoločenská hygiena. Formy oficiálneho a formálneho styku – koktail, recepcia, banket, iné. •	Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník	Žiak má: • Prezentovať morálne a spoločenské normy správania a dodržiavať ich. VV2 VV3 • • • • • •	KH VV1 <u>Žiak:</u> • Vysvetliť bežné normy spoločenského správania • Popísal základné normy morálneho prístupu v spoločnosti. KH 3 • • KH VV2 <u>Žiak:</u> • KH • KH • KH • • KH VV3 <u>Žiak:</u> • KH • KH • KH • •	Ústne skúšanie Písomné skúšanie Písomné skúšanie	Ústna odpoveď Didaktický test cieľových otázok Test Esej

Názov tematického celku Počet hodín • Názov témy • Názov témy • Názov témy • •	Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník 	Žiak má: • VV11 • VV22 • VV33 • • • • • •	KH VV11 <u>Žiak:</u> • KH • KH • KH • • KH VV22 <u>Žiak:</u> • KH • KH • KH • • KH VV33 <u>Žiak:</u> • KH • KH • KH • •	Ústne skúšanie	Ústna odpoveď Prezentácia referátu
Názov tematického celku Počet hodín • Názov témy • Názov témy • Názov témy • •	Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník Názov predmetu • Názov tematického celku • Názov témy Ročník 	Žiak má: • VVn1 • VVn2 • VVn3 • • • • • •	KH VVn1 <u>Žiak:</u> • KH • KH • KH • • KH VVn2 <u>Žiak:</u> • KH • KH • KH • •	Ústne	Odpoveď Prezentácia

Tabuľka 32 Štruktúra učebných osnov vyučovacieho predmetu Mechanika

UČEBNÉ OSNOVY VYUČOVACIEHO PREDMETU

MECHANIKA

(Odporúčanie 2)

Škola (názov, adresa)	
Názov ŠkVP	
Kód a názov ŠVP	26 Elektrotechnika
Kód a názov študijného odboru	2381 6 00
Stupeň vzdelania	Úplné stredné odborné vzdelanie – ISCED 3A
Dĺžka štúdia	4 roky
Forma štúdia	denná
Ročník	prvý

Týždenný počet vyučovacích hodín: 2 hodiny, celkove za školský rok 66 vyučovacích hodín.

Vyučujúci:

Vedúci PK:

Dátum schválenia učebnej osnovy riaditeľstvom školy:

Charakteristika predmetu

Učivo predmetu mechanika poskytuje žiakom vedomosti umožňujúce aplikovať základné zákony statiky, pružnosti a pevnosti pri riešení úloh tak v odborných predmetoch ako aj v praxi. Predmet rozvíja technické a logické myslenie žiakov a dáva teoretický základ pre správne posudzovanie a riešenie technických problémov. Mechanika nadväzuje na predmet matematika a fyzika. Usporiadanie tematických celkov má umožniť dostatočný predstih pred aplikáciou v predmete strojárka konštrukcia.

Vyučujúci využíva všetky vhodné učebné pomôcky pre zlepšenie názornosti výkladu. Tam, kde je potrebné riadiť sa platnými normami STN, rešpektuje ich a zoznamuje s nimi žiakov.

Časová dotácia pre jednotlivé tematické celky obsahuje i čas potrebný na cvičenia. Ak predmetová komisia navrhne posilnenie časovej dotácie z rozširujúcich hodín, zároveň navrhne rozšírenie cieľových vedomostí a zručností. Z celkovej časovej dotácie navrhne predmetová komisia časovú dotáciu a obsahovú náplň cvičení. Na delenie triedy počas cvičenia sa vzťahujú platné predpisy MŠVVaŠ SR.

Všeobecné ciele vyučovania predmetu (vyučovacie zámery):

Po absolvovaní vyučovania predmetu mechanika by žiaci mali poznať, chápať, kriticky hodnotiť základné pojmy, vzťahy, poučky, zákony i teórie zo statiky a z pružnosti a pevnosti (tematický celok namáhanie ťahom a tlakom) a mali by vedieť ich aj aplikovať v rozsahu limitovanom ich vedomosťami a zručnosťami z matematiky, fyziky a vyučovacích predmetov technického zamerania.

Kľúčové prvky učiva (tučne vytlačené kľúčové prvky učiva) predstavujú **obsahový štandard:**

Obsah a členenie mechaniky

Statika: Sila, väzba, väzbová sila. Rovinná sústava síl so spoločným pôsobiskom. Grafické

a **výpočtové riešenie výslednice a rovnováhy sústavy síl. Podmienky rovnováhy síl.** Rovinná sústava síl neprechádzajúca jedným bodom. Grafické riešenie výslednice a rovnováhy sústavy síl. **Moment sily, moment silovej dvojice, moment sústavy síl, momentová veta, rovnováha momentov. Výpočtové riešenie výslednice a rovnováhy sústavy síl. Podmienky statickej rovnováhy sústavy síl, väzbové sily nosníkov. Ťažisko: Ťažisko jednoduchých a zložených čiar. Ťažisko jednoduchých a zložených rovinných útvarov. Ťažisko telies**

Pasívne odpory: **Šmykové trenie. Valivý odpor. Vlákňové trenie.** Statika jednoduchých mechanizmov s pasívnymi odpormi. Jednoduché mechanizmy so šmykovým trením. Mechanizmy s valivými odpormi, pohyb vozidiel. Jednoduché mechanizmy s vlákňovým trením.

Pružnosť a pevnosť: Úlohy predmetu pružnosť a pevnosť, prvky nosných konštrukcií, deformácie strojových súčiastok, vonkajšie a vnútorné sily. Základné druhy namáhania. Druhy napätí, deformácie.

Namáhanie ťahom a tlakom: **Ťahová a tlaková skúška ocele, medze, dovolené napätie, miera bezpečnosti.** Deformácia. **Hookov zákon. Návrh a kontrola súčiastok namáhaných na ťah a tlak.** Napätie vzniknuté zmenou teploty Tlak v stykových plochách. Tenkostenné nádoby s vnútorným pretlakom.

Konkrétne (špecifické) ciele vyučovania predmetu:

V priebehu vyučovania predmetu mechanika by si žiaci mali osvojiť tieto vedomosti a zručnosti. Tučne vytlačené špecifické ciele predstavujú **minimálny výkonový štandard:**

- Vysvetliť čím sa zaoberá mechanika (predmet skúmania mechaniky).
- Uviesť členenie mechaniky na jednotlivé časti; charakterizovať predmet skúmania každej časti mechaniky.
- **Vysvetliť pojmy hmota, hmotnosť, tiaž, hmotný bod, mechanický pohyb, teleso, dokonale tuhé teleso, rovnováha telesa (hmotného bodu), pokoj.**
- **Vysvetliť 1, 2, 3 Newtonov zákon**, ako aj Newtonov zákon všeobecnej gravitácie.
- Vysvetliť pojem vektor.
- **Definovať pojem sila, zobrazit' silu graficky, poznať základnú jednotku i odvodené jednotky sily a vedieť ich prepočítať.**
- Vypočítať tiaž telesa, ak je daná jeho hmotnosť a opačne.
- **Nahradiť pôsobenie telesa na teleso silou (orientovanou úsečkou).**
- **Vysvetliť pojmy nositeľka sily, akcia, reakcia, väzba, väzbová sila, zat'azujúca sila, výslednica síl, zložky sily.**
- **Poznať základné druhy väzieb: prút, lano, kĺb, posuvné lôžko, votknutie, ako aj ich schematické značky.**
- **Určiť, či teleso je v rovnováhe alebo nie je.**
- **Graficky zobrazit' osovú silu v lane aj v prúte.**
- **Graficky zobrazit' väzbové sily v kĺbe a v posuvnom lôžku.**
- Uvoľniť názorne zobrazené telesá (predstavujúce základné geometrické útvary) viazané na hladkú vodorovnú podložku (vodorovnú i naklonenú), prút, lano.
- Vysvetliť pojmy: sústava síl na spoločnej nositeľke, výslednica síl, zložky sily, sústava síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode.
- Rozpoznať, že na teleso pôsobí sústava síl na spoločnej nositeľke.

- **Vysvetliť princíp posúvania sily po nositeľke.**
- **Vysvetliť a aplikovať podmienku rovnováhy dvoch síl.**
- Riešiť úlohy na výpočet výslednice sústavy síl na spoločnej nositeľke. Typová úloha : 1.3. TUREK, I., SKALA, O., HALUŠKA, J. *Mechanika : Sbírka úloh*. Praha : SNTL, 1982. s. 7.
- **Vysvetliť a aplikovať podmienku rovnováhy troch síl.**
- Rozpoznať, že na teleso pôsobí sústava síl prechádzajúcich jedným bodom (ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode).
- **Graficky určiť výslednicu n síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode (pomocou silového mnohouholníka).**
- Graficky riešiť rovnováhu n síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode (pomocou silového mnohouholníka).
- **Graficky rozložiť silu na dve zložky.**
- Rozpoznať, či v danej úlohe je potrebné riešiť rovnováhu síl, výslednicu síl alebo rozklad sily na zložky.
- **Spamäti poznať a vedieť aplikovať vzťah pre výpočet výslednice síl na spoločnej nositeľke $F_R = \Sigma F_{i.}$, ako aj pre rovnováhu síl na spoločnej nositeľke $F_R = \Sigma F_{i.} = 0$.**
- Vypočítať uhol, ktorý zvierajú nositeľka výslednice síl s niektorou so súradnicových osí pomocou niektorej z funkcií sin, cos, tan.
- **Spamäti poznať a vedieť aplikovať vzťah pre výpočet výslednice síl prechádzajúcich jedným bodom $F_{Rx} = \Sigma F_{ix}$; $F_{Ry} = \Sigma F_{iy}$; $F_R = \sqrt{F_{Rx}^2 + F_{Ry}^2}$.**
- **Spamäti poznať a vedieť aplikovať vzťah pre riešenie rovnováhy síl prechádzajúcich jedným bodom $F_{Rx} = \Sigma F_{ix} = 0$; $F_{Ry} = \Sigma F_{iy} = 0$.**
- Osvojiť si ako návyk tento všeobecný algoritmus riešenia úloh zo statiky:
 1. Vypísať osobitne všetky dané veličiny a ich jednotky. Všetky jednotky prepočítať na hlavné jednotky SI sústavy.
 2. Analýzou textu úlohy zistiť, ktoré teleso (hmotný bod) treba vyšetrovať a toto uvoľniť, t. j. schematicky ho zakresliť do osobitného obrázku, ostatné telesá nahradiť ich účinkami, t. j. silami (rozlíšiť pritom farebne zaťažujúce a väzbové sily), orientáciu neznámych síl si zvoliť.
 3. Určiť typológiu, t. j. stanoviť typ silovej sústavy, ktorou je vyšetrované teleso (hmotný bod) zaťažené a určiť, či je potrebné riešiť rovnováhu síl pôsobiacich na teleso (hmotný bod) alebo ich výsledný účinok.
 4. Zvoliť si pravouhlý súradnicový systém x, y, najvýhodnejšie tak, aby na osiach ležali neznáme sily a aby boli známe uhly nositeľiek ostatných síl so súradnicovými osami.
 5. Rozložiť všetky šikmé sily na zložky totožné alebo rovnobežné so súradnicovými osami (graficky na uvoľnenom obrázku).
 6. Vypočítať veľkosť zložiek síl.
 7. Kvôli prehľadnosti schematicky zakresliť do osobitného obrázku vyšetrované teleso (hmotný bod), súradnicový systém x, y a sily (zložky síl), ktorých nositeľky sú totožné alebo rovnobežné so súradnicovými osami. Zakotovať vzdialenosti medzi silami.
 8. Napísať všeobecné rovnice riešenia platné pre príslušnú typológiu úlohy (pozri krok 3), napr. $\Sigma F_{ix} = 0$; $F_{Ry} = 0$, ak sa rieši rovnováha síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode.
 9. Aplikovať všeobecné rovnice riešenia pre riešenie úlohu.
 10. Riešením rovníc vyjadriť neznáme veličiny a vyčíslieť ich veľkosť.

11. Vykonať kontrolu správnosti riešenia úlohy.
 12. Do osobitného obrázku schematicky zakresliť vyriešené silové pomery a úlohu zhodnotiť.
- Riešiť úlohy na výpočet výslednice i rovnováhu síl, ktorých nositeľky sa pretínajú v jednom bode. Typové úlohy: 1.5.; 1.11. TUREK, I., SKALA, O., HALUŠKA, J. *Mechanika : Sbírka úloh*. Praha : SNTL, 1982. s. 7, 8.
 - **Definovať pojem moment sily k bodu, rameno sily**, kladný a záporný zmysel otáčavého účinku, výsledný moment, stred momentov – stred otáčania.
 - Odvodiť jednotky momentu sily.
 - **Vypočítat veľkosť momentu sily k bodu.**
 - Takýmto spôsobom písať ďalšie špecifické ciele.

Dôkaz dosiahnutia výkonového štandardu žiakmi:

Riešenie priebežných a výstupných didaktických testov. Úlohy didaktického testu (DT), ktoré sú zamerané na minimálny výkonový štandard, musí každý žiak vyriešiť s úspešnosťou 100%. Napr. výstupný didaktický test bude obsahovať 40 úloh, binárne skórovaných. 25 úloh bude zameraných na minimálny výkonový štandard. Dôkaz dosiahnutia minimálneho výkonového štandardu bude skóre 25 bodov.

Tu by sme odporúčali zaradiť priebežné didaktické testy a výstupný didaktický test (Na vyučovaní by som použil ekvivalentné didaktické testy). Treba sa ale naučiť tvoriť didaktické testy. Napr. priebežný DT zo statiky môže mať čas riešenia 20 minút a môže obsahovať 15 úloh i viacej, výstupný DT v dĺžke trvania 80 min aj 50 úloh.

Časovo - tematický plán vyučovania predmetu mechanika

Mesiac	P. č. vyuč. hodiny	Téma učiva	Organizačné Formy	Metódy Výučby	Učebné prostriedky Didaktická technika
9.	1.	Obsah a členenie mechaniky	Frontálna práca žiakov	Reproduktívna - rozhovor. Informačnéreceptívna - výklad	Spätný projektor, Učebnice mechaniky
9.	2. 3.	Sila, väzba, väzbová sila	Frontálna, Individuálna práca žiakov	Reproduktívna - rozhovor Heuristická - rozhovor, riešenie úloh	Spätný projektor, datapojektor
	atď.				

Odporúčaná študijná literatúra

Kľúčové kompetencie žiakov, ktoré učivo mechaniky a vyučovacie prostriedky v mechanike v 1. ročníku umožňujú rozvíjať:

.....

Pod slovom **modul** sa vo všeobecnosti rozumie samostatný prvok (časť, jednotka), ktorý je ucelený, kompletný, ale ktorý sa môže pripojiť k ďalším jednotkám a spolu s nimi vytvárať väčší celok slúžiaci na dosahovanie širších cieľov, či riešenie zložitejších úloh. Modul teda predstavuje samostatnú časť akejsi stavebnice. V pedagogike sa pod pojmom modul rozumie samostatná časť učiva, pod **modulárnym usporiadaním učiva** učivo určitého typu školy, kurzu a pod. rozdelené nie na vyučovacie predmety a tieto na tematické celky a témy učiva, ale učivo rozdelené na moduly. Čas potrebný na osvojenie si učiva býva kratší ako časový rozsah vyučovania predmetu.

Moduly sú celistvé samostatné vyučovacie jednotky, ktoré **obsahujú**:

- názov modulu,
- školský rok a dátum platnosti modulu,
- počet hodín na štúdium modulu,
- cieľ modulu,
- vzdelávacie výstupy, ktoré predstavujú výkonové štandardy,
- obsah vzdelávania, ktorý sa tvorí ku každému jednotlivému vzdelávaciemu výstupu,
- popis metód a foriem výučby vrátane učenia žiakov,
- učebné zdroje, ktoré má mať žiak k dispozícii ak chce zvládnuť predpísaný obsah výučby v module,
- rozpis jednotlivých vzdelávacích výstupov s uvedením metód a prostriedkov hodnotenia a kritérií hodnotenia výkonov žiakov.

Pre jeden vyučovací predmet sa môže vytvoriť niekoľko samostatných modulov s rôznym stupňom nadväznosti na iné moduly a rôznou dĺžkou štúdia. Takmer každý modul má vyšpecifikované učebné a materiálne zdroje, ktoré sú pre štúdium modulu neodmysliteľné. Moduly môžu byť čisto teoreticky alebo prakticky orientované, prípadne sa používa kombinácia oboch. Podľa ich určenia rozoznávame vzdelávacie a hodnotiace moduly. Moduly sa integrujú do kurzov a vzdelávacích programov.

Modulové vzdelávanie predstavuje komplexný integrovaný systém, v ktorom je vzdelávanie rozdelené do nezávislých vyučovacích jednotiek – modulov. Program štúdia zostavený z kratších jednotiek je prístupnejší a motivačnejší. Modulové usporiadanie vzdelávania zabezpečí, že všetky moduly, kurzu a programy sa budú tvoriť podľa jednotnej metodológie. Táto určí prepojenosť medzi modulmi, kurzami a vzdelávacími programami. Modulový systém je pružný a umožňuje škole rýchlo reagovať na inovačné procesy a flexibility, ktoré sa vzťahujú na spôsob, formu a čas štúdia, na individuálne schopnosti žiaka.

Modul je:

- samostatná časť učiva,
- záväzná a celistvá vzdelávacia jednotka,
- vymedzením toho, čo sa má študent učiť,
- štandardne 40 hodinová vyučovacia jednotka.

Uvádzame príklad spracovania Modulu Servírovanie jedál.

Príklad 5 Modul Servírovanie jedál

NÁZOV VZDELÁVACEJ INŠTITÚCIE

Školský rok:

Platnosť od:

Názov modulu: Servírovanie jedál

Počet hodín: 40

Cieľ: Modul sa zameriava na rozšírenie vedomostí a zručností žiaka, ktorý si musí osvojiť očakávania a potreby zákazníka, zoznámiť sa s praktickými úlohami pri podávaní pokrmov. Modul je určený pre záujemcov, ktorí sa môžu uplatniť v oblasti spoločného stravovania a pohostinstva.

Odporúčaná

vstupná úroveň: Bez formálnych požiadaviek na vstupné vedomosti a zručnosti

Vzdelávacie

výstupy:

Žiak má:

1. vedieť spájať odlišné charakteristiky rôznych gastronomických zariadení, v ktorých sa podáva jedlo, štýl služieb a úroveň požiadaviek a potrieb zákazníka
2. vysvetliť jedálny lístok vo vzťahu k požadovaným službám
3. pripraviť miesto služby podľa stanoveného štandardu
4. obslúžiť zákazníka pri použití správneho spôsobu a jedálenského servisu
5. upratať miesto po prevedení výkonu
6. preukázať vysoký štandard osobného vystupovania a pravidiel hygieny

Obsah vzdelávania: Musí byť v súlade so vzdelávacími výstupmi

Metódy a prístupy

a) k výučbe: Väčšia časť modulu by mala prebiehať ako praktická situácia na pracovisku (napr. reštaurácia). Transfer vedomostí a zručností by sa mal zabezpečiť formou výkladu, ukážky, praktickej práce a simulácie. Informácie by sa mali získavať aj formou skupinových diskusií a pri riešení rozličných pridelených úloh. Využívanie videorekordérov môže byť prínosom pri simuláciách a praktickej práci so zákazníkmi. Modul by mal byť založený na pracovných stretnutiach (minimálne 3 hodiny) tak, aby sa vytvoril čas pre servírovanie jedál a upratovanie. Študent by mal byť priebežne informovaný o svojich výsledkoch, pokrokoch a o prípadoch, v ktorých by malo dôjsť k upevneniu učiva vzhľadom na nedostatočné vedomosti a zručnosti.

Postupy

hodnotenia:

Na dosiahnutie požadovaného výsledku v rámci modulu je potrebné a zároveň postačujúce splniť všetky kritériá hodnotenia pre každý vzdelávací výstup.

Používame nasledovné skratky:

VV – vzdelávací výstup

KH – kritériá hodnotenia

NH – nástroje hodnotenia

VV 1 Charakterizujte odlišné charakteristiky rôznych gastronomických zariadení, v ktorých sa podáva jedlo, štýl služieb a úroveň požiadaviek a potrieb zákazníka

- KH** Žiak:
- identifikoval hlavné charakteristiky základných typov gastronomických zariadení, v ktorých sa podávajú jedlá,
 - uviedol možnosti a odlišnosti štýlu služieb v závislosti na typu gastronomických zariadení,
 - popísal štandardné požiadavky zákazníka podľa typu zariadenia a štýlu služby.

- NH**
- Písomný didaktický test s otvorenými otázkami.
Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka didaktického testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.
- Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 2 Vysvetlite obsah jedálneho lístka vzhľadom na požiadavky servírovania

- KH** Žiak:
- popísal jednotlivé položky jedálneho lístka, aby sa ubezpečil, že im zákazník porozumie,
 - určil adekvátne požiadavky pre správne vykonanie služby,
 - určil nevyhnutné doplnky pre rôzne služby.

- NH**
- Písomný didaktický test s otvorenými otázkami.
Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.
- Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 3 Pripravte miesto služby podľa danej štandardnej úrovne

- KH** Žiak:
- pripravil jedálenský priestor podľa daného štandardu,
 - pripravil stoly podľa určeného štandardu.

- NH**
- Praktické cvičenie
Pre každé KH budú vytvorené 4 problémové situácie a 8 otázok pre ústnu odpoveď. Stačí aby študent zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri 4 problémových situáciách splní 3 na 100%. Z 8 otázok musí odpovedať na 7 otázok správne. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti a zručnosti overiť ešte raz v dobe, ktorú určí žiak.

VV 4 Servírujte zákazníkom požadované jedlá spôsobom, ktorý vytvára a zanecháva v zákazníkovi dobrý dojem

KH

Žiak:

1. prijímal presné objednávky a používal vhodný kontrolný systém záznamu,
2. servíroval zákazníkom objednané jedlá a pokrmy príjemným a zdvorilým spôsobom,
3. udržiaval čistotu stolov podľa profesionálneho štandardu,
4. udržiaval čistotu a vzhľad stolov a pracovných plôch v priebehu služby podľa daného štandardu,
5. vykonával služby podľa individuálnych a skupinových požiadaviek..

NH

Písomný didaktický test s otvorenými otázkami.

Pre každé KH bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Praktické cvičenie

V priebehu jedného dňa na pracovisku praktického vyučovania žiak vykoná VV podľa KH.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ študent nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním. Ak v praktickom cvičení nesplní všetkých 5 KH, musí cvičenie opakovať. Termín opakovania určí učiteľ.

VV 5 Upravte pracovný priestor po splnení úlohy

KH

Žiak:

1. vyčistil miestnosť a pracovný priestor podľa daného postupu,
2. pripravil miestnosť a pracovný priestor podľa daného postupu pre ďalšie plnenie služby.

NH

Písomný didaktický test s otvorenými otázkami.

Pre každé VK bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nesplní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

VV 6 Preukážete vysoký štandard osobného vystupovania a dodržiavania hygieny pri práci

KH

Žiak:

1. nosil správnu a bezchybnú uniformu zodpovedajúcu štandardu gastronomického zariadenia,
2. udržiaval prijateľný štandard čistoty a vzhľadu,
3. dodržiaval zodpovedajúci štandard hygieny vo vzťahu k pracovnej praxi.

NH

Písomný didaktický test s otvorenými otázkami.

Pre každé VK bude vytvorený jeden test otvorených otázok. Každá položka testu bude obsahovať 6 otázok. Stačí aby žiak zodpovedal na 4 otázky.

Žiak splní požiadavky ak pri každom bode testu si vyberie správnu odpoveď. Pokiaľ žiak nespĺní požiadavky, učiteľ môže jeho vedomosti overiť ústnym skúšaním.

Od žiaka sa bude vyžadovať, aby pri dvoch príležitostiach od začiatku až do konca 2x prestrel a servíroval jedlá najmenej dvoch chodov.

Žiak splní požiadavky, pokiaľ splní všetky kritériá. Záznamy o dosiahnutých kritériách bude učiteľ alebo majster odbornej výchovy zapisovať do kontrolného záznamu, ktorý sa vytvorí na základe kritérií všetkých vzdelávacích výstupov.

PODMIENKY NA REALIZÁCIU ŠKOLSKÉHO VZDELÁVACIEHO PROGRAMU

4

Pre uskutočňovanie vzdelávania v súlade so štátnym vzdelávacím programom je nevyhnutné vytvárať vhodné realizačné podmienky. Podkladom pre ich stanovenie sú všeobecné požiadavky platných právnych noriem a konkrétne požiadavky vyplývajúce z cieľov a obsahu vzdelávania v danom odbore. Iba ucelený, vzájomne sa podmieňajúci komplex týchto požiadaviek, umožní vytvárať optimálne vzdelávacie prostredie.

Základné podmienky pre realizáciu vzdelávacieho programu sú v ŠVP vymedzené vo všeobecnej úrovni a je úlohou každej školy, aby ich konkretizovala vo vlastnom školskom vzdelávacom programe podľa špecifických, aktuálnych potrieb daného študijného odboru, stanovených cieľov vzdelávania a reálnych možností školy.

Pre uskutočňovanie ŠKVP je potrebné vytvárať optimálne podmienky hlavne v nasledujúcich oblastiach:

Základné materiálne podmienky uvádzajú požiadavky a podmienky na triedy, špeciálne učebne, špeciálny nábytok, prístroje, nástroje, materiály, pomôcky, zariadenie pre telocvičňu, priestory pre uloženie náradia materiálov, učebných pomôcok, priestory pre prácu učiteľov, alebo majstrov odbornej výchovy, priestory pre manažment školy, osobnú hygienu a odpočinok žiakov, priestory pre stravovanie, záujmovú činnosť, pre rodičov a pod.

Personálne podmienky sú determinované vo vzťahu k odbornej a pedagogickej spôsobilosti pedagogických zamestnancov, manažmentu školy, nepedagogických zamestnancov, výchovného poradcu a ďalších.

Organizačné podmienky popisujú uplatňovanie školskej legislatívy pre teoretické a praktické vyučovanie, zabezpečenie odborného výcviku/praxe, požiadavky na rozvoj osvetu, výchovy k zdraviu, vzdelávania v oblasti životného prostredia, IKT, rôzne akcie školy, vzdelávanie a integráciu žiakov s osobitnými potrebami a mimoriadne talentovaných žiakov a pod. Súčasťou je aj vnútorný poriadok školy, rôzne interné usmernenia a predpisy.

Podmienky bezpečnosti práce a ochrany zdravia pri výchove a vzdelávaní uvádzajú relevantné právne predpisy, zabezpečenie odborného dozoru pri praktickom vyučovaní, údržbu a pravidelnú kontrolu objektov, hygienické predpisy, dodržiavanie požiarnej ochrany, ochrany žiakov pred násilím, šikanovaním a ďalšími negatívnymi javmi.

Zapamätajte si, že správne strategicky naplánované podmienky organizácie školy a výchovno-vzdelávacieho procesu sú jednou z ciest zabezpečenia kvality vzdelávania a úspešnej existencie školy. Nezabúdajte pritom na plánovanie aj vlastnej propagácie smerom k odbornej a laickej verejnosti.

ZÁKLADNÉ PODMIENKY VZDELÁVANIA ŽIAKOV SO ŠPECIÁLNYMI VÝCHOVNO VZDELÁVACÍMI POTREBAMI

5

Prístup k výchove a vzdelávaniu žiakov s osobitnými potrebami sa v posledných rokoch radikálne mení a presadzuje sa tendencia na integráciu týchto žiakov do bežného školského kolektívu, čo prispieva k ich socializácii a pripravenosti na bežný občiansky život, k lepšiemu prístupu majoritnej spoločnosti k ľuďom so zdravotným, sociálnym a iným znevýhodnením. Pri zvažovaní možností a zámerov školy sprístupniť vzdelávací program čo najširšiemu spektru žiakov je potrebné pri tvorbe ŠkVP brať do úvahy hlavne:

1. charakter odboru štúdia a požiadavky na zdravotnú spôsobilosť uchádzača o vzdelávanie vzhľadom k stupňu zdravotného znevýhodnenia, prínos vzdelávania v danom odbore pre sociálne uplatnenie absolventa a jeho osobné uspokojenie,
2. možnosti pracovného uplatnenia absolventov v regióne a potrebu úzkej spolupráce so sociálnymi partnermi,
3. potrebu a spôsob úpravy vzdelávacieho programu (dĺžka štúdia, individuálne učebné plány, upravený obsah vzdelávania, zmena vyučovacích metód a organizácie výučby a pod.),
4. materiálne a organizačné podmienky vzdelávania, napr. možnosti bezbariérového prístupu do školy, do tried, do sociálnych a iných zariadení, zabezpečenie špeciálnych učebníc, didaktických a kompenzačných pomôcok, možnosť zníženia počtu žiakov v triedach a skupinách, vytváranie samostatných oddelení, skupín alebo iných organizačných foriem, na výučbu niektorých predmetov alebo predmetov špeciálnej pedagogickej starostlivosti,
5. odborné a personálne zabezpečenie výučby, ovládanie špecifík jednotlivých druhov znevýhodnenia, vytvorenie vhodných podmienok pri prijímaní žiakov na vzdelávanie a ukončovanie vzdelávania, ovládanie zodpovedajúcich metód vzdelávania a hodnotenia, uplatňovanie princípu individuálneho vzdelávania, prehľad o vhodných učebniciach a pomôckach, potreba zvýšenia počtu pedagogických zamestnancov napr. špeciálny pedagóg, asistent učiteľa, pracovník zabezpečujúci tlmočnícke služby pre ťažko sluchovo znevýhodnených žiakov, atď.,
6. spôsob prípravy pedagógov, zdravých žiakov a ich rodičov na spolunažívanie so žiakmi so zdravotným znevýhodnením (hlavne s ťažkým stupňom znevýhodnenia) alebo sociálnym znevýhodnením,
7. spôsob spolupráce so školským poradcom, so základnými školami, v ktorých žiak plnil povinnú školskú dochádzku, s rodičmi týchto žiakov, popri prípade so sociálnymi pracovníkmi, občianskym združením zdravotne znevýhodnených a so sociálnymi partnermi v regióne školy,
8. podmienky dané platnou legislatívou (školskou a sociálnou), ich sociálna ochrana.

VNÚTORNÝ SYSTÉM KONTROLY A HODNOTENIA ŽIAKOV

6

Neoddeliteľnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu je kontrola a hodnotenie výkonov žiaka v rámci všetkých činností, ktoré vykonáva. Cieľom hodnotenia je poskytnúť žiakovi spätnú väzbu, prostredníctvom ktorej získava informácie o tom, ako danú problematiku zvláda, ako dokáže zaobchádzať s tým, čo sa naučil, v čom sa zlepšil a v čom má ešte nedostatky. Hodnotenie žiaka vychádza z jasne stanovených cieľov a konkrétnych kritérií, ktorými sa dá jeho výkon zmerať. Preto neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia musí byť aj konkrétny návod, ako má žiak postupovať, aby svoje nedostatky odstránil. Funkcie, spôsoby, formy a postupy hodnotenia sú uvedené v ŠVP.

Hodnotenie je jednou z najvýznamnejších činností kontroly²⁴ vyučovacieho procesu, ktorou sa zisťujú a posudzujú výsledky vyučovacieho procesu. Kontrola vyučovacieho procesu sa skladá z nasledovných činností:

- Zisťovanie výsledkov vyučovacieho procesu: preverovanie alebo skúšanie žiakov počas ktorého meriame ich výkon a zisťujeme, čo žiak vie a čo nevie, alebo čo má vedieť, ako sa má zlepšiť v porovnaní sám so sebou alebo s kolektívom. Ide o zisťovanie stupňa dosiahnutia cieľov vyučovacieho procesu – **skúšanie žiakov**.
- Posúdenie výsledku vyučovacieho procesu: hodnotenie, čiže porovnanie výsledkov činnosti žiaka zisteným preverovaním podľa určených požiadaviek, noriem, vzorcov, atď. – **hodnotenie žiakov**.

Hodnotenie žiakov sa vyjadruje rôznymi formami: slovom, číslom, známkou.

Učitelia by mali dbať na to, aby prostredníctvom hodnotenia nedochádzalo k rozdeľovaniu žiakov na úspešných a neúspešných, schopných a neschopných (ako to vidíme na viacerých školách). Hodnotenie by nemalo byť primárne zamerané na porovnávanie jednotlivca s jeho spolužiakmi, malo by sa sústreďovať na individuálny pokrok každého žiaka, resp. na hodnotenie podľa dopredu stanovených požiadaviek – kritérií. Neoddeliteľnou súčasťou hodnotenia žiaka je aj jeho správanie, prístup a postoje. Hodnotenie nikdy nesmie viesť k znížovaniu dôstojnosti, sebadôvery a sebaúcty žiaka.

Hlavným cieľom pedagogickej práce by sa teda malo stať utlmovanie motivácie prostredníctvom známok (učenie sa pre známky), ktorá sa považuje za škodlivú nielen vo vzťahu k učebným výsledkom, ale hlavne vo vzťahu k študijným návykom a osobnej ašpirácii, ale naopak, je nevyhnutné posilňovať motiváciu vnútornú, ktorá je podporovaná vytváraním adekvátneho obrazu o žiakoch, stanovením jasného očakávania, akceptovaním ich osobných a vzdelávacích potrieb, sociálnych vzťahov, eliminovaním nudy a strachu, bezradnosti pri riešení problémov a pod.

²⁴ Pod pojmom kontrola sa v pedagogike používa niekoľko ďalších pojmov: preverovanie, skúšanie, hodnotenie, známkovanie, klasifikácia, meranie.

Dôkazom dosiahnutia výkonového štandardu je objektívne, validné a reliabilné hodnotenie na základe spoľahlivých kritérií, prostriedkov a postupov hodnotenia, ktorým sa overí dosiahnutie všeobecného a špecifického cieľa – **hodnotiaci štandard**.

Hodnotiaci štandard definuje súbor kritérií, organizačných a metodických postupov na overenie dosiahnutých výkonových štandardov. Vzťahuje sa priamo na kompetencie. Zahŕňa:

- **Kritériá hodnotenia.**
- **Prostriedky a postupy hodnotenia.**
- **Organizačné a metodické pokyny** pre sumatívne hodnotenie (maturitné, záverečné a absolventské skúšky) predstavujú súbor pravidiel a predpisov v rámci platnej legislatívy.

V tejto časti uvediete, akými spôsobmi budete hodnotiť žiaka, za čo bude hodnotený, čo budete pri hodnotení sledovať, podľa akých pravidiel budete hodnotiť a aké kritériá hodnotenia použijete.

6.1 PRAVIDLÁ HODNOTENIA ŽIAKOV

Najvýraznejšia zmena v reforme vzdelávania spočíva v tom, že hodnotenie sa vzťahuje predovšetkým na hodnotenie očakávaných vzdelávacích výstupov, ktoré sú formulované výkonovými štandardmi. V pravidlách hodnotenia si musíte:

- vymedziť spôsoby hodnotenia,
- stanoviť kritériá hodnotenia.

Pravidlá hodnotenia sa musia vypracovať na celé obdobie vzdelávania (pre všetky ročníky) a musia byť v súlade s jeho cieľmi, výchovnými a vzdelávacími stratégiami v rámci jednotlivých predmetov. Sú určené všetkými učiteľmi a na úrovni ŠkVP sú tak záväzné.

Cieľom **hodnotenie žiaka v škole** je poskytnúť žiakovi a jeho rodičom spätnú väzbu o tom, ako žiak zvládol danú problematiku, v čom má nedostatky a kde má rezervy. Súčasťou hodnotenia je tiež povzbudenie do ďalšej práce, návod, ako postupovať pri odstraňovaní nedostatkov.

Hodnotenie má byť objektívne s jasnými kritériami hodnotenia, ktoré sa odvíjajú od možností žiakov, ich veku a danej situácie.

Hodnotenie prebieha v troch rovinách. Učiteľ hodnotí žiaka vzhľadom na očakávané vzdelávacie výstupy a kompetencie podľa kritérií hodnotenia (hodnotenie absolútneho výkonu – sumatívne priebežné a záverečné hodnotenie), porovnáva jednotlivých žiakov v triede (hodnotenie relatívneho výkonu) a hodnotí vlastný pokrok žiaka (porovnáva súčasný výkon s výkonom v predchádzajúcom období). Súčasťou hodnotenia má byť aj sebahodnotenie žiakov, ich schopnosť posúdiť svoju vlastnú prácu, vynaložené úsilie, osobné možnosti a rezervy.

Pri hodnotení žiakov sa podľa povahy predmetu zameriame predovšetkým na:

- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou teoretického zamerania.**
Hodnotíme hlavne ucelenosť, presnosť, trvalosť osvojenia požadovaných poznatkov, kvalitu, rozsah získaných spôsobilostí, schopnosť uplatňovať osvojené poznatky a zručnosti pri riešení teoretických a najmä praktických úloh, pri výklade a hodnotení spoločenských a prírodných javov a zákonitostí. Posudzuje sa kvalita myslenia, jeho logika, samostatnosť a tvorivosť, aktivita v prístupe k činnostiam, záujem o tieto činnosti

a vzťah k týmto činnostiam, výstižnosť a odborná jazyková správnosť ústneho a písomného prejavu, kvalita výsledkov činností, osvojené metódy samostatného štúdia.

- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou praktického zamerania.**

Hodnotí sa vzťah k práci, pracovnému kolektívu a praktickým činnostiam, osvojenie praktických zručností a návykov, ovládania účelných spôsobov práce, využívanie získaných teoretických vedomostí v praktických činnostiach, aktivita, samostatnosť, tvorivosť, iniciatíva v praktických činnostiach, kvalita výsledkov činnosti, organizácia vlastnej práce a pracoviska, udržiavanie poriadku na pracovisku, dodržiavanie predpisov a bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci, starostlivosť o životné prostredie, hospodárne využívanie surovín, materiálov a energie.

- **Hodnotenie vo vyučovacom predmete s prevahou výchovného zamerania.**

Hodnotíme hlavne tvorivosť a samostatnosť prejavu, osvojenie potrebných vedomostí a zručností, ich tvorivú aplikáciu, poznávanie zákonitostí daných činností a ich uplatňovanie vo vlastnej činnosti, kvalitu prejavu, vzťah žiaka k činnostiam a jeho záujem o tieto činnosti, estetické vnímanie, prístup k umeleckému dielu a estetike spoločnosti, rešpekt k tradíciám, kultúrnemu a historickému dedičstvu našej krajiny, aktívne zapojenie sa do kultúrneho diania a športových akcií.

Každá škola by si mala vytvoriť jasné a objektívne pravidlá hodnotenia, ktoré sa týmto stanú záväzné. Nasledujúce pravidlá sú platné pre celé obdobie vzdelávania žiaka a sú v súlade so spoločenskými výchovnými a vzdelávacími stratégiami na úrovni školy:

1. Hodnotenie zameriavame a formulujeme pozitívne.
2. Žiak sa hodnotí podľa miery splnenia daných kritérií.
3. Znáмка z vyučovacieho predmetu nezahŕňa hodnotenie správania žiaka.
4. Vyučujúci klasifikujú iba prebrané a precvičené učivo.
5. Žiak má dostatok času na učenie, precvičovanie a upevnenie učiva.
6. Podklady pre hodnotenie a klasifikáciu získava vyučujúci hlavne: sledovaním výkonov a pripravenosti žiaka na vyučovanie, rôznymi druhmi písomných prác, analýzou výsledkov rôznych činností žiakov, konzultáciami s ostatnými vyučujúcimi a podľa potreby s psychologickými a sociálnymi pracovníkmi.
7. Pri klasifikácii používa vyučujúci platnú klasifikačnú stupnicu.
8. Výsledky žiakov posudzuje učiteľ objektívne.
9. V predmete, v ktorom vyučujú viacerí učitelia, je výsledný stupeň klasifikácie stanovený po vzájomnej dohode.
10. Písomné práce sú žiakom oznámené vopred, aby mali dostatok času na prípravu.
11. Významným prvkom procesu učenia je práca s chybou.

Spôsoby a kritériá hodnotenia sa musia podrobne rozpracovať a špecifikovať na úrovni jednotlivých učebných osnov vyučovacích predmetov. Osobitnú pozornosť venujte spôsobom a kritériám v oblasti sumatívneho hodnotenia – záverečné, maturitné a absolventské skúšky. Sumatívne hodnotenie záverečných, maturitných a absolventských skúšok podrobne rozpíšete v závere ŠkVP. Na formulovanie vzdelávacieho výstupu môžete používať Metodickú príručku na prípravu a priebeh teoretickej a praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky (pravidlá prípravy sú rovnaké aj pre záverečné a absolventské skúšky).

6.2 SPÔSOBY HODNOTENIA ŽIAKOV

Spôsoby hodnotenia si určujete podľa vlastných podmienok a zámerov v súlade so vzdelávacou stratégiou školy. Odvíjajú sa od vzdelávacej stratégie školy a sú podrobne popísané v odbornej literatúre. Popri hodnotení známku (klasifikácia) sa môžu použiť aj slovné, bodové, percentuálne a iné spôsoby, portfólium a ústne a písomné sebahodnotenie žiaka.

Už na začiatku tvorby ŠkVP, keď budete konkretizovať výkonové štandardy (očakávané a predpísané výkony žiaka), uvažujte súčasne o kritériách, metódach a prostriedkoch ich hodnotenia. Potom sa vám bude lepšie štruktúrovať obsah vzdelávania. Mali by ste sa sústrediť na to, čo sa žiak naučil, ako učivo zvládol, čo dokázal a aké nedostatky by mal odstrániť.

6.3 KRITÉRIÁ HODNOTENIA ŽIAKOV

Kritériá hodnotenia predstavujú súbor všeobecne platných kritérií pre jednotlivé spôsoby hodnotenia a musia byť súčasťou učebných osnov vyučovacích predmetov a sumatívneho hodnotenia (o kritériách hodnotenia sme už podrobne hovorili). Kritériá hodnotenia by sa mali spracovať tak, aby zohľadňovali maximálne možnosti žiaka. Vypracujú sa pre oblasť všeobecných, odborných a kľúčových kompetencií žiaka. Poskytujeme vám prehľad všeobecne platných kritérií hodnotenia členených podľa oblastí (nie sú to presné stanovenia podľa usmernení):

Tabuľka 33 Kritériá na hodnotenie ústneho prejavu žiakov

Známka	Kritériá hodnotenia ústneho prejavu (prezentácia referátu a prejavu)
Výborný	• Kontaktoval s poslucháčmi. • Rečníkovi bolo dobre rozumieť. • Hlavná myšlienka bola po celú dobu jasná. • Príklady boli presvedčivé a dobre zvolené. • Slovná zásoba bola výrazovo bohatá. • Nevyskytovali sa žiadne jazykové chyby ani chyba v stavbe vety. • Dĺžka prejavu bola primeraná a mala spád. • Prejav bol výzvou k diskusii.
Chváľitebný	• Kontaktoval s poslucháčmi. • Rečníkovi bolo dobre rozumieť. • Hlavná myšlienka bola po celú dobu jasná. • Príklady boli presvedčivé a dobre zvolené. • Slovná zásoba bola výrazovo bohatá. • Nevyskytovali sa žiadne jazykové chyby ani chyba v stavbe vety. • Dĺžka prejavu bola primeraná a mala spád. • Prejav mohol byť výzvou k diskusii.
Dobrý	• Čiastočne sa kontaktoval s poslucháčmi. • Rečníkovi bolo niekedy zle rozumieť. • Prejav nemal výraznú hlavnú myšlienku. • Príklady boli uplatnené iba niekedy. • Slovná zásoba bola postačujúca. • Vyskytovali sa jazykové chyby a chyby v stavbe vety. • Dĺžka prejavu bola primeraná. • Prejav nebol výzvou k diskusii.
Dostatočný	• Minimálne sa kontaktoval s poslucháčmi. • Rečníkovi bolo zle rozumieť. • Prejav nebol presvedčivý. • Ústny prejav bol zle štruktúrovaný, hlavná myšlienka bola nevýrazná. • Príklady boli nefunkčné. • Slovná zásoba bola malá. • Vyskytovali sa časté chyby v jazyku a chyby v stavbe vety. • Dĺžka prejavu nezodpovedala téme.

Nedostatočný	- Chýbal kontakt s poslucháčmi. - Rečníkovi nebolo vôbec rozumieť. - Prejav nebol presvedčivý ani zaujímavý. - Chýbala hlavná myšlienka. - Chýbali príklady. - Slovná zásoba bola veľmi malá. - Vyskytovali sa veľmi časté chyby v jazyku, stavba vety nebola správna. - Dĺžka prejavu bola veľmi dlhá/krátka, zmysel vystúpenia nebol jasný.
---------------------	--

Tabuľka 34 Kritériá na hodnotenie skupinovej práce I

Známka	Kritériá hodnotenia spolupráce členov skupiny
Výborný	- Aktívne predkladal nápady, názory a vedomosti. - Nesúhlas vyjadroval konštruktívne. - Pozorne počúval ostatných. - Podporoval ostatných, aby vyjadrovali svoje názory. - Pomáhal ostatným formulovať myšlienky. - Aktívne sa podieľal na plnení úloh skupiny. - Bol ochotný stať sa vedúcim skupiny, pokiaľ to bolo namieste, podporoval ostatných.
Chváľitebný	- Predkladal nápady, názory a vedomosti bez toho, aby ho o to požiadali. - Pri vyjadrovaní nesúhlasu bol slušný. - Umožňoval ostatným vyjadrovať svoje názory. - Niekedy pomáhal druhým sformulovať myšlienky. - Podieľal sa na plnení úloh skupiny. - Podporoval ostatných v ich vedúcej úlohe.
Dobry	- Zúčastnil sa diskusie vtedy, ak ho o to požiadali. - Vyjadroval nesúhlas nie veľmi slušne. - Nepreerušoval ostatných. - Snažil sa spolupracovať s ostatnými pri plnení úlohy.
Dostatočný	- K diskusii sa pripájal výnimočne. - Nebol slušný pri vyslovení nesúhlasu. - Niekedy prerušoval ostatných. - Niekedy prekážal ostatným pri plnení úlohy.
Nedostatočný	- Nepristupoval k diskusii konštruktívne. - Pri vyslovení nesúhlasu bol neslušný. - Často prerušoval ostatných. - Svojím správaním znemožňoval ostatným plniť úlohy.

Pri určovaní kritérií pre kľúčové kompetencie si podrobne definujte, čo sa za jednotlivými kľúčovými kompetenciami skrýva, aké činnosti od žiaka očakávate a pre aké ho prakticky pripravujete²⁵.

Pre inšpiráciu vám poskytneme rôzne príklady pre klasifikáciu a formulovanie kritérií vzdelávacích výstupov.

Príklad 6 Kritériá na hodnotenie laboratórnej práce

Chémia

Žiak:

- používal efektívne a správne metódy pre meranie objemu kvapalín. K meraniu používal správne odmerné nádoby, čiastkové merania zaznamenával s presnými údajmi. Meranie robil rýchlo a s istotou. S jednotkami pracoval rutinne. Počiatočné odhady boli presné - známka 1,*
- používal efektívne a správne metódy pre meranie objemu kvapalín. Pri výbere metód sa na začiatku nevedel rozhodnúť pre výber správnych odmerných nádob, ale nakoniec sa rozhodol správne. V priebehu realizácie experimentu získaval väčšiu istotou. Počiatočné odhady boli v správnych jednotkách, ale niektoré neboli správne - známka 2,*

²⁵ Táto problematika je podrobne rozpracovaná v knihe Slavíka: Hodnocení v současné škole (Východiska a metody pro praxi).

- *pri používaní metód a jednotiek merania postupoval metódou pokusu a chýb. Uvedomoval si chyby a usiloval sa ich napraviť. V priebehu experimentu si uvedomoval, ktoré metódy môže použiť, ale potreboval podporu a radu. Snažil sa používať správne jednotky, ale nie vždy sa mu to podarilo. S pomocou učiteľa a spolužiakov pracoval však systematicky a experiment zvládol - známka 3,*
- *sa usiloval pochopiť metódy merania objemu vody a správne ich používať. Pri meraní v priebehu experimentu náhodne menil metódy. Merania boli nepresné a neúplné. Neovládal dostatočne jednotky a potreboval pri práci sústavnú pomoc - známka 4,*
- *sa nesnažil pochopiť úlohu a nebol schopný na nej pracovať ani s pomocou učiteľa - známka 5.*

Príklad 7 Kritériá na hodnotenie písomnej práce

Slovenský jazyk a literatúra

Predpísaný výkonový štandard

Žiak má:

získať informácie z prečítaného a vypočutého textu (určiť hlavnú tému alebo myšlienku textu, rozlíšiť základné a vedľajšie informácie), dokázať text zaradiť do niektorých z funkčných štýlov, orientovať sa v jeho stavbe (*texty – vedecké správy, literárne výňatky a eseje, historické dokumenty, technická dokumentácia*)

Žiak:

- *mal osvojené majstrovské schopnosti a stratégie, bol schopný prezentovať svoje myšlienky v komplexných a zložitých textoch, nadviazať na ne vlastnými úvahami. Bol schopný sledovať väzby medzi myšlienkami aj vtedy, keď boli explicitne vyjadrené, robiť vhodné zovšeobecnenia aj v situáciách, keď text nebol dobre spracovaný a zrozumiteľný. Bol schopný získať a syntetizovať informácie z prečítaného a vypočutého textu - známka 1,*
- *mal pokročilé schopnosti, zručnosti a stratégie, bol schopný pochopiť zložité literárne a informačné články vrátane textov, ktoré boli predmetom výučby. Bol schopný analyzovať a integrovať texty s menej známym obsahom, posudzovať text ako celok a podať k nemu vysvetlenie. Bol schopný vyhľadávať a sumarizovať zložitejšie informácie, pochopiť ich a vysvetliť - známka 2,*
- *mal priemerné schopnosti, zručnosti a stratégie, vedel vyhľadávať a usporiadať informácie v relatívne v dlhších statiach, rozpoznal parafrázy prečítaného textu, robil závery a zovšeobecnil hlavné myšlienky a zámery autora v literárnych a iných textoch - známka 3,*
- *mal osvojené základné schopnosti, zručnosti a stratégie, bol schopný vyhľadávať a rozpoznávať údaje, prepojiť myšlienky z krátkych, nekomplikovaných textov a vyvodzovať závery - známka 4,*
- *mal osvojené elementárne schopnosti, zručnosti a stratégie, pracoval podľa jednoduchých písomných pokynov, popísal jednoduchými vetami obrázok, situáciu, jav, text, nebol schopný pracovať samostatne - známka 5.*

Príklad 8 Kritériá na hodnotenie ústnej odpovede

Žiak:

- *vyvolal a udržal pozornosť poslucháčov, vyjadroval sa správne, vecne, súvislé, samostatne, používal správny spisovný jazyk a odbornú terminológiu, tému vysvetľoval komplexne v súvislostiach, správne reagoval na problémové otázky, javy a prezentoval situácie v logickom slede, bol sebaistý a presvedčivý - známka 1,*
- *rozprával v celých vetách, používal bohaté jazykové prostriedky, vyjadroval sa správne, vecne, samostatne, používal spisovný jazyk a dobrú odbornú terminológiu, tému podával menej komplexne, pri hľadaní súvislosti bol neistý, niekedy nevedel správne reagovať na problémové otázky, jeho prezentácia nebola celkom presvedčivá - známka 2,*
- *rozprával v celých vetách, používal primerané jazykové prostriedky, vyjadroval sa primerane správne, vecne, potreboval pomoc učiteľa, používal spisovný jazyk a relatívne dobrú odbornú terminológiu, tému prezentoval menej komplexne, pri hľadaní súvislosti bol neistý, niekedy nevedel správne reagovať na problémové otázky, jeho prezentácia nebola celkom presvedčivá, snažil sa s pomocou učiteľa a spolužiakov reagovať na problémové otázky - známka 3,*
- *rozprával v nesúvislých vetách, usiloval sa hľadať primerané jazykové prostriedky, za pomoci učiteľa zodpovedal na dané otázky, ťažko sa spisovne vyjadroval, bol neistý v používaní odbornej terminológie, tému prezentoval nekomplexne, nevedel správne reagovať na problémové otázky, potreboval pri odpovedi sústavnú pomoc - známka 4,*
- *sa nesnažil odprezentovať tému a nebol schopný ju zvládnuť ani s pomocou učiteľa - známka 5.*

Príklad 9 Kritériá na hodnotenie skupinovej práce II

Stupnica hodnotenia: 1 – vždy, 2 – často, 3 – niekedy, 4 - zriedka

(Prácu hodnotia: žiak, samotní žiaci, učiteľ, výsledky sa porovnávajú)

Skupinová práca

A. Podiel na práci:

- *Bez zaváhania sa zúčastňoval diskusii v skupine*
- *Podieľal sa na práci skupiny aktívne*
- *Svojou aktivitou rušil činnosť ostatných členov skupiny*
- *Zúčastňoval sa skupinových aktivít*

B. Dodržiavanie úlohy/témy:

- *Dával pozor, počúval, o čom sa hovorí, sledoval, čo sa urobilo*
- *Svojími poznámkami sa usiloval udržiavať členov skupiny pri zadanej úlohe/téme*
- *Nedodržiaval zadanú úlohu/tému, menil ju*
- *Dodržiaval zadanú úlohu/tému*

C. Navrhovanie užitočných nápadov a myšlienok:

- *Predkladal dobré myšlienky a nápady, ktoré pomohli skupine*
- *Predkladal konštruktívnu kritiku a komentár*
- *Ovplyvňoval rozhodnutie skupiny a jej plány*

- *Mal užitočné nápady*

D. Hodnotenie práce skupiny:

- *Vyjadroval sa pozitívne a povzbudzujúco o členoch skupiny*
- *Pochválil členov skupiny za ich nápady*
- *Vyjadroval sa znevažujúco a nepriateľsky o členoch skupiny*
- *Pochválil za prácu iba niektorých členov skupiny*

E. Spolupráca členov skupiny:

- *Usiloval sa zapojiť členov skupiny do práce tak konštruktívnymi otázkami a vyzývaním k spolupráci*
- *Snažil sa dosiahnuť konsenzus v skupine*
- *Zaujímal sa o nápady ostatných členov skupiny*
- *Usiloval sa zapojiť do spolupráce neaktívnych členov skupiny*

F. Komunikácia v skupine:

- *Rozprával jasne a zrozumiteľne*
- *Vyjadroval svoje myšlienky jasne a efektívne*
- *Komunikoval so všetkými členmi skupiny*
- *Komunikoval iba s niektorými členmi skupiny*

G. Celkový dojem:

- *Skupina mi pomohla pochopiť problém a spôsob jeho riešenia*
- *Práca v skupine bola veľmi príjemná*
- *Práca v skupine nebola pre mňa zaujímavá*

Uvedomte si, že bez premysleného a správneho stanovenia vzdelávacích výstupov, kritérií hodnotenia, metód a prostriedkov hodnotenia iba ťažko zaručíte objektivnosť, validitu a reliabilitu systému hodnotenia žiakov.

POUŽITÁ A ODPORÚČANÁ LITERATÚRA

- [1] ALBERT, A. *Manažérstvo kvality v škole*. Dunajská Streda: Lilium Aurum, 2001. ISBN 80-8062-098-9.
- [2] BELZ, H., SIEGRIST, M. *Kľúčové kompetencie a jejích rozvíjení: Východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.
- [3] *České vzdělání a Evropa*. Praha: MŠČR, 1998.
- [4] GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5.
- [5] GOODY, J. 1999. Education and Competencies [online]. Cambridge : St John's College. [cit. 2002-08-12]. Dostupné na internete: http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber15/deseco/goody_report.pdf.
- [6] HRMO, R., TUREK, I. *Kľúčové kompetencie*. Bratislava: STU, 2003. ISBN 80-227-1881-5.
- [7] *Key Competencies* [online]. 1999. [cit. 2002-08-07]. Dostupné na internete: <http://www.cpe.gouv.qc.ca/orienta/anglais.htm>.
- [8] *Key skills* [online]. 2000. [cit. 2002-08-20]. Dostupné na internete: <http://www.keyskillsnet.org.uk/world.htm>.
- [9] *Key skills* [online]. 2000. [cit. 2002-08-20]. Dostupné na internete: <http://www.keyskillsnet.org.uk/whatare.htm>.
- [10] LEVY, F., MURNANE, R. J. Are There Key Competencies Critical to Economical Success: An Economical Perspective. In *DeSeCo Expert Report. Neuchatel*: SF SO, 1999.
- [11] MŠ SR. 2002. MILÉNIUM: Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov. Bratislava: IRIS, 2002. ISBN 80-89018-36-X.
- [12] Národný program rozvoje vzdelávania v Českej republike. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2001.
- [13] RYCHEN, D. S., SALGANIK, L. H. Definition and Selection of Key Competencies. In A Contribution of the OECD Program Definitions and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations [online]. [cit. 2002-08-12]. Dostupné na internete: http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber/5/deseco/rychen-hersch.pdf.
- [14] Schoonover Associates: Competency Q&A. [online]. 2001. [cit. 2002-08-04]. Dostupné na internete: [http://www.schoonover.com/resource Center/Q-A.htm](http://www.schoonover.com/resource%20Center/Q-A.htm).
- [15] TUREK, I. *Zvyšovanie efektívnosti vyučovania. 2. doplnené vydanie*. Bratislava: Metodické centrum, 1988. ISBN 80-88796-89-X.
- [16] TUREK, I. *Kľúčové kompetencie: Úvod do problematiky*. Banská Bystrica: MPC, 2002.
- [17] TUREK, I. *Tvorivé riešenie problémov. 4. vyd.* Banská Bystrica: MC, 2001. ISBN 80-8041-390-0.
- [18] TUREK, I. Kľúčové kompetencie žiakov. In *Pedagogické rozhľady*, 2002, roč. 11, č. 2. s. 3 –7.
- [19] *Vzdelávanie pre zajtrajšok*: Konferencia OECD, Rotterdam, Holandsko. Bratislava: Štátna školská inšpekcia, 2001.
- [20] *What Work Requires of Schools: a SCANS Report for America 2000*. Washington, DC: Department of Labour, 1991.
- [21] *Ďalšie vzdelávanie učiteľov v krajinách Európskej únie a krajín EFTA/EEA*. Brussels: EURODYCE. 1996.
- [22] *Schools and Quality: An International Report*. Paris: OECD. 1989.
- [23] *Vzdelávanie pedagogických pracovníkov v 21. storočí: príspevky z celoštátnej konferencie*.

Budmerice. 03. - 04. 04. 2000. Bratislava: MC. 2000.

- [24] *Achieving the Lisbon goal: the contribution of VET: Final report of the European Commission 1-11-04* [online]. 2004. [cit. 2005-08-18]. Dostupné na internete: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/studies/maastrichtex_en.pdf.
- [25] ANDERSON, L. A., KRATWOHL, D. R. (Eds). 2001. *A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York : Longman. ISBN 0-321-08405-5.
- [26] BELZ, H.; SIEGRIST, M. 2001. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: Východiska, metody, cvičení a hry*. Praha : Portál. ISBN 80-7178-479-6.
- [27] BLOOM, B. et al. 1956. *Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook I: Cognitive Domain*. New York : Longman Green.
- [28] KALHOUS, Z.; OBST, O. a kol. 2002. *Školní didaktika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-253X. *Key Competencies* [online]. 1999. [cit. 2002-08-07]. Dostupné na Internetu: <http://www.cpe.gouv.qc.ca/orienta/anglais.htm>.
- [29] *Key skills* [online]. 2000. [cit. 2002-08-20]. Dostupné na Internetu: <http://www.keyskillsnet.org.uk/world.htm>.
- [30] KRATWOHL, D. B., BLOOM, B. S., MASIA, B. 1969. *Taxonomy of Educational Objectives: Affective Domain*. New York : McKay.
- [31] MAGER, 1975. *Preparing Instructional Objectives*. Belmont: Fearon Publ.
- [32] NIEMIERKO, B. 1979. Taxonómia celów wychowania. In *Kwartalnik pedagogiczny* roč. 24, č. 2. s. 117-132.
- [33] *OECD Project DeSeCo – Summary of the final report* [online]. 2003. Dostupné na internete: http://www.statistik.admin.ch/stat_ch/ber15/deseco/deseco_finalreport_summary.pdf.
- [34] ROSA, V., TUREK, I., ZELINA, M. 2000. *Návrh koncepcie rozvoja výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike : Projekt Milénium*. Nitra : Slovdidac.
- [35] *The Key Competencies in a Knowledge-based Economy: A First Step Towards Selection, Definition and Description* [online]. 2003. [cit. 2004-02-12]. Dostupné na internete: http://www.cede.it/ri2003/moe/sito/docCD/Altri%document%20Commissione%Europa/key%20competencies_27_03_02en.doc.
- [36] TUREK, I.: *Didaktika technických predmetov*. 1. vyd. Bratislava : SPN, 1987. 178 s. 2. vyd. Bratislava: SPN, 1990. 244 s. ISBN 80-08-00587-4.
- [37] TUREK, I. 1998. *Učiteľ a pedagogický výskum*. 2. vyd. Bratislava : MC. 120 s. ISBN 80-8052-013-5.
- [38] TUREK, I. - ZEMAN, M. - JAKUBCOVÁ, E. 1999. *Návrh systému vzdelávania pedagogických pracovníkov v SR*. Bratislava : MC. ISBN 80-8052-053-4.
- [39] TUREK, I. 2003. *Kľúčové kompetencie*. Bratislava: Metodicko–pedagogické centrum. 40 s. ISBN 80-8052-174-3.
- [40] TUREK, I. 2004. *Inovácie v didaktike*. Bratislava: MPC. 360s. ISBN 80-8052-188-3.
- [41] TUREK, I., ALBERT, A. 2005. *Kvalita školy*. Bratislava: STU. 128 s. ISBN 80-227-2274-X.
- [42] *Vocational education and training – key to future. Lisbon-Copenhagen-Maastricht: mobilising for 2010*. 2004. Thessaloniki : CEDEFOP. ISBN 92-896-0329-1.

Názov: **Metodika tvorby školských vzdelávacích programov pre
stredné odborné školy**

Vydal: Štátny inštitút odborného vzdelávania

Rok vydania: 2011

ISBN: 978-80-89247-16-5

© Štátny inštitút odborného vzdelávania

